

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

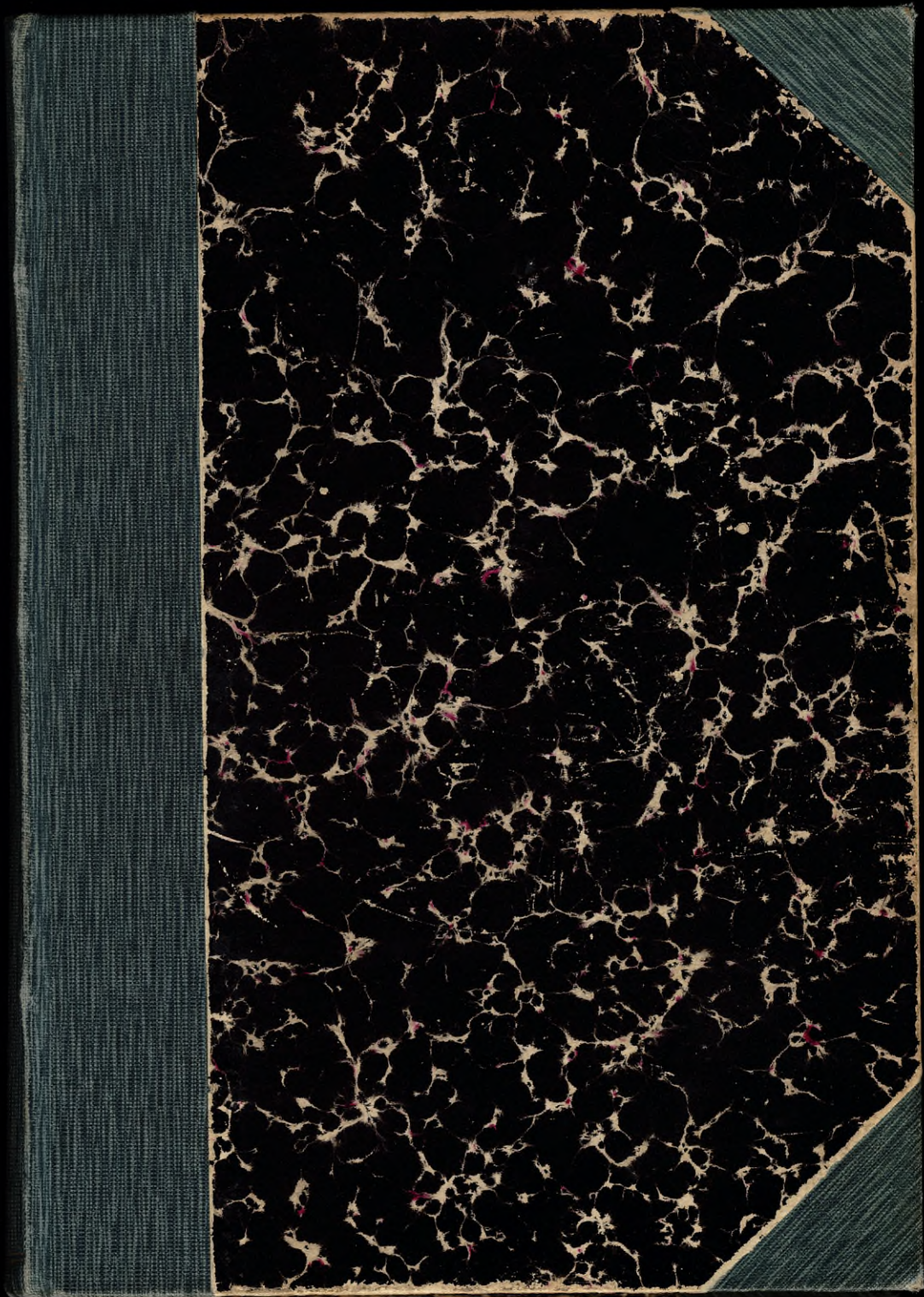
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Litt.

Sv.

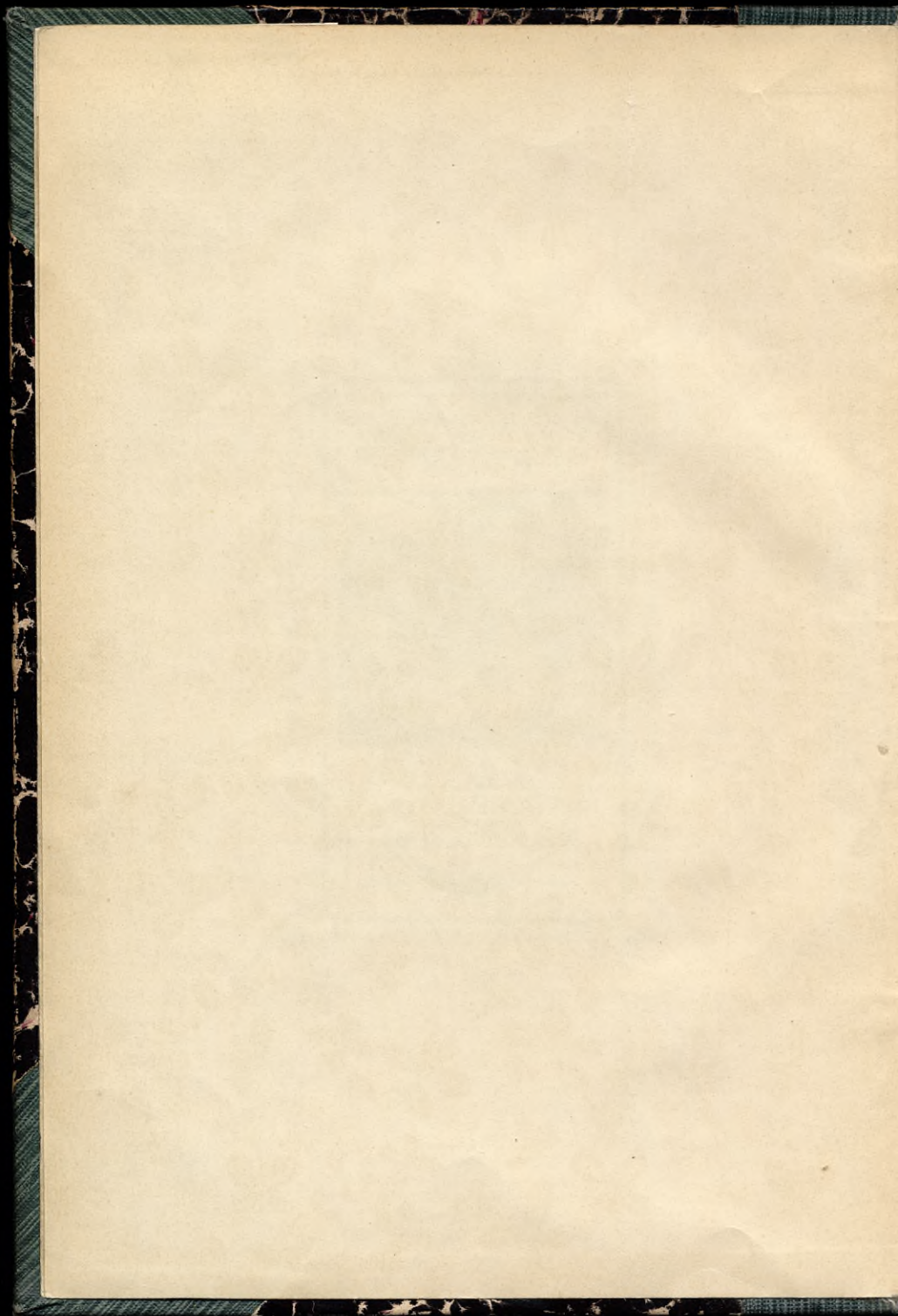
TRANEMÅLA
SÄMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

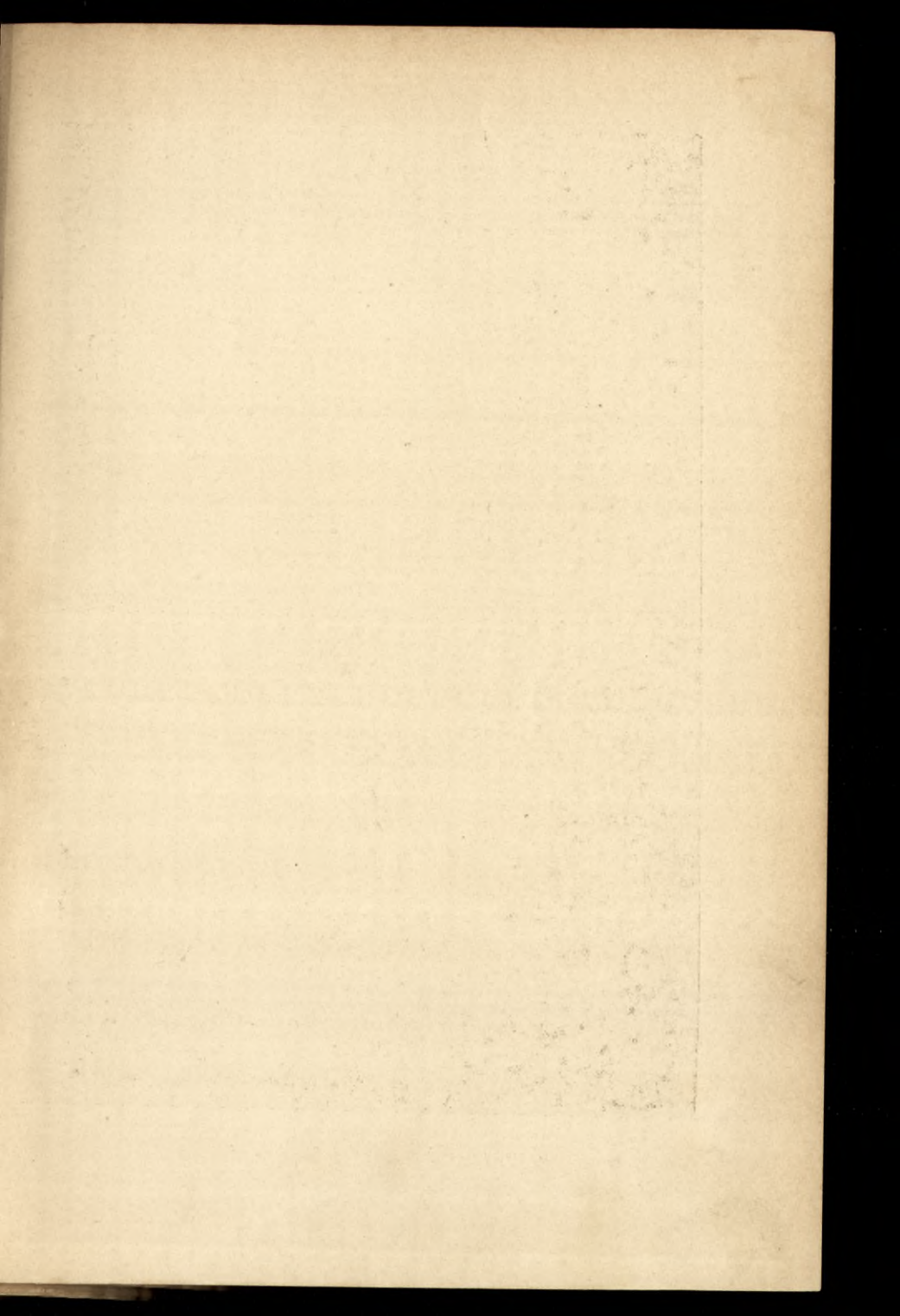
KONUNGENS KAPARE

AF

M. G. LEIJONSKÖLD OXENSTIERNA.

REVISED EDITION

REVISED EDITION

Lars Gathe änrade fregatten.

KONUNCENS KAPARE

HISTORISK SJÖROMAN

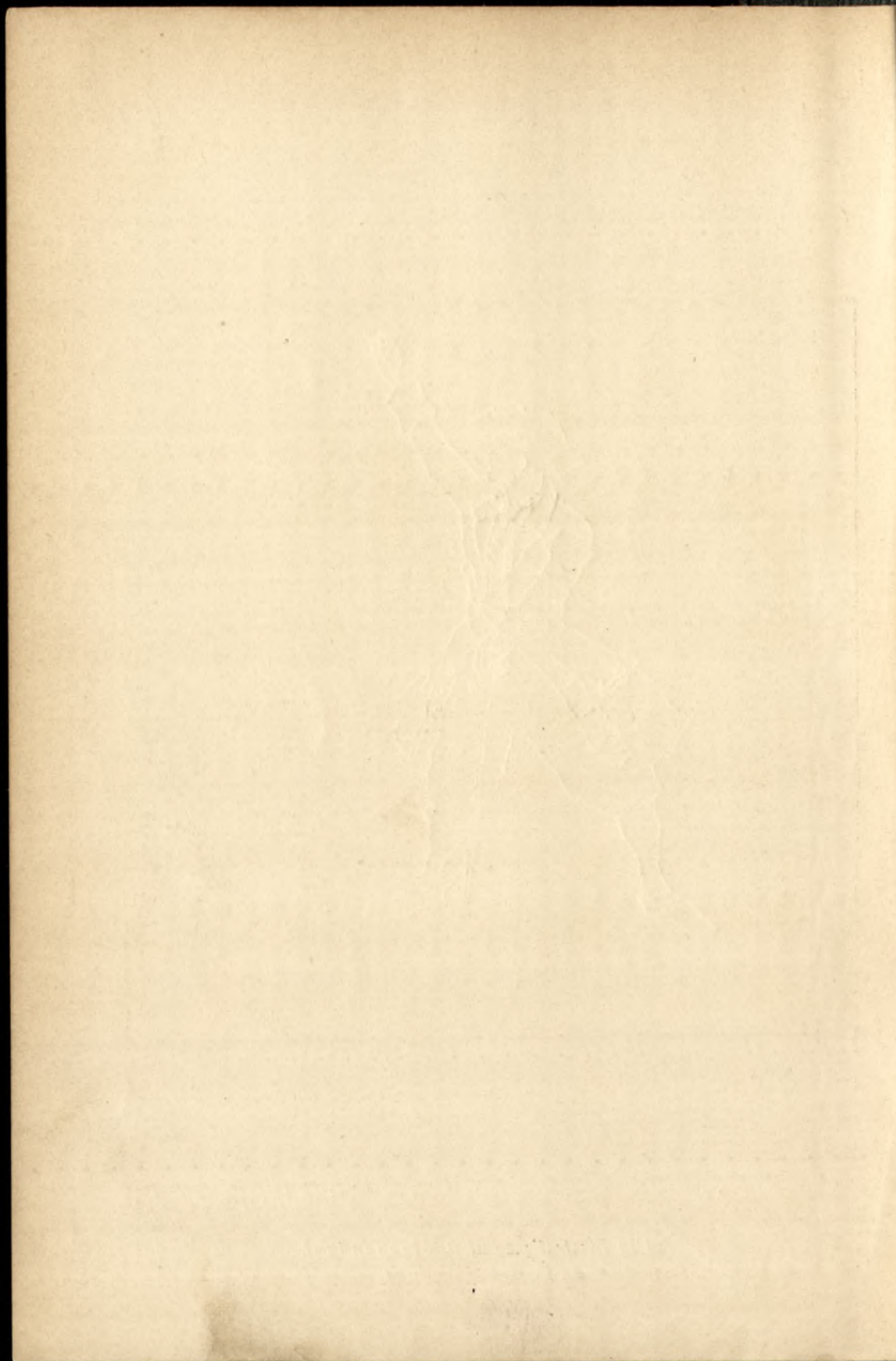
FRÅN KARL XII:s TID

G. STOODENDAAL

AF M. G. LEJONSKÖLD OXENSTIERNA.

Med 13 illustrationer af G. Stoopendaal.

KONUNGENS KAPARE.

HISTORISK SJÖROMAN

FRÅN KARL XII:s TID

AF

M. G. LEIJONSKÖLD OXENSTIERNA.

Med 13 illustrationer af GEORG STOOPENDAAL.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

KÖNIGENS KAPARE

AF

AF

AF

AF

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1891.

1.

Säg läsare behagar det dig följa
Med mig på tankeflykt till fördom tid,
Då blodet skummade på fradgig bölja
Och lyckan sågs för Sveas barn sig dölja
Och rundt omkring var endast kamp och strid.

Då skall jag tälja för dig om bedrifter,
Som uti åratals jag samlat har
Och, som jag letat fram ur gamla skrifter,
Ja, stafvat hop och det på marmorgrifter!
Om hjältedrag från Karl den XII da'r.

I Juni månad år 1705 låg i närheten af fiskläget Gottskär, beläget vid den långa vik af Kattegat, som rätteligen heter Strömsfjorden, men numera nämnes Kongsbackafjorden, en repslagarebana, tillhörig skepparen Anders Börjeson på Gatan. Icke långt från densamma funnos flera andra anläggningar, såsom segelsömmareverkstad, tobaksspinneri samt skeppsvarf, alla tillhörande samma driftige man. Han var prestson från Tölö i Halland, men hans håg hade städse dragit honom till hafvet.

Vid sjutton års ålder blef honom "stugan för trång" och han gaf sig till sjös. Hvar han sedan flackade ikring eller hvad han tog sig för, vet ingen, men på slutet af 1670-talet återkom han och köpte då gården Gatan i Onsala, samt ägde ändå pengar öfver. För dessa inrättade han ofvannämnda anläggningar samt köpte delar i fartyg. Som Onsala socken

vid denna tid ägde stapelstadsrättigheter och egen tullkammare, så var sjöfarten därifrån — liksom fallet är ännu i våra dagar — i blomstrande skick, och Anders Börjeson vardt snart en af de förmögaste män i trakten.

Anders Gate eller Gathe, som han numera kallades efter sin gård, hade efter hemkomsten gift sig och ägde nu två söner. Den äldsta, Kristian, hade nyss blifvit utnämnd till underlöjtnant vid amiralitetet i Göteborg. Den yngre, en sextonåring, gick hemma och tycktes ej hafva håg för någonting annat än att ligga ute på fjorden med sin segelbåt eller sticka öfver till Ramnö, där han timalt kunde sitta och betrakta den stora "labyrinten" eller, som den kallades af traktens folk, "slottet Trädenborg". Denna forn lämning, en af de bäst bibehållna af samma slag i Sverige, utgöres af stora på kant satta stenar, som ordnats till irrgångar. Stundom för Lars öfver till andra sidan af fjorden, steg i land vid Näskroken och klättrade upp till toppen på ett af jättekumlen för att sedan drömmande blicka ut öfver det evigt rörliga hafvet, de lockande äfventyrens oroliga fält.

När han återkom, vankades ofta bannor af föräldrarne för hans "dåsighets" skull, men småningom vande alla sig vid hans besynnerliga sätt, och Lasse fick, som man sade, gå sina egna vägar.

Fadern hade en gång satt unge Lasse i skolan, där man kom under fund med att ynglingen hade ett envist och själfrådigt lynne samt ovanliga krafter för sin ålder. Lasse hade ej varit i skolan många dagar, innan han åter kom hem och helt kärft förklarade, att han "slutat". Den äldre sonen omtalade sedermera förloppet: Då läraren velat aga en af skolpiltarna, hade Lasse sagt tydligt ifrån, att det vore en orättvisa; ordväxling hade uppstått, och slutet blef, — att Lasse lät färlan dansa på skolmästarens rygg, tog säcken på sin egen och gick hem till Gatan.

Fadern hade alltför många järn i elden för att kunna egna någon större omsorg åt sonens uppfostran. "Låt Lasse hållas!" menade gubben; "den äldste af pojkarne blir kommandör och den yngste blir båtsman — det kan vara bra hvart på sitt vis."

Det var en solvarm eftermiddag, då en lätt östlig bris krusade Strömsfjordens vatten. Från den långa repslagarebanan, som prunkade stolt i sin nya rödfärgsklädnad, ljöd surret af tvinnande hjul, och det från något nordvästligare

belägna tobaksspinneriet hördes gnisslande af verktyg. Ett stycke längre upp mot kyrkan, mellan den dåvarande tullkammaren och tobaksspinneriet, lågo flera byggnader, i hvilka arbetare och sjöfolk hade sina bostäder. Hela trakten bar tydlig prägel af att styras af en sträng hand, ty ordning och renlighet rådde öfverallt. Rakt söderut från detta idoghetens hemvist, på omkring en fjärdedels sjömil's afstånd, lågo i den af Utholmarna bildade hamn, som numera till största delen är uppgrundad, två handelsfartyg, på hvilka en mängd arbetsfolk och sjömän under sång och hojtande sysslade med att iståndsätta skrof och rigg. Då härtill kom, att på Strömsfjorden gungade ett tiotal större fartyg, tillhörande skeppare och redare inom denna från urminnes tid för sin skeppsfart kända socken, så bildade det hela en tafla af lif och rörlighet, som icke hade många motstycken under dessa för Sverige olyckliga tider.

På en af de bryggor, som utlagts nedanför repslagarebanan, gick dess ägare Anders Gathe; han syntes vara mäkta vred. Det något gråsprängda håret var enda tecknet på, att denne man närmade sig sextioalet, och hans gång var lätt och lifvig. Våldsamt blossade han ur sin stora silverbeslagna sjöskumpipa, och allt emellanåt talade han halfhögt för sig själf.

— En sådan fördömd slyngel! — Hm — ja, det är rätt åt mig, som inte hållit efter honom — har aldrig fått stryk förr, men nu skall han ha det. Kapa af den fina, långa trossen, som var beställd för kronans räkning! F-n anamma — hampa snart omöjlig att få... Men se, där kommer den slyngeln!

En båt sköt med ilande fart fram bakom Utholmarna och lade snart till vid bryggan. Ur båten uppsteg en groft byggd yngling, som nickade åt gubben, och gjorde sig i ordning att förtöja farkosten. Detta fick emellertid ej ske i lugn och ro, ty den gamle rusade emot Lars och utbrast:

— Hvem pocker har tillåtit dig att kapa den nya trossen inne i banan och använda den till din struntbåt?

Lars Gathe såg på fadern och genmålde helt lugnt:

— Det har I själf, far!

— Jag? — utropade gubben. — Jag? Och det vågar du säga! Har jag lofvat dig?...

— Ja, far! I sade: Tag dig en bit där nere i banan, och då jag frågade hvilken, sade I: "det gör detsamma".

— Och så kapade du af ett stycke af den nya fina trossen?

— Ja! jag tog af den som passade mig bäst, — svarade Lasse i Gatan trovärdigt.

Knappt hade han dock talat ut, förrän fadern, ytterligare förtretad af sonens lugn, utropade:

— Din krabba, där har du någonting, som passar för en sådan odugling som du!

Och därmed gaf han Lasse en duktig örfil.

Det var ej mer än jämnt, att icke ynglingen tumlat öfver ända af slagets kraft; detta var första gången, han af fadern mottagit någon aga, och han stod stum af förvåning. En underlig känsla grep honom. Blygsel, vrede och smärta växlade inom den unges bröst. Hastigt hoppade Lasse i Gatan från bryggan ned i båten, som ej blifvit fastgjord, och stötte ifrån.

— Kom hit, pojke! — röt fadern.

— Nej! — svarade Lars med ett tonfall i sin röst, som gubben aldrig hört förr: — Nu är det allt slut oss emellan, far. I behöfver icke att föda en "odugling" längre. Farväl med er — och hälsa mor!

Förgäfves larmade den retade fadern. Lasse styrde den lilla snabbseglande båten sydvart ut, och innan Gatans folk hunnit göra i ordning en segelbåt, för att med den nå rymlingen, hade ynglingens segel redan försvunnit bortom Fjordskär. Det började skymma på, och gubben lät inställa förföljelsen, mumlande om "vanvördnad" och "duktigt med dagg".

— Lasse kommer nog igen, då han blir hungrig, menade han.

Fåfängt blickade han dagen derpå och många följande dagar utåt Strömsfjordens oroliga böljor; han förtrodde sig icke åt någon, den styfsinte Anders, och syntes ej mera kärf än vanligt; men länge hvilade en dyster stämning öfver honom — och öfver hela Gatan, ty nu var det rådligast för alla att noga göra gubben till lags.

»Kom hit, pojkel» röt fadern.

— Hur tusan kom du ombord, pojke, och hvad är du för en? — frågade han med bister uppsyn.

— Jag höll på att svälta ihjäl och därför gick jag ombord här. Hvad jag är för en, det kan ju vara detsamma. Gif mig något att äta och dricka! Sedan skall jag arbeta ombord så godt jag kan, tills vi anlöper någon hamn, där ni kan bli af med mig, — svarade Lasse frimodigt.

— Du tycks min sann inte vara buskablyg! — utbrast kaptenen och ropade:

— Ohoj, Peder! Ge gossen att äta och dricka, tag vård om honom tills vidare, så få vi se, hvad han duger till.

Härmed var det slut på förhöret, och Lasse var snart i håll med ett stort fat ärter, hvilka han lät sig väl smaka.

Det dröjde ej länge innan Lasse vardt väl omtyckt af såväl kaptenen som hela besättningen. En märkvärdig förändring hade inträffat med ynglingen. I stället för den förra dåsigheten och håglösheten, hade Lasse, sedan han kom ombord på fartyget, blifvit rapp i vändningarna och sprittande kry; det märktes snart, att han med tiden skulle blifva en duglig sjöman.

Skeppet var på väg till Medelhafshamnar, hvarifrån det skulle återvända med en laddning salt. Med god vind flög den snabbseglande skutan fram öfver vågen, och efter ett par veckor styrde hon in genom Gibraltars sund.

En morgon några dagar därefter sågs en stor skonert för fulla segel styra ned mot det danska fartyget, hvars kapten, som fruktade att få med en sjöröfvare att göra, på allt sätt sökte undgå påhålsningen. Snart var skonerten emellertid inom präjhåll, och den danska befälhafvaren kommenderade afväpning, då han såg, att hela dess däck vimlade af väl rustade sjöröfvare — det hade varit en dårskap att kämpa mot en sådan öfvermakt.

Vid fribytarens anrop lade det danska fartyget bi, och strax därpå steg en skara sjöröfvare ombord; deras anförare befälde nu kaptenen att utlämna alla penningar, hvarefter han bemannade prisen med sitt folk och förde den förra besättningen fångslad ombord på skonerten.

Här nedfirades nu en gammal båt, hvarefter något vatten och en del matvaror bragtes ned i densamma. Sjøröfvarekaptenen förklarade nu, att han ämnade behålla de fyra yngste af den danska besättningen, men att kaptenen och styrmannen å det tagna fartyget jämte det öfriga manskapet i den nedfirade båten finge söka sig till hamn bäst de kunde.

Någon motsägelse från fångarnas sida kunde så mycket mindre komma i fråga, som fribytaren förklarade, att enda orsaken, hvarför han ej lät hugga ned dem allesamman var den, att dagen bar hans skyddshelgons namn.

Bland de fyra lättmatroser, som sjöröfvaren behållit, var äfven Lars Gathe, hvilken, då han såg det danska fartyget styra ändrad kurs under sitt nya befäl, visserligen erfor en viss saknad liksom efter en gammal bekant men snart satte sig in i de nya förhållandena. Efter ett par månader hade han gjort sig bemärkt af kaptenen för raskhet och mod.

Skonerten, som hette "Le Tigre" var större än mången brigg och förde åtta stycken för den tiden ganska stora kanoner på hvar sida och en lång, ändå svårare kanon på backen. Dess befälhafvare var fransman och tycktes äga särdeles god tur, ty under lång tid träffade han endast illa bevärade handelsfartyg, hvilka blefvo lätt fångadt byte, och som med last och allt försåldes på olika ställen kring Medelhafvets kuster. Fram emot rågn tiden afseglade "Le Tigre" till grekiska öarne, hvarest fartyget lade upp för vintern.

Här fördelades det under sommaren tagna bytet jämte de ganska ansefliga summor i penningar, som försäljningen af tagna priser och laster inbringat, och alla de underordnade erhöilo härvid lika stora delar. De första fjorton dagarna efter fribytarnas ankomst rådde i den lilla vid hamnen belägna byn det vildaste lif. Besättningen fördref tiden i sus och dus; så godt som hvarje koja blef ett spelnäste, och guldet bytte hastigt ägare. Lars deltog i de bullrande nöjena, men då han afhöll sig ifrån att njuta något öfvermått af drufvans safter, spelade han med lugn och vann så småningom ganska stora summor, hvilka han nedgräfdde på olika ställen å ön.

Lockad af den härliga växtligheten och de djärfva klippbildningarna ströfvade Lars ofta som en lössläppt fölunge omkring hit och dit utan egentligt mål.

Då han en morgon stod i begrepp att klättra uppför en bramt bärgvägg, vek jorden plötsligt undan hans fötter, och jämte en mängd sten och grus störtade ynglingen ned i ett djupt hål.

Huru länge Lars här legat sanslös, kom han aldrig på det klara med; men då han återvann medvetandet, rådde djupt mörker rundt omkring honom. Småningom vande sig hans öga vid detsamma, och han upptäckte då, att han befann sig i en bärgsgrotta. Sedan han öfvertygat sig om, att han ej

lidit någon svårare skada i fallet, reste Lars på sig samt började undersöka omgifningarna. Denna forskning gaf snart vid handen, att han befann sig i en af naturen bildad grotta, från hvilken i flera riktningar utgingo djupa remnor eller gångar, endast på somliga ställen sparsamt upplysta af den genom en och annan springa infallande dagern. Högt ofvanför syntes en liten rund öppning, till hälften öfvertäckt af buskar och slingerväxter. Detta hål, genom hvilket Lars fallit ned, kunde han omöjligt uppnå — alla försök i den riktningen visade sig fäfänga. Hela den återstående tiden af dygnet tillbragte han under forskningar efter någon utgång, men förgäfves, och uttröttad af ansträngningar samt hunger och törst insomnade slutligen den unge i ett hörn af sitt dystra fängelse.

Morgonen därpå väcktes han af ett genom grottans gångar genljudande buller, och knappast hade han rest sig upp, förrän åter en häftig knall, mångdubbelt förstärkt af hålans tusenfaldiga ekon, rullade fram som en dånande åska. Den bestörte ynglingen skyndade sig upp från sitt läger, och då han af hunger och törst erinrades om sin belägenhet, började han åter sina spaningar, allt emellanåt häpen lyssnande till det ofta upprepade åsklika bullret.

Sedan Lars genomvandrat åtskilliga mörka gångar, varnade han slutligen en ljusning och såg på långt afstånd från sig något, som liknade ett i regnbågens alla färger skimrande moln. Sakta och varligt närmade sig ynglingen ändan af gången. Ju närmare han kom föremålet för sin undran, desto fuktigare och svalare kändes luften, och snart stod han inför ett öfverraskande skådespel. Rakt uppåt öppnade sig bärget; Lars befann sig på botten af en klyfta, som något widgade sig uppåt, och i hvilken en liten bäck med ett djärft språng störtade sig ned öfver brädden. Då solen redan stod högt, bröto dess strålar i regnbågsskiftande glans mot det fina duggregn, som framkallades af fallet. Väl nere från den svindlande färdn samlade sig den lilla bäcken till en rännil, som lugnt flöt fram öfver klyftans af lavaskärfvor bildade botten. Men hvilan var ej långvarig, ty strax därefter störtade sig bäcken ut genom en halfrund, ugnsluk öppning i bärgväggen.

Sedan Lars med förtjusning släckt sin törst vid det friska flödet, vände han ånyo sin uppmärksamhet till det åsklika dånnet från grottgångarna, hvilket tycktes intränga genom den ugnsluka öppning, hvarigenom bäcken sökt sitt utlopp. För-

siktigt närmade han sig gluggen; krypande på händer och fötter nådde han en trygg plats och blef därifrån vittne till en fångslande tafla.

Midt i den lilla hamnen låg en örlogsbriggs och längre ut syntes ett annat, större fartyg; båda underhöllo en liffig eld mot så väl sjörofvarens skonert som mot deras by. Ibland hindrade den tjocka krutröken Lars ifrån att se, men då allt emellanåt den östliga vinden skingrade detta hinder, kunde han iakttaga den lifliga stridens gång.

Fribytarne besvarade elden dels från sitt fartyg och dels från en vid inloppet anlagd förskansning. Dolda bakom klippor och stenar, underhöllo de en tät gevärseld mot den inom skott-håll varande örlogsbriggen. Huru tappert de försvarade sig, syntes det dock, att krigsskeppens större kanoner gjorde striden ojämn, och efter en timmes tid öfvergåfvo de anfallna sin förskansning. Kort derpå sjönk skonerten, genomborrad af otaliga kulor. Samtidigt med kanonsalvornas upphörande tystnade äfven det åsklika eko, de frambragt i grottorna, och endast vattnets sorl afbröt nu tystnaden därinne.

Lars kunde se, huru de öfverlevande af skonertens besättning sprungo i land för att i förening med kamraterna draga sig tillbaka mot det inre af den lilla ön. Kort därefter såg Lars omkring tvåhundra beväpnade matrosar och officerare landstiga, samt, sedan de antändt byn, utbreda sig i dubbla jägarekedjor och anställa en slags skallgång efter det tjugotal af fribytare, som ännu kunde vara kvar. Hela kvällen hördes en mängd skott från olika delar af ön, och Lars kunde, trots hungern och det vanskliga i läget, icke annat än känna sig nöjd öfver det skydd, hans fångenskap gaf honom.

Plötsligt förnam han några skott alldeles i närheten, och då han förskräckt drog sig åt sidan, märkte han att ljudet kom från den brunnslika öppning, hvarigenom den lilla bäcken nedföll. Lars stod just i begrepp att böja sig fram och försiktigt betrakta dess öfre kant, då ett häftigt ras af stenar, buskar och lavastycken förmådde honom att draga sig tillbaka. Strax därefter rullade en mänskokropp ned ibland det dammande gruset och föll intill det ställe, där Lars befann sig. Denne skyndade att fatta tag i den vanmäktige samt draga honom in i den mörka gången, där han var fullkomligt skyddad för sina förföljares eld. Lars igenkände i den olycklige en af kamraterna från skonerten, en ung dansk, hvilken på

samma gång som han själf blifvit tagen af sjöröfvaren. Glad att äga sällskap i olyckan gjorde Lars allt hvad han förmodade för att återkalla den afsvimmade till sans, och slutligen lyckades försöket. Det stod dock illa till med ynglingen, som visserligen ej blifvit sårad af fiendens kulor, men som slagit sig grundligt på den vådliga färden utför; det högra benet var afbrutet och den högra handen vrickad. Lars styrde allt till rätta så väl som möjligt och vidtog alla åtgärder, som kunde lindra den sjukes smärtor. Därefter lade han sig vid dennes sida och somnade in.

Då det dagades skyndade Lars fram till klyftans öppning och såg, att krigsskeppen gjorde sig i ordning att afsegla. En kanon afsköts från fregatten och i samma ögonblick hängdes sex sjöröfvare under fartygens rånockar; efter några minuter nedtogos de hängda och kastades i sjön, hvarefter de båda fartygen lättade ankar. Då Lars vände sig inåt grottan, blef han varse två kaniner, hvilka stodo helt nära hans sjuke vän och förundrade betraktade denne. Att fatta en bit lava och slå till det ena af dessa djur var för Lars ett ögonblicks verk. Snart hade han samlat tillräckligt torra kvistar och löf i de smala springor, som funnos i bärgen; och då kamraten hade tvänne bälterör i gördeln samt ett fullt kruthorn, flammade snart en klar eld, vid hvilken kaninen tillreddes.

Sedan Lars lyckats draga handen i led på den danske ynglingen, hvars namn var Otto, samt lagt kalla omslag å såväl benet som handleden, laddade han de båda bälterören, gaf sin vän det ena och tog själf det andra i hand medan han vandrade genom hålans gångar för att söka en utgång.

3.

Djupt i bärgen in han tränger,
Genom klyftor, genom gångar,
Under hvälfda dropstenstak.
Här och hvar naturen danat
Pelare på grundfast sockel,
Och af glitterprydda väggar
Bildas rymliga gemak.

Lars Gathe stod plötsligt i en stor grottsal, i hvilken utmynnade flera andra gångar än den, hvarigenom han kommit. En af dem föreföll att vara mera upplyst än de öfriga; dit styrde Lars färden och fann till sin undran att gången slutade med en, tydligan af människohänder lagd trappa, som fick sin upplysning genom små, i klippan uthuggna gluggar.

Uppför trappan vandrade Lars och märkte i de djupa, halfrunda öppningar, som gånge ljus åt densamma, en mängd fogelbon med ägg och dufvor, så tama, att han lätt fångade ett par af dem utan att behöfva göra bruk af sitt skjutvapen. Flera hundra steg höjde sig dessa af refflad sten lagda trappsteg, och först efter en lång vandring nådde han deras slut. Här fanns ett mindre fyrkantigt rum. Sorgsen stannade ynglingen, då han såg att dess murar bestodo af slätslipade stenvägg, utan att, såsom det först tycktes, äga någon dörr eller utgång. Endast fem fyrkantiga öppningar i taket gånge ljus åt det hela, men då dessa sutto väl tjugu till trettio alnar öfver golvet, insåg han genast det fruktlösa i hvarje försök att nå dem. Sedan han länge forskat efter en utgång, märkte han slutligen, att väggen midt för trappan utgjorde en enda dörr, bestående af ett storartadt klippblock, som troligen på något hemlighetsfullt sätt kunde vridas åt sidan, ty det liksom hängde en half tum skiljdt ifrån det släta golvet. Förgäfves ansträngde han emellertid sina yttersta krafter att rubba detsamma, och ehuru öfvertygad att friheten vinkade honom här utanför, måste han dock, då dagen led till slut, återvända till sin i klippgången kvarlämnade kamrat.

Sedan han försett sig med ännu några dufvor och så många ägg han kunde medtaga, företog han återfärden, och efter en timmas tid var han sysselsatt med att vårda den sjuke, hvilken, ehuru svag, dock småningom tycktes återkomma till krafter.

Dagar och veckor gingo, utan att Lars med alla medel han kunde hitta på, förmådde att rubba den förarliga stenväggen, ehuru han vardt allt lifligare öfvertygad om, att den på ett eller annat sätt kunde vridas; hoppet att lyckas häruti syntes vara enda utvägen för honom och hans medfånge att slippa ut från det underjordiska fångelset.

Under denna tid inlöpte än en gång den krigsbrigg, hvilken varit med vid sjörofvarnes utrotande, men då de i bärget inneslutne ynglingarne antogo för säkert, att de, om de uppäcktes, skulle blifva hängda, beslöto de att ej genom skott

eller dylikt röja sin därvaro, utan bestämde sig för att vänta, tills möjligen något handelsfartyg ankrade i hamnen.

En middagsstund, då de båda kamraterna nyss hade förtärt sin vanliga kost, sprang Lars upp utropande:

— Vid Gud, Otto! Jag hade ett stort fullt kruthorn på mig, då jag föll ned i denna fördömda håla. Jag måste leta reda därpå, och sedan försöka vi att spränga denna dörr eller rättare klippvägg, hvilken förorsakat mig så många sömnlösa nätter och som så upptagit min tanke, att jag nära på blifvit galen däraf. Sedan du kom hit, har jag inte sökt återfinna det ställe, där jag föll ned; men nu måste jag göra det.

— Gå inte, ty jag är så orolig, då du är borta! — bad Otto, men Lars var redan i full spaning efter medel till räddning.

Flera dagar å rad forskade han förgäfvets, men slutligen lyckades han finna stället och till sin stora glädje ej allenast kruthornet, utan äfven bössan, som han vid tillfället burit i handen.

Slutligen voro alla förberedelser träffade för sprängningen, kruthornet hade lagts under den lösa hällens ena hörn, och den långa kruttråden, förfärdigad af uppraffadt linne, räckte ett godt stycke nedåt trappan. Lars sköt nu eld i densamma och rusade ned. Efter ett ögonblicks tystnad dånade en förfärlig knall, tusen sinom tusen åskor skrälde i bärgets inre, stora klippstycken lossnade från taket och nedföllu brakande rundt omkring. Nästan kväfd af kruttröken ilade Lars upp för trappan och med ett glädjeskri stannade han i det fyrkantiga rummet, ty af hela den vägg, hvilken förut hindrat hans framträngande, syntes ej ett spår. Hans yra fröjd öfvergick dock till en känsla af vördnad och beundran, då han blickade utåt.

I stället för den stela klippdörren, insvept i ett besynnerligt halfdunkel, varnade han ofvanför några breda trappsteg af hvit marmor höga smäckra marmorelare, hvalfbågar och andra lämningar från ett af dessa härliga tämpel, som forntidens greker så märkligt förstodo att dana. Hvarje del af denna byggnad, som hvilade på klippans topp, rikligen prydd med rankor och murgröna, belystes af aftonsolens milda glans, under det söderns blå himmel hvälfde sig däröfver.

Snart sprang Lars upp i tämpelgården och igenkände med nöje dess omgifningar, med utsikt åt den lilla dalen och hamnen, väl vetande, att det nu ej var svårt att komma dit

ned längs gångstigen, som han förut flera gånger vandrat. Sedan han samlat några frukter och bär, hvaraf öfverflöd fanns nära till hands, hastade han att därmed återvända till grottan. Vid marmortrappans slut stannade han dock och betraktade noga ingången till bärget. Han märkte nu just i närheten af den plats, där han lagt sitt kruthorn och hvarst flera af krutets kraft lössprängda stenskärfvor lågo kring-spridda, en stor kopparnagel uppstiga. Då han trampade på densamma, sänkte den sig. Lars hade tydligen funnit klipp-dörrens hemliga mekanik — men hvar fanns nu själfva dörren?

Efter att hafva sett till Otto och fröjdadt honom med berättelsen om, huru lyckligt deras företag utfallit, återvände Lars till grottöppningen och började åno sina efterspaningar. Då han gick ut ur det fyrkantiga rummet, hade han till höger den höga klippan, i hvilken en djup men smal remna visade sig, gående rätt uppifrån och nedåt, och vid närmare efter-seende fanns där en stor tunn klippvall, hvilken tack vare de malmrullar, på hvilka den hvilade, utan svårighet kunde skjutas fram och åter. Förnöjd öfver sin upptäckt öppnade och stängde den unge flera gånger denna egendomliga dörr samt återvände sedermera till sin sårade vän.

Under Lars' broderliga vård hade Otto så småningom blifvit i stånd att följa med på ströftågen kring ön; och då en månad senare en holländare löpte in i hamnen för att öka sitt vattenförråd, erhöilo ynglingarne hyra på densamma. Lars glömde ej att medtaga sina nedgräfvda penningar; och res-kassan hade ökats genom flitigt skattgräfveri, som bragt i dagen mängen pung, undangömd af fribytare.

Den holländske kaptenen, hvars namn var van Halen, var en lefnadsglad sjöman af det gamla slaget, och det dröjde ej länge förr än han hade fattat stort tycke för de nye jung-männen och i synnerhet för Lars, som flera gånger måste berätta sina äfventyr. Lars och Otto hade kommit öfverens, att ej omtala den hemlighetsfulla gången utan blott nämna att de lyckats gömma sig i en vanlig grotta under den tid de vistats på ön. Med förlig vind ilade det holländska koff-skeppet hemåt och anlände välbehållet till Rotterdam. När besättningen var afmönstrad, gick Lars Gathe till kaptenen, för hvilken han lärt sig att hysa förtroende, omtalade för denne huru mycket penningar han ägde, samt bad om råd, huru han bäst skulle förvara desamma. Van Halen svarade att det säkraste ställe i hela världen var Rotterdams bank, och

få dagar därefter hade såväl Lars som Otto där insatt sina besparingar.

En dag frågade kaptenen om Lars ville som andra styrman medfölja ett nytt skepp, som hette "Rotterdam", i hvilket van Halen hade del; det skulle föras af en hans släkting och var bestämdt till Smyrna. — Anbudet mottogs, och då Otto medföljde som matros, voro snart de båda vännerna åter till sjös.

Tillsammans med de förenade engelska och holländska flottorna, hvilka, under det långvariga krig, som denna tid rasade mellan England och Frankrike, skyddade sitt lands handelsfartyg, afseglade på våren år 1709 skeppet "Rotterdam" i sällskap med en mängd andra fartyg, för att från sydligare land hemföra dess alster. Ståtligast af alla dessa var otvifvelaktigt just det nämnda skeppet, hvilket med sitt höga "kastell" och sina många kanoner lätt kunde tagas för ett krigsskepp.

En svår västlig storm hade rasat och varat i öfver åtta dagars tid, under hvilken säkerligen många fartyg försvunnit i djupet. Ehuru de holländska skeppen i allmänhet anses vara dåliga seglare hafva de dock alltid haft rykte om sig att vara de säkraste, när det gälde att "hålla sjön" och "vaka" i storm och hög sjö. "Rotterdam" liknade andra holländare i det senare afseendet, men ägde äfven fördelen att segla tämligen bra; och i följd af dessa båda egenskaper hade det nu lyckligen undgått stormen och ilade för dess sista byar och med tillhjälp af den östligt gående strömmen genom Gibraltars sund in i Medelhafvet.

Sedan fartyget passerat den lilla ön Alboran, kallade kaptenen, som var en gammal sjöhjälte från de Ruyters dagar, besättningen akterut och förklarade den, "att de nu hvilken stund som helst kunde blifva öfverfallna af franska sjöröfvare eller så kallade "kapare" hvilka i mängd genomströfvade detta haf, och att nu, då de holländska och engelska flottorna af kriget kvarhöllos vid Frankrikes och Spaniens kuster, deras enda utsikt till räddning vore ett tappert och modigt försvar; han tillade, att han hellre skulle spränga sig i luften med fartyg och allt än gifva sig fången. Fyra eller fem dagar därefter varskodde utkiken i marsen om två fartyg. Båda voro skonorter och af ganska misstänkt utseende. Med undran sågo holländarna, att den aktersta började sätta sina rår och segel i ordning, och att den längre för ut liggande fortsatte

sin seglats, men dock under mindre segelmassa, än då den upptäcktes.

Sedan kapten van Spingler, som den holländska befälhafvaren hette, en lång stund genom sin kikare betraktat båda fartygen, lät han "Rotterdams" besättning väpna sig samt ladda dess kanoner med dubbla skott.

— Den bortre är en sjöröfvare, det är säkert; men ska vi styra rätt på den, så tar han kanske oss för en örlogsmän. Det är det enda vi ha att göra, — sade van Spingler till sina styrmän, som på hans befallning närmat sig.

— Kapten! — sade hastigt Lars: — det är två sjöröfvare. Jag är säker därpå, ty det var mycket folk på denne siste nyss, men nu äro få på däck, och den härmar ett handelsfartyg med ställningen på seglen bara för att lura oss. Ett par halningar i fall och skot — och det är en af de finaste fribytare man kan se. De hafva för afsikt att få oss emellan sig.

— Ni kanske har rätt! — svarade kaptenen dystert. — Nu få vi en hård nöt att bita uti.

— Får jag säga min mening? — frågade den unge styrmannen.

— Säg! — ljöd svaret.

— Låt oss gälla för ett krigsskepp i deras ögon, hissa ert lands krigsflagga samt gå nära den närmaste skonerten och ge honom sedan i förbifarten ett fullt lag; därpå sätta vi efter den främste med alla segel, liksom vi ville jaga honom. Håller han stånd, hvilket jag inte tror, så få vi slåss, annars förfölja vi tills natten faller på, då den bofven säkert ändrar kosa.

— Bra! förb . . . bra! — ropade van Spingler, — så skall en äkta holländare tala. Hade ni varit med de Ruyter, så hade han gjort er till officer långt för detta.

Snart var "Rotterdam" längs sidan af skonerten, på hvilken endast fem eller sex man voro synliga. Dess däck var betäckt af gamla segel, så att man omöjligt kunde se, om den var bevärad eller ej. Holländaren hade fått det främmande fartyget tätt i lä, och lät plötsligt de åtta styrbordskanonerna spela, ackompanjerade af handgevärens smattrande. Ett ögonblick därefter låg fribytaren akterut med afskjuten stormast, och ett skri af raseri höjdes af sjöröfvarne, som nu svärnade upp på den öfverraskade kaparens däck.

Väldiga hurrarop ljödo däremot från det holländska skeppet, som stolt utbredde sina dukar och seglade rätt ned på den för ut liggande skonerten.

Denne, som redan lagt bi, brassade skyndsamt fullt, då han såg sin kamrats olycka — allt i den tron, att han jagades af en holländsk fregatt. Jakten varade till natten föll på, då skeppet ändrade styrstreck något mera nordligt, och kaptenen gjorde ett riktigt kalas, såväl för besättning och skeppets befäl, hvarvid Lars Gathe fick en särskild skål till tack för sitt förståndiga råd.

Efter att i Smyrna hafva lossat och intagit en dyrbar last af tobak, koppar, bomull och siden m. m., afgick "Rotterdam" ett par månader därefter från nämnda stad för att återvända till sin hemort.

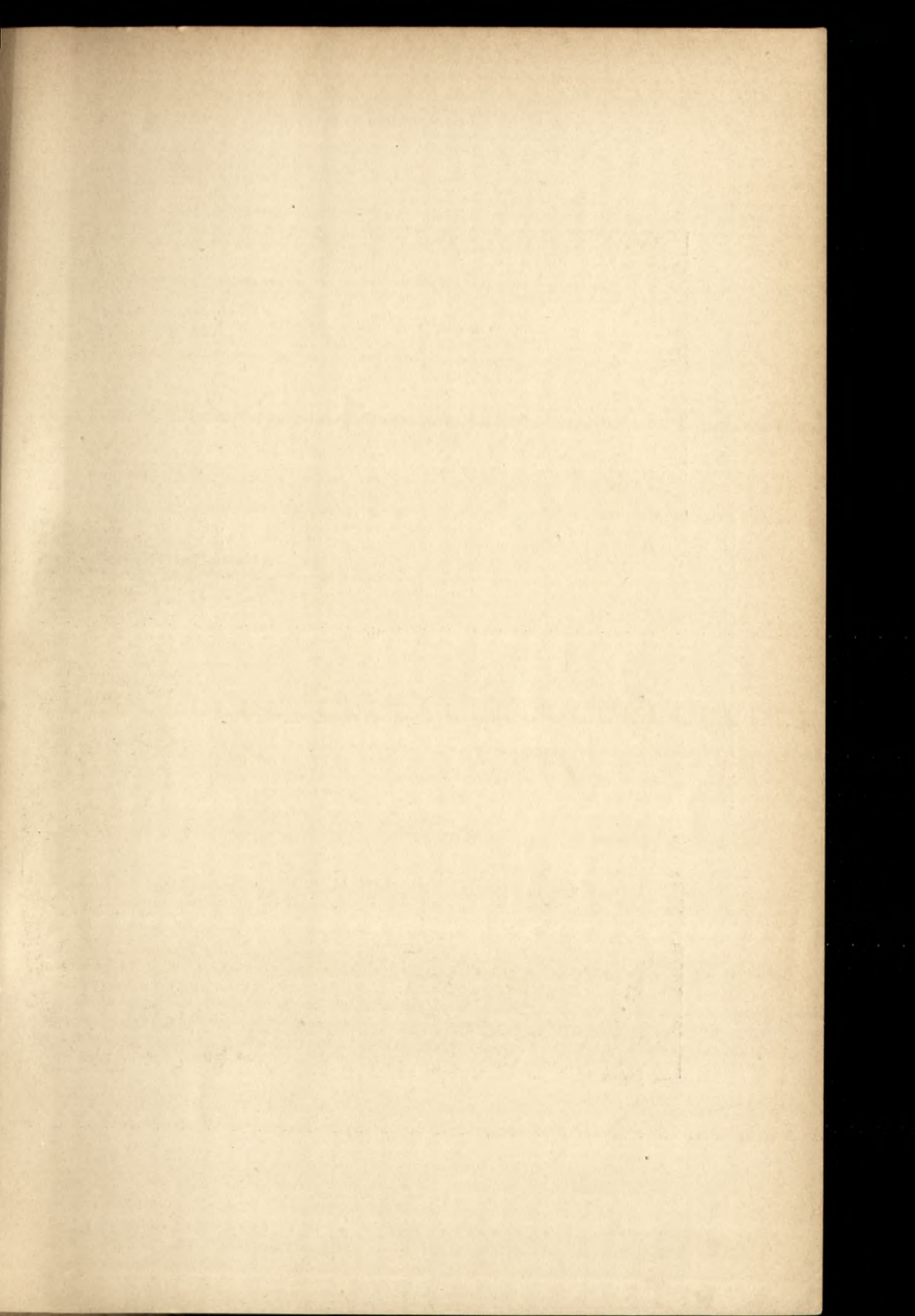
4.

På vaggande bölja står striden
Bland Greklands öar och skär;
I rökdoket glimma blixtar
Från skeppskanon och gevär.

Högt vajar den holländska flaggan —
Van Spingler med ära den för.
"Lägg dubbelt med skrot i kanonen,
Ty peppra det packet man bör!"

Nu sänker sig solen långsamt
Bak rodnande molnbanks bryn;
Dess sista strålar belysa
En stolt och fägnande syn.

Bak palmprydda holmen dyker
De tappres räddare opp:
En fregatt med kanonerna klara
Och Hollands flagga i topp.

Lars i kajutan hos sjöföraren.

Van Spingler och hans besättning hade sedan tidigt på morgonen kämpat mot en öfverlägsen styrka af sjöröfvare. När fregatten visade sig, satte dessa till alla segel och flydde; örlogsmannen kunde ej förfölja dem in mellan skär och holmar.

Under tiden hade Lars Gathe blifvit nedryckt från "Rotterdams" däck, då mesanmasten gick öfver bord och skulle säkerligen hafva drunknat, om han ej, hållande sig uppe på några spillror af masten, drifvit intill den ena röfvareskonerten och där blifvit upptagen.

Då fregatten styrde ned mot fribytarne, öfverhöljdes den skonert, på hvilken Lars då befann sig, med en hel skur af järnskrot och muskötkulor. Lars Gathe, som bunden kastats i en vrå af däckets, blef ej sårad men iakttog med fasa den förfärliga verkan, som blef en följd af fregattens skott.

På aftonen löpte fartyget in i en liten hamn, och Lars igenkände med glädje samma vik och ö, där han och Otto varit fångne i grottan.

Den natt, som följde på kampens dag, var förfärlig. Liggande på det af människolemmar och blod ännu öfvertäckta däckets, hörde han jämt de sårades klagan och jämmer. Härmed blandade sig vildt skrän från den del af besättningen, som icke blifvit för svårt sårad för att taga ett grundligt rus. En person med mindre starka nerver, än hvad Lars hade, skulle snart ha dukat under blott på grund af olåten.

Då oljudet nådde sin höjd, kommo två halfdruckne röfvare och lossade Lars' band samt släpade honom ned i kaptenens kajuta. Här framställde sig för den unge en fasansfull syn. På en hög af kuddar och dyrbara tyger låg röfvarekaptenen sårad af en skrotbit, som flått hans ena kind. Detta oakadt tömde han den ena bägaren efter den andra af eldigt cypervin. Tre af hans närmste män i befålet omgäfvade honom.

Efter att hafva tilltalat den unge på flera språk utan att få svar, skickade kaptenen slutligen efter en matros, som på blandad danska kunde göra sig förstådd af Lars. Det förhör, som nu började, varade icke länge. Utslaget lydde, att fången nästa dag skulle mista ena örat och sedan tillfogas det ena såret efter det andra, liknande dem, som kvarlevande fribytare erhållit. Med denna ohyggliga utsikt för morgondagen, vardt Lars förd upp på däck och väl bunden.

Efter några timmar, då större delen af den rusiga besättningen insomnat, hörde Lars, att någon närmade sig honom.

— Hvem där? — sporde han oroligt.

— Tig, pojke, — rosslade en hes stämman, och snart igenkände fången den danske matrosen, som sakta satte sig vid hans sida.

— I morgon får du en het dag, min gosse, — hviskade matrosen; — men jag hyser medlidande med dig och har tagit med en slank vin åt dig. Drick nu! det kan du i sanning behöfva — f-n skulle vara i dina kläder, när sol går upp.

— Vill du inte lösa min hand, så att jag får lättare att dricka? — frågade Lars.

— Nej, pass, min vän! — blef svaret; — äfven om du kunde fly och slippa att mista näsa och öron, inte ändå af ängslan för mitt eget skinn. Nej, jag skall hålla i dig, gapa du bara.

Lars, som kände sig stärkt af vinet, sade, sedan han tackat matrosen:

— Du kunde gärna lösa mina band, så skall jag skänka dig en gengåfva för din godhet. Du måtte väl inte tro, att jag kan rymma, och behöfver ju bara ropa för att få mig fast igen.

— Hm! det kan du då ha rätt i, men om någon finge se dig lös, så vore jag i alla fall olycklig.

— Visst inte! Jag skulle då förklara, att jag själf löst knutarna. Gör du mig denna tjänst, så skall jag ge dig sex blanka holländska dukater och aldrig yppa, att du hjälpt mig, — sade Lars hviskande.

— Men om jag nu tar ifrån dig dina gulingar utan att lossa på banden? — svarade matrosen småskrattande; — hvad skulle du säga om det?

— Stopp, kamrat! — inföll ynglingen hastigt; — det bör du allt låta bli, ty om jag ropar och talar om, att du gifvit mig vin — och, märk väl, jag luktar vin — så tror jag, att min förmente landsman finge dela mitt öde. Men nog nu med sådana dumheter; jag vill säga dig, att om du lossar mina band, och följer mig på flykten till ett gömställe, där ute någon kan ta reda på oss, om han så egde femtio ögon, så skall du få lika många dukater.

Vid denna vändning i samtalet började matrosen lyssna till ynglingens förslag, och sedan denne flera gånger fått svärja på sanningen af sina uppgifter, samt matrosen själf med Lars' medgifvande fått taga de sex dukaterna ur hans ficka, så afskar han slutligen den fångnes band och aflägsnade sig under löfte att snart återkomma. Lars såg nu, huru hans räddare

först undersökte de döda, hvilka ännu lågo på däck — och huru han tycktes göra en god skörd i deras fickor — hvar efter han försvann i trappan till kajutan. Efter en stund återkom han och medförde två par bälterör, ett par bössor och två svärd samt en stor och en mindre påse. Sedan Lars erhållit sin del af bördan, stego de båda äfventyrarne i en af de nedfirade båtarna och aflägsnade sig utan att den druckna besättningen märkte deras flykt. Snart kände Lars Gathe igen vägen till tämplet och efter att den danske matrosen, hvars krutpåse tycktes göra honom mycket besvär, fått hvila sig några gånger, anlände de genom den lilla dalen till foten af berget, uppför hvilket de klättrade, och befunno sig sålunda inom kort i ruinen.

Lars lät sin följeslagare stanna kvar i tämplet, och sedan han nedgått till klippan samt tryckt på fjädern och därigenom undanskjutit klippblocket, afhämtade han den väntande. Efter att hafva stängt grottan, förde han den undrande matrosen utför den långa trappan till det ställe, där han själf och Otto under deras vistelse på ön tillbragt flera månader. Med förvåning skådade dansken omkring sig vid den eld, som Lars här upptände, och sedan nu hans fruktan för förföljare lagt sig, kastade han af sig sin börda. Utom vapnen och den långa påsen hade han i sina rymliga fickor två silfverbägare, flera guldsmycken och några buteljer fyllda med rom och vin.

— Ser du, — sade sjömannen skrattande till Lars, i det han öppnade sin påse, som befanns vara full med guldmynt, — jag tyckte, att den bofven till kapten inte gjorde med det här bättre än jag.

Lars Gathes påse innehöll krut.

Då morgonen inbröt, lämnade Lars sin bädd och den ännu snarkande kamraten samt tog plats vid den ugnslika öppningen, hvarest bäcken störtade sig utför bärget och hvarifrån han kunde se röfvarefartyget och hamnen. Efter en stund syntes en af befålet, och snart därefter blef det lif och rörelse ombord. Det dröjde ej länge, förrän man upptäckt fångens flykt, och med en viss skadeglädje såg ynglingen den förskräckelse och det vanmäktiga raseri, som af denna anledning utbreddes sig bland rövarena.

Då Lars tillkallat sin kamrat, kunde bägge snart, med hjälp af den kikare som matrosen medtagit, iakttaga huru den enörige störtade upp på däck, och af hans åtbörder var det lätt att se, det rövaren omtalade huru han själf blifvit

rånad. Han sträckte armarne både uppåt och nedåt, som ville han anropa både himmel och helvete att förhjälpa honom till hämnd. Slutligen gingo fribytarne i land, alla väl beväpnade. Knappt hade de nått stranden, anförda af sin kapten, som hade hufvudet ombundet af blodiga trasor, förr än två karlar uppfördes och bundos vid hvar sitt träd. De i grottan gömde kunde af sjöröfvarens hotfulla rörelser förstå, att det vore ute med dessa båda män — desamma som på kvällen bundit Lars — om icke rymlingarne anträffades.

— Det är bra synd om de här stackarne! — menade matrosen. — Det är två bra karlar. Den ena af dem är till och med en landsman, en svensk, och den andra är min bästa vän. Om det vore möjligt att rädda dem, men . . .

— Hvad säger du, är den ena svensk? — sporde Lars Gathe förvånad. — Hur tusan har han kommit bland de där? . . .

— Jo, — afbröt dansken, — han och jag voro kamrater på ett fartyg, som blifvit taget af den enöriga; och hellre än att bli hifvade öfver bord, togo vi tjänst på sjöröfvaren.

— Godt! — sade Lars beslutsamt; — om det ock skulle kosta mitt eget lif, så vill jag försöka rädda dem.

Ehuru kamraten afrådde honom, beväpnade han sig, bad matrosen ladda sina skjutvapen och, om han blef förföljd, genom den ugnslika öppningen nedskjuta dem, som möjligen sprungo efter honom på återvägen. Denna lofvade att göra så, ställde sig på vakt vid gluggen i den tvärbranta fjällväggen och såg strax därefter, hur Lars Gathe ilade ut för den smala väg, som från tämplet gick nedåt dalen.

Då Lars eftersett, att det ej fanns någon vakt på skonertens däck eller invid de bundna, sprang han hastigt fram till den af karlarna, som matrosen sagt honom vara svensk, och tilltalade honom på hans modersmål; ville denne svärja på att lyda blindt, så skulle hans band bli lösta. Den fångne svensken och likaså hans olyckskamrat lofvade naturligtvis allt, och få ögonblick härefter sprungo Lars och de frigjorda uppför berget. Då Lars kommit in bland de förstörda murarna i helgedomen, band han försiktigtvis för ögonen på sina följeslagare och, sedan han snurrat dem några gånger omkring, ledde han dem in i grottan samt ned till den danska matrosen.

Då solen började sänka sig mot synranden, återkommo fribytarekaptenen och hans folk från sin lönlösa upptäckts-

färd. Han skummade af vrede, då han såg, att fångarna sluppit fria.

De sårade sjöröfvarna fördes i land, där några tält för dem uppslogos vid bäckens utlopp i viken, och skonerten renjordes samt iordningställdes.

Bittida morgonen härefter utsändes två flockar på spaning efter de rymda, men hemkommo vid solnedgången utan att ha upptäckt något spår. Detta fortfor flera dagar, och de fyra äfventyrarne i grottan sågo mycket väl från sin utkik alla fribytarnes tilltag och gladdes sig innerligt åt sin säkerhet, tills de en morgon med fasa iakttogo, att kaptenen satte sig i spetsen för sitt folk och drog upp till tämplet. Orolig ilade Lars till ingången och lyddes vid klippdörren. Länge hörde han fribytarnes sorl genom den smala springan, men då det slutligen tystnade, återvände han till sina vänner. Dessa hade nu råkat i den största skräck, ty genom den brunnslika öppningen hördes nu kaptenens röst; han svor på, att detta hål skulle undersökas, samt lät sända efter linor och dylikt för att därmed nedfira sig och sitt folk. Då Lars hörde detta, kallade han sina vänner till sig och frågade dem, om de ville välja honom till befälhafvare och lofva att utan minsta knot lyda honom; han förband sig i så fall att rädda dem. Gärna gingo hans följeslagare in härpå, och Lars Gathe förklarade nu sin plan för dem.

Några ögonblick härefter voro de fyra männen uppställda vid den öppning, som från brunnen ledde in till grottan och hvarigenom bäcken inflöt i densamma. Den sky af vattendunster, som här bildats af fallet, måste genomgås af den, som ville intränga i den tämligen mörka grottan. Genom springorna kunde Lars och hans folk nu se, huru fribytarnes löjtnant på ett tåg nedfirades och inträngde genom öppningen. Knappt hade han dock här, förblindad af vattenstänket, tagit ett steg framåt, förr än han, träffad af ett hårdt slag i hufvudet, utan ljud nedföll på de våta stenarna; och snart flöt den olycklige, förd af vattnet, ut genom den ugnsliska öppningen, hvarifrån bäcken med ett hundra fot högt fall kastade sig ned i dalen. Då tåget, hvarmed löjtnanten nedfirats, halats upp igen af de på bärget stående sjöröfvarna och då dessa förgäfves en lång stund ropat kamratens namn utan att erhålla svar, hissades snart en annan af fribytarne ned. Denne var en tysk, som den danska matrosen kände och om hvilken han trodde, att han med glädje skulle skilja sig från fribytarne.

Ett slag i hufvudet, dock mindre våldsamt än det löjtnanten erhållit, fällde äfven tysken; tåget lossades, och den döfvade fördes varligt längre in i grottan, hvarest han bands och fick en kafvel i munnen. Då två andra af fribytarne som löjtnanten försvunnit och krossats mot klipporna, vägrade den enöriges folk att frivilligt nedstiga, hvadan två ynglingar, som kort förut blifvit tagna från ett handelsfartyg, med våld bundos vid linan och nedfirades. Då dessa inkommit genom klyftan, fattades de i strupen af Lars Gathe och hans män samt fördes längre in i grottan, hvarest de med nöje slöto sig till dess förra invånare och svuro Lars Gathe lydnad.

Då fribytarne i flera timmars tid förgäfves kallat på sina i grottan ingångna kamrater och med lika liten framgång sändt en afdelning för att försöka uppnå målet från bäckens utlopp åt dalens sida, skickade Lars Gathe den äldsta af de båda sist nedkomna ynglingarne ut i botten af brunnen för att ropa åt kaptenen att sända mera folk, då rymlingarna funnos därnere.

Glad häröfver nedsände rövaren ännu ett tiotal af de sina, hvilka behandlades på samma sätt som löjtnanten, men då en af dem lyckats afvärja det döfvande slaget och uppgifva ett par rop innan han fälldes, väcktes kaptenens misstankar. Då han åter i flera timmar ropat utan att erhålla svar, satte han två män på post och återvände med de få kvarvarande till skonerten. Nedkomna i dalen varnade de med fasa de olyckliga kamraternas lik.

Lars Gathe, som höll god utkik, tog noga reda på sina fienders alla företag, och när dessa i skymningen redde till dryckeslag ombord, kallade han till sig sitt folk samt förklarade, att han på natten ämnade öfverrumpla besättningen på skonerten, taga densamma samt med den anträda hemfärden. Tack vare förespeglningarna om rikt byte, gingo alla Lars' män in på den dristiga planen.

5.

Nu solen sjönk i västervågor
Fullbordande sitt härskarlopp,
I guld hon prydde palmens topp,
Och himlen flammade i lågor.

Men bäst som västerns synrand brinner,
Den korta skymningen förrinner
Så fort, så ögonblickligt, att
Som genom trollslag det blir natt.

Och hvilken natt! O, huru skön
Den hvilat lugnt utöfver världen,
Och stjärnorna begynna färden.
Högt öfver hafvet, öfver ön.

Den djupblå himlens diamanter
Nu tindra, ifrån alla kanter
De blicka ned i tusental
Som ögon från Allfaders sal.

Hur stilla allt! Blott näktergalen
Och våg vid strand och bäck i dalen
Förbyta nattens tystnad i
En samfällt sjungen melodi...

En ton af gällt missljud skar igenom den fridfulla stämningen. Det var ett vredens skri från fribytarnes däck. Svärd rasslade och bösskott skrällde.

Striden varade dock ej länge, ty Lars Gathe och hans män fälde med sina skott de nyktraste af fribytarne, och då den enöriga kaptenen drucken och yrvaken rusade upp ur kajutan, rände Lars Gathe sitt svärd genom hans bröst. Då

de öfriga af fribytarne fingo veta, att deras befälhafvare stupat, gifvo de sig, samt blefvo med undantag af ett par man, hvilka Lars trodde sig kunna lita på, afväpnade och jämte de sårade förda i land.

Fartyget klargjordes, och i daggryningen ilade skonerten under sin nya befälhafvare för god vind ut genom hamnmyningen. Som en från bågen afskjuten pil flög den snabbseglande skonerten, hvars namn var "Hebe", hän öfver det i sommarsol glittrande Medelhafvet och ankom snart till Gibraltar, hvarest Lars Gathe fick såväl loford som nödiga skeppshandlingar af den där med holländska flottan kryssande amiralen. Lars afseglade genast, och som lyckan var honom blid, anlände han snart till mynningen af Maasfloden. Med nöje hörde han af den lots, han där tog, att det skepp, som seglade strax för om honom, var "Rotterdam" fördt af sin tappre befälhafvare, hvilken var någorlunda återställd från de sår, han erhållit. Skeppet, som satt in en ny mast i Cadiz, hade sedan haft att kämpa med motvind, hvilket var orsaken till dess långsamma resa.

Det dröjde ej många timmar förrän "Hebe" var långs sidan af "Rotterdam", och efter att ha hälsat skeppet med en dundrande salut, lät Lars Gathe ro sig till detsamma. Med tydlig glädje omfamnade van Spingler sin återfunna styrman.

Storartadt var den fest, med hvilket staden Rotterdam mottog sin namne med dess befälhafvare samt den svenska styrmannen, och ännu finns den handling i behåll, genom hvilken Lars Gathe utnämndes till borgare i Rotterdam.

Enligt utslag af stadsrätten erhöll besättningen å detta skepp hvar sin penningebelöning, motsvarande de betydliga ägodelar, som "Hebes" manskap erhöilo vid delningen af sjöröfvarens skatter. "Hebe" tilldömdes enhälligt Lars Gathe, och van Spingler erhöil af regeringen fregattkapstens fullmakt. Kapten Spingler utmärkte sig strax härefter i ett af de många sjöslag, som holländska flottan denna tid höll med sina fiender, och stupade senare med ära, då han tog en fransk fregatt.

Länge dröjde det icke, förr än Lars Gathe, hvilken nu ägde både penningar och eget fartyg, började tänka på att förkofra de förra. Många voro de förslag, som nu föresväfvade honom, men intet af dessa kunde han till en början besluta sig för; han hörde till dem, som vilja göra raska kap. Han blef under denna tid ganska väl upptagen i flera af de för-

nämare holländarnes hus, och den starkt byggda unge mannen, som af naturen gynnats med öppna frimodiga anletsdrag, hade redan i följd af sina många äfventyr erhållit ett visst rykte om tapperhet.

Lars var nu tjuo år gammal och, fastän den förra dåsigheten och lättjan hade försvunnit, var han dock i allmänhet fåordig och tyst, två egenskaper, som de goda holländarna — kanske af hänsyn till egen bekvämlighet — satte stort värde på. I den gamle van Halens hus var den unge svensken daglig gäst, och värden på stället tillbjöd Lars flera gånger ett eller annat befäl på något af sina många fartyg, men för-gäfvos. En afton kallade van Halen Lars Gathe in i sitt enskilda skrifrum och sade:

— Min kära Lars, vill du vara med om att företaga en ytterst vågsam färd, hvilken, om den lyckas, kommer att skaffa såväl dig som mig en ganska anseelig förtjänst? Jag vill, innan du svarar på min fråga, nämna för dig följande. En af mina vänner i London har skrivit till mig och förklarar, att det i följd af dessa fördömda krig varit särdeles svårt att få in en stor del varor och däribland tobak. Min mening är nu att tillsammans med några köpmän här lasta ett mindre fartyg med denna vara och öfversända lasten till England. Detta är dock ej hufvudsaken. Därpå vore visserligen många dukater att förtjäna, men ser du, min kära styrman, om vi lyckades smuggla in hela lasten, skulle detta betala sig mångdubbelt bättre. Hårtill fordras dock förstånd och djärfhet, egenskaper, som du visat dig besitta, och därför ha vi tänkt be dig ta befälet och försöka detta vågstycke.

Det dröjde en stund, innan den unge besvarade detta den tjoce van Halens ovanligt långa anförande, men slutligen sade han:

— Jag är tacksam för förtroendet men vill dock veta först och främst hvilket fartyg jag får och vidare hvad jag kan förtjäna på kuppen.

— Hm! Du är en förståndig yngling, Lars Gathe — jag har heder af dig både som handelsman och sjöman. Kom upp till köpman van der Schlegel i morgon förmiddag och vi skola tala vidare om detta. Du tycks inte vara obenägen, och det är allt hvad jag nu önskade veta.

Lars Gathe lofvade att komma, och då han dagen därpå infann sig på uppgifvet ställe, träffade han där såväl kaptenen som flera af den rika stadens köpmän. Lars fick säga sina

vilkor, hvilka bifollos, och med nöje gingo köpmännen in på hans förslag att i stället för ett större fartyg använda en af de förmögnare handelsmännens lustjakter, hvilken som snabbseglare kunde hafva utsikt att komma undan en jagande kryssare. Efter att ha gjort allt klart för afresan öfverlämnade Lars sin skonert i van Halens vård och seglade.

En mörk natt kort därefter löpte den snabbseglande jakten ett godt stycke upp i Themsen och kryssade på morgonen ett stycke utför floden förande Englands flagga under sin gaffel. Om en stund vände Lars och styrde åter upp för floden i sällskap med flera andra lustfartyg och fiskarebåtar. På öfverenskommet ställe lade smugglaren till vid en brygga, och natten därpå var den dyrbara lasten i den engelska köpmannens våld.

Efter att hafva intagit barlast seglade Gathe nu några gånger ut och in med sin jakt, på det att de däromkring vaktande tulljakternas befäl och manskap, med hvilka han under tiden stiftat bekanskap, måtte lära sig känna hans jakt, så att de utan misstroende skulle låta honom segla förbi vid nästa smugglarefärd, om en sådan komme att företagas. Omkring fjorton dagar därefter anlände Lars Gathe välbehållen till Rotterdam.

Många loford erhöll den unge mannen vid sin återkomst, och en ny färd beslöts, då vinsten på denna resa blifvit öfver förväntan stor. Lars gjorde sedan flera lyckliga turer, och då liksom första gången medtog han äfven egna varor, af hvilka han skördade en ej obetydlig vinst.

Det var höst, och efter en stormig färd anlände Lars till den bekanta bryggan vid Themsens strand med sin fullastade jakt. Då han denna gång hade flera bref med sig att aflämna i London, gick han genast upp till den engelska köpmannen och anmälde sig samt tog ett åkdon och begaf sig upp i staden att där uträtta sina uppdrag. Dessa uppehölo honom ett par dagar, och hans bestörtning blef stor, då han en eftermiddag erhöll bud från köpmannen, att han genast borde aflägsna sig från London, ty beslag vore gjordt på såväl fartyg som last. Väl försedd med penningar beställde Lars genast hästar och ilade så fort han förmådde norrut från den stora världsstaden.

Efter ett par dagar var han i Harwich, hvarest han hyrde sig ett rum. Då köpmannen anvisat honom denna plats som den lämpligaste tills vidare samt lofvat, att så fort han vågade det skriva till honom under namnet Arthur Tompson,

så besökte Lars Gathe ofta hamnen och allmänna platser, gifvande sig ut för sjökaptén, och öfvade sig därunder dagligen i engelska språket.

I Februari år 1710 erhöil Lars ändtligen det efterlångtade brefvet från London. Detta var dock ej uppmuntrande. Jakten och lasten voro tagna och hans följeslagare hade alla blifvit hängda. Köpmannen sände väl en större penningssumma till Lars, men bad honom äfven att skaffa sig ur landet med det första, ty han efterspanades af lagens väktare och skulle råka ut för samma öde, som drabbat jaktens besättning, ifall han blefve tagen.

Ett svenskt fartyg låg för närvarande i hamnen, och då det skulle till fäderneslandet, beslöt Lars att på ett eller annat sätt söka få medfölja detsamma. Huru förvånad blef ej den unge svensken, då han vid sitt besök ombord på fartyget igenkände kapténen och de flesta af besättningen, hvilka alla voro från hans fädernesocken Onsala.

Kaptén Skale, en medelålders, ovanligt muskulöst byggd man, kände mycket väl Gathes föräldrar samt ynglingen själf, och länge dröjde det ej, innan den unge hade löfte om att få medfölja. Det enda hindret var, att hvarje fartyg vid denna tid noga undersöktes, då man ifrigt spanade efter den så kallade "pretendentens" anhängare. En man af besättningen hade dock på utresan gått öfver bord, så att Lars kunde gå under dennes namn, och inom kort gungade den unge äfventyraren hän mot sitt fosterlands strand.

6.

Kring Sveas kuster krigets fackla blossar,
Nyss vid Pultava har dess sol gått ned.
Men Stenbock öfvar sina träskogossar,
Han ordnar dem till käcka krigarled.
Hell evigt honom och den unga skaran!
I nöden rädda de sitt land ur faran.

Men stor var sorgen under dessa dagar,
Och kungen dvaldes uti turkars land.
Man ägde föga skydd af landets lagar,
Och lösta voro många samhällsband,
Det fanns ej bröd i stugan, häst i stallet,
Och allt det bästa folket re'n var fallet.

Kapten Skales fartyg var en ovanligt snabbseglande brigg och liksom alla handelsfartyg i dessa tider, till en del bevärad. Det var i slutet af Mars år 1710, då briggen för västlig storm och så mycket segel den kunde föra, under dånande salut ilade förbi Elfsborgs fästning och snart därefter ankrade i Göteborgs hamn.

Inom kort hade Lars Gathe uppgjort med kaptenen, och efter en dags vistelse i staden gick han ombord på en jakt, som ämnade sig till Kungsbacka, och blef af skepparen på densamma rodd i land vid den brygga, som han några år förut plötsligen lämnat. Där stod nu den unge mannen och blickade omkring sig. Det var den 22 Mars, och en mild sydostlig vind förde de plaskande böljorna mot stranden.

Allt var så ödsligt och tyst. Intet af de stora magasinerna var öppet, intet sorl hördes från den långa repslagarebanan. Allt var stilla, och en obehaglig tyngd lade sig öfver den landstignes bröst. Han satte sig på en sten och började genomgå sitt förflutna lif. Hans faders vrede, örflen, flykten, vistelsen hos sjöröfvarna och i grottan — allt framstod i hjärta färger för hans minne, och länge dröjde det, förrän han återkom till sig själf. Förundrad öfver den stillhet, som hvilade öfver allt, ehuru ju dagen ej var helgdag, beslöt Lars att begifva sig åstad till det en knapp fjärdedels mil från bryggan belägna fädernehemmet. Ingen mötte den återkomna sonen, och vid gården Gatan var allt lika öde. Raskt trädde Lars in uti den för honom välbekanta salen. Denna var tom, men från det angränsande rummet hördes ett tyst, underligt sorl. Då Lars trädde in i denna kammare, häjdade han sig som förstened vid den syn, som här mötte honom.

I den sparlakanspryddä sängen låg hans fader stel och orörlig, under det att rummet var uppfyllt med tjänare och arbetare. Vid hufvudgården satt hans moder, döljande ansiktet i sina händer och vid andra ändan af sängen stod en sjö-officer. Midt för sängen på det finskurade golfvet stod Onsalas

dåvarande kyrkoherde Eric Bergius. Vid åsynen af Lars afbröt han för ett ögonblick de trösteord, som han läste ur den uppslagna boken, men då några halfhöga utrop af de kringstående antydt, att ynglingen var igenkänd, fortsatte han åter sitt bedjande.

Sakta närmade sig ynglingen bädden och, fattande sin faders band, böjde han sig öfver dennes ansikte. Då han blickade in i de redan Brustna ögonen, såg han, att hans fader var död, och då han efter en stund reste sig upp sade han till den i närheten stående officeren:

— Vår fader är död, broder Kristian! tillslut du hans ögon, du är därtill värdigare än jag.

Härefter aflägsnade han sig långsamt.

I flera dagar kunde man nu, dels vid gården och dels vid sjöbodarna och bryggan, se den unge Lars liksom fordom vandra tyst och sluten, under det Kristian, som den äldre sonen höfdes, ordnade med arbetets fortsättande och faderns begrafning.

Underliga tankar hvälfde sig i Lars Gathes själ, oroliga som vågorna på de haf, han plöjt, och liksom dessa slungande honom hit och dit. Att hans fader dött, utan att han fick tala vid honom, bedja honom om förlåtelse och säga honom, att han var rik och oberoende — detta grämde Lars djupt. Hvad skulle nu följa härpå? Skulle han slå sig ned i sitt barndomshem och blifva skeppare liksom flera af hans grannar? Skulle han återvända till Holland, där han ägde både fartyg och penningar? Dessa frågor trängde sig omväxlande på honom.

Emellertid var dagen för begrafningen inne, och med den ståt, hvarmed en förmögen skeppare den tiden fördes till sitt sista hvilorum, bragtes Andreas Börjeson i jorden. Kyrkoherden, hvilken visste, att huset var förmöget och att han med säkerhet kunde göra sig räkning på en hederlig likstol, utmålade den dödes förtjänster i prälände färger. Grafölet var stortadt, och många voro de, som drucko sitt lystmäte där.

Bland de till begrafningen inbjudna grannarna var äfven den dödes bästa vän, den stolte skepparen Hammar från Hammarkulla, och dennes adertonåriga dotter Ingela. Ung och af ståtlig växt samt med regelbundna om ej sköna anletsdrag ägde denna flicka en hållning, som kunde anstått en furstedotter; den höga pannan, den raka näsan och de mörka

blixtrande ögonen bidrogo till detta fina tycke, under det att de sammanpräссade läpparne och ett litet veck mellan ögonbrynen tillkännagåfvo stränghet och en beslutsamhet, som af intet kunde rubbas.

Många voro de ungersvenner, som slogo sina krokar kring den vackra skepparedottern, men då det hviskades man och man emellan, att en af de förnämsta kaptenerna i socken vid sitt frieri blifvit tämligen snöpligt affärdad, så var det numera ingen af de unga, som vågade sig på att fria.

I barndomens dagar hade dock Lars och Ingela varit de, som mest dragit jämnt, och äfven då han såsom något äldre, lik den i Lax dölingasagan omtalade Thorsten Kettilson, dåsig och tyst vankade omkring utan att lära sig något och rätt allmänt var ansedd för en odugling, hade hon ofta tagit hans försvar mot de öfriga flickorna. Nu tycktes dock den stolta mön ha skiftat håg, ty då de träffades vid grafölet efter Lars' fader, var det knappt hon besvarade ynglingens hälsning, och, då hon strax därefter vände honom ryggen och gick till hans i uniform ståtande broder, kände Lars Gathe hastigt harmens rodnad uppstiga på sina kinder. Denna känsla växte, då han såg det gäckande leendet på den unge kapten Jöns Pehrsons läppar, och förnam det dämpade hänlöje, hvarmed denne hviskade några ord i örat på en annan bredvid honom stående skeppare.

Lars aflägsnade sig kort därefter och vandrade så hela den kalla natten nere vid stranden af Strömsfjorden. Som barn hade den lilla Ingela alltid varit hans utkorade och ofta hade hennes bild stått för hans syn under det äfventyrliga lif han fört, men ännu hade han aldrig vetat, att hon så helt intagit hans själ. Han fann, att han älskade henne och detta med en känsla så djup, att han själf förvånade sig däröfver. Väl visste han, att Ingela gifvit korgen åt den förmögne Jöns Pehrson, och detta hade blott så mycket mer kommit honom att tro, det hon höll ungdomsvännen kär, men det tycktes nu, som hade han bedragit sig. Harm och kärlek växlade i den unga fribytarens själ och två ting föresatte han sig: Att Ingela skulle blifva hans brud och att Jöns skulle få betala sitt hänfulla löje.

Det dröjde ej häller många dagar, förrän ett rykte spred sig i Onsala bygder, att "Lasse i Gatan" och Jöns Pehrson i Gottskär haft en dust tillsammans, och att den senare, illa slagen och märkt, var sängliggande i sitt hem. Från denna

tid gick Lars Gathe tyst och ensam och sällan såg man honom tillsammans ens med fränderna.

En dag blefvo dock såväl dessa som grannarna högst förvånade, då de sågo den tyste "Lasse" iklädd ovanligt dyrbara kläder af finaste holländska tyg, hatt med guldgalon och, hvad än underligare var, med svärd vid sidan; de sågo vidare, huru han tyst som vanligt tog ut och spände för den bästa kärran samt raskt körde ut från hemmet, utan att meddela sig med någon. Långe stod det ej på, förrän Lars Gathe körde in på gården hos skepparen Jonas Hammar i Hammarkulla. Efter att hafva bundit sin häst vid trädgårdshägnaden inträdde Lars genom bislaget i den s. k. storekammaren.

Detta var ett stort rum, och man såg tydligt, att här bodde rikt folk. Den högt uppbäddade pelarsängen omgafs med sparlakan, hvars konstiga väfnad med fåglar och blad var ett alster från aflägsen trakt. De mörka ekstolarne med deras utskurna ryggar och lejonfötter stämde väl öfverens med borden af samma slag. Det midt emot sängen stående stora ekskåpet var ett mönsterverk af konstsnideri, och de på detsamma stående silfverbandade ölkannorna voro äfven rikt utskurna. Den stora spiseln sköt långt fram i rummet och uppbar många koppar och muggar af utländsk tillverkning, som visade, att husfadern tänkt på hemmet under sina resor i främmande land.

När Lars Gathe inträdde, stannade den surrande spinnrocken, och från den mörka soffan reste sig ung Ingelas smärta gestalt.

— Det var bra, att jag fick träffa dig ensam, Ingela! — sade den unge mannen, sedan han hälsat. Jag har några ord att säga dig.

— Så... å? Och detta kan ej ske i någon annans närvaro? Det måste då vara högst besynnerliga saker, som Lars har att förtälja. Men hvad det än må vara, så stig fram och sitt ned! — svarade jungfrun, i det hon sköt fram en af de prydliga stolarna samt satte sin spinnrock i gång med ett lugn, som om hon ej haft den ringaste aning om, hvad Lars tänkte säga. Endast en svag rodnad flög lätt öfver hennes allvarliga och bestämda anletsdrag.

Aldrig hade den unge mannen känt sig så illa till mods förr, och oaktadt alla föresatser att visa ett orubbligt lugn kände han, huru han rodnade — så hett hade det icke känts om öronen ens i fjärderna med vilda sjörofvere. Han åter-

vann sitt mod, först då jungfru Ingela efter en stunds tystnad vände sig till honom med ett spotskt "nä... å?"

Lars Gathes rodnad öfvergick till en djup blekhet, och med någon skärpa i rösten sade han:

— Inte hade jag tänkt, att en sex, sju år skulle så mycket förändra dig, Ingela, så att du inte vill kännas wid en gammal ungdomsvän, med hvilken du fordom var godt sams. Jag minnes den tiden mycket väl och har under mina resor i främmande land alltid kommit ihåg dig. Som ett bevis därpå vill jag bedja dig mottaga denna föräring af mig — det är för den skull jag kommit hit.

Med dessa ord framtog Lars en packe, som var väl invirad i ett hvitt lärtfestycke, samt lade densamma på soffan bredvid den spinnande flickan.

— Och det var för att gifva mig denna gåfva, som du kommit hit i dag, Lars? Och det så fint klädd till, som en riktig adelsman? — frågade Ingela utan att se upp från sin spinnrock eller kasta mer än en flyktig blick på den lämnade gåfvan.

Åter rodnade Lars och skrufvade sig af och an på stolen.

— Ja! — ropade han slutligen uppspringande. — Det var för den orsakens skull och för att säga dig, att jag ämnar gifva mig och bedja dig bli min hustru — — — nu är det sagdt, och jag ber dig om svar.

— Hm! — svarade Ingela och lät spinnrocken stanna. — Underliga rykten hafva varit i omlopp om dig under dessa år, du varit borta. Jag tror visserligen inte på allt, men min far har för resten helt nyss gifvit sitt löfte om mig till en annan.

Härvid lekte ett löje kring hennes mun, och med en stolt knyck på hufvudet började hon åter spinna.

— Lätt har det nog varit att tala illa om mig, då jag varit frånvarande; men inte vill jag råda någon att upprepa snacket, när han står ansikte mot ansikte med mig. Har din far lofvat din hand åt någon, så må det bli min sak att förmå honom till att ändra sig — forsatte Lars och tillade: Nu är frågan, om du vill ha mig till man eller om du väljer en annan. Har du redan gjort ditt val, så säg mig redligen till! Hvem det är, vill jag inte veta — och jag skall inte pina dig längre med min närvaro.

Det var ej utan, att dessa ord tycktes inverka på Ingela, ty hon upphörde att spinna och betraktade allvarligt den

unge mannen, som under det han talade hade rest sig upp och i sin fina dräkt långt ifrån tog sig illa ut, där han stod med armbågen stödd mot den höga stolskarmen.

— Då du nu talat öppet till mig, må äfven jag låta dig veta mina tankar, — sade Ingela och fortfor efter ett kort uppehåll: — Sätt dig ned, Lars, och hör mig, äfven om du skulle tycka mig tala besynnerligt. Du minns min morfar — han är död nu — men under det han lefde var det han, som uppfostrade mig, lärde mig skriva och läsa samt underhöll mig med sina tusentals olika berättelser om krig och hjältar, om stora bedrifter och raska handlingar. Hans namn var, som du vet, Hjelm — och han hade själf varit med om mycket af det, som han berättade. Jämt voro vi bägge tillsammans; jag råkade sällan några jämnåriga flickor, men fick däremot ibland deltaga i gossarnes lekar. Det är väl på så sätt jag blifvit olik andra flickor — min håg ligger åt det nya, det ovanliga, och det förefaller mig, som jag aldrig skulle kunna gifva mig med en hvardaglig man. Far har lofvat min hand åt Jöns Pehrsson i Gottskär, men lagen kan ej tvinga mig att säga "ja" i brudstolen, och aldrig blir Pehrsson i Gottskär min man. Detta är hvad jag har att säga dig, men något löfte gifver jag dig inte... ännu.

Hon afbröt plötsligen sitt tal:

— Ser jag rätt, så kommer far där nedifrån sjön. Jag har många frågor att göra dig... Det blir nog bäst, att jag seglar öfver till Ramnö i morgon; kom dit på eftermiddagen!

Härmed tog Ingela sin gåfva och gick in i ett närliggande rum, hvarifrån hon dock samtidigt med fadern åter inträdde i storstugan.

— Se, Lars här! — sade skeppar Hammar, då han fick se Lars. — Och så grann sedan! Välkommen emellertid och sitt ned, min gosse! Du, Ingela, kunde gärna ta in något att fägna vår gäst med.

Då dottern lämnat rummet, närmade Lars Gathe sig värden och sade:

— Då jag ämnade hälsa på min fars bästa vän, ville jag klä mig därefter.

— Tack ska' du ha, Lars! Ja, far din var allt en af de raskaste karlar, vi hade här i församlingen, och maken få vi allt se oss om efter. Det vore väl om ni, pojkar, visade er bräs på honom. Nå! Nå! Hvad Kristian beträffar så är han redan löjtnant och kan bli något af med tiden, men du, min

käre Lars, — hvad har du egentligen sysselsatt dig med under den långa tid, du varit borta. Först trodde vi, att du drunknat, och far din och jag talade många gånger om dig — han saknade dig allt, — men sedan kommo åtskilliga rykten i svang om dig, och en del af dem voro inte för vackra.

— Min far och jag skildes just inte som vänner — jag var yngre då och var något för het utaf mig, — svarade Lars Gathe undvikande. — Emellertid blef jag upptagen af ett danskt skepp och följde med detsamma. Det var bestämdt till Medelhafvet. Sedermera har jag seglat som hvarje annan sjöman, än med engländare och fransoser, men mest med holländare, och då lyckan stått mig bi, så har jag allt samlat mig några holländska dukater, som kunna bli nyttiga att ha, om det skulle falla mig in att sätta bo en gång, — slutade Lars med en åktgifvande blick på den dryge skepparen.

— Åhå, min käre Lars! Ser man på bara, — har redan tänkt på att gifta dig? Det är också det bästa, att det sker i ungdomen. Min Ingela skall väl stå brud i höst eller nästa vår, kan jag tro; jag har lofvat henne åt Jöns Pehrsson i Gottskär. Riker karl, har hus och gård och två skutor på vattnet.

Nu var det skepparens tur att listigt betrakta den unge mannen, och svårt är att säga, hvilken min denne hållit, om icke Ingela nu inkommit med två stora silfverbägare fyllda med öl.

Då Lars druckit, steg han upp, och efter att hafva tagit höfviskt afsked af skepparen och dennes dotter, löste han sin häst och återvände hem.

7.

Nu glittra och gnistra vågor små,
När vårsol mot väster sig sänker;
Kvällsbrisen ökas, och böljan blå
Sitt skum öfver skären stänker.

Hon porlar och brusar glädtigt vid strand,
Där fiskarne slå sina ringar,
Kyrkan lyser i kvällsolens brand,
Och klockan från tornet klingar.

Vidt flyger ljudet kring land och sjö,
Kring skeppen på Strömsfjorden gunga;
I fjärran de dallrande tonerna dö,
Men lärkan i höjden hörs sjunga.

I den vackra kvällen styrde en liten vässing för fulla segel från Gottskärs fiskläge in i lä om Ramnö och lade till vid en bergvägg. Redan en timme förut hade en skeppsbåt anländt till ön och lupit in i den så kallade klykan, hvarest farkosten var väl gömd. Det var jungfru Ingela Hammar och Lars Gathe, som stämt möte på ön.

— Nå, det var väl att du kom! — utropade ynglingen, som varit först till städes. — Jag har varit riktigt orolig, under den tid jag väntat, och trodde knappt att du skulle komma.

— Ännu har jag aldrig brutit ett gifvet löfte! — svarade Ingela stolt.

Hon fortsatte:

— Jag har tänkt mycket på ditt förslag, ty jag har tyckt mest om dig af alla mina ungdomsbekanta. Dock måste du utan minsta svek för mig omtala de öden du haft under dessa år, då du varit borta från hemmet, ty därom har jag hört konstiga saker. Sedan du gjort detta, skall jag göra dig ännu några frågor; det beror på dina svar, huruvida vi blifva man och hustru eller icke.

Något förvånad men i grund och botten rätt belåten, teg Lars Gathe en stund och öfverlade med sig själf. Hans beslut var dock snart fattadt, och efter någon tvekan berättade han uppriktigt för den unga skeppardottern hela sitt föregående händelserika lif. Ingela, som med största uppmärksamhet lyssnat till den långa berättelsen, tycktes allt mer och mer road däraf, och då Lars, ehuru blott i förbigående, omnämnde de penningar, han hade insatt i Rotterdams bank, nickade hon bifallande.

När Lars slutat att förtälja, sade flickan:

— Jag ger dig mitt ja-ord och lofvar att inte skänka bort det igen, så länge du lefver. Men kom ihåg, att min far har gifvit sitt samtycke åt Jöns och att det blir din sak att få honom till att åtra sig. Far vill, att Jöns och jag skola gifta oss nästa vår, och till dess har du tid på dig att reda härfvan.

— Gu' signe dig, Ingela! — ropade Lars, i det han sprang upp. — Du är just en sådan kvinna, som likar mig bäst, och det svär jag, att du nästa år skall vara min maka.

— Godt! — sade Ingela. — Där borta ser jag Olle Hanssons båda pojkar; ropa an dem och låt en af dem segla hem i din båt, så kunna vi båda följas åt i min — ty numera må det gärna bli allom veterligt, att vi varit här tillsammans.

— Det var ett besynnerligt äfventyr, som hände mig dagen innan du kom hem, — sade Ingela under hemfärden. — Du påminner dig kanske från vår barndom en liten flicka, som var dotter till en tatterska? Hon hette Aima.

— Ja, jag vet, hon var gamla Lariskas dotterdotter, en liten svart unge, något yngre än du. Lefva de båda ännu?

— Ja, men den gamla tatterskan är det snart ute med; hon har legat för döden ett par månader. Jag har brukat ibland gå in till dem och har då haft med mig något smått, ty de äro ytterst fattiga. Då jag var där sist och just skulle gå min väg, fattade den gamla käringen min hand och sade: "Kära jungfru Ingela, låt mig se i er hand litet, så att jag får betrakta edra lifslinier — måhända kan jag båda er något godt!" Det var verkligen mera för att göra den gamla till viljes än af nyfikenhet som jag lät henne spä mig. Och vet du, hvad hon spådde?

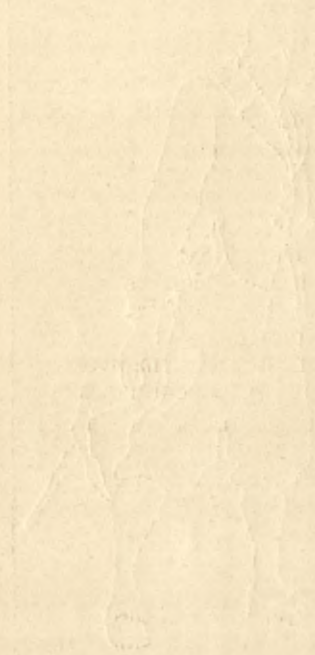
— Nej, att du skall bli drottning kanske?

— Inte alldeles; hon sade: "Edert lif, jungfru Ingela, skall bli långt och lyckligt, men icke med den som nu slår sina bukter för er, utan med en annan, som kommer ifrån västerns haf; genom honom skall ni stiga högt i värdighet. Han skall varda väl så rik och mäktig på sjön som någon af de sjökonungar, som fordom härskade i dessa bygder..." Hvad säger du om det? Låt nu se, att du gör gummans spådom till verklighet!

Den unge mannen syntes ej nära någon misströstan, då han nu styrde in i Gottskärs hamn samt lade till vid en af de mindre stenbryggorna.

»Ännu har jag aldrig brutit ett gifvet löfte!» svarade Ingela stolt.

Small, faint text or markings located to the right of the embossed figure, possibly a signature or a small inscription.

Det var nog ingen balsam för skeppar Jöns Pehrssons sveda, när han af skvallerlystna grannar underrättades om, att Lars i Gatan och Ingela Hammar tillsammans kommit seglande från Ramnö, där de hållit till ett par timmars tid.

Dagen därpå sutto Lars Gathe och hans broder Kristian, språkande med hvarandra i lillekammaren på gården Gatan. Denne lillekammare utgjorde, liksom ofta på den tiden, ett förvaringsrum för alla de saker, som ej nyttjades i hvardagslag — ett slags museum med vapen och dyrbarheter, som tillhört för länge sedan afsomnade fäder — och var äfven ansedd som det förnämsta rummet i huset. Här mottogs med gammaldags gästfrihet den främmande, som ansågs så stor heder värd, och här fick han äfven bo under besöket.

Den af fyra stolpar uppburna, ofta rikt utskurna samt med tjocka ejderdunbolstrar och brokiga täcken högt upp-bäddade sängen, hvilken för ägarne till gården led efter led tjänat till brudsäng, var jämte det snidade eksenåpet det viktigaste husgerädet i denna kammare. Här höllos alla viktiga samtal, här varnades och förmanades den uppväxte ynglingen, när han första gången lämnade hemmet, här utdelades moderliga råd till den unga bruden, som strax därefter skulle i storekammaren vigas med sin tillkommande make, och hit inflyttades ofta den döende husfadern för att, omgifven af släktens minnen, utdela sin välsignelse till de efterlevande.

De bägge bröderna, som nu sutto språkande i Gatans lillekammare, voro tämligen olika. Kristian var lång, senfull och smärt, med mörka ögon och hår samt ett svart, väl vårdadt kindskägg; Lars åter var något kortare till växten, bredaxlad och ljuslett, endast ett tunnt tjun betäckte hans haka, och till följd däraf, att han gick något framåtlutat, föreföll han mindre än han i verkligheten var.

Kristian satt vid det intill fönstret stående bordet, då Lars plötsligen fick se kapten Hammar, som med stora steg nalkades gården. I största hast gaf Lars den förvånade brodern del af sin förlofning med Ingela. Kristian reste sig upp och frågade allvarligt:

— Har du fått jungfru Ingelas och hennes faders samtycke?

— Hennes "ja" har jag fått och faderns skall jag nog få. Men gå nu och för in gubben hit, så får du väl själf höra. Kristian gick och återkom om få minuter med skepparen.

— Det var bra, att jag träffade dig, din förbannade pojk-slyngel! — utbrast denne genast han fick sikte på Lars. — Hvad hade du på Ramnö att göra i går, och hvem lofvade dig att följa min dotter därifrån? Hennes rykte är för godt för att råka i händerna på en sådan där äfventyrare som du och...

— Först och främst, — afbröt Lars Gathe lugnt, — får jag underrätta kapten Hammar, att jag ingalunda är någon pojk-slyngel eller äfventyrare utan heter Lars Gathe och är min egen man, och för det andra vill jag besvara eder fråga, om hvad jag gjorde på Ramnö i går, och mitt svar lyder så: Jag friade till jungfru Ingela Hammar och jag fick hennes "ja". Jag ämnade med snaraste göra besök hos er för att begära ert samtycke. Då jag nu har lyckan att se er här, får jag således i min broders närvaro anhålla om eder dotters hand.

— Jag tror, att ungtuppen börjar kackla redan, — svarade kaptenen föraktligt. — Men förr skall Onsala kyrka få torn i öster än du, din ynkrygg, får mitt bifall här vid lag; om det ändå hade varit din bror, men en sådan där odåga, som hvarken har hus eller hem och inte ett öre i penningpungen — åh, fy tusan, en sådan slyngel!

— Det skall jag säga er, kapten Hammar, — sade Lars Gathe och gick vredgad kaptenen in på lifvet, — att vore det inte för det ni är jungfru Ingelas far, så hade jag för länge sedan kastat er ut genom dörren, ty det är första och sista gången, som jag tillåter en sådan där bondskeppare så tilltala mig på min egen gård och grund, som jag till hälften ärft och till hälften köpt för mina egna, ärligt förvärfvade pengar; och vore det inte för min brors skull, som behöfver ert namn på handlingen här, så skulle jag klämma till på samma sätt, som jag handterade den andra bondskepparn — den ni hade ämnat till er måg, men som, så sant jag heter Lars Gathe, aldrig skall bli det.

Sedan Lars Gathe med rytande stämma och hotfulla åtbörder yttrat dessa ord, gick han hastigt ut.

— Bondskeppare?... bondskeppare! Nå, har man hört på f-n! — utbrast kaptenen ursinnig och kastade sig på en stol. — Hvad säger du om det, Kristian? Tänk dig bara, den där pojk...

— Min bror, — svarade den tillade, som hade svårt att hålla sig allvarsam vid åsynen af den förvirrade gästen, — min bror är mycket het utaf sig, som farbror säkert vet, men så förolämpade ni honom också mer än han förtjänt. Emellertil

hoppas jag, att ni bli vänner igen, och under tiden skall jag be farbror bevittna det här köpebrevet, hvaruti jag till min broder Lars Gathe försäljer min hälft i gårdarna Gatan och Rösa jämte repslagarebanan, tobaksspinneri, segelmakareverkstad och varf.

— Hvad f-n säger du, Kristian? Skall Lars köpa Gatan? Hm! Hvar skall han ta pengar till det ifrån? Min vän Skale berättade, att bror din for öfver hit från England som lättmatros. Att han kom i land i sjömanskläder och med en påse på ryggen, det vet både du och jag, fastän han sedan spökat ut sig i nya kläder — men dem har väl du eller mor din fått betala för honom, kan jag tro.

— Visst inte! Lars har haft godt om mynt allt sedan han kom hem, och i dag såg jag med egna ögon, hur han gaf gamla Lariskas dotterdotter eller tattare-Aima, som de också kalla henne, en hel näfve full med speciedalrar af Karl XI:s prägel.

— Specier! Gamle kungens specier! Det var tusan! Hvar har han . . . hm . . . fått dem ifrån? — utropade kaptenen, hvars vrede nu öfvergått till förvåning och nyfikenhet.

— Åh, Lars har alltid varit sparsam, och under sju års segling med goda hyror, har han nog kunnat samla ihop en ej ringa summa. För resten kan ni väl förstå, att jag naturligtvis helst säljer gården till min bror, och får jag bra pengar af honom, så gör det mig ju rent af detsamma, hvarifrån han fått dem.

— Det har du fullkomligt rätt i, — svarade kapten Hammar, — och nu skall jag väl se på köpebrevet. Jaha, jaha! Det är allt som det skall vara, men summan, ser du köpsumman, den är det lämnadt blankt för. Det kan väl ej blifva så mycket, som han kan punga ut med, och nu finns det nog andra som ha pengar här i socknen och som kunde ha ett godt öga till de här härligheterna. Läget vore ju icke så illa för Jöns Pehrsson, som får Ingela till våren, och han har nog mynt, det vet jag; och skulle han behöfva något mer, så har jag pengar nog för att hjälpa honom till bättre hus och gård än han nu bor uti. — Ja, så är det! Jag hoppas, att du förstår mig, Kristian?

— Nog om den saken, farbror! Men hvad jag har lofvat bror min, det håller jag, så vida han kan betala något så när hvad det är värdt, — svarade Kristian. — För öfrigt har jag ännu ej bestämt summan, men nog tycker jag, att då

det är bror min, som skall öfvertaga det hela, så kan femtonhundra specier silfvermynt vara lagom. Vill Lars ge det, så är det bra.

— Femtonhundra... åh ja, det är allt nog betaldt, men som gammal god vän till din far bjuder jag sextonhundra jämnt. Hvad sägs om det?

— Att det är rätt hederligt bjudet af er, min käre svärfar! — ljöd det muntert från den öppna dörren. Det var Lars Gathe, som med en kutting under armen inträdde i kammaren och som lugnt åhört den sista delen af samtalet. Antingen den öfverraskade frestaren ej hört det tilltalsord, Lars använde, eller han blifvit flat öfver öfverrumplingen, alltnog — hvad den myndige kapten Jonas Hammar ej gjort för hvem som helst, det gjorde han nu för Lars Gathe: han teg.

Efter att en kort stund ha försmädligt betraktat kaptenen, sade Lars till sin broder:

— Tack skall du ha, bror Kristian, för att du ej låtit förleda dig. Jag har händelsevis hört det mesta af samtalet; och för att visa dig, att jag värderar ditt handlingssätt, bjuder jag dig för din arfvedel i gården tvåtusen femhundra specier, och det icke i silfver utan i blanka holländska dukater — och de duga nog, det känna vi till här på kusten. Skrif nu in den summan där, så kunna min blifvande svärfar och Börje Johansson, som just nu är inne hos mor i storekammaren, skriva under som vittnen. Sedan ritar jag mitt bomärke under och betalar summan.

— Men, Lars, detta är för mycket, och bröder emellan...

— Se så, skrif nu som jag vill, och bed du min svärfar bevittna köpebrevet, så skall jag gå efter Börje, — sade Lars med bestämdhet, satte sin kutting på den ena af de stora kistorna och gick ut.

— F-n till att vara stursk, den där! — utropade Hammar och slog handen i bordet. — Svärfar... svärfar... Det må h-n bli hans svärfar och inte Jonas Hammar — det loftar jag! Tvåtusen femhundra specier... Ha, ha, ha! Det skall bli roligt att se, hvar han skall ta dem ifrån.

— Nu står summan i köpet; kanske farbror är god och sätter sitt namn till vittne här.

— Hjärtans gärna, men pengarne — dem har du inte sett än! — menade Hammar i det han med stora bokstäfver ritade sitt namn under brödernas köpeafhandling.

— Se så, bror, nu kan du börja att räkna! — sade Lars, i det han öppnade locket på den lilla kuttingen och därur framtog två näfvar blanka holländska dukater och lade dessa på bordet framför sin broder.

Svårt vore att beskrifva den morske kaptenens förvåning, då Lars ännu några gånger lät sina händer dyka ned i kuttingen för att fylla på den framför Kristian liggande guldhögen. Med vidöppen mun, stirrande ögon och hopknäppta händer följde kaptenen hans rörelser och återkom först helt skamflat till sig själf, då Lars Gathe, utbristande i ett gapskratt, frågade honom:

— Nå, svärfar, detta är ju gångbart mynt, eller hur?

— Hm! — mumlade kaptenen. — Det var f-n till pojke . . . Med den där fjärdingen kunde han köpa halfvä Onsala.

— Å nej, svärfar, det kunde jag väl inte, men jag har kanhända några sådana här fjärdingar till — det kan ingen så noga veta. Nu är jag emellertid min egen och — vet ni hvad, svärfar, — jag tror allt, att Ingela skulle tycka om att bo på Gatan; tänk hvad det skall bli treffigt att ha en besuten måg i närheten att hälsa på ibland.

Hvad den förbittrade skepparen mumlade mellan tänderna hördes ej, då i detsamma en tjänstekvinna inkom med bågare och vin, och då nu Kristian räknat till sig sina penningar och Lars stoppat det öfriga tillbaka i den lättade kuttingen, höjde Kristian sin bågare och önskade Lars lycka på gården, i hvilken skål de båda vittnena deltog. En stund efteråt aflägsnade de senare sig — mötande personer märkte nogsam, att de kommo från ett godt gille.

8.

Stormen flyr
Öfver det vilda haf,
Skummet yr
Öfver dess djupa graf
Hän öfver brusande vatten.

Örnen far
Skrikande på sitt tåg,
Mareld klar
Lyser den mörka våg
Hemskt i den kolsvarta natten.

Skeppet fram
Förs på den vilsna led,
Djupt dess stam
Dyker i vågen ned,
Lyfts emot blygrå skyar.
Österns rand
Rodnar men stängs igen,
Solens brand
Gömmer sig bakom den;
Regn sig förenar med byar.

Redan tidigt på morgonen hade så väl Lars Gathe, som hans broder samt flera af grannarne varit uppe på valen*) ofvanför Brämma udde och betraktat det emot stormen, emellan Nidingen och Malön kämpande fartyget. Sjön syntes vara förfärlig, och stormen, som blåste från nordväst, vräkte hela Kattegats vattenmassa ned mot den halländska kusten. För åskådarne på berget tedde sig fartygets belägenhet högst betänkelig. Den starka ström, som vanligtvis med den nordvästliga vinden sätter rätt in på land, dref skeppet nedåt den farliga Vändelsö skärgård, eller, hvad värre var, på den för sina vikingagrafvar bekanta Näskroken.

Oaktadt stormen satte nu fartyget till flera segel, och efter en kort stund rusade detsamma, likt en sporrad strids-häst, genom de höga vågorna samt lyckades att segla sig upp mot Hällsunds udde, antagligen för att kunna komma in i den så kallade Malö hamn. Af fartygets rigg och utseende för öfrigt syntes snart, att det var en mindre fregatt.

En örlogsmans ankomst till kusten denna tid var alltid för dess invånare en ganska allvarsam händelse, ty, om det

*) Ett på högsta toppen af någon klippa befintligt litet toru af kullersten, därifrån bästa utsikten är öfver sjön. Finnes i mängd i Bohuslän och Halland.

var en fiende, kunde besöket medföra stora lidanden och förluster. Ofta lade sig de danska krigsskeppen till ankars vid kusten, och snart visade itända boningar och till stranden neddrifven boskap följderna af deras strandhugg.

— Kommer den där dansken in i Malö hamn, så få vi allt bereda oss på att mista både oxar och får samt mer till, — sade löjtnant Kristian, vändande sig till sina följeslagare.

— Det var f-n till karl den där att sköta sig bra! — ropade Lars Gathe, utan att besvara sin broders ord. — Vid sankt Georg, som engelsmännen säga, där försöker han gå öfver stag igen, det är nu tredje gången; få se, hur det går... Aj! där fick han en fördömd sjö igen rätt på lovarts bog. Nu sackar han. Faller han, så törnar han säkert på Hållsunds udde. Se, en sådan tusan dj...! Han faller, men får nu upp en stor klyfvare där förut och en liten till. Den där kan segla han, lita på det. Nu gäller det oss. Tack vare sina försegel så gick han rundt och seglar nu rätt in i Strömsfjorden. Lugna er emellertid, den där är ingen dansk inte! Se där sätter han stortagseglet, och där... hade jag inte rätt? Där kommer vår svenska flagga upp under gaffeln.

Lars Gathe hade rätt, men alla de, som voro uppe vid valen, visste icke, om de skulle förvåna sig mest öfver synen på fjorden, eller öfver Lars i Gatan, ty aldrig hade denne förr hållit ett så långt tal, och hans broder Kristian betraktade honom med stor undran, då han såg hvilken liflighet, som nu behärskade den annars så dåsiges brodern. Den unge mannen hade rätat ut sin annars något hopsjunkna gestalt, hans ögon blixtrade, hans bröst häfde sig, och det låg i hela hans utseende ett befallande uttryck.

— Minsann, — sade Kristian, i det han lade sin hand på den yngre broderns axel, — ser du inte ut som en riktig sjöhjälte, och det skulle inte förvåna mig, om du en dag själf styrde inåt Strömsfjorden som befälhafvare på en sådan där tingest.

— Hm! Det är ingen, som vet hvad som kan hända... Men nu gå vi ned — jag har lust att höra efter, hvad den där gynnarn kan ha för nytt att berätta.

Härvid pekade Lars på fregatten, som nu seglade in emellan Fjordskär och yttre Lön.

— Den är bra lik "Svalan", en af de små fregatter, som legat i Göteborg, — sade Kristian, — och är det den, då skall det göra mig stort nöje, ty många mina kamrater äro

då ombord. Jag tycker mig också minnas, att Olof Knapé, som nu är kapten i amiralitetet, skulle tackla upp den och gå på kryssning utmed kusten.

— Olof Knapé! — utbrast Lars. — Han är ju en fiskares son, eller hur?

— Ja, hans far var fiskare på Käringön, och därifrån gaf Olof sig ut till sjös samt seglade på alla världens haf. Sedermera har han varit i holländsk tjänst vid flottan, och där blef han löjtnant. När kung Karl började sina krig, så kom Knapé åter till Sverige och blef amiralitetslöjtnant; sedan har han blifvit kapten och blir nog amiral en gång, ty det är en af de duktigaste sjöofficerare vi ha. Det är en riktig gåpåare och, ehuru han svär värre än du, lär kungen, som annars inte likar sådana ord, vara honom särdeles bevägen.

— Hm! Kung Karl tycker allt om folk som inte äro buskablyga af sig; men Gud vet, om jag inte i Holland hörde talas om den där Knapé; jag tror det. Lyster mig att se honom, — sade Lars nästan mer för sig själf, än för brodern, med hvilken han talat.

De båda unge männen följdes nu hem till Gatan och, sedan de skiftat dräkt, gingo de ned till repslagarebanans brygga, där snart en af fregattens båtar lade till; i aktern sutto några officerare. Då dessa kommit i land, ropade den förnämste af dem, då han fick se bröderna Gathe:

— Nå, för sjutusan böflar! Detta må man kalla ett förbannadt godt möte; där ha vi ju vår kamrat, löjtnant Gathe. God dag, min vän! Huru kan ni må nu? Det är, tag mig sju tunnor tusan, många år tror jag, sedan jag hade nöjet skåda er klyfvare.

— Tackar som frågar, herr kapten Knapé, — svarade den tilltalade, skakande hand med kaptenen, — jag mår rätt bra; och ni själf ser kry ut — det var allt ett ögonblick för ett grand se'n, då jag knappt trodde, att vi skulle råkas mer i lifvet.

— Ja, var inte det en ilsker f-n till att blåsa? Men hvem är den där, som ni har i släptåg? — fortsatte kapten Knapé, i det han fäste sina skarpa ögon på Lars.

— Det är min bror, Lars Gathe, han har varit till sjös några år och är nu hemkommen för att taga arf efter vår far — — —

— Nå, — fortsatte kaptenen; — ska' ni inte rusta ut några kapare här i Onsala? Det vore ju inte så illa att göra

vår nådige konung till viljes, fäderneslandet en tjänst och förtjäna bra med penningar på köpet. Hvad sägs om det?

— Kapten Knape behagar skämta med oss, tror jag, — sade Kristian leende. — Emellertid hoppas jag, att kaptenen är god och gör oss ett besök i vårt hem.

Kapten Knape hade ingenting att invända och föreställde nu för bröderna sina följeslagare, löjtnanterna Lorents Boije och Rutger von Seth.

Snart sutto de främmande med sina värdar i lillekammaren på gården Gatan och voro — under det de gjorde besked för sig med den framsatta välfägnaden — inbegripna i ett lifligt samtal.

Då Lars Gathe frågade kaptenen, huru det kom sig, att "Svalan" blifvit upptäcklad så sent på hösten, skrattade denne och sade, allt under det han efter vanan späckade sitt tal med mustiga eder:

— Jo ser ni, mina vänner, saken är den, att de fördömda danskarne ha bränt och plundrat här i trakten hela sommaren, och nu har vår nådige konung befallt, att vi dels skola förekomma detta och dels med de fartyg, som vi kunna utrusta, hindra all utländingens handel på Riga, Pernau, Rewal och Wiborg. Men, icke nog med detta: I förra månaden har han skrivit från Turkiet och med särskildt bud sändt till rådet ett bref, däruti han dem i nåder beordrat, att de skulle söka att öfvertala privat folk till att både i öster- och västersjön utrusta kapare, för att därigenom, så mycket möjligt är, göra fienden afbräck. Och ser ni, nu ämnar jag underrätta hela kusten därom samt kanhända äfven, om det låter sig göra, tutta eld på ett och annat af danskarnes i vinterlag upplagda skepp.

— Vi ha inte varit ute mera än åtta dagar, och dock har vår vän Tordenskjold nio galerer mindre nu, — sade löjtnant von Seth skrattande.

— Ja, jag fick höra, att han gått till Horten och lagt upp, men kvarlämnat dessa vid Valöarna, och då natten var mörk, rodde vi in och tände på dem. Det var en lustig syn, — tillade Knape muntert.

— Två holländare, bestämda för Riga, togo vi i förgår och sände till Göteborg. Ni skulle ha hört, hur de bjäbbade emot, — sade Lorents Boije.

— Hur länge är löjtnanten tjänstledig? — frågade kapten Knape den äldsta af bröderna.

— Blott ett par dagar, jag hade ämnat vara här en tid, men då jag nu sålt min hälft i arvet till min bror Lars, så har jag ej mer här att göra.

— För sju tunnor tusan, kom då med ombord på "Svalan"; jag behöfver en officer där, och det kan lätt hända, att vi kunna knipa en engelsman eller någon annan på vägen till Göteborg, och då vore det bra att ha en ombord. Blir det bättre väder i morgon, så segla vi på förmiddagen, och till dess måtte ni väl, för skock millioner, vara klar.

— Tack, kapten! Jag skall vara färdig, — sade Kristian.

— Hvar får man de där kaparerättigheterna ifrån, herr kapten? — frågade Lars helt likgiltigt.

— Den får man från kungen själf, om man skriver till honom, men fortare går det väl, om man begär hos rådet, fastän de, tag mig sjuhundra tusen... äro så långsamma i vändningarna, som en maltesisk galér. Jaså, unge herrn har alltså funderat på att ge sig ut? Nå, det var förbannadt bra gjordt! Bemanna ett kaparefartyg, äntra en stor engelsman, sälj den och skicka kungen penningarne, så är strax er lycka gjord, unge man.

Härvid skrattade så väl kaptenen, som de öfriga, och Lars följde deras föredöme men aflägsnade sig snart.

I djupa tankar gick Lars Gathe af och an bakom ladugårdslängan, och hvem, som där mött honom och sett hans dystra, betänksamma utseende, hade säkerligen trott honom umgås med planen att tända på sin egen lada eller något dylikt. Plötsligt stannade han, det såg ut på hans min, som om han fattat ett oryggligt beslut. Lars märkte nu, att brodern och de främmande ämnade återvända till fregatten, hvarför han artigt skyndade dem till mötes samt följde dem ned till stranden, där de båda bröderna bjödos ombord af kapten Knappe. Då de på kvällen återvände hem, sade Lars till Kristian:

— Du kan skrifva du, Kristian!

— Ja! — svarade denna, något förvånad öfver utropet.

— Vill du skrifva till kungen åt mig? — Jag vet då, att min hemlighet är i goda händer, och jag skall ersätta dig mer än du begär för mödan.

— Jag skrifer gärna utan lön — men hvad är det fråga om?

— Ett kaparebref.

— Ah! Nu förstår jag. Men hur skall du få fram denna skrifvelse?

— Det blir min sak; i nödfall seglar jag dit. Skrif du bara, hjärtans bror, och skrif så, att kung Karl ser, att det inte är någon käring, som skrifvit brefvet!

— Nåväl, jag skall lämna dig det i morgon, innan jag reser, — lofvade den äldre brodern, och härmed var den yngre, som det tycktes, rätt belåten.

Morgonen därpå afseglade Kristian med fregatten, sedan han dock först i sin broders händer lämnat följande märkliga skrifvelse, väl präntad:

“Stormächtigste, Allernädigste Konung.

Såsom wij här i Onsala socken hafwe förljudit, at Eders Kongl. Maj:tz nådige willie är at Capare skulle uthrustas, för at om möijeligt hindra de uthländske at handla med fienden, så får undertecknad underdånigst begjära en Commission, at på egen hazard och omkostnad uthrusta och besättja ett sådant Caper-Fartyg.

Med underdånigste wyrdno

Lars Gathe

Skeppare son

Onsala den 16 December 1710“.

Vid middagstiden samma dag inträdde den mörka tattareflickan Aima i köket på Hammarkulla gård. Tyst och tillbaka-dragen stod detta mörkhyade söderns barn innanför dörren. Det långa, korpsvarta håret, som omgaf hennes ovala ansikte, var samladt i en enda fläta och viradt kring hennes hufvud och nacke — det skulle säkerligen ha nått till golfvet, om det fått nedfalla fritt. De svartbruna ögonen lyste klara, och den tarfliga dräkten röjde en kroppsbyggnad, värdig konstnärems mejsel. På de i köket varande pigornas frågor svarade Aima endast:

— Ingela.

Då skeppardottern snart därefter inträdde, hviskade den mörka flickan några ord till henne, hvilka oakadt alla ansträngningar af de nyfikna pigorna, ej af dem kunde höras, samt försvann strax därefter samma väg hon kommit. En half timme härefter var äfven jungfru Ingela försvunnen utan att någon i huset visste, hvarthän hon ställt kosan.

I den södra delen af fiskläget Gottskär, hvilket under Karl XII:s tid var vida mer bebyggdt än nu, lågo äfven då de minsta stugorna. Tätt intill en af klipporna och inklämd i en djup bergsskrefva, låg en liten boning som, ehuru i yttersta grad torftig, dock genom sin egendomliga byggnad och belägenhet måste ådraga sig hvarje förbigåendes uppmärksamhet. Det var en af de numera så sällsynta ryggåsstugorna. Långväggarna bestodo af tre obilade stockar och från dem sträckte sig det höga takröstet upp mot ryggåsen. På den gafvel, som vette åt sjön, syntes ett litet fönster, hvars fyra små, i bly infattade rutor gäfvo en högst sparsam dager åt rummet. På taket åt södra sidan var äfven ett dylikt fönster, och från den gafvel, som var belägen åt berget och till en del stödd på detsamma, reste sig den hvitlimmade skorstenen. Om denna sida af huset var timrad eller bestod af själfva berget, var ej gärna möjligt att utifrån bestämma. Rundt omkring stugan var en stenmur upplagd och invid densamma stod en tät och hög hagtornsbäck.

Denna stuga var gamla Lariskas och den vackra Aimas bostad.

Omkring en timme efter Aimas besök i Hammarkulla vandrade Lars Gathe framåt Gottskär åt ryggåsstugan till och inträdde i densamma.

Genom en tunn brädvägg, klädd med påspikad björknäfver, var stugan tvärs öfver afdelad i två rum, det större med sitt fönster i taket och det andra med det lilla gaffelfönstret. Denna senare lilla kammare var Aimas helgedom, ehuru hon bodde tillsammans med sin mormoder i det större rummet. I den ena soffan låg den sjuka Lariska. Så väl hennes bädd, som allt öfrigt i stugan var ytterst renligt och snyggt, på samma gång fattigdomen dock tryckt sin stämpel därpå. Att den gamla ej hade långt kvar, kunde man tydligt se. Vid bädden satt Aima lutad öfver sin mormoder.

Då Lars Gathe hälsade, nickade Aima samt pekade på den lilla dörr, som ledde till hennes kammare. Lars öppnade denna och trädde in.

Det lilla rummet var på ett synnerligt smakfullt sätt inredt: Så väl väggar som tak voro öfverklädda med den innersta, fina delen af granens bark, och på denna mörka grund voro fästa figurer af ljusare bark och näfver. Ett litet bord och fyra stolar, verkliga konststycken af flätade vidjor, samt en liten gammalmodig dragkista fullbordade inredningen.

På en stol vid fönstret satt Ingela Hammar. Öfver hennes ytterst stolta och bestämda samt regelbundna drag sväfvade en skynt af glädje, då hon fick se Lars i den öppna dörren, och med en vänlig rörelse af handen bjöd hon honom att sitta ned.

— Kära Ingela, — sade denne, i det han framtog det af brodern skrifna brevet, — jag har en begäran till dig, som jag hoppas, att du ej nekar villfara!

Härmed berättade Lars om kapten Knapes besök på Gatan och allt det som förefallit samt slutade med att gifva Ingela brevet, sägande:

— Och är det, jag nu beder om, att du, som ju kan skrifva, ville afskrifva detta bref i fem likadana. Jag ämnar sedan skicka dessa på olika vägar till kung Karl och bör då vara förvissad om, att han får något af dem. Dock har jag först tänkt fråga dig till råds, huru detta tilltag likar dig.

— Häruti gjorde du ganska väl, Lars, — svarade den stolta mön, — ty det är ju sjöröfveri och . . .

Här afbröt Lars Gathe sin fästmö med den invändningen, att saken ingalunda kunde så benämnas, då kaperiet ju företogs på kungens egen befallning! Lars hade ombord på fregatten öfvertygat sig om, att en kapare finge föra örlogsflagg.

Ingela lät öfvertala sig att gå in på Lars begäran. Lars Gathe hade försett sig med papper och det som i öfrigt behöfdes, och snart bar han de önskade brefven i sin ficka.

Solen sjönk redan i Kattegats rödglänsande vågor, då de båda ungdomsvännerna aflägsnade sig från Lariskas stuga. Dagen därpå reste Lars Gathe in till Göteborg; han återkom efter några dagars bortovaro.

9.

På Gatan hos Lars där är buller och stök,
Till jul redas kostliga ting,
Hans mor går med nycklar i visthus och kök
Och ser sig så noga omkring.

Men ägarens tankar de gå emot våg,
Som snart ligger frusen och fast;
Mot äfventyrsbragder står ständigt hans håg —
Mot sjön ljunger blicken så hvasst.

Han drar sig ifrån hvarje frände och vän
Och blir som i ungdomens da'r,
Hans moder hon knappt känner sonen igen,
Och hemma högst sällan han var.

Han vandrade mest omkring uppe bland bergen, och först sent om nätterna, ibland icke ens då, kom han åter hem. Vikingablodet svallade, och han drömde blott om bragder och strid. Hans beräknande håg sysslade också med hoppet om rikedomar, som lätt kunde förvärfvas; och den stolta och äre-giriga flicka, han älskade, underbläste vid hvarje samtal flitigt dessa känslor. En afton möttes de unga vid Rösa gård. Sedan de hälsat på hvarandra, följdes de vägen framåt.

— Jag kommer från den gamla Lariskas stuga, och du har ett dåligt möte nu, Lars! — sade Ingela Hammar. — Jag kommer med dödsbud: Den gamla finnes ej mer, hon har, som hon själf sade, gått till sina mörka stamförvanter, där ingen skall håna eller bespotta henne samt kalla henne för en häxa till tack för, att hon gjort de sjuka helbrädda och läkt deras sår. Vet du, det var en besynnerlig kvinna! Långe dröjer det, innan jag glömmet hennes sista stunder. Det var en mångkunnig människa, och stolt var hon i sin fattigdom som trots någon prinsessa. Den stackars flickan kunde jag ej få med mig hem till oss; hon ville nödvändigt vara kvar hos den döda.

— Det var bra gjordt af dig, Ingela, att bjuda den moderlösa hem till dig; du bereder äfven mig ett nöje, om du tar vård om henne. Det är ett särskildt slags folk de där tatarne — eller zigenarne, som de kallas utrikes. Jag vill minnas, att någon har sagt mig, att den gamla skulle ha penningar och ingalunda vara så fattig, som det såg ut; men folk pratar så mycket...

— Ja, vet du, det är inte omöjligt att Lariska samlat något på kistbotten — ty egentlig nöd ha de aldrig lidit inte ens under gummans sjukdom. Det kommer mig också före, att

en gammal tiggare, som nu är död, men som jag dock minns från min barndom och som då kallades Jon i Örmanäs, påstod att han sett den gamla räkna guldmynt en kväll, då han kom in till henne, men då blifvit af henne förgjord, så att han ej kunnat se någonting på flera dagar därefter.

— Sådant kan väl vara möjligt, ehuru jag ej tror mycket på det, — sade Lars leende och tillade: — Men tag du vård om flickan emellertid, så skall jag gå till prosten i morgon och säga till åt honom, att gumman må komma i jorden.

— Tror du på spådomar Lars? — frågade Ingela något förlägen.

— Hm! Kan just inte veta så noga, hvad svar jag skall ge dig härpå — men hvarför så?

— Jo, vet du, att då jag satt hos den gamla strax innan hon dog, så reste hon sig plötsligt upp och sade: minns noga, jungfru Ingela Hammar, hvad jag har spått om hennes blifvande man förut. Han är på god väg nu och måste göra, hvad han tänker — men snart, ty annars går han rykte och ära förlustig. Hon menade bestämdt dig, Lars?

— Kan väl hända det, — svarade denne. — Men hvad f-n skall jag göra? Här kan jag ej gå längre. Till Holland kan jag ju resa och taga befälet på mitt fartyg där, men det kan den lede segla med köpmansvaror, då hafvet är fullt af kryssare. Och att gå ut som kapare, innan kungens tillåtelse kommit, det...

— Det gjorde jag i ditt ställe! — afbröt Ingela plötsligt. — Och kom du ihåg, Lars, att den som skall gifta sig med mig, får inte frukta för någonting — det fordras mer än att äga hus och gård för att vinna Ingela Hammar. Den tvekan och dåsighet, som nu några dagar hvilat öfver dig, likar mig ingalunda — den får du skaka af dig. Kom ihåg, att min far har utsatt mitt bröllop med Jöns till midsommar nästa år; innan dess skulle du, enligt löfte, ha utfört någon dråplig gärning för min skull. Med den kung, vi nu ha, och den tid vi nu lefva uti, är det ingen konst för en man med mod i bröstet att vinna ära och ryktbarhet.

Då ungmön slutat, fattade Lars hennes hand, sägande:

— Kära Ingela! Det säger jag dig, att du är just en sådan kvinna, som jag alltid tänkt mig till maka, och ej skall detta år gå förbi, utan att du hör af mig. Håll du, hvad du lofvat mig, och ett år härefter skall hela Onsala socken tala

om Lars Gathes bedrifter. Farväl med dig! Mätte Gud skydda dig, tills vi härnäst återse hvarandra!

Härmed skildes de båda älskande, och Lars gick långsamt grubblande nedåt Gottskärs fiskläge.

På höjden af det berg, som brant uppstiger midt för viken, som bildar den lilla hamnen, stannade Lars: hans blickar irrade långsamt öfver den taffa, som här utbredde sig för hans syn. Åt nordost syntes den lilla staden Kungsbacka, på hvars fönster några kvardröjande solstrålar kastade sina sista glimtar, under det Onsala kyrka, något mer åt norr, blossade i aftonrodnadens glans. Följande Strömsfjordens vatten, fäste sig Lars Gathes blickar på de numera obetydliga kvarlevorna af det gamla fästet Hunnehalls. Det skulle enligt hvad sängen omtalar ha byggts af den fredlöse danske marsken Stig Andersson; tillförlitliga uppgifter nämna emellertid, att greve Jakob af Halland befäste detsamma år 1227. Åt öster och sydost syntes den gamla herregården Tjoleholm, Örmevalla kyrka samt Örmanäs gård och den förut omtalade Näskroken. Utsikten öfver detta land var afbruten endast af de uti Strömsfjorden belägna öarna Brokö, Hellsö, Ramnö och Vindö med flera holmar och skär.

I hamnen, nedanför berget på hvilket Lars stod, låg en större jakt, hvilken dess besättning höll på att afrigga. Detta fartyg tillhörde skepparen Jöns Pehrsson och fördes af honom med mycken fördel längs kusten från Göteborg och tillbaka, anlöpande de flesta städer vid Kattegats strand. Då det nu ej var långt till julhelgen, höll Jöns på att lägga upp för vintern, men ämnade, om isförhållandena så tillåte, något senare på vintern ånyo tackla upp och börja sina resor. Jöns hade gifvit sin jakt det klingande namnet "Törnrosen"; den var känd såsom en ganska god seglare.

Länge hade Lars Gathe icke betraktat "Törnrosen", förr än han plötsligen slog sig för pannan och utropade:

— Vid sankt Georg, som engelsmännen säga!

Han styrde därefter kosan uppför backen samt gick rakt fram till den stuga, där skepparen Jöns Pehrsson bodde.

Om taket ramlat ned på honom, så hade helt säkert Jöns Pehrsson, där han stod och synade ett block till klyfvarefallet på "Törnrosen", ej blifvit så förvånad som han vardt, då Lars i Gatan inträdde i hans hvardagsstuga och hälsade ett vänligt:

— Guds fred här inne!

Det dröjde något, innan den öfverraskade skepparen hälsade tillbaka, men slutligen bad han dock sin gäst sitta ned samt framsatte en stol åt honom.

— Jag tror, att Jöns Pehrsson håller på att rigga af "Törnrosen" redan, — sade Lars, i det han intog den erbjudna platsen.

— Ja, ja men, Lars! — svarade den tilltalade. — Det börjar att bli vinter på skarpen, och strax efter jul brukar ej vara något att göra.

— Hm! Hon börjar allt att bli gammal nu, jakten, — sade Lars.

— Hvad f-n kan han mena med det? — tänkte Jöns listigt, men sade:

— Åhja! Den är nog från början räknadt omkring en tolf, tretton år, men den är förbyggd för ett par, tre år sedan, så att nog står skutan lika bra nu, som om hon vore ny.

— Skulle I vilja sälja mig jakten, Jöns Pehrsson, så köper jag den och skall betala den hederligt; men då skulle jag vilja ha den genast.

— Sälja "Törnrosen"? Det har jag då inte tänkt på. Har I, Lars Gathe, också ämnat att börja segla på kusten här med resande och varor?

— Nej då? Det kan I vara lugn för, att på den farten kommer "Törnrosen" inte under mitt befäl. Men låt mig nu veta, om jag kan få köpa den, och hvad I vill ha för den? Ni skall, — vid sankt Georg! som engelsmännen säga — få ärligt betaldt för den, och det i silfver eller guld — men säg ifrån, ty annars slår jag hela handeln ur hågen. I vet, Jöns Pehrsson, att jag är bestämd af mig och aldrig brukar att länge besinna mig.

Jöns teg. Hans tankar gingo hit och dit. Men då jakten var gammal, ja, så gammal, att han redan funderat på att skaffa sig en ny, så började han dock öfverväga, om det ej vore klokt att antaga Lars anbud. Att man borde hugga för sig duktigt, det var klart. Efter en stund sade han därför:

— Nå ja! Eftersom jag nu kommer att gifva mig i vår... Hm!

Här tystnade han plötsligt, då han såg den blick, som ljungade mot honom ur gästens ögon.

— ...Hm! Så kunde jag visst, för att göra en granne en väntjänst, sälja "Törnrosen".

— Nå godt! Då är det endast fråga om priset, och i det inbegripes, att I låter edra gästar rigga på jakten, tager ombord allt hvad som är nödvändigt för att segla med den, och att I, Jöns Pehrsson själf öfverlämnar den till mig i sjövärdigt skick. Hvad kostar den nu?

— Kostar? hm! Ja, det är svårt att så strax säga, men i morgon...

— Nej, — sade Lars i bestämd ton. — Nu i afton vill jag veta priset, och i morgon är jakten min. Penningar får I då.

— Sannerligen jag vet... Men nog är hon värd... Hm! Skulle inte I, Lars, vilja byta med en af de skonare som ligga i Utholmarna, jag menar "Neptun"? Jag har hört att den har gått med i gårdsköpet, I gjorde med Kristian.

Härvid såg Jöns Pehrsson i golfvet, men kastade dock en och annan blick under lugg på Lars. Denne låtsade ej märka detta, och ehuru han inom sig harmades öfver Jöns Pehrssons oförskämda anbud — ty den omtalade skonerten var värd dubbelt mot "Törnrosen" — så började han dock öfverväga. "Törnrosen" seglade mycket bättre än skonerten, den förra var lämplig för hans ändamål och — här lekte skalken i ögat på det i Rotterdams hamn liggande sjöörfvarfartyget "Hebes" kapten — Jöns Pehrssons blifvande skonert kunde ju händelsevis i en framtid uppbringas af någon kapare. Detta leende märkte den annars så sluge Jöns Pehrsson icke, och han hade svårt att ej visa sin glädje, då Lars Gathe frågade honom om han vore hågad att byta fartyg jämnt om jämnt.

Knappt hade han härtill svarat ja, förrän Lars sade, i det han framräckte sin hand:

— Topp då, skeppare, det är afgjordt! Vi byta jämnt om jämnt med hvarandra, om I, Jöns Pehrsson, i morgon middag har "Törnrosen" klar.

— Nå ja! Jag får väl det, — sade denne med ett högst löjligt uttryck, ty sorgen, som han ville visa öfver skilsmässan från jakten, öfverflyglades af hans belåtenhet mot den goda handeln.

— Men, — tillade han för syns skull, — Lars börjar väl inte att segla på kusten och ta bort förtjänsten...

— Var lugn, Jöns! — inföll Lars leende, samt hviskade den andra i örat: — Bara några turer på Jutland — du förstår...

— Ah, så! Förbjudna varor! Nu begriper jag, — sade Jöns, helt förnöjd och skakade hand med Lars, som strax därpå aflägsnade sig.

På förmiddagen dagen därpå voro så väl skepparen som hans båda besättningskarlar samt en hans dräng flitigt sysselsatte med att göra "Törnrosen" klar.

Vid middagstiden seglade denna äfven rundt "Sälsflu" och "Utholmarna" samt lade till vid Lars Gathes brygga, nedanför dennes repslagarebana. Den nye ägaren mottog jakten och lät förankra den något längre ut på fjorden. Nu fördes från gården Gatan under loppet af eftermiddagen och natten samt äfven påföljande dag en mängd säckar och tunnor med lifsförnödenheter ombord, och snart var "Törnrosen" väl försedd med proviant för tiodubbelt så stor besättning, som egentligen behöfdes för dess skötande.

Att alla grannarna storligen undrade, hvarthän Lars i Gatan skulle segla, var ej besynnerligt, då snart den ene matrosen efter den andra anmälde sig och erhöll plats, med större aflöning än brukligt var. Hvar och en af dem mönstrades dock enskildt af Lars och hvad därvid föreföll mellan honom och den sökande — det lyckades ej de nyfikna få veta.

Dagen innan Lars Gathe skulle afsegla, mötte han skepparen Jöns Pehrsson, och då denne, helt vänligt hälsande, styrde sina steg rätt emot honom, stannade Lars och besvarade hans hälsning.

— Nå! jag hör, Lars, att det bär af i morgon — jag har därför ett förslag eller rättare en begäran att framföra till er, — sade Jöns smilande.

— Så? ... Hvad skulle det vara, som jag nu kunde göra för er, Jöns Pehrsson? — frågade Lars Gathe helt undrande.

— Jo, ser I, Lars! Som jag nu är ledig under vintern, och mina båda besättningskarlar likaledes, så hade jag mycket tänkt på att be er låta oss tre, som känna "Törnrosen" och sättet att handtera henne, få taga hyra ombord som matrosar och följa med under vintern.

— Detta låter sig svårligen göra, — genmälde Lars, — ty jag har nu så mycket folk som jag ämnat medtaga, och för öfrigt blir färden ingen lustresa. Denna tiden på året ...

— Ah! Hvad årstiden beträffar, så vet jag allt hvad det vill säga att segla vintertiden; men jag anar också, hvad slags resa I ämnar företaga, — och I vet, att jag och mina pojkar inte äro buskabyga, när det gäller.

— Hm... Hvad menar I med det, Jöns? — frågade Lars Gathe.

— Jo jag menar det, att då jag var i Göteborg för ett par dagar sedan, just då I var där, så lästes det upp en förordning från kungen om att hvem som anmälde sig skulle få utrusta kapare och kriga mot dansken så mycket han på egen hand förmådde. Hade jag trott "Törnrosen" om att duga till något sådant, som I nu förehafver, så hade jag väl aldrig sålt den. Då I nu har något sådant för händer, så hade jag tänkt att kunna bli er till gagn, jag, som känner hvarenda sten och hvart enda hål på hela kusten, ifall det skulle behövas att löpa in i småvikar och sund antingen för storm eller för en öfverman till fiende.

Det dröjde en lång stund, innan den sluge skepparen erhöll något svar; Lars Gathe syntes noga öfverväga med sig själf. Han erkände, att på kusten kunde Jöns vara af stor nytta; och det vore ju för resten bättre att ha honom med sig än hemma hos Ingela och hennes fader. Lars bröt slutligen tystnaden och sade:

— Må ske då, Jöns Pehrsson! Vi äro nu, med den förra besättningen på "Törnrosen", sjutton man och tre komma i afton. Men kom ihåg, att det finns inte mer än en skeppare på skutan, och att denne är *jag*, samt att jag fordrar ovillkorlig lydnad ombord.

— Ja, ja men, Lars! Från denna stund tillhör jag er med hull och hår, det är klart! — försäkrade Jöns.

10.

På Strömsfjordens vågor där gungar den jakt,
Som Lasse i Gatan tillhörde.
Vid relingen synes en man hålla vakt,
Och många omkring honom stoja med makt
Och rundtom på däckets sig rörde.

Af männer ombord fanns det jämnt upp ett tjug
Och alla de voro helt unga,
Så vande att klättra i tackel och tåg,
Att brottas med stormen på brusande våg
Och jämnt uppå böljorna gunga.

Så vilda som vargar i djupaste skog,
Ej rädde för själfvaste satan.
De flesta nyss kommit från närmaste krog;
Från fängelset rymd var den siste som tog
Sin hyra med Lasse i Gatan.

Sådan var "Törnrosens" besättning, där hon nu — den 20 december år 1710, låg förankrad strax nordost om det så kallade Bangrundet. Storseglet var hissadt, och dess hals var uppgiggad; fock och klyfvare voro loss och klara till att sätta. Det på däckat liggande toppseglet var påslaget under rån och dess fall ibändt; allt var klart att gå till segels, endast befälhafvaren saknades ännu. Det dröjde dock ej länge, innan han syntes på bryggan och ropade jaktens båt till sig; snart var han ombord, hvarest han mottogs med ett dånande, om ock något oredigt "hurra".

— Det är bra gossar! — sade Lars Gathe. — Ar kättingen rätt upp och ned?

— Rätt upp och ned är den! — svarade flera röster.

— Godt! Hifva nu in ankaret, lägg en surrning på det samt sätt alla segel, — kommenderade Lars och gick ned i den lilla kajuta, som fanns akterut.

Snart ilade "Törnrosen" för den friska morgonvinden, behagligt läggande öfver åt styrbord, hän öfver Strömsfjordens böljor.

Förbi Malön och Nidingen styrde Lars Gathe nu ut på Kattegat och sysselsatte sitt folk endast med vapenöfning. Hvarje man erhöll två små pistoler, hvardera försedd med en fjäder på sidan, att fästa i bältet, hvarför de också kallades bälterör. De erhöillo äfven hvar sitt korta svärd och en dolk. Efter några dagars öfning kallade Lars alla man akterut samt förklarade för dem, att han af konungen blifvit utnämnd till kaparekapten, och att de nu skulle göra landets fiender så mycket ondt som möjligt. De skulle äfven

kunna förtjäna sig rikedomar, ja — menade han, komma att vältra sig i guld och kunna tillfredsställa alla sina nycker. Han fordrade för sin del hälften af allt byte, men skulle då gifva dem allting fritt ombord. Nu måste de dock till honom aflägga den ed, han förestafvade dem. Denna ed förband dem till ovillkorlig lydnad af alla hans befallningar och med gaf honom rätt att skjuta ned hvilken som helst af dem, som ej genast lydde, som flydde i strid eller vore en förrädare.

— Eftersom det i dag är julafton, skolen I nu få ett kalas, hvars make I tillförene aldrig varit med om.

Med dessa ord slöt den själfgjorde kaptenen sitt tal, hvilket belönades med hurrarop och skrån från de redan välplagade fribytarna.

Strax härpå lade kaptenen fram en bibel, och förestafvade en af förbannelser uppfylld, fruktansvärd ed, hvilken af alla högt upprepades. En ankare rom upphämtades och allmän groggning afslutade den högtidliga akten.

Det tycktes, som om ödet stått i förbund med den unge kaparen, ty många glas hade ej medhunnits af de girige röfvarna, då utkiken varskodde en större seglare om styrbord förut. Ögonblickligen lät Gathe avsluta dryckeslaget och lät folket väpna sig. Skoten firades och "Törnrosen" höll genast ned mot den främmande seglaren. Lars tog själf rodret och lät allt manskapet gå ned i rummet samt behöll endast Jöns Pehrsson och hans två karlar på däck. Ingen kunde nu ana hvilken farlig last den så fredligt framseglande skärgårdsjakten innehöll, och om den mötande seglaren, hvilken befanns vara ett stort danskt skepp, förut hyst några misstankar, måste de allt mer och mer försvinna ju närmare de båda fartygen kommo hvarandra. Skymningen började inträda, och då skeppet och jakten voro i bredd, hade det nästan blifvit mörkt.

Lars Gathe lade nu hastigt ned rodret, balade an skoten samt lofvade upp längs sidan af det danska handelskeppet. Tyst som en svan sköt den lydiga jakten intill sin stora motståndare; vid ett sakta rop af Gathe surrades jakten fast vid skeppet, och en minut därefter klättrade aderton blodgirige röfvere, viga som kattor ombord på det till rof utsedda fartyget.

Knappt voro de komna på skeppets däck, förrän de, rusiga af rom och stridslust, med dragna svärd och knifvar störtade sig på den intet ondt anande besättningen. Ett hemskt skrik från däckets och en vild men kort strid uppstod. Snart lågo

de öfverraskade danskarna i sitt blod och vid kajutan deras befälhafvare, som dock först med en yxa tappert försvarat sig och klufvit hufvudet på två af Gathes följeslagare.

Snabbt blefvo liken plundrade och kastade öfver bord. Lars Gathe gick nu till styrbords läring för att gifva Jöns Pehrsson order att kasta loss och följa i skeppets kölvatten, men huru förvånad blef han icke, då han ej fann "Törnrosen" på sin plats. Den var försvunnen i mörkret. Nu närmade sig en man till Lars, hvilken med spändt bälterör i handen frågade honom hvad han ville.

— Jag är Anders, besättningskarl på "Törnrosen" och vill omtala för er, att I ej skolen tro Jöns Pehrsson mer än jämnt, ty han kapade tåget genast I hade gått ombord här, och stötte jakten ifrån sidan. Jag, som ej ville förråda er, hoppade upp i röstet på skeppet och följde de andra ombord hit. Jöns har säkert rymt med "Törnrosen".

Lars utfor i vilda svordomar men lugnade sig snart, sägande:

— Påminn mig den dag jag låter hänga Jöns Pehrsson, att du af mig har att fordra fem speciedaler för din trohet Anders.

Härefter kallade Lars Gathe till sig sitt manskap samt lät lägga bi tills i dagningen. Då denna inträdt, syntes icke det minsta af "Törnrosen", men besättningen hviskade sins emellan, att det syntes på deras kaptens anletsdrag, då han vid dager med kikaren späjade efter den försvunne, att återseendets dag för Jöns ej skulle blifva angenäm. På förmiddagen anmärkte den sjöman, som Gathe utnämnt till sin löjtnant eller förste styrman, att en man af den danska besättningen fanns kvar om bord och hade, churu sårad, lyckats gömma sig i förmärsen.

— För ned honom på däck och kasta honom öfver bord! — befallde Lars Gathe.

Löjtnanten, hvars namn var Flarman, dröjde ett ögonblick; men då Lars förde sin högra hand till en af de i bältet sittande pistolerna, ilade hans underlydande hastigt förut samt antråde åtföljd af två man upp i förmärsen. Snart voro de nere med den sårade och förde honom till lä-sidan för att fullgöra kaptensens befallning. Den sårade dansken var redan halfvägs utom relingen då Lars Gathe kom att kasta ögonen åt detta håll. Med gäll stämma skrek han plötsligen:

— Stopp, för tiotusen millioner!... — samt rusade ned och fattade tag i den sårade, ryckte honom ur folkets grepp och bar honom akterut ned i kajutan.

På en vink af Lars medföljde ett par af de förvånade karlarna och voro snart honom behjälpliga att på bästa vis sköta om den nu afsvimmade unge mannen. Snart kom denne sig och hade knappt slagit upp ögonen, innan han, ehuru med stor ansträngning, omfamnade Gathe.

— Otto, min käre vän! Huru tusan har du kommit hit? Vid St. Georg!... Det var väl, att jag såg upp. Hvar är du sårad? Hur är det med dig?

— Käre kapten, — svarade Otto, som nu tycktes vara betydligt återställd; — jag var styrman om bord på detta skepp, som kommer från Lissabon med stycke gods, och var i riggen då ni antrade oss. Då jag kom ned, stack jag knifven i en af de edra, men fick mig ett svärdshugg i skallen, och då jag såg alla mina kamrater nedgjorda, gömde jag mig i märsen, men svimmade af genom blodförlusten. Hade jag anat, att ni var med, hade jag nog ropat på er, som förut två gånger räddat mitt lif.

— Det är bra! — sade Lars Gathe vänligt. — Hvila dig nu, så får du sedan berätta mig mer.

Härmed satte Lars en man på vakt hos den sjuke för att vara honom till hjälp och begaf sig åter upp på däck.

Glad att hafva återfått en vän, på hvilken han kunde lita, genomgick Lars Gathe för sig själf alla sina äfventyr i Medelhafvet, Ottos räddning i grottan, huru de togo "Hebe" och ankunno till Rotterdam.

Då Lars passerat Skagens fyr och den sydostliga vinden fortfor, kallade han folket på däck, tackade dem för deras duktighet i striden samt omtalade för dem, att den sårade vore en af hans gamla vänner, samt att han antog Otto till andre styrman, så snart denne blifvit så återställd, att han kunde sköta en sådan befattning.

— Jag har således, då två blefvo dödade vid skeppets antring, egentligen inte förlorat mer än en man, — fortfor Gathe, och nu skolen I ha ett godt kalas i afton, ty det ha'n I förtjänt. Löjtnant Flarman! Låt ge folket en tredubbel ranson i kväll, men håll i alla fall god utkik.

Efter ett par dagar var Otto tillräckligt kry för att kunna börja sin tjänstgöring om bord. Tidigt en morgon, under hög sjö och frisk vind, fann sig Lars Gathe helt oföväntadt, då

det blef dager, tätt under kanonerna af en stor engelsk fregatt. Genast han erhöll underrättelse härom, kallade han sina män akterut samt gaf dem sina befallningar. Danska flaggan hissades, och skeppet styrde tätt under fregatten samt hälsade med flaggan, hvarvid Otto på danska utbragte ett ljudligt lefve för "old England", följdt af ett skallande "hurra". Befålet på fregatten, som af sjömansvana såg, att det var ett danskt handelsfartyg, fortsatte helt smickrade sin kurs, och Gathes män voro rätt nöjde såväl med äfventyrets utgång som med sin befälhafvares sinnesnärvaro.

Vinden, som dragit sig åt nord, fyllde skeppets segel; och snart närmade sig Lars Gathe den holländska kusten. Han inlöpte i Maasfloden, och då han ankrat i Rotterdams hamn, sände han genast Otto i land för att bedja sin gamle vän van Halen komma om bord. Det dröjde ej länge, innan den gamle sjöbussen omfamnade Lars, och snart voro de båda kaptenerna väl förtöjda vid en rykande bål i kajutan.

— Nå, min käre gosse, — sade van Halen. — Hur har du kommit öfver det här präktiga skeppet? Det är en dansk, det ser jag, och väl lastad. Du har väl redan sett din Hebe? Hon ligger där borta och är i godt förvar. Hvarenda gång jag går ned och ser öfver den, lockar hon mig att gå till sjöns igen. Det har allt varit de som velat åt den, skall du tro. Finare skuta och mera snällseglande fartyg än den, flyter ej på vattnet. Du kan få tvåtusen dukater för den, när du vill. Men här sitter jag och pratar, då det egentligen är du, som skall tala om för mig alla dina äfventyr och bedrifter.

Lars Gathe omtalade nu tämligen noggrannt sina öden för den gamle kaptenen — dock så, att denne trodde, det Lars erhållit kaparebref.

Snart träffades öfverenskommelse, att van Halen skulle öfvertaga det kapade skeppets last äfvensom själfva fartyget.

Efter några dagar hade Lars Gathe fått penningar för både skeppet och dess innehåll, samt enligt öfverenskommelse delat denna summa med sitt folk. Dessa, som voro förtjusta öfver en så lätt förtjänst, togo mangrant hyra på "Hebe", och skonerten började snart att under Gathes och hans mäns tillsyn, ställas i ordning.

"Hebe" var nu klar att gå till segels, då van Halen sent en kväll störtade in på det värdshus, där Lars Gathe ännu bodde. Knappt var han inkommen, förrän han skyndade fram till kaparens säng och sade:

— Upp, upp! Du har intet ögonblick att förlora! Generalstaterna ha fått nyss om din Hebe och dess ändamål. Order äro utfärdade om, att den skall tagas i beslag som sjöröfvarefartyg, och är du ej ute innan dager, så knipes den bort af stadsmajorens knektar.

— Vid St. Georg, som engelsmannen säger, — utbrast den unge kaparen. — Nu gjorden I mig en bra tjänst, som jag inte skall glömma. Folket är om bord, och jag skall skynda mig dit; sedan få vi väl se, om jag låter taga mig så lätt.

— Nej, Gathe, det duger inte! Motstånd skall tjäna till intet, ty Rotterdam har flere tusen mans garnison och om stadsmajoren lät uppvinda kedjorna för hamnen, så vore du som i en råttfälla. Detta gör han dock troligen ej, men han sänder säkert ett bud till fästningen Brielle och Maassluis skansar, och där taga de dig, såvida du ej kan hindra detta bud eller — här sänkte van Halen sin röst till hviskning — muta kommandanten därstädes. Jag har tagit med mig dessa påsar fyllda med guld. Det är de penningssummor, som du bedt mig uttaga i banken; med dem bör du kunna köpa hela Brielle.

— Hvem skickas af stadsmajoren med ordena? — frågade Lars Gathe.

— Adjutanten, löjtnant van Henselen, som du känner och varit tillsammans med. Det är just af honom jag hört hela saken. Han har endast en underofficer med sig.

— Det är godt! — svarade Gathe. — Jag vet nu, hvad jag behöfver, och tackar er, van Halen för hvad I gjort för mig; våld skall jag undvika. Men det är sannt! Jag vet, att I sänder skepp på Danmark och Norge; glöm ej att säga till edra befälhafvare, att de, så snart de se något misstänkt fartyg, hissa en hälften hvit och hälften svart, uppifrån och ned delad flagga på förtoppen. Det kan ju vara bra. Uttag mina pengar ur banken, och sänd dem på handelsman Hjelm i Göteborg, — och nu farväl.

Få minuter härefter var Lars Gathe om bord på "Hebe"; skonerten kastade loss och tyst bogserad af två båtar gled det smäckra fartyget med strömmen, ljudlöst nedåt Maasslodens mynning.

Efter ett kort samtal med sin styrman, dansken Otto Gadd, afsände Lars Gathe denne med sex man i en snipa, hvilken

snart, tyst som en fisk, försvann i natten åt den sida af stranden, på hvilken fästningen Brielle var belägen.

Solen hade just gått upp och kastade sina bländande strålar öfver det af dammar, kanaler och väderkvarnar uppfyllda landskapet. Roddarna i båtarna förut erhöilo nu befällning att ej ro hårdare än att skonerten, som dref med strömmen, icke vände sig på sidan. Styrbords vakt var på däck, och Lars rökte sin pipa vid hackbrädet, då utkiken anmälde, att snipan syntes i brådsnkande fart närma sig på babords läring. Snart var den längs sidan, och under det folket buro om bord två fångslade män samt förde dem ned på trossbotten, försvann Gathe i kajutan.

En timme härefter passerade "Hebe" tätt förbi fästningen Brielle med svenska flaggan vajande under gaffeln och befann sig kort därefter i Maasflodens breda mynning.

Här låg det blå hafvet i vintersolens glans utbredt för den unge kaparen, som nyss återkommen på däck lät sina blickar med en viss oro sväfvä öfver detsamma. Då ingen örlogsman syntes i närheten och vinden friskade, sågs ett förnöjdt leende sprida sig öfver hans ansikte; och efter att en stund samtalat med Otto Gadd, begaf han sig ned på trossbotten. Här lågo de två fångarna med kafar i mun och väl bundna till händer och fötter. Utan att bevärdiga dem med en blick befallede Lars Gathe sin löjtnant Flarman att göra i ordning två hissblock med snaror, ett på hvardera ändan af fockrån, samt sedan låta andre styrman föra in "rymmarna" i kajutan där, — som han tillade — man skulle göra processen kort med dem.

En stund härefter satt Lars Gathe framför bordet i sin kajuta med löjtnanten på ena sidan och på den andra en ung fribytare, som i hast förvandlats till skrifvare. Alla tre skrattade rätt muntert men blefvo i hast helt allvarsamma och högtidliga, då Otto öppnade dörren och anmälde, att "rymmarna" voro där.

— Släpp in de förb... bofvarna! — röt Lars Gathe.

Knappt hade de båda främlingarna, som nu voro befriade från sina band, inträdt i kajutan, förrän Lars Gathe, med väl spelad förvåning, sprang upp från det högtidligt ordnade dombordet, utropande:

— Hvad i... vill detta säga? Ni här, löjtnant van Henselen — och tillfångatagen af mitt folk? Vid St. Georg,

som engelsmännen säga! Jag skall låta hänga hvarenda en, som varit med om detta streck!

Innan den tilltalade holländaren hann yttra sig, ropade Gathe med hög röst:

— Styrman Gadd!

Den kallade infann sig genast.

— Hvem f-n har bedt er ta tillfånga en af mina bästa vänner och föra hit om bord i stället för mina båda förrymde båtsmän? Svara genast, karl! Hängas skall du i alla fall.

— Herre Gud, kapten! — svarade Otto Gadd med den enfaldigaste min i världen; — I ha'n ju själf befallt mig att i natt ro i land och taga fast de båda förrymde karlarna, som I trodde skulle gå öfver färjan till södra stranden.

— Ack, ditt nöt! — röt Gathe. — Löjtnant Flarman! Sätt den där drummeln i järn och hissa upp honom under rånocken klockan tolf samt låt alla de karlar, han hade med sig i båten, få femti dagg hvar vid samma tid.

Under det Flarman fattade den, som det tycktes, högst förtviflade Gadd i kragen och förde honom ut med tillhjälp af skrifvaren, vände Lars Gathe sig med det förbindligaste leende till den holländske löjtnanten, fattade hans hand och bjöd honom sitta ned i soffan, ställde en stol åt hans följeslagare samt befallde kajutvakten framsätta vin och pipor.

— Och nu, min bästa löjtnant van Henselen: Förklara mig hur det hänger ihop, samt hvem ert sällskap är. Jag är förtvifad öfver hvad som händt, men ni förstår säkert, att här är ett misstag begånget.

— Jag är inte så fullkomligt öfvertygad om det, — svarade löjtnanten. — Emellertid är detta konstapel Haines; och jag hoppas, att ni godhetsfullt vänder om och seglar oss in till Brielle. Ni skulle då kunna omtala för kommandanten därstädes edra karlars misstag, som ni behagar kalla det, och hela äfventyret vore ju då klart.

— Omöjligt, min bästa löjtnant! Alldeles ogörligt; jag har gjort upp en frakt, som skall ilastas på bestämd dag, och kan ej uppehålla mig en minut längre här på kusten. Det enda jag kan göra, och det af ren vänskap för er, vore att gå så nära Scheveningen, som jag kan, samt låta landsätta er där. Och nu skål, mina herrar, välkomna om bord på Hebe! Emellertid, — forsatte Gathe listigt sedan herrarna tömt sina glas, — kan jag gärna för er omtala, att jag ämnar mig till er fästning Harlingen för att å min regerings vägnar hämta

åtskilligt med förnödenheter, så att, om ni skulle vilja medfölja dit, mån I gärna vara mina gäster.

Löjtnant van Henselen och konstapeln kunde ej underlåta att vid denna nyhet växla ett förnöjdt ögonkast, alldeles som om de till hvarandra velat säga: "Så ha' vi sagt där i alla fall, min gosse lilla!" Gathe hade väl förstått deras blickar men låtsade ej något därom.

Då nu den artige holländaren bad att bli landsatt i Scheveningen, tillkallade Lars Gathe sin löjtnant och bad honom göra i ordning en båt; efter att hafva tömt några glas till afsked begåfvo sig så väl värden som hans gäster upp på däck.

Snart var båten bemannad och de båda holländarna skulle just stiga ned i densamma, då Lars Gathe fattade van Henselens hand och sade:

— Ni måste lofva mig på ert hedersord, herr löjtnant, att ej uppehålla mitt folk det ringaste, då de satt er i land, ty jag har ingen tid öfrig att vänta på dem.

— Ja! — utbrast van Henselen rodnande, med en sidoblick på sin följeslagare. — Det är helt naturligt! Hm! Helt naturligt, herr kapten! Och nu: *au revoir!*

Konstapel Haines tog likaledes vänligt afsked, och snart voro de båda militärerna på väg mot land. Då båten var nära stranden, dånade ett kanonskott från skonerten, och holländarna kunde se, huru en människofigur dinglade under styrbords nock å fockrån.

Vid Lars Gathes sida stod just då den glade Otto Gadd och betraktade med löje den uppstoppade docka, hvilken skulle föreställa honom själf, och som nu, för att vilseleda holländarna, med mycken noggrannhet upphissades under nocken. Efter en stunds förlopp nedtogs dockan och bars af folket under skratt rundt omkring däckets, till dess den slutligen afkläddes sin lånta dräkt. En timme härefter var båten återkommen, och ur fyllda bågare drucko fribyterna de lurade holländarnas skål.

11.

Smärt och smidig såsom hinden
Och, som denna, stolt i gången
Flyger skonerten för vinden;
Och ifrån den smäckra stängen
Vecklas blågul vimpel ut.

Raskt det svarta skrofvat plöjer
Våg, och skum kring bögen stänker,
Hvarje mast sig smidigt böjer,
Hvita segelduken blänker —
Skutan för hvar enda klut.

— Nio knop, kapten! — ropade Otto Gadd, där han helt förnöjd halade in logglinan akterut ombord på den dansande "Hebe"; — det var f-n till skuta att löpa; med sådan här bris kunna vi segla rundt omkring alla världens fregatter, det är säkert.

— Åh ja, Otto! — svarade Lars; — men kom ihåg, att de ha' så fördömdt långa armar, de där örlogsmännen, så att vi, som äro små, få allt hålla oss på afstånd. Emellertid ha vi nu pressat vår "Hebe", så att vi veta hvad hon går för; nu måste vi också skaffa henne någon last; fall därför af, Flarman, så äro vi snart i stråkvägen för de tjocka handelsmännen.

Detta samtal egde rum mellan Lars Gathe och hans båda styrmän, omkring åtta dagar efter det han lämnat Maasflodens mynning. Det var en vacker vårdag, solen sken, och de blå böljorna gäfvö till känna, att "Hebe" lämnat bankarna långt bakom sig. Vid middagstiden varskoddes Gathe, att en seglare syntes rätt förut. Kurs sattes på densamma, och på aftonen, något före solnedgången, dånade det första prejskottet från "Hebe". Det främmande fartyget var en brigg och hissade svensk flagga samt minskade genast segel.

— Nå så, f-n anfakta en sådan otur! — mumlade Gathe.
— Hvad skall man nu göra?

— Låtom oss sätta kapareflaggan och — så i botten med honom! — sade Flarman, hvilken stod så nära sin kapten, att han hörde dennes ord.

— Nej, vid St. Georg, det kan jag dock icke, — sade Lars begrundande. — Men, tag ni, löjtnant Flarman, åtta eller tio man i båten och gå öfver till honom samt se efter hvad det kan vara för en gynnare.

Då Flarman kom om bord på briggen, mötte honom kaptenen samt inbjöd honom till kajutan. Löjtnanten steg ned och bad kaptenen att få se hans papper; denne förklarade, att han var hemma i Malmö och kom från London med stycke gods.

Förargad kastade Flarman knappt en blick på papperen, men tömde i stället några glas rom, som kaptenen hållt uti.

Då här ingenting tycktes vara att göra mer, skulle löjtnanten just aflägsna sig, när ett besynnerligt ljud, ej olikt ett kväft rop om hjälp, hördes från kaptenens hytt.

— Hvem är där inne? — frågade fribytaren.

— Hm, det är min kajutvakt, som . . . som blifvit svagsint på resan, — svarade skepparen, synbart förlagen.

— Öppna dörren! — befalldes Flarman.

Ehuru ovilligt, öppnade den tilltalade dörren, och löjtnanten inträdde i skepparens hytt. I kojen låg en gosse om tretton eller fjorton års ålder, hårdt bunden till händer och fötter samt med en halsduk knuten kring munnen.

— Lös pojken, — sade Flarman.

— För all del, det går ej an! Ty han kan lätt kasta sig i sjön och . . .

— Lös den bundna! — upprepade löjtnanten, i det han drog sitt bälterör från sidan och siktade på skepparen därmed. Denne gaf Flarman en arg blick, men löste långsamt upp knutarna kring den bundnes fötter och händer. Knappt var fången fri, förr än han ref bort klädet från sin mun och kastade sig till fribytarens fötter, ropande:

— Rädda mig, rädda mig! Ni är svensk, och denne danske kapten ämnar taga lifvet af mig.

— Är ni dansk? — frågade löjtnanten skepparen.

Denna teg och slog ned ögonen. Flarman framtog nu en hvisselpipa och blåste däruti. Genast störtade tre fribytare utför trappan.

— Bind den där karlen! — sade han till två af dem. — Och du, — sade han till den tredje, — går genast om bord samt ber kaptenen komma hit.

Flarman gick nu upp på däck och tog med sig den ännu darrande gossen.

Strax härefter anlände Lars Gathe. Han började förhöra gossen, hvars namn var Tolle Berndtsson. Denne berättade, att han var från Bohuslän, son af en fiskare och hade som kock medföljt en englandsfarare från Marstrand. Denne hade förlit på engelska kusten och endast gossen jämte en man till blefvo räddade. Sedermera hade han tagit hyra på den danska briggen, seglat till Spanien med den, och var nu på återväg därifrån. Kaptenen hatade honom för att han var svensk, och en rå skeppare som han var, hade han nästan jämnt piskat och på annat sätt misshandlat gossen. När skonerten kom med svensk flagg, hade kaptenen bundit Tolle och läst in honom i kajutan. Tolle sade sig äfven veta, hvar kaptenen hade sina danska skeppshandlingar förvarade, men ville ej tala om det, ty "det vore ej rätt att förråda sin kapten."

— Vid St. Georg, som engelsmännen säga! — utbrast Lars Gathe till gossen då han slutat. — Du är mig en förständig pojke, men nu skall du också genast säga, hvar den där lymmeln har sina papper, ty jag har inte tid att vänta längre.

Tolle teg.

— Nå, fort eller kastar jag dig i sjön.

— Nej! — svarade gossen, i det han sänkte hufvudet mot bröstet.

— Hvad f-n vill det säga? — röt Lars Gathe, till hälften ond och till hälften blid. — Hvem har lärt dig det där, din valp?

— Far min sa', att jag aldrig skall förråda den jag tjänar. hvem denne så är.

Lars Gathe blickade en stund på den unge; härefter hviskade han några ord i örat på Flarman. Denne vinkade på en af Gathes folk, och inom en minut sväfvade Tolle Berndtsson öfver relingen, endast kvarhållen af två fribytares starka armar.

— Nå, din krabba! — röt Lars Gathe. — Vill du nu säga, hvar papperen äro? Säg genast, eller får du dricka brorskål med torskarna.

Den unge gossen knäppte tillsamman sina händer, hans ögon slöto sig, och de hårdt sammanpressade läpparna tycktes tillkännagifva hans svar.

— Låt gå! — befallde kaparen, och Tolle försvann i den gungande vågen.

Förut tillsagd af Lars Gathe att bärga den lille, var Flarman och ett par matrosar ögonblickligen i båten, och snart låg Tolle välbehållen, om ock något våt, på botten af densamma.

— Tag fram dina dubbla skeppshandlingar, din fördömde jute! — sade Lars Gathe, vändande sig till skepparen, hvilken väl sett Tolles affärd men, hållen af två män, ej kunnat se hans bärgning.

— Pojken har ljugit för er, herr kapten! — sade den tillfrågade smilande, i det han försökte att buga sig. — Jag svär...

— Och jag svär vid St. Georg, — sade Gathe, — att om du inte inom en minut visat hvar papperen äro, så spränger jag din skalle.

— Bakom uret i kajutan, — stönade den hotade, darande i alla lemmar.

— Det är godt, — sade Gathe, satte sin pistol i bältet samt befallde Flarman att sända skepparen och halfva briggens besättning om bord på "Hebe".

Då vinden bedarrat i solnedgången, lades de båda fartygen långsides, och "Hebe" intog så småningom den dyrbaraste delen af briggens last. Under tiden hade Gathe sändt bud på Tolle samt gått ned i briggens kajuta. Gossen infann sig och stod snart genomvåt midt för kaparen.

— Nå, Tolle! — sade denne; — du får inte slippa med det, utan om du inte säger hvar handlingarna finnas, så kommer du att hängas. Förstår du?

— Ja, kapten!

— Nå...?

— Nej, herr kapten! Jag vill inte.

— Hm... Gå till klockan och tag fram de papper, som finnas där.

— Ja, ja! — svarade gossen med glädje samt tillade halfhögt: — Gud ske lof, han vet det ändå!

Tolle stack nu in en knif i en springa af beklädnaden på det så kallade skottet, och strax vände sig klockan som en

lucka, och ett litet lönskåp syntes. Tolle tog här en bundt papper och lade på bordet.

— Kan du läsa? — frågade kaparen, hvilken själf helt obetydligt kunde stafva tryck — än mindre skriftstil.

— Ja kapten! — svarade Tolle.

Då han läst igenom papperen för Lars Gathe, tog denne så väl dessa som honom om bord på "Hebe", hvarest Tolle fick på sig torra kläder och började uträtta en kajutvaks sysslor.

Lars Gathe lät, då "Hebe" var lastad så mycket den tålde vid, föra öfver allt folk om bord till sig jämte briggens storbåt. Det danska fartyget borrhades nu och skonerten satte segel. Från aktern på "Hebe" åsåg Lars Gathe, huru briggen snart lade sig på sidan och sjönk allt mer och mer. Plötsligen reste den sig rätt upp, sänkte sin för mot djupet, lyfte den upp igen, satte aktern under vattnet och sjönk för åskådarnas blickar, i det en stor svallvåg för ett ögonblick visade den plats, där fartyget för alltid försvunnit.

Med den östliga vinden länsade nu "Hebe" för fulla segel och redan aftonen därpå glänste den nordliga udden af Jutland i aftonsolens glöd för de seglandes blickar. Här lade Lars bi i närheten af Skagen och lät sätta i sjön den danska båten samt kalla fångarna upp på däck. De finga gå i land efter en grundlig afbasning.

Vinden var på natten och dagen därpå tämligen laber, hvilket gjorde att Lars Gathe med sin "Hebe" först i skymningen befann sig emellan "Nidingen" och "Malön" vid inloppet till Strömsfjorden.

Här kallade Lars sitt folk akterut och höll till dem ett tal, i hvilket han manade till tystlåtenhet, lofvande dem deras andel i "Hebes" last samt frågade, om de ville fortsätta ett år i hans tjänst på samma villkor som förut.

Alla svarade jakande.

Härefter lät han utdela rom och vin till folket samt tre dukater till hvar och en af dem.

En timme härefter, då det var nästan stiltje, gick Lars omkring och utvalde åtta af de trognaste och starkaste fribytarna, samt befallde dem gå i giggen.

Flarman erhöll befälet om bord med befallning att ankra tätt under repslagarebanans brygga. Lotsar funnos tillräckligt om bord, ty flere Onsalabor voro med bland besättningen.

Tyst flög den snabba båten, framförd af de starka rod-darna öfver Strömsfjordens nästan lugna yta.

De med tyg lindade årorna gäfvö ej ett ljud från sig; och endast den, som har sett en smugglarensnipa på västkusten i full fart ila fram en mörk natt, kan göra sig föreställning om, huru ljudlöst och hastigt Lars Gathe fortsatte sin färd. Endast en strimma af glittrande mareld utvisade den kosa båten tog. In i Gottskärs hamn styrde Gathe och vid en sakta hväsning af honom lades årorna in, och den lätta giggen sköt ännu hundra alnar framåt till den höga, runda klippa, som är belägen midt i bukten af denna hamn. Nedanför denna, vid därvarande lilla stenbrygga lade Gathe till. Han framtog nu en blindlykta och några andra saker ur båtens akter, hviskade sakta till sitt folk: "tysta som fiskar!" hvar efter han gaf tecken åt Anders samt Olle Norrman att följa sig uppför den i bergspringan af stenflisor lagda trappan. Den sistnämnde af karlarna var en stark jätte från trakten af Bergen, hvilken där dömts till döden, lyckats undkomma och af Lars Gathe blifvit gjord till högbåtsman på "Hebe". Olle var Lars tillgifven ty han hade af Lars Gathe räddats, då denne tog "Hebe" i Medelhafvet.

Uppkommen på vägen stannade kaparen och underhöll hviskande i omkring fem minuters tid ett lifligt samtal med sina män; slutligen tycktes desse hafva förstått honom och följde tyst i hans spår. Lars Gathe närmade sig nu skepparen Jöns Pehrssons hus, hvarest han stannade vid fönstret och knackade därpå tre hårda och strax därpå två saktare slag. Efter några sekunders tystnad hördes samma tecken gifvas inifrån rummet. Dörren till huset öppnades, och Jöns Pehrsson kom ut samt stängde densamma efter sig.

— Det var f-n till mörker! Hvar är ni? — sade skepparen, då han lämnat förstugubron.

En sakta hvissling förmådde Jöns att närma sig ladugården, där han stötte på Lars.

— Hvad är detta för tillställning? Godset skulle ju inte föras i land förr än i nästa vecka. Tullsnokarna ha' fått väderkorn...

Längre kom ej Jöns i sina smuggeriutgjutelser, förr än en hand klämde igen hans strupe och han kastades framstupa på marken. Ögonblicket därpå var han bunden och en duk instoppad i hans mun. Det föreföll honom, som om en jätte tagit honom likt ett litet barn, burit honom in i hans egen

ladugård och uppför en stege samt slutligen nedsatt honom på höskullen. Plötsligen kände han sig fattad i båda axlarna och ett bländande ljussken strömmade mot honom. En man stod framför honom, hållande en lykta.

Det var en tafla i Rembrandts stil. Skenet från det lilla runda hålet i blindlyktan bildade en ljuskrets omkring den fängslades hufvud, ej olik helgonglorian på de gamle målarnes taflor. Den jättelike Olles och hans följeslagares mörka, hotande anleten framstodo spöklika. Af den bakom lyktan stående kaparens drag, urskildes nästan endast den skarpa och stränga blick, hvarmed han betraktade sitt offer.

— God afton Jöns Pehrsson, kapten på "Törnrosen"! — hälsade mannen med lyktan.

Om åskan slagit ned framför Jöns, hade han ej blifvit så förlamad som vid ljudet af denna röst; hans knän darrade, hela hans kropp skälfdde, och hade ej de båda karlarna hållit honom uppe, så hade han segnat ner.

— Tag duken ur munnen på honom! — befalldes Lars; — men skjut honom en kula genom pannan det första han talar ett ord!

Gathe fortsatte, sedan denna befallning blifvit utförd:

— Och nu, min käre Jöns Pehrsson, frågar jag dig, om du vet, huru förrädare straffas, och om du är beredd på detta straff. Du kan vara öfvertygad, att jag skulle ha' sökt dig, om det ock varit i själfvaste helvetet, för att få löna dig för din vackra handling mot mig och mitt folk. Bered dig nu på att dö, ty om fem minuter är du hängd.

Med dessa ord nedsatte Gathe sin lykta och framtog ett tåg, på hvilket han i hast slog en ögla. Härefter lämnade han tåget åt Olle och snart låg det som en ränsnara om Jöns Pehrssons hals.

— Nåd! — stönade den olycklige. — Jag är oskyldig; surrningen gick loss af sig själf; jag svär . . .

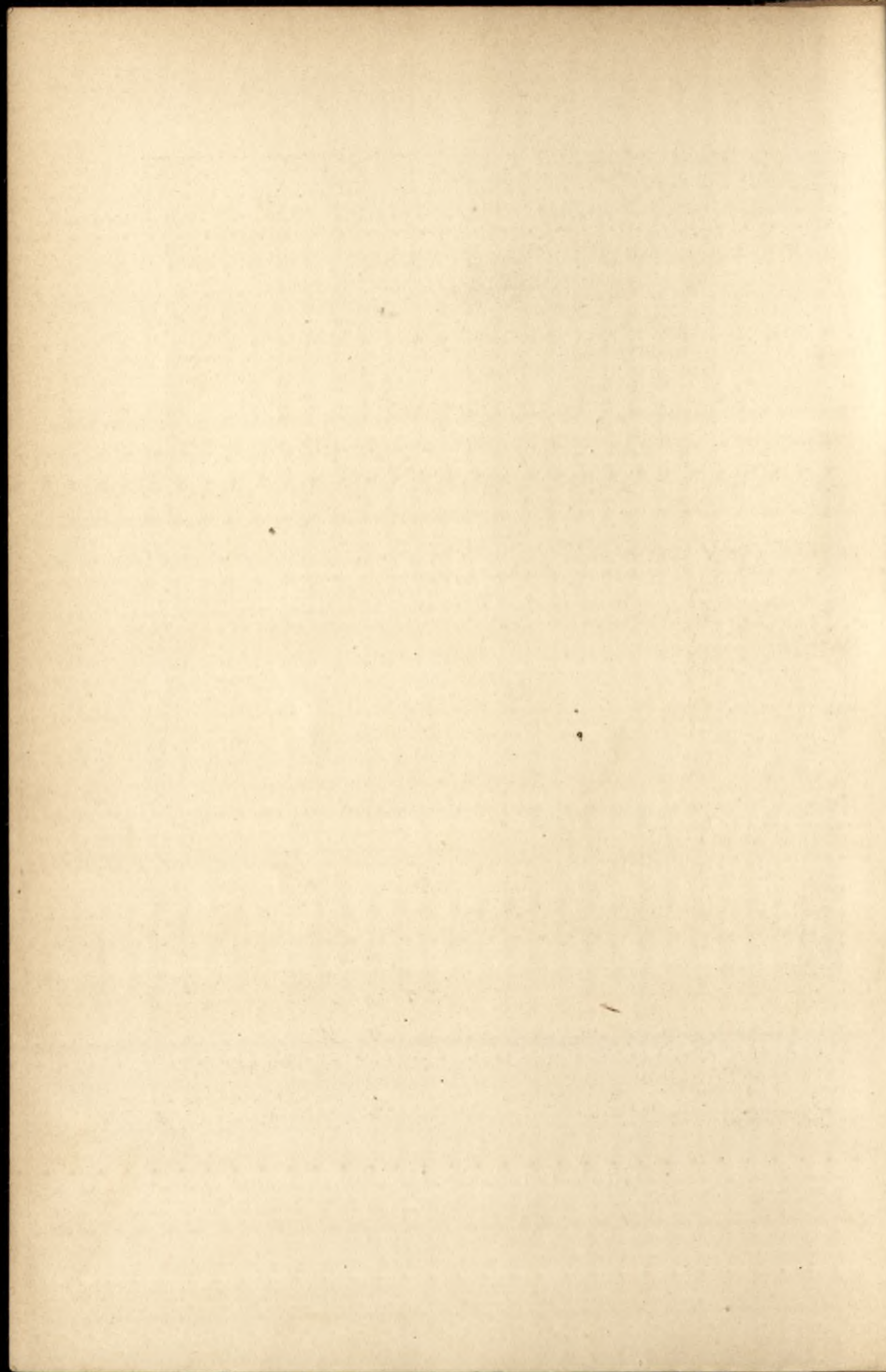
— Se dig till höger! — sade Lars Gathe.

Knappt hade Jöns igenkänt Anders, förrän han ryggade tillbaka. Vid en vink af kaptenen stoppade Olle duken i den fängslades mun.

— Du skall nu bli hängd, till straff för ditt förräderi, och vi skola sedan lösa dina band, så att de som finna dig tro, att du själf tagit lifvet af dig — utaf samvetskval eller rädsla. Kasta tåget öfver bjälken där och hiss opp, boys!

»Nåd!» stönade den olycklige.

Så där ja... Gör fast! — tillade Gathe, då skepparens kropp befanns hängande ett par fot från golfvet.

Just i detsamma som Lars uttalat sista ordet, hördes några röster utanför ladugårdens gafvel. I ögonblicket gömde Lars Gathe sin lykta samt försvann utför stegen och var snart med sina män i den väntande båten. De rodde nu ut mot "Hebe" och gingo om bord, hvarefter Lars befallde Olle och Anders att komma ned i kajutan. Då de voro ensamme, sade Lars Gathe:

— Så där straffas en förrädare; glömmen det ej! Där ha'n I fem dukater hvar, och där, Anders, äro dessutom de fem specier som jag lofvade gifva dig den dag jag hängde förrädaren. Farväl och kommen ihåg: tystnad!

Ingalunda skulle det behagat Lars Gathe, om han kunnat se det uppträde, som ägde rum strax efter hans och hans fribytars försvinnande från skådeplatsen för hans sista död.

Fribytarna voro ej försvunna ur ladugården, förrän en lätt stege restes mot gafveln, och in på höskullen skyndade två män, hvaraf den ena var försedd med en lykta.

— Vet du, Johansson, — sade denne sakta, — jag är säker på, att jag hörde Jöns Pehrssons röst, och att jag såg en af dem bära en stor bal eller något dylikt. Förmodligen ha' de lagt varorna i höet eller också hålla de på där nere med att undan... Men, du barmhärtige himmel! Hvad är detta? Hit med sabeln! Håll lyktan!

Den talande rusade fram till den hängde skepparen, och med den huggare, som han ryckte från sin följeslagare, högg han raskt af tåget, som uppehöll den hängde. Denne hade knappt fallit ned i höet, innan snaran var aftagen, och den som skurit ned honom lyste i hans ansikte.

— Herre Gud, det är ju Jöns Pehrsson själf! — utropade han.

— Hvad säger du, Broneus? — sporde Johansson.

— Skynda dig, Johansson, och spring efter litet vatten; det finns där nere. Kanske han kommer till lif igen; jag tycker, att hjärtat slår på honom och att han kippar efter andan, — sade Broneus.

Snart var Johansson åter med vattnet och sade, under det han badade den sanslöses hufvud:

— Aldrig kunde jag tro, att Jöns skulle taga sig för att hänga sig heller.

— Hängt sig? Nej pass! Det har han allt låtit bli med de här snörena om händer och fötter, — sade Broneus, i det han befriade Jöns Pehrsson från band och munkafvel; — men jag tror att han kommer sig; spring du in till honom och väck drängen och hans mor, så att de komma hit.

Med tillhjälp af de båda tullvakterna som skurit ned honom, var Jöns snart i säng och hade återfått sans och tal-förmåga. Han bad då alla närvarande hålla tyst med händelsen tills vidare och lämna honom ro till morgondagen, då han skulle förklara dem allt. Jöns Pehrsson behöfde ock ro; ty utom på sin värkande och svullna hals, måste han äfven tänka på, huru vådligt det för honom månne vara att ha en så djärf och oförsonlig fiende som Lasse i Gatan.

12.

Morgonsolen glädtigt flamar,
Allt är lif vid strand.
Böljor små med hvita kammar
Plaska emot sand.

Trägen dräng på fältet plöjer
Vårsädstegen om.
Svalan sig i luften höjer
Glad, att hit hon kom.

Vårens vind, den friska, susar
Genom knoppfull lund.
Bäcken, lössläppt, muntert brusar
Uti morgonstund.

Där vid bryggan "Hebe" lossar
Varorna i land
Tullkarl'n står bland gods och trossar,
Med sin bok i hand.

Lif och rörelse rådde vid Lars Gathes magasiner och lastbrygga. Den ena balen och tunnan efter den andra upphissades och, sedan den antecknats af vaktmästaren eller tullvakten Broneus, infördes den af Gathes folk i hans sjöbodar. En och annan låda fördes äfven på vagnar till Gatan. En mängd grannar hade naturligtvis af nyfikenhet lockats ned till bryggan.

Lars Gathe kom nu nedifrån tullkammaren, hvarest han anmält sig, och hade i sitt sällskap tullförvaltaren Hök. Snart var Gathe omringad af grannarna och bjöd dem om bord på skonerten. Här blef nu en dundrande frukost, och det dröjde ej länge, förr än Lars Gathe inhämtat alla händelser och allt skvaller, som passerat sedan hans afresa. Bland annat hade Jöns Pehrsson kommit tillbaka till Onsala omkring fjorton dagar efter det att Lars Gathe seglat och kom då ifrån Göteborg med saltlast i "Törnrosen".

På tillfrågan af grannarna hade han omtalat, att Lars med sitt folk där gått i land samt gifvit honom befallning att intaga saltlasten och försälja den för Lars Gathes räkning i Onsala. Belåten med, att Jöns Pehrsson ej sagt det värsta, ångrade Lars nästan det hårda straff han låtit honom undergå; men denna känsla försvann, då han strax därpå fick höra, att skeppare Hammar skulle hafva sagt, att det nästa söndag skulle lysas för Jöns Pehrsson och hans dotter Ingela. Ryktet sade visserligen, att häftiga strider förevarit emellan far och dotter; men gubben hade gifvit sig den lede på, att det skulle ske som han ville.

Lars Gathe smålog inom sig själf åt dessa berättelser, då dörren öppnades och Tolle bad honom komma ut. På gossens min kunde Lars se, att det var något allvarsamt i fråga, hvarför han ursäktade sig för sina gäster och följde Tolle upp på däck. Här mötte honom Anders, hvilken återkommit från ett ärende till Gatan.

Lars tog Anders med sig in i en hytt.

— Tala, men tala sakt! — sade Gathe.

— Jag har sett Jöns Pehrsson — lifslevvande, kapten!
— hviskade den tilltalade.

Lars Gathe ryggade, oaktadt sin vanliga själsnärvaro, ett steg tillbaka och sade:

— Omöjligt, min käre Anders! Den, som en gång har befunnit sig i hans ställning, den lär man inte få lif i igen.

— I må nu säga hvad I vill, kapten; men då jag gick förbi där för att uträtta ert ärende till Gatan, så kom Jöns Pehrssons mor ut och bad mig komma in, ty hennes son önskade att få ett bud med mig till min kapten. Jag hissnade riktigt till, så att käringen glodde på mig, och då jag knappt kunde tala af förskräckelse samt ville se det omöjliga, så klef jag in i stugan — och där låg skepparen lifs lefvande. Först såg han på mig med sina blodsprängda ögon, och sedan sade han småleende: "Tack för sist, Anders!" Jag ämnade rusa på dörren då han fortfor: Hälsa din kapten från mig och bed honom komma hit till mig i middag, ty jag har något för honom själf viktigt att tala vid honom om.

Han hade svårt för att tala och vinkade åt mig att gå.

— Och det var Jöns Pehrsson som talade? — frågade kaparen, ännu tvisflande.

— Ja, såvida det inte var f-n själf, som iklädt sig hans skepelse eller — tillade Anders hemlighetsfullt — kanske käringen brukte trolldom och förvände synen för mig.

— Bah! — sade Lars föraktligt. — Det är bra som det är Anders — kom ihåg att tuga, och gå nu och hjälp till med lossningen!

Kort efter det Lars återkommit till sina gäster, aflägsnade sig dessa, och Lars följde en del af dem upp till Gottskärs fiskläge. Här skildes sällskapet, och Lars Gathe inträdde i Jöns Pehrssons hem.

Då han inkom i rummet, satte skepparens mor fram en stol åt honom samt gick ut ur huset.

Jöns Pehrsson låg på sängen och hade halsen ombunden samt såg rätt medtagen ut.

— Det var bra att I kom till mig, Lars! — sade han, — ty jag ville tala vid er. Jag har visserligen sagt åt mor min att gå in till grannas och sändt bort drängen, men det vore bra om I själf öfvertygade er om, att vi äro ensamme; ty hvad vi ha' att tala om kräfver inga vittnen.

Lars Gathe steg upp och undersökte de närgränsande rummen samt förstugan, hvarefter han åter gick in till den sjuke och satte sig på den framställda stolen.

— I tänkte väl inte att återse mig lefvande, eller hur? — sporde Jöns.

— Nej Jöns, det trodde jag inte.

— Nå, när jag nu kommit till lif igen, så ämnar I väl med det första göra mig kvitt det, kan jag tro.

— Jag har inte funderat på saken, men när jag nu gör det, så tänker jag, att er ångest i natt nog har varit ett tillräckligt straff — jag kan gärna lofva er att anse denna sak uppgjord oss emellan; det skulle ändå roa mig att veta, hur I redder er ur den härfa, jag spann åt er.

Jöns Pehrsson talade nu om för Lars Gathe, hur hans räddning tillgick, och slutade sin berättelse med att säga:

— Och nu Lars, vill jag fråga er, om I vill bära ett försonligt hjärta till mig, så skall jag glömma hvad I gjort mig, och inte bara det utan också afstå från alla anspråk på jungfru Ingela, ehuru Hammar starkt är på min sida.

— Henne hade I aldrig ändå fått till hustru, min käre Jöns — men låt det nu vara som det är oss emellan. Kom dock ihåg, Jöns Pehrsson, att skulle I någonsin korsa min bana eller försöka att förråda mig en gång till, så är det slut med er.

Lars Gathe gaf förrädaren sin hand på löftet om glömska och aflägsnade sig därefter ned åt sin fädernegård Gatan.

Här hade hans moder under den unge kaparens frånvaro fört ett noggrannt och ordningsfullt regemente, och allting var sig likt, tills Lars, som i Holland försett sig med åtskilliga finare saker, lät inbära dessa och ordna dem efter sin egen smak.

På eftermiddagen åkte Lars Gathe till Hammarkulla, omsorgsfullt klädd.

I hvardagsstugan sutto skeppare Hammar och hans dotter samtalande, och vänlig var ej den blick, hvarmed den förstnämnde mottog den inträdande gästen. Lars Gathe hälsade dock helt obesväradt, först på fadern och sedan på hans dotter med den frimodiga vänlighet, som brukas gamla grannar emellan. Ingela satte fram en stol, och Lars Gathe slog sig ned.

— Vid min hemkomst hörde jag, — sade han, — att farbror Hammar börjat utrusta sin skonert "Hammaren" för att själf göra en långtur och tänkte då, att jag möjligen skulle kunna vara farbror till någon tjänst med tågvirke, tjära, segelduk eller dylikt. Jag har just med mig utmärkt holländsk duk, och som jag vet, att farbror alltid brukade taga sådant af min far, så tänkte jag nu anhålla om samma vänskap för mig själf.

Vid dessa med aktningsfullt allvar sagda ord blef kapten Hammar såväl öfverraskad som förlägen. Hela den unge mannens sätt var så helt annorlunda än vid deras sista sammanträffande.

— Hm! Jag tackar dig Lars Gathe, men jag har förest sett mig ifrån Göteborg med det mesta, innan du kom hem. Dock, det förstås, det förstås — en hel del återstår, och jag skall gärna tänka på dig vid behof. Du tycks ha fått hem litet af hvarje nu: fint holländskt tågvirke också — hm! Det lär hafva hittats en bit dylikt i Jöns Pehrssons ladugård i dag på morgonen, har jag hört.

— Jo jo, farbror! När man lossar, är alltid en mängd pojkar till hands och drar ikring med ett och annat smått. Efter I nu kom att tala om Jöns Pehrsson, så var jag just inne hos honom i dag på morgonen för att tala vid honom litet om sista saltlasten och hörde då, att han fått en svår halssjukdom, men hoppades att snart bli bra.

— F-n till halsåkomma! — mumlade kaptenen.

— Men hvart skall farbror hän med "Hammaren", om jag får fråga? — fortsatte Lars Gathe liksom han ej hört kaptenens anmärkning.

— Åh, jag ämnar mig ned åt Ystad, är tillbjuden en frakt af regeringen öfver till Rügen samt frakt tillbaka igen.

— Då får farbror allt vara försedd med några kanoner, ty Östersjön lär inte vara säker för danska kryssare, — sade Lars.

— Så! Säger du det? — invände kapten Hammar litet försmädligt. — Kanske jag kunde få låna några af dig, ty du tycks ha tillräckligt med sådana om bord. Tio stycken på en skonert, ett fredligt handelsfartyg, och fyrtio mans besättning utom befälet; det är något ovanligt och det ämnar jag icke ha — det skulle inte bära sig.

Ingela, som i början af kaptenernas samtal gått ut, återkom nu med några bägare och flaskor samt nedsatte dem på bordet framför sin fader. Denne hällde nu i två bägare och bjöd Lars Gathe välkommen.

— Det har I rätt uti, farbror! — svarade Lars. — Men om nu sexton af dessa äro tobaksarbetare, åtta repslagare och tio timmermän, som ska' arbeta på mina verkstäder här; så behöfs väl de öfriga ombord.

— Åhå! Är det så? — sade den lurade kaptenen. — Nå, det var ju förståndigt af dig att icke låta din fars anläggningar ligga nere. Men, se där komma mina riggar; jag måste ut och aflöna dem. Lars håller väl till godo med litet kvällsvard här, innan han far hem?

Härmed gick Hammar ut till sitt folk.

Lars och Ingela voro nu ensamma, och knappt hade fadren stängt dörren förrän Lars hade omfamnat och kysst sin älskade; härpå framtog han ett fodral, som han gaf Ingela, sägande:

— Se här, min älskade, någonting som ingen har maken till i Sveriges land; tag det som ett minne af min kärlek!

Han öppnade nu fodralet och ett förnöjdt leende drog öfver den stolta skeppardotterns drag, då ett par guldörhängen och ett bröstspänne med hvar sin stor ostindisk pärla uti, lyste för hennes ögon.

— Tack Lars! Men detta passar inte för en skeppare-dotter, som jag, utan för en adelig dam; jag kan ju aldrig bära smyckena...

— Hvem vet, om du inte kan få bära dem som adelsdam? — sade Lars Gathe muntert.

Det skönjdes nog på flickans blick, att hon fägnades åt den osannolika tanken.

Jonas Hammar återkom och gick fram till bordet samt fattade bågaren och drack Lars till. Då han satte dryckeskärlet ifrån sig, kom hans hand att vidröra det lilla fodralet, som Lars gifvit hans dotter.

— Hvad är detta? — frågade han och öppnade detsamma.

— En vängåfva till mig, som Lars Gathe haft med sig från Holland, — svarade Ingela.

— Pärlor, ostindiska pärlor! Till Ingela! Hvad f-n tänker du på Lars Gathe!

— Hvad jag tänker, vet farbror nog mycket väl — men låt oss inte tala om den där lilla lapprigåfvan!

— Lappri... Du har inte köpt dessa, Lars Gathe! Jag vet, hvad de äro värda och — — —

— Ursäkta mig, käre farbror, det vet jag också, — afbröt Lars Gathe; — så mycket mer som jag själf köpt dem hos guldsmeden mynheer van Reimer i Rotterdam och vill minnas, att jag händelsevis har räkningen kvitterad på mig. Låt mig se... Jo, se här är den! Var så god, om det roar farbror!

Kaptenen såg på räkningen, studsade och sade:

— Och detta kallar du ett lappri? Men hvar tar du då pengar ifrån?

— Ur Rotterdams bank, en mycket säker inrättning och då jag är hedersborgare i staden, så tycker jag det är bäst att sätta in mina små besparingar där.

— Du hedersborgare i en holländsk stad? I h—e är du...

— Farbror vill kanske se kvitto på borgarrättigheten också? — sade Lars Gathe skrattande och drog fram under sin väst ett grannt utsiradt och med stora sigill behängt pergament samt räckte det åt den förvånade Jonas Hammar.

Denne, som seglat mycket på Bremen kunde tillräckligt holländska för att förstå det mesta af denna handling. Han läste alltså och öfversatte, seende än på Lars än på sin dotter, afbrytande sig själf med anmärkningar: "Och göre således allom veterligt" — hm, för tusan! "för den tapperhet och rättskaffens mammod" — Se på f-n! — "räddat generalstaternas medborgare och försvarat dem mot sjöröfvare" — Det vore väl tusan! Hm, tänkte helt annat... Tvärtom! Det vill säga att, hm! "Bevarat holländska flottans heder" — "den ärlige", — hm! — "herr Laurentius Gathe till hedersborgare i" — Kors för... Nå, det må jag säga... Ja, hvad säger du, Ingela?

Flickan hade ej annat än godt att säga om de gode borgarna i Rotterdam, som hedrat hennes vän.

13.

I repslagarebanan är lust och lif
Där nere vid stranden;
Och arbetet går utan split och kif
Som tidsfördrif,
Ledt af den styrande handen.

Och skutor där tacklas allt fler och fler,
Med skick och vana.
Så brokig och liffig sig hamnen ter:
Man jämnt där ser
Ett lif, som man ej kunnat ana.

Än klättrar en jungman i högsta topp
Med "taglad" lina;
En annan springer i vanten opp
Med "harpois-kopp"
Fernissande stängerna fina.

TVå skonerter, gamla, har Lars förbyggt;
De redan hvila
Med allting till väders fint och snyggt
För ankar tryggt,
Och färdiga utåt att ila.

Arbetsamhet och ordning rådde vid de anläggningar och verk, som Lars Gathe dels köpt och ärfvt, dels själf anlagt. Efter ett par dagars vistelse i Göteborg hade han gått om bord med allt sitt folk på "Hebe", hvilken nu låg till ankars utanför det så kallade Bangrundet, och där förklarar, att manskapet, som nu en tid fått kalasa om bord, med ordning och flit skulle arbeta på ombyggnad och förbättring af de båda skonerterna, som lågo i hamnen; efter hvars och ens egen önskan bestämdes folket till timmermän, snickare, rep-slagare, målare eller smeder. Segelsömmare och riggare voro de flesta. De, som förklarade sig ej kunna något yrke, voro högst få och blefvo utsedda till handtlangare åt de andre.

Han underrättade dem sedan, hvad aföningarna i Göteborg voro i hvarje sådant yrke och bestämde densamma för hvar och en af dem samt dessutom vanlig sjömanskost.

Härefter sade Lars Gathe ytterligare till sitt folk:

— Och nu, kommen väl ihåg, att den som ej lyder mig, blir strängt straffad; och den, som på något vis förräder våra föregående äfventyr, skall dö inom få timmar därefter. Kommen för resten ihåg, att vi skola vara här i land, som vår nådige konung säger, "som lamm för våra vänner, men på sjön för våra fiender som rytande lejon". Hvarje dag skall en man hålla utkik i sin tur från valen och till mig anmäla alla fartyg han ser. De, som vilja göra mig ett nöje, följa mig hvarje söndag i kyrkan; de, som ej vilja det, äro befriade därifrån. Gräl och slagsmål eder emellan förbjuder jag alldeles och straffar oblidkeligt. Skulle någon vilja lämna min tjänst,

har han sin fulla frihet. Hvar lördag är aflöningsdag och — om två månader äro vi till sjös.

Efter en helt kort öfverläggning, förklarade alla man sig nöjde med Lars Gathes förslag, och morgonen därpå surrades det i repslagarebanan, hamrades i smedjan, sågades timmer; en af skonerterna var redan vid middagstiden krängd och under kalfatring.

Dagligen anlände skickliga handverkare från Göteborg, och vid Gottskär var snart en å två gånger i veckan riktig tordag.

Lars Gathe visade nu de undrande onsalaboarne en förvånande kraft att ordna och styra det hela, så att de, som fordom känt den däsige Lasse i Gatan, näppeligen kunde känna igen honom. Dagligen syntes den unge kaptenen än här, än där, besiktande arbetena och ledande det hela. När arbetarne minst anade hans närvaro, stod han ögonblicket därpå midt ibland dem. Ytterligt bestämd i alla sina åtgöranden, fordrade han blind lydnad af alla och erhöll den äfven. Ryktet om Jöns Pehrssons bestraffning hade spridit sig bland folket, och denna hemska bragd verkade i visst afseende äfven på den mest hetlefrade af Hebes besättning.

Lars hade från Göteborg låtit hämta en hel skraddareverkstad, och då i Hebes last fanns flera balar blått holländskt kläde, lät han sy prydliga blå dräkter åt folket.

I början af juni månad hade Lars Gathe med sin besättning bevistat gudstjänsten och stod just utanför på kyrkbacken, omgifven af så väl dem, som af traktens herrskaper.

Då det var vackert väder brukade folket kvarstanna en stund och samtala om kung Karl och kriget med mera. Lars Gathe åhörde för tillfället kyrkoherden Erik Bergius, som vederlade ett af dessa falska rykten om konungens hemkomst, hvilka då för tiden voro så vanliga, när en ung officer i galopp red upp till kyrkogrinden.

Den nykomne hoppade af hästen, lämnade tygeln åt en bonde och bad denne vänligt hålla densamma samt frågade, om han kunde säga honom, hvar sjökapten Lars Gathe vore till finnandes.

— Det är han där med ljusa håret, som står och samtalar med vår kyrkoherde, — svarade den tillfrågade.

Den unge krigaren närmade sig nu de samtalande och frågade hälsande, om det vore sjökapten Lars Gathe han talade vid.

— Jo, så är det! — svarade Lars.

— I så fall, — sade officeren i det han framtog två bref med därpå anbragta stora sigill, — får jag härmed den äran öfverlämna er i handom detta bref från vår nådige herre, hans majestät konungen och detta bref från kongl. rådet i Stockholm. Då det är er lägligt, torde jag få ett kvitto å dem.

Ett sorl uppstod nu bland så väl "Hebes" besättning som det församlade folket omkring.

— Från kungen, från kungen! — ljöd det rundt omkring och alla trängde sig in på de samtalande.

En hög rodnad spred sig öfver kaparens anlete, och innerligt glädde det honom, att kapten Hammar och Ingela just stodo i närheten. Lars Gathe sände henne en hastig blick af hemligt förstånd, mottog de båda brefven samt stoppade dem helt lugnt i fickan. Härpå gaf han ett tecken åt sitt folk att gifva rum samt sade till budbäraren:

— Jag tackar er, herr löjtnant, och hoppas att ni medföljer hem till mig för att taga några förfriskningar samt erhålla det begärda kvittot.

Härmed hälsade Lars Gathe de närvarande, och då löjtnanten antagit hans bjudning, gingo de båda genom den af Gathes folk bildade öppningen ut från kyrkogården.

— Mitt namn är Olof Stråle, och jag är i tjänstgöring hos kommandanten i Göteborg. De båda brefven ankommo med kurirer, kungens i går och det andra i morse; och jag, som var rätt nöjd att få komma åt landet och se mig om något, erhöll befallning att tillstålla er dem. Men hvad är det för en ståtlig trupp, som jag såg där på kyrkbacken — är det örlogsmän? — frågade löjtnant Stråle.

— Nej, herr löjtnant, — sade Lars Gathe, — det är besättningen på min skonert, som ni kan se där nere på fjorden.

— På en skonert! Ett litet handelsfartyg! Det var besynnerligt. Men ser jag rätt, så har den kanoner också?

— I dag fyra, i morgon tio, — svarade Lars.

— Ah, jag börjar ana något! — sade löjtnanten vändande sig till sin värd.

— Ana då, herr löjtnant! Men var nu god och stig in. Er häst skall bli väl omsedd. Och ni, gossar, ska' få eder en grogg, som förslår, att däri dricka en skål för vår nådige konungs välgång, — sade kaparen i det han förde sin gäst in till sig.

Då Lars Gathe efter en stund gick in till sin moder, fann han Ingela där. Han bad då modern att gå in till löjtnanten och sätta fram öl och vin samt ge rom åt folket. Då de unga blifvit ensamma, bröt Lars Gathe de båda brefven, och Ingela läste dem för honom. Det första var ett fullständigt kaparebref, försedt med konungens egenhändiga namntecken och sigill, så lydande:

Wij Carl med Guds nåde &c.

Gjøre här med witterligit, att såsom LARS GATHE är sinnad att begifwa sig på CAPERIE, och till den ändan anhåller i underdånighet om Wårt nådiga låf, så hafwe Wij härmed och i kraft af denna Wår öppna CAPER-KOMMISSION welat tillåta och befullmäktiga honom LARS GATHE at under warande detta Kriget *capra* på Wåra Fiender, at på allehanda sätt och wis, gjöra dem all möjlig skada och afbräck, utan ock uppå alle dem, som förbryta sig emot Wårt utgångna förbud, angående handelen på de förbudna hamnarna. Och fördenskul, emedan Wij härmed wele taga LARS GATHE med hans fartyg och folk, under Wårt *speciala* beskydd så är til alla Wåra Befälhafware, GOUVERNEURER och COMMENDANTER i Wåra fästningar och hamnar, jemwål til alla Wåra SJÖOFFICERARE så i gemen som i synnerhet, Wår nådiga befallning, at de icke allenast intet hindra LARS GATHE med hans fartyg och folk, utan äro honom i alla tillfällen beforderlige, låtande honom med sitt fartyg och *effecter* i alla Wåra hamnar, fritt och obehindrad in- och utlöpa eller ock ligga stilla när och hwar så kan behöfwas och til at så mycket mehr upmuntra honom til CAPARES utrustande hädanefter i nåder hafwa sig hörsaml. at efterrätta. Gifwit med Wår egenhändiga underskrift och kongl. SIGILL, Wed Bender den 12 Maj 1711.

CAROLUS.

C. Feif*).

*) Urskriften till detta bref har funnits hos en skeppare på ön Donsö i Göteborgs skärgård och är ordagrant afskrifvet. *Förf. anm.*

— Nå, min älskade! Hvad säger du om det?

— Det är bra, Lars, men öppna det andra nu, så få vi se hvad det innehåller.

Ingela Hammar läste nu detta, som endast innehöll att kongl. rådet fått befallning att, om ej konungens bref framkommit, å hans vägnar utskrifva ett dylikt samt föranstalta om befallningar till vederbörande att biträda Lars Gathe med den hjälp han kunde behöfva.

Lars gick nu ut till löjtnant Stråle och visade honom de båda brefven samt lämnade honom ett af Ingela i Lars Gathes namn skrifvit kvitto.

— Jag gratulerar er, herr kapten, — sade nu löjtnanten artigt, sedan de båda herrarne druckit ett glas med hvarandra. — Med den ypperliga besättning, som ni tyckes ha, och ett godt beväradt fartyg som ert, bör ni vara fruktansvärd till och med för en mindre örlogsman.

— Ja, jag ämnar allt söka upp sådana med i sinom tid. Men skulle herr löjtnanten vilja göra mig den tjänsten att högt läsa upp kungabrevet för mina gästar där ute? Det skulle göra ett godt intryck.

Gathe öppnade dörren och gaf tecken med en hvisselpipa. Knappt hade ljudet upphört, förrän alla fribytarne skockades kring trappan.

Gathe och hans gäst trädde nu ut, och på gifvet tecken af kaptenen flögo alla mössorna af, då löjtnanten med sin hatt i den ena och det kongl. brevet i den andra handen började läsa upp skrifvelsen.

Då han slutat, ropade Lars Gathe:

— Lefve konung Karl den tolfte!

Och ljudeliga voro de hurrarop, som höjdes af alla de närvarande.

Strax efter det löjtnant Stråle afrest, kom kapten Jonas Hammar till Gatan.

— Nå, se farbror här! Det var då en stor heder, — sade Lars, då de togo hvarandra i hand.

Det låg dock i hans ton något spefullt, som föranledde kaptenen att svara:

— Åh, jag skall inte störa dig länge... skulle bara höra efter, om Ingela är hos din mor. Hon ränner ikring, så att f-n kan inte hålla reda på henne.

— Jag träffade jungfru Ingela som hastigast inne hos min mor för en stund sedan, under det löjtnant Stråle var

här, — sade Gathe, som det tycktes helt likgiltigt, i det han satte fram en stol för sin granne samt hällde vin i ett par dyrbara, holländska bågare.

Hammar tog sig en duktig klunk af vinet.

— Hm! — sade han, — det var fin vara det där. Ginaste vägen från Medelhafvet eller så omkring; har ej druckit det på många år nu.

— Farbror har fullkomligt rätt, det är från Sicilien. Jag köpte några ankare af min vän mynheer van Halen i Rotterdam; och skulle jag få förära farbror en ankare, så vore det mig, vid St. Georg, ett stort nöje.

— Tackar, tackar; men det är för mycket! Hm! Jag hade ämnat att göra bröllop åt Ingela, innan jag seglade, och då kunde det komma till pass; men det vete f-n, om det blir något af... Skutan är färdig om tre veckor, och det vore lagom det.

Här teg kaptenen och tittade i taket.

— Tre veckor! Det är just lagom att lysa på, och om farbror då läte lysa för dem i dag åtta dagar till, så kunde ju brölloppet bli dagen efter tredje lysningsdagen; och inom en månad vore Hammaren i Ystad, — svarade Lars Gathe och tittade nu å sin sida i det hvitmålade taket.

Kaptenen svarade ej något på en stund, utan tycktes nu uteslutande fästa sig vid de dyrbara husgerådssaker, som Lars fört med sig hem, och hvarmed just detta rum var försedt. Kaptен Hammars tålmod var emellertid uttömdt, och på en gång rusade han upp från stolen och sade, under utösande af de vildaste eder:

— Jag kan, tag mig... inte tiga längre. Vet du af, att Jöns Pehrsson har seglat i natt med "Törnrosen", och att den förb... har skrivit till mig ett bref, som jag fick i dag på morgonen; han anser sig för simpel att bli min måg, och då Ingela inte älskar honom, så afstår han henne till en lyckligare och så vidare. Kan man nu tänka sig en större sakramenskade hare, en... än den där fega rackaren?

— Allt det där vet jag förut och tycker att Jöns Pehrsson har, för första gången i sitt lif, handlat rätt. En flicka, som inte vill ha honom och som han skulle bli olycklig med — det måtte f-n få en sådan hnstru.

— Hvad säger du? Min Ingela? Bli olycklig med den präktigaste och, skam till säga, rikaste flickan i socken och många mil omkring? Åh, drag...

— För tusan, farbror! — afbröt Lars Gathe. — Förstå då hvad jag menar; att hon inte passade till en sådan kruka som Jöns Pehrsson.

— Jaså, jaså! Hm! Nå det kan så vara. Du får ha öfverseende med min häftighet, — sade Hammar, blickad.

Lars Gathe, som emellertid ville hålla gubben varm, fortfor:

— Nog tror jag visst, att jungfru Ingela kan få sig en man här ibland ortens skeppare, fastän hon kanske förr kunnat gjort ett *godt* gifte, ehuru hennes far då i fåvitsko satte sig emot det.

Nu var det dock Gathes tur att blifva förvånad, ty i stället för att brusa upp, tömde kapten Hammar helt lugnt en bägare och sade:

— Det finns allt andra skeppare än på handelsskutor — och mången kommandör vid flottan skulle tacka Gud för en sådan hustru som Ingela; för resten har jag haft nog af det där, och hvem hon hädanefter väljer till sin man, den må hon få.

— Nå väl, min far, — sade Ingela, som nu med fru Kristina Gathe inträdde genom den öppna dörren till den senares rum: — Jag vet, att ni håller hvad ni lofvat, och jag väljer ingen annan än Lars Gathe till min man.

— Se så, farbror! — sade Lars, som tagit Ingelas hand och gått fram emot kaptenen. — Låt nu ert ord vara sagdt; min mor väntar, att ni ger ert samtycke, och sedan skolen I få läsa ett kungabref, hvaraf ni skall få se att, om ni inte får en kommandör till måg, så får ni åtminstone en kapten.

Kapten Hammar tycktes mumla något för sig själf ett ögonblick, men sade slutligen:

— Nå ja, min käre Lars; det får väl bli som I önsken; men då må det ock lysas nästa söndag, ty det vore bra att ha det undangjordt, innan vi ge oss utaf.

— Topp, svärfar! Och nu ska' vi dricka ett glas tillsammans i all fröjd och gamman, — sade Lars och gaf Ingela en kyss.

14.

Båd' fort och glädtigt synes dagen skrida
För våra älskande; och re'n det har
Två gånger lyst för dem. I trakten vida
Man redan vet, de skola bli ett par.
Och gubben Hammar kan nog saken sprida
Samt skryta, som den vackra brudens far,
Han säger alla: att hans måg, Lars Gathe,
Är rik som f-n och duktig som en sate.

Kaptenen bråkar med att vin förtulla,
Ibland det pröfvas ock med någon gäst;
Och stora ölfat in i boden rulla,
Ty det skall bli en riktigt grundlig fest,
Hvars make man ej sett på Hammarkulla;
Den dagen, då han har sin dotter fäst
Med Lars i Gatan. Därtill var han tvungen:
Tänk blott en man — som har fått bref af kungen!

Invid fiskläget Gottskär och något öster om detsamma, hvarest nu en mindre åker är belägen, fanns på slutet af sextonhundratalet flera grundvalar efter hus och byggnader. Ända in i senaste tider har man äfven i jorden anträffat flera af dessa lämningar, och midt på högsta höjden, hvarifrån man har en härlig utsikt öfver Kungsbacka- eller, som det rättare heter, Strömsfjorden, finnes ännu en aflång, fyrkantig stensättning, som kallas "kapellet". Af folket i trakten nämnes än i dag denna höjd, som utgör, så att säga, halsen af en liten halfö och som sluttar åt Gottskärs hamn i väster och åt Lars Gathes numer upprundade hamn i öster, för Kapellsbacken.

En gammal och ännu kvarlevande sägen måler, att här skulle hafva legat en stad med namnet Lunterthun. Att en sådan stad har funnits, betviflas ej; men häfdaforskare för-

lägga densamma på flere olika platser, och i så väl Skåne som Blekinge utvisas ställen, hvarest den skulle hafva varit belägen*).

I söder härifrån synes det öppna, oroliga hafvet, hvars dansande böljor, i sig själfva så färglösa, dock erbjuda ett skiftrikt färgspel från det djupaste blå till vårgräsets ljusa grönska eller, när det stormar, spegla de mörka skyarna i sina svarta vågor, hvilka öfver grunden och in i fjärdar och vikar antaga en gulbrun, gyttjig och ändock genomskinlig färg, som målarens pensel förgäfves sökt fullständigt efterhärma.

Denna eftermiddag smög sig endast den lätta västanvinden öfver så väl haf som fjord och krusade dess ljusblå yta. Det var lördagen, innan det skulle lysas tredje gången för Lars och hans fästmö.

Högst på Kapellsbacken stod Lars Gathe vid sin trolofvades sida och blickade med stolthet ut öfver Strömsfjordens glittrande våg. Ett stycke utanför bangrundet låg den smärta "Hebe", putsad och fin som en mö, färdig att träda under pällen. Dess fina och höga master lutade sig smakfullt akteröfver, och dess tågvirke, som vid första påseendet tycktes vara väl smäckert, skulle för den bildade sjömannens ögon fullt kunnat försvara sin plats genom den utmärkta hampa, hvaraf det var förfärdigadt, och det sätt, hvarpå det var slaget.

Lars Gathe hade svarat löjtnant Stråle, då denne sade sig se att skonerten hade kanoner: "I dag fyra, i morgon tio", och häri hade han sagt sant, ty från hvarje sida glänste nu fyra välputsade kanonmynningar, och lägges härtill en svår karonad på backen samt akterut en lång, väl gjord adertonpundig holländare, så var antalet fullt.

Två andra skonertes lågo äfven nästan segelklara; den ena ej långt från "Hebe" och den andra närmare bryggan, inlastande hvarjehanda skeppsförnödenheter. Båda voro de bevärade, den första med sex och den senare med fyra kanoner. Något längre nordöst in uti fjorden gungade skonerten "Ham-maren", äfven den, som det tycktes, nästan segelklar. Detta

*) I jorden här hafva hittats en mindre trefotig malmgryta, en fingerring af silfver med däri befintligt »monogram». Finnas i författarens samlingar. En mängd större järnhandtag, som folket i trakten påstår hafva suttit på likkistor, äro äfven tillvaratagna i närheten af »kapellet».

fartyg var ej fullt så stort som "Hebe", men var betydligt lastdrygare än denna, i följd af sin högre och bredare byggnad. Äfven "Hammaren" förde fyra kanoner, tagna från "Hebes" märkvärdiga last; och vände man blickarne åt magasinen, stodo där utanför dessutom sex karonader och lika många tolfpundiga kanoner, också medförda af Lars Gathe från Rotterdam.

Från och till de förankrade fartygen gingo flera båtar lastade med matvaror, krut och kulor samt tunnor med förnödenheter, och det syntes på de snart tömda bryggorna och bodarna samt den mer och mer afstannade samfärdseln, att skonakterna voro segelklara.

Eftermiddagens sol kastade sina lekande strålar öfver den lifliga hamnen, och där Lars Gathe nu stod med sin trolofvade på Kapellsbackens höjd, hade de hela den upplysta fjorden med dess stränder framför sig. Vid norra stranden bortom Lars Gathes verkstäder syntes tullkammaren; längre bort på sin upphöjda plats Onsala kyrka, hvars hvita murar liksom flammade i den starka belysningen; och längst in i fjordens bukt glänste tornspiran och några fönster i den lilla staden Kungsbacka. Söder om denna reste sig på en udde en del af murarne efter den historiskt märkvärdiga borgen Hunehals.

Anlagd, som det påstås, af hunnerna*), belägrades borgen 1328 för sista gången, och vid tidrymden för vår berättelse funnos endast en del af södra muren samt spår af yttervallen och grafven kvar. Att stället i äldre tider varit ett gammalt vikingasäte, är emellertid ganska säkert. Utanför Hunehals ligger rätt sydväst därom en hög klippa, som heter Passberget, med djupt vatten rundt omkring. Kalfö med sina branta stränder syntes längre i sydväst, och midt emot Gottskär sågs i sydost Örnevalla kyrka.

— Vid St. Georg, min älskade! — sade Lars till sin trolofvade. — Jag önskar blott, att kung Karl själf vore här och såg hvilket lif här råder. Öfverallt annorstädes ges idel elände, här är det tvärt om, och bättre ändå skall här allt bli framdeles. Ser du, Ingela, just denna fjord skulle lätt kunna blifva en örlogshamn af betydighet, ty med ett godt fäste på Ramnö och ett på Brämna udde, vore fjorden stängd. Kanonerna, som stå där nere, skola snart vara uppställda på

*) Enligt Chytræus Vœjanus.

det senare stället i ett batteri, som jag ämnar uppföra, då jag härnäst kommer hem. Framdeles får jag tänka på Ramnö.

— Så skall du tala, min Lars! Stora planer nog kan du ej hysa, ty det säger jag dig, att vore jag man, så skulle det ej för mig finnas mål nog högt, att jag icke skulle stäfva ditåt. Åh, hvad det är uselt att vara en stackars kvinna!

— Kvinnor lära uträttat mycket stora ting i sin da'r, — genmälde Lars på den stortalande flickans ord, — och jag tackar Gud för att du är en kvinna, min tös. Du kan ju tänka ut något stort och sedan underrätta mig därom.

— Kanhända jag har ett förslag att meddela dig, då du kommer åter, — sade Ingela funderande. Men saken är ingalunda fullt klar för mig själf ännu.

Undrande, hvad det månne vara, som flickan grubblade på, följde Lars sin trolofvade tillbaka till Gottskär, där en gosse höll två hästar, på hvilka de unga satte sig upp. Det tog sig i sanning ej illa ut att se dem båda tillsammans sätta sina hästar i raskt traf inåt den i krokor mellan klipporna sig buktande landsvägen.

Dagen därpå, som var söndag och då det lystes för Lars Gathe och Ingela Hammar för tredje gången, var enligt gammal sed ingen af de förlofvade i kyrkan, men så många flera af deras släktingar och vänner samt, för att hedra sin kapten, alla de kapare, som ej hindrades af vakttjänst på fartygen.

I Onsala kyrka glänste en klenod i dag för första gången, så mycket dyrbarare, som tiderna voro bistra, nämligen en splitter ny, skinande mässingsljuskrona. Välmenande och prisande voro de ord, i hvilka kyrkoherden Erik Bergius på församlingens vägnar tackade kapten Jonas Hammar i Hammarkulla, hvilken "till Guds ära och församlingens välfärd skänkt kyrkan detta sköna klenodium på sin älskade dotters lysningsdag".

Mycket pris erhöll äfven den store kaptenen vid den sedvanliga pratstunden på kyrkovallen efter gudstjänstens slut; till sist togo sig några hemmavarande skeppare och sjömän, biträdde af Gathes folk, för att *hissa* kapten Jonas Hammar, då han trädt utom kyrkogrindarne.

Redan tidigt på bröllopsdagens morgon voro Lars Gathes arbetare och sjömän i full fart med att inifrån landet anskaffa löf och resa äreportar så väl vid Gatan som på vägen till kyrkan; och traktens flickor voro ej heller sena att vid Hammarkulla göra detsamma.

Vid middagstiden närmade sig två prydliga bröllopståg den i solljuset skinande kyrkan. I spetsen för hvardera tåget redo tre eller fyra spelmän. Efter dessa kommo de så kallade "blosshällarne" eller marskalkarne, lifligt tumlande om sina mer eller mindre ystra hästar. I Lars Gathes tåg red han själf med sin moder på högra och löjtnant Stråle på vänstra sidan, och efter dem fördes — såsom vanligt var, då skeppare gifte sig — den svenska flaggan. Denna bars nu af hans löjtnant följd af nära halfva antalet besättningskarlar; det syntes nog, att de flesta af dem, så sjömän de voro, dock ingalunda för första gången tumlade om på springare.

I Hammarkullatåget åkte kaptenen med sin dotter i en ståtlig "karet", och efter dem red brudens ende broder, som var underofficer vid flottan. Dem följde en stor mängd så väl åkande och ridande som gående gäster. De båda tågen förenade sig i närheten af kyrkan, och här voro alla socknens pojkar församlade för att hålla hästarne.

Vid sidan af sin mor trädde den unge kaptenen fram till altaret, och stolt ledde kapten Jonas Hammar sin dotter upp till Lars Gathes sida. En stor himmelsblå sidenschal utvecklades nu och hölls af fyra unga marskalkar öfver brud och brudgum.

Efter vigselns slut strömmade folket ur kyrkan, och knappt hade Lars Gathe med sin brud utkommit på kyrkans trappa, förrän en hvit rök syntes vid "Hebes" sida, och nu dundrade så väl under det korta uppehållet på kyrkbacken som under hela vägen till Hammarkulla "de etthundratrettiosex kanonskott", som än i dag vid berättelser om Lasse's i Gatan giftermål aldrig den förtäljande onsalabon glömmert att omtala.

Raskt gick färden till Hammarkulla, vid framkomsten hit smälde äfven skott på skott ur små nickor, muskedundrar och pistoler; ja, uppe på berget funnos många små barfotade artillerister, hvilka med gamla bösspipor och nycklar, laddade ända till mynningen, bidrogo att höja festligheten.

Hästarne hade dock icke tagits med i beräkningen, och de kullerbyttor, som en och annan af de muntre neptunisonerna gjorde vid detta tillfälle, bidrogo att öka det glada mottagandet.

Kapten Jonas Hammar, som skyndat förut, stod nu på den löfklädda förstugukvisten och tog emot sina gäster, hållande i handen en stor silverbägare, fylld med vin, ur hvilken

brud och brudgum jämte de förnämare, såsom kyrkoherden, löjtnant Stråle, tullförvaltaren m. fl. måste dricka, innan de kommo in i salen, hvarest det stora bordet, sviktande af en mängd mat och dryckeskärl, stod färdigt.

På den rymliga logen var äfven ett stort hästskobord dukadt, och marskalkarne gingo oupphörligt med vin, öl och bränvin emellan de båda borden under den började måltiden. Då denna led mot slutet, uppsteg kyrkoherden Bergius och höll ett längre tal för de nygifta, hvarpå musik och hurrarop följde. Därpå föreslog samma talare en skål för kung Karl och hans lyckliga hemkomst, hvarpå så starka hurrarop och ett sådant oväsen fördes, att det med säkerhet genom de öppna fönstren hördes en fjärdedels mil omkring.

Jonas Hammar förklarade innan middagens slut med en tordönsstämma, som öfverröstade sorlet, att ehuru hans måg och han själf skulle segla dagen därpå, så voro de alla välkomna till Hammarkulla både på tisdagen och onsdagen, ty ett bröllop där i trakten skulle alltid stånda i tre dagar, det vore vanligt det.

Efter detta gästfria tillbud uppstego de ännu kvarvarande gästerna ifrån bordet, och kyrkoherden Erik Bergius, som vid början af måltiden läst en lång bordsbön och sjungit en måltidspsaln, iakttog äfven nu samma sed, ehuru bönen var kortare och psalmen äfven. Snart voro rummen tomma på folk och ungdomen ute bland berg och backar. De gamla hade satt sig i en af björkar gjord stor löfsal, kring ett där stående väldigt bord, på hvilket en blank och ny kopparkittel, omgifven af blommor och blad, prunkade i stället för bål, och kring hvilken bågare och dryckeskärl af många olika slag voro uppställda. Flere af dessa voro af silfver, dyrbara ej allenast på grund af metallen, utan äfven till följd af det arbete, som därpå var nedlagdt. I den stora kitteln, hvilken var fylld med en blandning af Bordeaux-vin, arrack, socker, russin, kokhett vatten och några kryddor, stod en stor sopp-slef af silfver, med hvilken bågare och krus ofta ifylldes. På ändan af slevens skaft var fastsatt en liten vimpel af ett blått och gult band.

Tobak och pipor funnos på ett bord utanför löfsalen, och sedan de sistnämnde blifvit stoppade, börjades dryckeslaget, i det kapten Hammar reste sig och knuffade till slevven i bålen så att skaftet for rundt omkring samt — med litet hjälp af svärfadern — stannade framför hans måg.

Nu började värden att högt stämma upp den vid alla högtidliga samkväm denna tid brukliga vimpelsången, så lydande:

Hvem skall denna vimpel ha,
vimpel ha, vimpel ha?

Härefter förde tullförvaltaren slefven eller, som den äfven kallades, vimpeln rundt omkring, så att den stannade framför bruden; han upptog därefter sången, som beledsagades af en dundrande kör.

Lars Gathe svängde nu vimpeln till kyrkoherden, denna därefter till löjtnant Stråle, och så gick det laget rundt. Efter en stunds samtal "vimplades" å nyo.

Nu voro emellertid borden så väl på logen som i salen bortförda, och alla spelmännen stämde upp en hvirflande polska; snart var dansen i full fart både på det ena och andra stället.

Något efter midnatt kallade Lars Gathe sin förste löjtnant till sig och gaf honom befallning att vid middagstiden dagen därpå hafva manskapet om bord samt allting klart att gå till segels. Lars Gathe och hans brud åkte sedan hem till Gatan, beledsagade af de bland marskalkarne, som vingudens vallmo ej hindrade därifrån; hvar och en bar en blänkande fackla i hand, och de gjorde sålunda skäl för namnet blosshållare.

Väldiga hurrarop ledsagade de nygifva vid afresan från bröllopgården, och Gatan strålade af ljus, då Lars' moder vid brudparets hemkomst tryckte Ingela i sina armar.

15.

Härligt sommarnatten
Med sin ljufva svalka
Sänkes öfver jorden,
Lifvar blom och knopp.
Öfver fjordens vatten
Lätta vindar halka,
Förande mot nordens
Söderns värme opp.

Bleklagd måne lyser
Bakom tunna skyar,
Vågar knappt att spegla
Sig i vågor små.
Aftonstjärnan myser
Öfver land och byar,
Öfver moln som segla
Sakta i det blå.

Innan dagens strimma
Tecknar sig i öster,
Hvilar allting stilla:
Knappt ett ljud man hör;
Men i arla timma!
Vakna tusen röster,
Fågelskaran lilla
Stämmer upp sin kör.

På morgonen dagen efter brölloppet vandrade Lars Gathe med sin hustru nedåt vägen till Gottskär. Framkomna till fiskläget togo de af till höger, gingo utför backen samt veko in på den gångstig, som ledde åt berget, där gamla Lariskas eller, nu efter hennes död, den unga Aimas stuga var belägen.

— Du säger således, min Ingela, — sade Lars, — att den stackars flickan ligger sjuk och att hon blifvit stenkastad af pojkarne här i förgår... Sådant byke! Vid St. Georg, jag skall låta piska dem allesamman! Men hur har det gått till och af hvad orsak?

— Jo, ser du, det är så, att Aima har under ett par dagar skött om gamla Märta, som bor strax härintill. Hon har varit sjuk en kort tid, och som du kanske vet har hon en ko: gummans hela förmögenhet utom stugan för resten. Aima hade mjölkat kon åt den gamla och skulle göra det i söndags afton också. Detta fingo barnen här se, och utan att fråga efter orsaken inbillade de sig och började ropa, att "den fördömda tatterskan tjufmjölkade". Förgäfves bedyrade den stackars flickan sin oskuld och försökte att förklara orsaken; hon hälsades inom ett ögonblick med ett stenregn

och hade inte undgått döden, om ej en af ditt folk räddat den blödande flickan till hennes hem. Emellertid har jag haft bud hos henne ett par gånger och hört, hur det varit med henne. Hon är nu bättre, men en sten har träffat henne på högra knät, så att hon ännu är sängliggande.

— Stackars flicka! Det är emellertid bra snällt af dig att tänka på henne. De där lymlarne ska' vi nog taga reda på, innan jag far, — sade Ingelas make, i det han öppnade den vid berget fastgjorda lucka, som tjänade till stängsel för den lilla trädgården, hvarpå han följde efter sin hustru in genom den öppna dörren till stugan.

I sängen låg den stackars Aima, och vid hennes sida stod, till så väl Lars Gathes som hans hustrus förvåning, en axelbred, ljushårig sjögast, sysselsatt med att blöta en vit duk i ett fat med vatten och linda om den sårades hufvud. Vid de nygiftas inträde vände sig sjömannen om; då han igenkant dem, bugade han sig helt förlägen och blef röd som en ros i det solbrända ansiktet. Under det Ingela sysselsatte sig med Aima, sade Lars:

— Jaså, min käre styrman Gadd! Du har blifvit sjuksköterska åt en vacker flicka i stället för att göra klar "Hebe", som jag har befallt. Vid St. Georg! som engelsmannen säger, det var just snyggt.

— Åh, jag har nog "Hebe" klar som en docka redan för en timme sedan, herr kapten — men si det är så, att det här fördömda byket i land drar sig för att gå in i trollpackans håla, som de kalla denna stuga; och den stackars flickan kunde ej få någon vård, hvarför jag tog litet smått från kocken med mig hit samt skulle blöta ett omslag på hufvudet på henne. Hon fick några hål där, och hade inte hennes tjocka hår varit, så låge hon allt kall nu.

— Det var hederligt gjordt af dig, Gadd. Men säg mig nu: hvem af gossarne var det, som räddade den arma tösen i förgår? Jag har hört, att del skulle vara någon från "Hebe".

— Hm, det var allt jag det, kapten! Inte kunde jag se på, huru de slogo ihjäl henne heller . . .

— Nej, det förstår jag nog, Otto. Emellertid skall du nu taga med dig några af besättningen och göra skallgång efter odjuret samt stänga in dem i magasinsskammaren, tills jag kommer ned — låt det gå raskt, förstår du!

— Ja, kapten! — svarade Otto och försvann genom dörren.

Ingela hade nu med mycken insikt förbundit Aima och lagt kalla omslag så väl på knä som hufvud. Då Ingela lofvade att taga vård om flickan samt Lars Gathe försäkrat denna, att ingen mer skulle ofreda henne, glänste den stackars Aimas ögon af tacksamhet, och hjärtligt tackade hon sina välgörare.

Vid afskedet gaf Lars Gathe henne ett par silfverdalar, och hans hustru lofvade att snart titta in igen.

— Hvad ämnar du göra med barnen? — frågade fru Ingela sin man, då de gingo hemåt.

— Åh, jag tänker, att de hafva fått straff nog, då de varit instängda i magasinet ett par timmar; de tro bestämdt att de skola blifva hängda liksom en viss annan person, om hvilken de nog hört skvallras. Jag kommer att lofva dem detta, om de någonsin vidare äro stygga mot den stackars flickan, — sade Lars Gathe skrattande.

— Det skadar inte, och är nästan litet straff för sådana tilltag, — sade Ingela och fortfor: — Låtom oss nu tala om någonting, som jag lofvat dig att nämna. Som du minns, språkade vi häromdagen om åtskilligt; bland annat sade jag dig, att jag hade något i tankarna, som skulle lända till både din och min nytta. Minns du det ännu, Lars?

— Ja, Ingela, det gör jag visst! Men du sade, att jag ej skulle få veta hvad du tänkte på då, utan först vid min återkomst från denna resan, och att du själf ej hade det riktigt klart för dig.

— Mina ord föllo sig så, men sedan jag nu tänkt öfver saken, har jag kommit till ett beslut, som jag vill meddela dig. Men säg mig först Lars: har du pengar, det vill säga mycket penningar, många tusen holländska dukater?

— Många tusen holländska dukater? — upprepade Lars Gathe högeligen förvånad, i det han stannade och betraktade sin hustru.

— Ja, Lars Gathe, — svarade Ingela; — åtminstone tre tusen dukater. Du vet, vi talte om stora ting, och stora ting uträttas ej med kopparslantar. Svara mig därför uppriktigt, så är du bra, Lars; och var öfvertygad, att jag inte vill ha dem för egen räkning utan för din. Små orsaker kunna ha stora följder — och skall någonting göras så skall det göras med besked, — tillade den unga kvinnan, talande så godt som för sig själf.

Lars Gathe funderade en stund; därefter svarade han:

— Sannerligen jag vet, om jag kan ge dig denna summa nu, Ingela. Jag har visserligen pengarne — kanhända dubbla summan om du vill —; men jag har stora aflöningar nu och funderar på att få mig ett större fartyg än "Hebe". Säg i alla fall: när behöfver du dessa pengar? Jag vet inte själf så noga, hvad jag har kvar hos vår frände, handelsman Hjelm i Göteborg, ty som du vet kan jag knappt skrifva mitt namn och räkna ungefär lika mycket. Tolle gör det för mig. Ska' vi gå om bord och tala vid honom? Du skall få allt hvad jag kan undvara.

— Tack, min Lars! — sade Ingela med ett matt leende öfver sina annars så allvarliga drag. — Jag väntade mig detta af dig, och nu skall du få höra hvartill jag ämnar denna bröllopsgåfva. Du skall lämna pengarne till någon fullt säker person jämte ett af mig, i ditt namn skrifvet bref, och denne person skall å dina vägnar framlämna dem till kungen... Ser du, det gå ofta förnämre män eller officerare till turken, där nu kungen är; de kallas kurirer sade mig löjtnant Stråle, och med dem kan man skicka huru mycket som helst. Kommer nu en sådan till kung Karl och lämnar honom ett bref från dig, hvori du tackar för ditt kaparebref allra underdånigst och beder honom att hålla till godo med hvad du kunnat skrapa ihop till hans nådiga nöje, så kan du lita på att han aldrig glömmet det. Då han kommer tillbaka, har du det mångdubbelt igen. Ungefär så skall det gå till; och jag kan gärna tala om för dig, att löjtnant Stråle varit den som hjälpt mig; han skref före åt mig i de riktiga ordalagen. Nu kan du själf säga hvad dig tyckes om detta mitt förslag.

— Det säger jag dig, — svarade Lars Gathe, icke utan beundran för sin maka, — att du är en kvinna efter mitt sinne och har förstånd för hundra. Det är visst mycket pengar, men de falla allt, som du säger, i god jord. Tolle skall skrifva till Hjelm ifrån mig, och du far in till Göteborg samt ber löjtnanten hjälpa dig med att afsända dem.

— Det är bra, — sade Ingela, — och nu har du smort din vagn, Lars Gathe, så att du åker lätt, det spår jag.

Vid middagstiden tog Lars afsked af svärfar, mor och maka samt gaf sig af till bryggan för att gå om bord. Då han kom ned, hörde han ett rysligt stönande och gråtande af den i magasinet instängda ungdomen.

Han gick nu in till de brottslige och höll en straffpredikan för dem samt lät till straff för deras grymhet klippta håret

af dem allesamman, hvarefter ett par man af besättningen fingo duktigt insmörja de kvarlämnade härtestarna med tjära. Härefter rusade den insmorda ungdomen, alla högst förfärade, upp åt fiskläget.

På den största af de båda förbyggda skonerna gick nu Lars Gathes svåger Andreas Hammar, som hade erhållit tjänstledighet, om bord såsom kapten. På den mindre af dem blef Flarman befälhafvare, och båda erhöllo hvar sitt af Lars Gathe från rådet anskaffade kaparebref. De befalldes att hålla sig i trakten af Elbemyningen och där "kapra" alla fartyg, hvilka — efter det af konungen utgifna "kaparereglementet" — finge uppbringas.

Strax på eftermiddagen gingo de tre skonerna till segels och skilldes från varvet med en dundrande kanonsalva. Fyra timmar efteråt hade den snabbgående "Hebe" seglat dem ur sikte.

"Hebe" hade nu en besättning af femtio man utom Lars Gathe själf, tre styrmän eller, som de denna tiden kallades, löjtnanter samt kocken, skeppsskrifvaren, som hade hand om alla matvaror och dylikt, konstapeln, som på sin del hade krut och alla slags vapen att ansvara för, samt en sjutton-årig kajutvakt och Tolle, hvilken tjänstgjorde hos Lars Gathe både som skrifvare och biträde i öfrigt. Denne hade nu fäst sig vid Lars Gathe med en orubblig tillgifvenhet, och den raske och orädde gossen behagade kaparen just för dessa egenskaper och för sitt städse glada lynne; dock hände det ej så sällan, att äfven för Tolle vankades ett nyp af en ända, men som detta hörde till tidens seder, så var det ju ingenting att fästa sig vid.

Lars Gathes förste löjtnant hette Sven Nilsson. Denne var en stor, grofväxt bohuslänning från Orust, om hvilken det sades, att han i hela sin lefnad farit på sjörofvarefartyg och äfven själf fört ett sådant i Västindien. Han skulle varit en af de grymmaste och farligaste af därvarande fribytare och samlat stora skatter, men på hemvägen på kusten af Färöarna blifvit anfallen af flere engelska krigsfartyg; då han ej kunnat undkomma, hade han sprängt fartyget i luften, men besynnerligt nog, ensam blifvit kastad upp på den nära intill varande ön och sålunda räddats. Han lydte blindt och var nästan lika fruktad af besättningen som kaptenen själf.

Otto Gadd var andre löjtnant och en skotte vid namn Kline tredje officer om bord på "Hebe".

Besättningen var en utmärkt samling af svenska, norska, engelska, franska och holländska sjömän — starka och oförvägne men äfven vilda och hänsynslösa. Svenskarna voro de talrikaste, och en stor del af dem från Onsala socken.

Lars Gathe hade med största noggrannhet valt och provvat denna sin besättning, och enligt bref och handlingar från denna tid förutom de muntliga berättelser, som ännu äro gängse inom hans födelsebygd, lär han öfver dem haft en fruktansvärd makt. Den minsta vink af hans finger åtluydes ögonblickligen; och då han vid sitt varf i Onsala hade anledning att straffa någon af dem, skedde det så grundligt, att det aldrig behöfde göras om igen. Besättningens aflöning skedde nu hvarje lördag så väl på land som till sjös, och då den veekopenning de erhöello var så tilltagen, att ingen annan mäktade betala något liknande, kunde också Lars Gathe välja sitt folk. Lika mycket som Lars var fruktad, lika högt var han ock beundrad af besättningen för sitt orubbliga lugn och sin bestämmdhet. Hvar och en af dem var öfvertygad, att om han sade: "Vi taga det eller det fartyget", så var det taget på bestämd tid; och sade han: "Du skall dö för det eller det dådet", så var äfven detta lika säkert.

Andra dagen efter afseglingen, då "Hebe" befann sig på höjden af Skagen, uppstod ett oväsen om bord förut. Lars Gathe, som hörde detta, närmade sig och såg då en engelsman, som kallades Morris, och Otto Gadd inbegripna uti en häftig ordväxling. Då tredje löjtnanten stod bredvid, frågade Lars Gathe, huru det förhöll sig. En plötslig tystnad inträdde, då löjtnant Kline svarade, att Gadd hade befallt Morris gå upp till väders och kläda en af bardunerna mot skamfilning, men att Morris nekat, under smådefulla yttranden mot Gadd.

— Är det så? — frågade Lars Gathe ett par af de närstående.

— Ja! — svarade desse.

— Och du, — sade Lars Gathe på engelska till Morris, — du nekar?

— Ja! — sade Morris trotsigt, — det gör jag; jag hör inte till den masten.

— Jag frågar dig ej en gång till, — sade Lars och höjde sitt bälterör några fot från Morris hufvud.

— Gå till väders, Morris! — ropade flere af kaparne.

— Nej! — genmälde Morris trotsigt.

Han hade knappt uttalat detta ord, förrän han föll baklänges på däckets med krossadt hufvud. Gathes kula hade gått in genom det ena ögat.

Med samma lugn som han talat förut, sade Lars Gathe till sin tredje löjtnant:

— Låt sy in liket i segelduk med tre kulor under fötterna samt gör allt som vanligt i ordning. Jag kommer att begrafva honom på öfligt sätt om en timme.

På bestämd tid stodo alla man uppställda i täta led på däck, och Lars kom upp ur kajutan med Tolle, som bar en psalmbok.

— Läs! — befalldes Gathe.

Tolle läste en psalm, och vid ett tecken af kaptenen gippades en bräda, på hvilken den döde låg, och liket åkte ned i den djupa grafven.

— Skagens fyr torn rätt syd! — varskodde mannen vid rodret.

— Blås folket under däck, — sade Lars Gathe.

Olle Norrmans pipa ljöd, och besättningen skingrade sig.

— Hvems vakt är det?

— Min, — svarade Otto Gadd.

— Godt! Sätt kurs väst-sydväst och säg mig till, om någon seglare synes.

Med dessa ord återvände kaptenen akter ut och gick snart ned i kajutan.

16.

“O, du blånande haf!
Med din gungande våg,
Hvarför lockar du mig?
Du står jämnt för min håg
Och helt visst ock min graf
Skall jag finna hos dig.

Hvarje glänsande sjö,
Som mot klipporna slår,
Är jag afundsjuk på;
Fri och glad den ju går
Mellan land, mellan ö,
För att där hälsa på.
När jag flyr på din rygg
Blåa bölja så hög,
Jag mig känner så trygg
Och det är som jag var
Uti barndomens da'r
Och mot höjden jag flög.
När min drake den sänks
Ibland sjöarna ner,
Och när skummet det stänks
Öfver däckets, jag ler,
Och jag känner mig nöjd
Och jag känner mig glad.
Hjärtat slår utaf fröjd
Vid det yrande bad.
Du är kaparens vän!
Efter stormarnes ras
Skall han störta igen
I din kyliga famn.
Efter blodigt kalas,
Efter äntring och strid,
Skall han där finna frid
Och sin slutliga hamn“.

Denna sång föredrogs på backen af en ung man vid ett par och tjugu års ålder. Ett visst drömmande svårmod låg en stund utbredd öfver sångarens drag men försvann vid de öfrige fribytarnes stormande bifall.

Det var afton och en laber bris smekte "Hebes" saffransgula dukar. På akterdäck sutto Lars Gathe och Sven Nilsson rökande sina pipor och smuttande ur hvar sin bägare; de

åhörde den unge kaparens sång, under det löjtnant Gadd, som hade vakten, med vana sjömanssteg och kikaren under armen, mätte däckets af och an i lovart. Emellanåt närmade han sig det upphöjda kajuttaket samt drack en klunk ur sin där stående bägare.

— Han sjunger bra den där unge mannen, — sade kaptenen. — Hvar fick Nilsson tag i honom? Det tyckes mig, som han vore mera herreman än någon af de andra, ehuru vi allt ha en och annan sådan ibland dem.

— Åh, det är en gammal bekant till mig, — svarade löjtnanten. — Vi ha seglat en tid tillsamman, och herreman är han, kanske en af de förnämste, åtminstone till börden. Jag har lofvat att förtiga hans hemlighet men tror nog, att om I, kapten Gathe, frågar honom, han skall omtala sina släktförhållanden för er. Han talar flera främmande språk, skrifver och räknar som en magister, så att jag tänkt be er att använda honom på något sådant sätt.

— Vi få väl se framdeles. Han kallar sig ju Georg; eller hur?

— Jo, gör han så, och han har burit det namnet alltid.

— Nå, jag har inte hört, hur Sven Nilsson fick fatt i honom. Tala om det för mig!

— Nå ja, må göra då. Men kapten måste lofva mig med handslag att inte omtala detta, åtminstone hvad som rör mig i denna sak. Jag vet, att när Lars Gathe lofvar, så håller han ord.

Lars räckte löjtnanten sin hand och gaf det begärda löftet, hvarefter denne berättade:

— Det var, om jag minns rätt, för tjugu år sedan — låt mig se — ja, i Oktober 1691, då jag var hemma på Orust för att som hastigast göra ett tittande till mina gamla föräldrar och till en tös som lofvat mig sin tro — nå ja, det där hör inte hit . . .

Härvid tömde Sven Nilsson en stor bägare vin och fortfor:

— Pengar hade jag, far min var död och mor min betalte jag för till döddagar i ett hederligt hus, så att hon fick det nog så godt. Emellertid var det en afton, då det blåste full storm, som ett stort skepp strandade på klipporna och jag följde med några andra dit ned. Skeppet hade törnat på Röske bådarna, och en del af folket hade gått i en båt för att komma i land. Båten hade kantrat i bränningarna, och de liflösa kropparna af besättningen rullade och söndermaldes mot klip-

ponna vid våra fötter, då vi nedkommo till stranden — och så godt var det. Ja var det så — ty skeppet kastades öfver grunden i land, och då kaptenen och två man kommo till stranden i den ena låringsbåten, blefvo de snart ihjälslagne; sedan bergades för egen räkning hvad som kunde öfverkommas. Jag, som hade pengar nog, var endast åskådare och kom då att titta i båten, hvarmed den stackars engelska kaptenen kommit i land. Någoting rörde sig där, och när jag såg närmare efter, befanns det vara ett litet två års gossebarn. Jag tog det på armen jämte ett litet knyte samt gick upp på stranden. Vid skenet af de bloss, som vrakplundrarne antändt, fingo de se barnet och frågade, hvar f-n jag fått ungen ifrån. Jag sade dem det, och en vid namn Olle ville rycka det ifrån mig för att kasta det i sjön. Med knytnäfven slog jag Olle till marken och förklarade dem, att jag behöll barnet som min andel i bytet. De började gurgla, sägande att allt lefvande skall dödas vid sådana tillfällen, och att detta var deras lag, emedan de döda ej kunde skvallra. Då jag nu drog fram en lång aderton tums knif, en äkta spanjor, och sade dem, att denne var min lag, samt frågade dem, om de kände mig tillräckligt för att veta, det jag skulle sprätta upp dem allihop, ifall de rörde vid barnungen, så gingo de mumlande tillbaka till sitt arbete. Kort härefter för jag till Brest i Frankrike och tog bytingen med mig samt lämnade honom i vård hos en där boende prestman, som jag räddat lifvet på ett par år förut. Penningar fick han tillräckligt och jag gaf mig ut igen, sedan jag förseglat de kläder och småsaker, som voro i knytet och hvad pojken hade på sig då jag hittade honom, samt en ring som han vid tillfället burit omkring halsen. Detta gaf jag presten att förvara.

Löjtnanten fattade nu sin bågare, som Tolle på Lars Gathes vink fylldt på.

— Gutår, Nilsson! — sade kaptenen nickande.

— Tack kapten! — svarade denne och tömde bågaren i botten.

— Nå, vidare, Sven Nilsson?

— Ja, det var just inte något vidare. Tio år därefter var jag förföljd af ett par fregatter. Jag kom klar dem in till Brest. Hade nästan glömt af alltsamman, då presten kom om bord och hade pojken med sig. Han var då en vacker, tolf à tretton års pojke; ville till sjös förstås. Tog honom med mig i fem år; sände honom åter till presten ett par år.

Då jag återvände hit, tog jag vägen öfver Brest och undersökte då sakerna tillsammans med prästen och pojken, som nu var så gammal, att han kunde begripa dem. Ringen, märkena på linnets samt anteckningar i en psalmbok och ett par bref, som jag ej förstod, tycktes tillkännagifva någon högst förnäm, engelsk börd. Pojken begärde nu pengar för att resa till England. Lyckligtvis hade jag bra med guld i ett skinnbälte omkring lifvet på mig när jag spräng . . . hm! — när jag förlorade på engelska kusten strax förut, så att jag gaf honom trettio pund. Härefter skiljdes vi åt, sedan jag sagt honom att han, om han ville mig något, kunde höra efter i Göteborg. Han hade så gjort och då jag var inne för er räkning, kapten, träffade jag honom. Han ville nödvändigt med, och där sjunger han nu igen sina konstiga visor.

Från fören hördes Georg med klangfull och ganska vacker röst samt beledsagande sin sång med gitarr, sjunga följande visa, därvid kaparne hurtigt instämde i kören:

“Hej, kaparen älskar att njuta
Af stormen och vågornas dån!
Men äfven hvar krämareskuta
Med viner där söder ifrån.
När så han har anträt densamma
Vid klangen af glänsande stål:
Då dricker han glad för sin flamma ::
Den skönas, den älskades skål ::

När kulor kring öronen hvina
Och tjuta i gällaste ton,
Och sol'n ej för krutrök kan skina:
Då kaparen gläds vid kanon;
När fienden sedan ses skicka
Ett bud, att han fått hvad han tål:
Då skyndar sig kapar'n att dricka ::
För tappre kaptenen en skål ::

Sången var knappt slutad, förrän ett allmänt jubel belönade sångaren, hvarpå någon bland de jublande ropade: “Hurra, för kapten!” Och väldiga hurrarop ljödo öfver “Hebes“

däck. Lars Gathe drog på munnen och lät skeppsskrifvaren dela ut en grogg öfver lag. Han ämnade just låta kalla Georg till sig, då han afbröts af utkiken, som från salningen ropade:

— Ett segel kranbalksvis i lovert!

I ögonblicket voro alla man på däck, och de kikare, som funnos, riktades mot synkretsen.

Det dröjde en stund, innan man kunde upptäcka det varskodda fartyget, men snart syntes en mörk fläck i den anvisade riktningen, och så småningom höjde sig segel efter segel öfver vattenytan.

Lars Gathe lät nu lofva upp och höll kurs rätt på den ankommande seglaren.

Solen sänkte sig mot väster och var nära att doppa sin gyllene skifva i det purpurstänkta hafvet. Himlen ofvanför var betäckt med rosenfärgade skyar, hvilka, strimma efter strimma, uppåt öfvergingo i allt mörkare skiftningar till violett, blandade sig med en mild, blågrön ton och så småningom öfvergingo allt mer i azurblått.

Huru skön är ej en sådan solnedgång, och huru omöjlig att beskrifva... I, som sett den, I veten det, I! Mer och mer sänkes dagens drott, liksom sökande svalka i de gungande vågor. Slutligen glänser en gnistrande juvel, det flammnar till, en lång stråle kastas i höjden och — det fagra skådespelet är slut; natten breder sitt dok öfver himmel och vatten.

Just i solnedgången voro de båda fartygen på knappt en sjömil afstånd från hvarandra.

— Vid St. Georg! — sade Gathe till sina officerare: — "Den riggar som en fregatt, och det vore onödigt att låta skjuta sig i sank af den där drögen. Och ändå kan jag inte få den till en örlogsman — f-n vete hur det kommer sig. Se där på bramrån, den är för högt om styrbord. Konstigt ser det ut. Det är ingen örlogsman — och ändå..."

Lars Gathe funderade en stund, hvarefter han sade till sin förste löjtnant:

— Låt allt folket gå ned utom en tre å fyra man, som stanna på däck. Fördölj kanonerna med den därtill afsedda segelduken; släck brassar och skot här och där; fira i klyfvertfall litet, så att hon ser slarfvig ut. Och du, — fortsatte kaptenen, vänd till mannen vid rodret, — styr högt till lovert om den där. Präjar hon oss, så är det en örlogsman, och då få vi se hvad som är att göra.

Inom några minuter voro Lars Gathes befallningar utförda, och en half timme därefter var det stora skeppet tvärs i lä för skonerten.

— Det är en stor kofferdiman, men väl bevärad. Den skall innan morgon middag vara min — det svär jag på vid St. Georg, som engelsmannen säger, — utbrast kaptenen.

— Ja, ni har rätt kapten, — svarade Otto Gadd.

— Vänd! — befalldes Lars. — Alla man på däck!

Skymning härskade nu öfver hafvet, vinden mojnade så småningom. Tyst som en fisk lofvade "Hebe" upp, och så väl voro block och taljor eftersedda, att ej ett ljud hördes till det främmande skeppet, då "Hebe" vände sin stäf mot detsamma. Likt den lurande tigern, och smidig som han, smög sig nu i den skumma natten "Hebe" efter sitt rof och, under tyst utdelade befallningar, minskade eller ökade hon sin segelmassa, så att ett lagom afstånd bibehölls mellan de båda seglarne.

Vid midnatt gick kaptenen ned, sedan han gifvit befallning till vakthafvande officeren att purra honom vid minsta händelse af vikt, eller om något ovanligt passerade. Natten var nu tämligen skum, dock ej mera än att folket å de båda fartygen lätt kunde skönja hvarandras segel. I öster tindrade några stjärnor, och en egendomlig genomskinlig dimma, som man ofta om sommarnätterna får se på sjön, lägrade sig öfver de plaskande vågorna.

Mer och mer aftog vinden, så att endast så mycket af densamma återstod, att seglen ej hängde slaka intill masterna. Nästan ljudlöst gled de båda fartygen fram på sin gemensamma stråt. Dimman tilltog, och snart utbredde sig en tät tjocka. Sven Nilsson, som hade vakten, gick nu ned i kajutan och varskodde Lars Gathe.

— Hur långt äro vi från skeppet? — sporde denne.

— På omkring en minuts afstånd, — var svaret.

Gathe, som låg påklädd i kojen, sprang plötsligt upp sägande:

— Är det stillt?

— Ja, i det närmaste; vinden är snart rätt upp och ned, som man säger, — svarade löjtnanten.

— Godt! Purra ut folket; ge dem en grogg öfver lag samt låt sätta ut barkassen och båda läringsbåtarna. Se efter att årorna äro väl lindade; beväpna fyrtiofem man, och bed dem vara så tysta som möjligt. Jag kommer strax upp själf.

— Skall ske, kapten! — svarade Nilsson och gick upp på däck.

Lars väckte nu Tolle, som tog fram hans vapen. Sedan kaparen tömt en bägare vin och lagt fängkrut på sina pistoler, sade han till Tolle:

— Om någonting skulle hända mig, så skall "Hebe" genast styra på Göteborg, och då skall du lämna det bref, som ligger i min byrå, till handlanden Hjelm därstädes. Förstår du min gosse?

— Ja, kapten; men kan jag inte få följa med er?

— Nej, inte den här gången. Kom ihåg, hvad jag sagt dig!

Med dessa ord gick kaptenen upp på däck.

Strax därpå närmade sig förste löjtnanten som anmälde, att allt var klart. Lars Gathe befallde nu Sven Nilsson att gå i den ena båten; löjtnant Kline fick befäl i den andra, medan kapten själf gick i barkassen, sedan han först gifvit bestämda order.

Båtarna stötte ut, och ilande tysta framåt i natten försvunno de snart i den hvitgrå dimman.

Otto, som nu förde befålet på "Hebe" befallde de kvarvarande matroserna att ställa sig färdiga vid brassar och skot, kajutvakten och konstapeln till väders på utkik; Tolle och skeppsskrifvaren ställdes vid rodret. Otto Gadd gick själf förut på backen, ifrigt lyssnande till hvarje ljud han kunde uppsnappa. Allt var dock tyst och stilla; ej ett ljud hördes utom surrandet af ett par syrsor i styrbords vant — lustresande, som säkerligen följt med från Strömsfjordens stränder. Otto Gadds tankar ilade äfven dit och sökte den mörka flickan med de vackra ögonen och de rika lockarna. Han försjönk i minnet af den tacksamma blick han erhållit, då han aflägsnade sig ur kojan, och han tyckte sig känna doften af de röda rosorna i hagens häck . . . Plötsligt hördes ett skrik, ett hemskt dödsskri och klangen af blanka vapen; skott på skott dånade, och ur den hvita dimman trängde fram ett oväsen, blandadt af skrik och svordomar, dödsskrän och kommandorop, hemskt afbrytande nattens fridfulla stillhet och de ljufva drömmar som sänkt sig öfver den unge kaparens sinne. Snart såg Otto ett mörkt moln framför sig, det var skeppet. Med hög röst befallde han "ror i lä!" och lät brassa back på förmasten. "Hebe" sackade nu långsides till lovart om skeppet, på hvilket striden rasade. Några minuter därefter lågo de båda fartygen

tätt intill hvarandra, och på ett rop af Otto antrade så väl han som hans män om bord.

I detta ögonblick höjde sig dimman, och från nordöst lyste den matta morgondagern öfver nattens fador. Striden var nästan utkämpad, och de få af skeppets besättning, som ännu försvarade sig, gifvo sig fångne, då de sågo den nya flock af fiender, som antrade ombord.

Då Lars Gathe och kaparne kommit upp på det engelska skeppet, stötte de ned vakten; men huru tyst och fort allt gick, rusade dock engelsmännen upp på däck och försvarade sig med utomordentlig tapperhet. Öfverraskningen och kaparnes vilda anfall nedslogo dock deras mod, isynnerhet som en del af dem ej hunnit väpna sig; Lars Gathe besegrade sålunda den manstarka fienden.

Skeppet var bemannadt med åttio man och var på väg till Petersburg, där det skulle säljas till tsar Peter. Besättningen var af honom värfvad för att gå i hans tjänst, och ombord funnos två ryska officerare.

Lars Gathe lät nu fångsla de af besättningen, som ej voro sårade, hvarefter de öfriga fördes akterut, där de bevakades. De dödade kastades i sjön, däckets spolades, och efter en timmes tid voro de flesta sårade förbundne och till kojs. De båda fartygen styrde för frisk bris östvärt.

Skeppet, som af den engelska ägaren kallats "Pultava" till minne af tsarens seger därstädes, innehade en särdeles dyrbar last af salt, smiden, tyger, möbler, vapen m. m. och var, som sagdt, afsedt att införlifvas med ryska flottan såsom en fyrtio kanoners fregatt. Det förde nu tjugo präktiga kanoner. Denna pris var af ofantligt värde, och Lars Gathe darrade af glädje öfver den lyckliga utgången af sitt företag. Själ förblef han med Gadd ombord å skeppet och inlöpte stolt, tre dagar efter sin seger, åtföljd af "Hebe", förbi Nya Elfsborgs fästning i Göteborgs hamn.

17.

I staden där blef det förvåning och fröjd,
När dyrbara prisen man såg.
Lars Gathe han gick där så stolt och förnöjd;
Och kaparens rykte nådde sin höjd
För dådet på gungande våg.

Man räknade numer ej segrarnes tal,
Då kungen hos turkarna var;
I landet var ställningen usel och skral,
Och hungersnöd rådde på berg och i dal
Där än det fanns människor kvar.

Väl pästen kring landet där utbredde sorg —
Mång' tusen han dräpt med sitt gift; —
För stunden dock gladdes man i Göteborg
Åt kaparens seger. Kring gator och torg
Flög ryktet om Gathes bedrift.

Det dröjde också ej många timmar efter Lars Gathes ankomst med sina fartyg, förrän hans bekante vän, löjtnant Stråle, infann sig med begäran från öfverkommendanten baron Hugo Hamilton, att han skulle infinna sig hos denne samt medtaga det kaprade skeppets papper.

Bland dessa, som voro inlagda i en med guld beslagen sammetslåda, ämnad åt tsaren själf, lade nu Lars Gathe sitt från konungen erhållna kaparebref. Under det han sedermera på det präktigaste klädde sig, hvilket skedde på Stråles inrådan, fortsatte denne:

— Ser ni, kapten Gathe; här finns nu en och annan skeppare, riktiga beckbyxor, som erhålla kaparebref, och som utrustat sina gamla skutor den ena sämre än den andra; de tigga jämt öfverkommendanten om allt möjligt; så att han är riktigt led på dem och tämligen tydligt visat dem sitt förakt.

Därför har jag bedt er göra stor toalett. Jag har likvisst talat om er för honom som en kapare af helt annan ras, skruttit som f-n öfver anläggningarna i Onsala och ert fartyg och dess besättning, så att jag tror nästan, att något litet nyfikenhet, ingår i hans begäran att få se er.

— För tusan! Då få vi väl lof att ståta! — sade Lars Gathe skrattande och sände bud på löjtnant Gadd.

Då denne kom in sade han:

— Hör du, min vän Otto! Du skall låta sätta ut den där utmärkta giggen, som finns om styrbord, och laga att jag får så många af de bästa roddarne, som behöfvas, med flagg och slupkläde, roder, slupstyreare och alla "grejer" du kan hitta på för att ståta, förstår du. Folket snyggt klädda och löfte om grogg, ifall de ro som... hm, vänta lite... skicka in Georg hit!

— Aj aj, kapten! — var allt hvad Otto Gadd svarade, i det han försvann ur kajutan.

— Är det bra så här? — sade Gathe, som nu klädt sig, åt löjtnanten i det han bjöd honom på de å bordet framsatta förfriskningarna.

— Utmärkt! — svarade denne. — Men ni måste ha värja och pistoler och hatt med galoner, om ni har någon sådan.

— Om jag har? Jo jo men, fast den inte varit i bruk sedan i Holland.

Lars Gathe drog nu fram en stor kista och befallde Tolle att öppna densamma.

— Se här! — sade kaparen, — ett svärd som kunde anstå en kejsare, — och därmed lade han ett dylikt vapen i händerna på löjtnanten.

— Ni är då en trollkarl, kapten, och har allt möjligt ombord hos er. Detta svärd är verkligen furstligt och utmärkt väl arbetadt. Hur har ni kommit öfver det?

— Det är ett minne af min vän, holländske kommandören van Spingler. Men skola vi ge oss af nu? För f-n, se där står Georg! Hvad heter du i tillnamn? — frågade Gathe.

— Har intet tillnamn, kapten! — svarade Georg.

— Vid St. Georg — för att nu svära vid din namne! Du måste ha ett tillnamn, och det på fläcken, ty jag utnämner dig till tredje löjtnant nu strax — förstår du? Nå, säg nu ditt tillnamn!

— Jag kan inte säga något tillnamn kapten.

— För röda dj...! — röt Lars Gathe och stampade i durken. Sjung då ut ett namn! Du sjunger annars rätt bra, har jag hört. Tag dig nu ett hvar f-n du vill; men jag behöfver dig med namn till. Förstår du?

— Kapten kan ja kalla mig Georg Mone, om kapten vill, det är ett engelskt namn, — svarade den unge mannen.

— All right, master Mone! Och nu skall ni klä' er och som min officer följa med mig upp till öfverkommendanten, medtagande det där fodralet med papperen uti. Skynda er nu!

— Det var ett märkvärdigt fint ansikte på den unge mannen. Han liknar bestämdt någon förnäm person, som jag har sett, men hvar och när, är mig omöjligt att bestämma, — sade löjtnant Stråle.

— Ja, han ser ut som en ung prins, påstår äfven den öfriga besättningen. Han kan skrifva och tala flera språk, och efter hvad det berättas mig, tvättar han sig fem gånger om da'n; men slåss gör han ändå som en hel karl — det har jag sett. Och så, herr löjtnant, bege vi oss af!

Lars Gathe var nu tjugutvå år gammal och hade ett ingalunda ofördelaktigt utseende, hvilket äfven förhöjdes af den dräkt, han bar. En blå, fin rock af brabantiskt kläde, med stora förgyllda knappar, ficklock och vida armar med stora uppslag, kantade med en bred guldgalon, hvilket slags prydnad fanns äfven på kragen; gul, lång klädesväst med stora ficklock, blå byxor samt stöflar med runda kragar och en trehörnig hatt, äfven med galon; detta var hans dräkt. I ett kring lifvet viradt, dyrbart sidenskärp sutto två välgjorda bälterör och i ett under rocken framskymtande elghudsgehäng bar han det dyrbara svärdet.

Kaptenen och hans vän gingo nu till fallrepstrappan och ned i den väntande båten, hvarest ett blått slupkläde var utbreddt för dem. Löjtnant Kline satt vid rodret och åtta solbrända "gastar" på roddbänkarna. På samma gång som kaptenen nedsteg äfven Mone, iklädd en enkel men dyrbar dräkt, som särdeles väl framhöll den unge mannens ståtliga utseende.

En minut härefter flög den lätta giggen, snabb som en fågel, öfver Göta älfs gulaktiga vatten; den styrde in genom tullbommen, hvarest den örlogsflagg, som akterut vajade från sitt spel, fritog från den eljes vanliga undersökningen. Snart

lade båten till vid en trappa nedanför torget och de båda vännerna, åtföljda af Georg, gingo upp till öfverkommendanten.

Då de inkommit i en stor sal, hvarest en mängd officerare och tjänstemän voro samlade, och där två karoliner stodo på post vid hvarje dörr, bad löjtnanten Lars Gathe vänta samt gick tvärs öfver rummet in genom de förhängen, som skylde dörren. Då en lästol framme vid fönstret stod ledig, gick Lars Gathe dit och satte sig i densamma. Det syntes tydligen på de innevarande, att den nykomne var dem obekant, ty allas blickar riktades på honom; den ena hviskningen efter den andra utväxlades, och det märktes att nyfikenheten vägde mellan kaptenen och den unge mannen med den dyrbara brevlådan.

Från dörren med förhängena närmade sig nu en officer till kaparen och sade:

— Jag anhåller att få de papper, som tillhöra det kaprade fartyget.

— Är ni baron Hamilton? — frågade kaptenen uppstigande.

— Nej, min herre! Men jag är herr öfverkommendantens adjutant och har order att hämta dem.

— Får jag då be er, min herre, vara af den godheten och säga generalen, att jag inte vill öfverlämna dessa papper annat än i herr generalens egen hand. — Härvid bugade sig Lars Gathe och satte sig åter.

Officern betraktade kaparen från hufvud till fot, hvar efter han lämnade rummet. Strax därpå återkom han dock och bad artigt kaparen följa sig, och Lars Gathe gaf Georg ett tecken att gå med in i nästgränsande rum och stanna där. Kaptenen följde generalens adjutant genom detta rum, hvar efter denne öppnade dörren till ett annat, och bad honom inträda.

Lars Gathe befann sig nu framför en bland de ädlaste af alla Karl XII:s krigare — som vår störste historieskrifvare uttrycker sig; — generalen, baron Hugo Hamilton stod vid ett bord i midten af sitt arbetsrum, vid hvilket löjtnant Stråle satt och ritade.

Generalen tycktes vara vid omkring femtio års ålder, och den höga krigaregestalten, de ädla dragen samt de klara, vänliga ögonen, ingåfvo hvar och en, som närmade sig honom, en odelad känsla af vördnad och förtroende.

Då Lars Gathe inträdt, vände sig baronen till honom, och sedan han med en vänlig rörelse på hufvudet besvarat kaparens mer än vanligt djupa bugning, betraktade han först en lång stund den inkomne, hvarefter han, visande på en stol, själf slog sig ned och sade:

— Sitt ned, herr kapten, och låt oss språka om ert sista företag. Det var ett godt kap detta fartyg, isynnerhet som jag hört af er vän, löjtnant Stråle, att bottenlasten består af salt, och detta är en vara, som hela landet är i behof utaf, och som nu betalas oerhördt högt.

— Ja, herr general, jag hade god tur denna gång! Och det som egentligen har glädt mig, var, att ett skepp af detta namn och tydligen ämnadt till tsaren för att bekriga oss, ej fick passera våra kuster. Emellertid äro namnplåtarna uppbrända, och mina timmermän hålla nu på att göra ett par nya.

— Bra min unge vän! — utbrast generalen. — Det gläder mig, att ni eger fosterlandskänsla och ej endast den lumpna egennyttn, som de flesta af edra följeslagare på den bana, ni valt, tyckas hysa. Emellertid vill jag bedja er vara god och visa mig detta fartygs handlingar, ty engelska konsuln här, har redan varit uppe hos mig och beskärmat sig öfver ert tilltag.

Lars Gathe öppnade nu dörren och tog emot skrinet af Georg; befallde honom gå ned till båten samt gick in och öfverlämnade den dyrbara breffådan till generalen, som öppnade den och tog fram papperen. Noga läste han igenom konungens bref och lade det med synbar aktning på arbetsbordet. Här-efter besåg han skeppshandlingarna. Efter en stund sade han:

— Vill ni låta mig behålla dessa papper en kort tid för att låta engelska konsuln själf se dem? Allt är klart och tydligt, och vi — det vill säga ni — har varit i er goda rätt då ni uppbringat fartyget. Det gläder mig mycket, och denna lilla seger kommer att göra godt, då vi gudnås ej på länge haft någon dylik att fägna oss åt.

— Gärna må herr generalen behålla papperen tills vidare, — sade Lars Gathe. — Men jag skulle nu fråga, om jag äfven kunde få öfverlämna fångarna. Omkring fyrtio af prisens besättning ströko med vid antringen jämte den ene af de ryska officerarna, men den andra är bland fångarna. Somliga af dessa äro sårade, så att de behöfva väl komma i land.

— Ja, det är naturligt. Engelsmännen lämna vi åt deras konsul, och ryssen får jag väl taga vård om. Men nu kan

ni vara god och tala om striden för mig; jag ämnar skriva till hans majestät konungen och vill då muntra honom med denna underrättelse.

Lars Gathe omtalade nu helt blygsamt "Pultavas" äntering, och så väl generalen som de innevarande officerarna åhörde med tydligt nöje den lifliga skildringen.

Generalen reste sig härefter, tackade för berättelsen och gaf den unge kaptenen sin hand till afsked.

Lars Gathe hade knappt kommit ut i det yttre rummet, förrän löjtnant Stråle hann fatt honom.

— Jag fick permission att följa er, och jag får nu gratulera er till ert mottagande hos vår värderade general. Så har den stränge generalen ej tagit emot någon af edra gelikar förr. Han tyckte om ert svar till adjutanten, det märkte jag på honom.

— Min bäste löjtnant, jag tror dock, att jag hade mycket att tacka en viss vän och förespråkare för här vid lag. Låt oss nu gå upp till mästern Salling och få oss middag — jag får ju bjuda er därpå?

Stråle tackade, och snart sutto de båda vännerna till bords muntert klingande med hvarandra.

Under måltiden inträdde en ung fänrik, hvilken, då han fick se Stråle, ropade:

— Se god dag, Lennart! Nå, har du beslutat dig för hästen? Jag måste resa i öfvermorgon, och du får skylla dig själf, ifall en god affär går dig ur händerna.

— Ja, tack Karl Maurits! Din häst är nog utmärkt men . . . den är för dyrbar för mig. Jag vet inte, hur länge jag kommer att vara beordrad att tjänstgöra här och . . .

— Men häst måste du ha. Jag vet, att generalen vill det. "Hannibal" är född på Fräkentorp, så att jag kan ansvara för, att bättre och uthålligare kamp får du inte. Ge mig svar i morgon, bror! — tillade den främmande och begaf sig med några kamrater till ett inre rum för att där intaga sin måltid.

— Hvem var den glade herrn? — frågade Gathe.

— Karl Maurits Lilljehök, en ungdomsvän, — svarade Stråle;

Efter middagen skildes Gathe från sitt sällskap utanför generalens bostad, men vände genast om till värdshuset. Här

uppsökte han Lilljehöök samt begärde att få köpa den omtalade hästen.

— Det är allt något svårt, ty jag önskade så gärna, att Stråle skulle få den och...

— Detta är just meningen min herre! — sade Lars Gathe.

— Men hvem är då ni! — frågade Lilljehöök.

— Det kan ju vara detsamma, herr löjtnant, då jag betalar hästen. Kanske ni godhetsfullt ville låta föra upp den i generalens stall, sedan saken är uppgjord oss emellan, och säga till därstädes, att "Hannibal" tillhör löjtnant Stråle. Skulle han vilja veta hvarifrån den kommer, så kan ju budet få svara, att den kommer ifrån "Pultava". Och nu anhåller jag att få erlägga köpesumman.

— Nå, ni är mig en glad själ, det må jag säga! Då jag hör, att min vän Lennart skall ha djuret så — låt gå! Men jag måste nu, då saken är afgjord, bjuda på ett glas, ty köpskål är alltid bruklig. Ah! Ni får ursäktas... men jag kan verkligen gissa till, hvad ni heter! Ni är Gathe, den tappra kaparekaptenen, som har tagit skeppet. Jag fick höra ert namn af en adjutant nyss och såg er också i generalens mottagningsrum i förmiddags. Från "Pultava"! Mycket bra, min bäste kapten!

Lars Gathe log och tackade för bjudningen, men då han sade sig hafva brådtom, drucko de båda herrarna blott hvar sitt glas vin. Sedan Lars betalt hvad löjtnanten begärde för "Hannibal", aflägsnade han sig och gick ombord.

Fångarna och de sårade fördes i land på eftermiddagen, och redan morgonen därpå började skeppets dyrbara last att lossas. Den togs emot af Gathes frände, handlanden Hjelm, och största delen däraf, isynnerhet saltet, var redan såldt, innan det ännu var lossadt.

Nämnde handlande hade på Gathes befallning inköpt ett hus utanför själfva staden, ej långt ifrån den tomt i Stigbergsliden, där nuvarande Göteborgs sjömanshus är beläget. Detta var inredt till sjukhus och dit lät nu Lars Gathe föra sina sårade. Vid äntringen af det engelska skeppet hade kaparen förlorat fjorton man, och omkring tjugu voro sårade; af dessa blefvo nu tretton förda till sjukhuset. En tysk fältskär vid namn Gottfrid Fürst, som vid kung Karls landstigaing på Seeland mistat sitt vänstra ben och numera nyttjade träben, hade åtagit sig vården om de sjuka.

Några dagar härefter besökte Lars Gathe ånyo generalmajoren, baron Hamilton, samt inbjöd så väl honom som hans officerare att göra ett besök på skeppet för att vara närvarande, då han ämnade döpa om detsamma. Vid bestämd tid afhämtades karolinen med sitt följe i rikt prydda båtar, och då öfverkommendanten satte sin fot på däck, dånade fyrdubbel svensk lösen så väl från skeppet, som från "Hebe", hvilka i samma ögonblick kläddes med flaggor från topparna och allt nedåt. Nästan lika högt dånade hurraropen, då Lars Gathe i sin prydligaste dräkt, vid bordet med de framsatta förfriskningarna, vördsamt anhöll att få dricka generalens skål! I samma ögonblick aftäcktes de nya namnbräderna, och i gyllene skrift lästes namnet "Narva".

Jublet varade länge, och i glädjen tömde de glada krigarne mången fylld pokal.

— Käre vän, som jag med allt skäl kallar er, — sade löjtnant Stråle vid samma tillfälle till Gathe. — Ni har öfverraskat mig med en alldeles för dyrbar gåfva, och jag skulle ej ha' tagit emot den, om inte generalen, då jag omtalade er frikostighet för honom, hade sagt: "Behåll hästen och tacka gifvaren! Jag tycker mer och mer om den mannen — så kapare han än är".

18.

Nu han mönstrade män, och han gjorde sig klar
För att åter gå ut utur hamn;
Och hvar man, som han tog, var ett praktexemplar
Utaf djäfvul i människohamn.

De ha skändat i kyrka och mördat i skog,
För dem fanns uppå land ingen nåd.
Men på hafvet gafs frihet och äfventyr nog
Ibland strider och blodiga dåd.

Dock, han valde sitt folk; ty han kommit i rop
Och mång' hundrade kunde han få.
Men det fanns endast få i hans kaparehop
Som ej hängas förtjänt under rå.

Och de visste så väl: han ej sade ett ord
Om han icke blef åtlydd på stund;
Men den trotsige sköt han då genast ombord
Lika lugnt som han skjutit en hund.

Och ändå fick han folk; ty det skvallret gick
Att han var för dem som en far;
Och den tappra af honom belöningar fick
Och sin utkomst på åldriga da'r.

På öarna i skärgården hade Lars Gathe inköpt en stuga här och där, och då någon af hans besättning i följd af sår eller annan skada blef oförmögen att vistas ombord fördes han ut i skärgården, erhöll pengar till båt och nät, samt kunde sålunda försörja sig med fiske. På detta sätt ägde han äfven på nästan hvarje ö en spion, som visste, att han ingalunda blef obelönad för de underrättelser han for in till Gathe med.

“Narva“ blef nu förd till kronans varf utanför Göteborg och där efter Lars Gathes föreskrifter helt och hållet inredd till en kaparefregatt. Lars släppte till penningar, och genom general Hamiltons bemedling fick han af kronan låna flere stora kanoner, köpa krut och kulor med mera. Då varfvet nästan legat nere af brist på penningar, gynnade Hamilton dessa arbeten, och när Lars Gathe äfven lät bygga en stor, skarpseglande brigg därstädes, blef det snart lif och rörelse på de förut tysta verkstäderna.

Under det dessa angelägenheter uppgjordes och sattes i gång, besökte Lars Gathe sitt hem i Onsala och fann där nästan samma arbetsamhet, som då han for därifrån. De båda fruarna — hans mor och hustru — mottogo honom på det hjärtligaste, och stor var Gathes förvåning, då han vid Ingelas sida gick ned till stranden. I repslageriet och i det redan af fadern uppbyggda tobaksspinneriet arbetades med

full fart, och vid varfvet var kölen sträckt till en medelstor skärgårdsjakt. Flere af de arbetare, som Lars Gathe afskedat och betalt vid sin afresa, voro återkallade, och utanför på fjorden lågo en brigg och en skonert tillhörande enskilda personer, hvilka rustade sig för att tidigt nästa vår öka den kapareflotta som redan nu svärmade kring Sveriges kuster.

— Ser du, min vän, — sade Ingela Gathe till sin man. — Jag ville inte, att alla dessa verk och inrättningar skulle stå stilla utan förkofras. Därför har jag satt dem i gång, då här fanns både hampa och tobak, går det rätt bra. Som det är nödvändigt att ha en större båt till att föra varorna här emellan och Göteborg, så håller jag nu på med den där jakten. Det fanns tillräckligt med virke öfver för att bygga densamma, och en karl från Strömstadstrakten, som förstår sig på det, är byggmästare.

— Kära hustru, du är då märkvärdig. Och jag får säga dig, att du på det högsta öfverraskat mig. I Göteborg hörde jag, att du af Hjelm uttagit femtusen dukater, och af Stråle, att de voro afsända dit de skulle med bref från mig — eller rättare, från dig. Nu kan jag omtala för dig, att generalen, baron Hugo Hamilton, har skrivit till kungen och berömt mig för det sista kaperiet — och det har du ju ingenting emot?

— Nej, nej! Ju mer som kan gå åt det hållet, dess bättre; ty går det dig väl, så får du afundsmän, och då måste *han* hålla dig ryggen fri. Mitt råd är, Lars, att du om ett år gör om den där sändningen igen. Men nu till annat! Jag ser, att du låtit Otto Gadd följa med dig hit; vet du, jag tror att han lägger ut sina krokar för Aima och det vore inte illa för någondera. Det är en bra flicka och har nu fått vara i fred, sedan du tjarade den okynnige ungdomen, och har äfven allt sedan dess varit hemma hos mig samt tre gånger i veckan gått hos kyrkoherden och läst kristendom för honom. Han är riktigt nöjd med henne och lär henne både läsa och skriva. Hon är mycket snäll i sina händer och en god hjälpa i huset.

— Kanske du inte har så orätt med Gadden. Hm! Ja, det är nog möjligt — och hvarför inte? Vid St. Georg, det vore tvärtom ganska lämpligt! Men från det ena till det andra... Då jag kommer åter hit och har besättning med

mig, så måste jag tänka på några batterier här, ty huru lätt vore det inte för en kryssare att löpa in och skjuta ner alltihop.

Sedan de båda makarne en stund skådat ut öfver den vackra fjorden, följdes de åter till hemmet.

Morgonen därpå återreste kapten Gathe till Göteborg, och efter ett kort besök hos öfverkommendanten, gick han till segels med "Hebe", hvilken nu åter räknade femtio mans besättning. Då Lars Gathe passerat Buskär och satt kurs söder ut, befallde han, att löjtnant Nilsson skulle låta blåsa alla man på däck och tillsäga Mone att taga rodet.

Ett par minuter härefter var besättningen uppställd; förste löjtnanten med ena hälften om babord och kaptens vakt, som den andra hälften ombord kallades, under löjtnant Gadds befäl om styrbord.

Lars Gathe sade nu med sakta och långsam röst, men så skarpt uttal, att det hördes öfverallt ombord:

— Då jag vet, att vi ha' flere nymönstrade af besättningen här, vill jag säga dem några ord, som de noga böra lägga på minnet. Den minsta olydnad, förräderi eller feghet, straffas här ombord med döden. Slagsmål, stöld eller fylleri med dagg — dagg *kan* äfven vara döden. Tagen mina gamla bussar till föresyn. Den, som vill lämna "Hebe" får gärna gå, då vi komma i hamn och han har fått betalt. Skeppsskrifvare! En grogg öfver lag. Högbåtsman! Blås folket under däck.

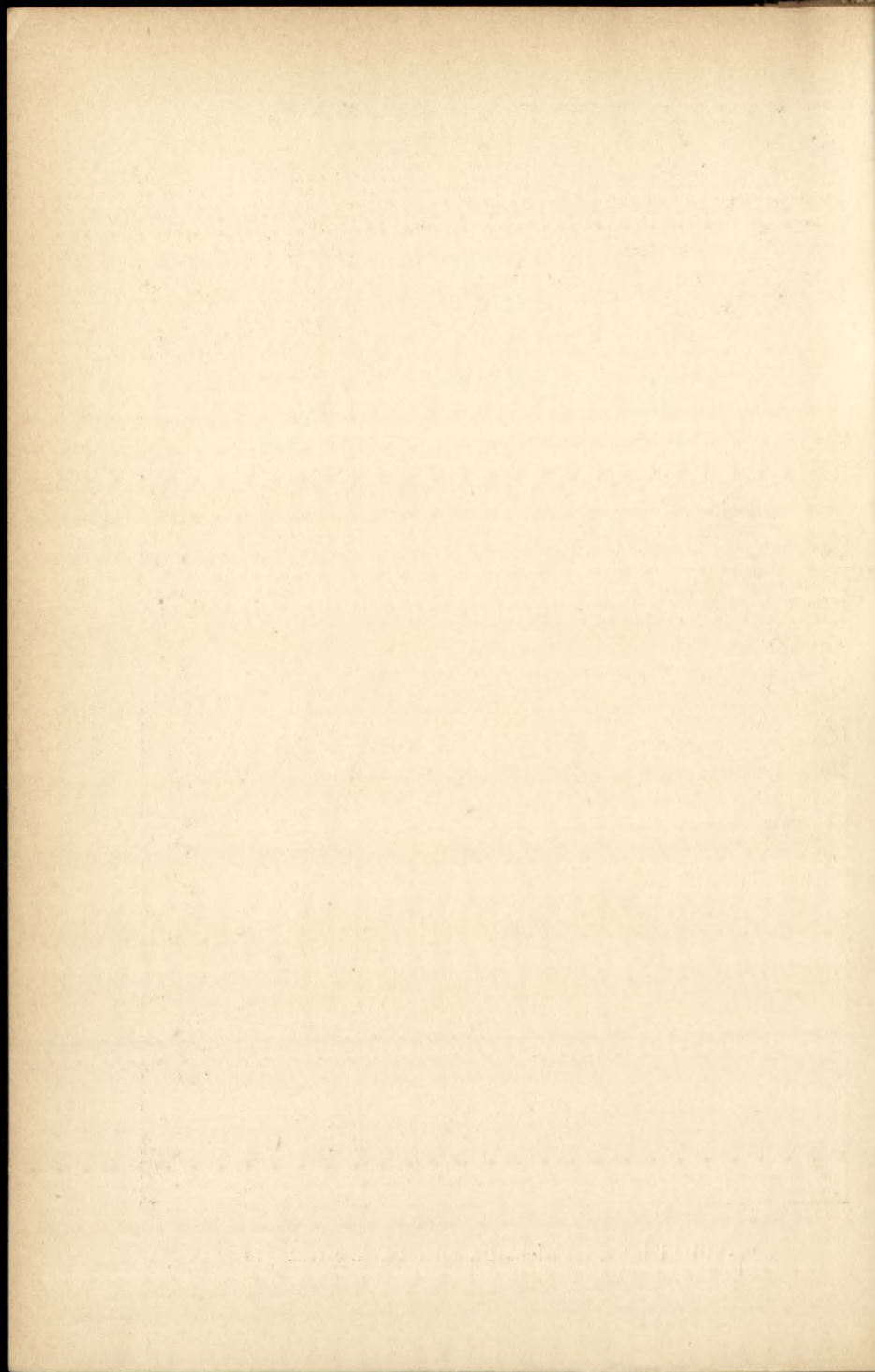
Ett högt "lefve kapten!" skallade öfver däck, högbåtsmannens pipa skar igenom luften och ett ögonblick därefter var det tyst och tomt på "Hebes" däck med undantag af den vakt som behöfdes.

Öst-nord-öst flög den lätta brisen öfver Kattegats vågor, och för densamma dansade "Hebe" förbi Nidingen och styrde kurs på sundet.

Solen dalade i väster och upplyste den i öster liggande svenska stranden, stänkande sitt purpur öfver land och haf. I dess sken syntes från "Hebe" den ena kyrkan efter den andra, infattad i ram af grönskande lundar och slätter, där den mognade säden härmade havets gungande vågor. Likt ett rödt moln reste sig snart Varbergs fästning i sydöst, och snart höjde den sig ur vågen, aftecknande sina brutna linier mot himlen; de röda tegelhusen stucko upp öfver de gröna

»Vill ni ha en kärleksvisa eller en kaparesång?»

vallarna och de grå stenmurarna, ej olika en hög kokta kräftor omringade af dill, på en stentallrik. Blånande berg följde nu söder ut till Morups kyrka, som med sitt hvita torn glänste i solskenet; och en stund efteråt syntes tornspiran i den lilla staden Falkenberg.

På däcked förut voro kaparne som vanligt församlade, och den ena berättelsen efter den andra gick nu laget ikring. Akterut hade Lars Gathe bjudit sina officerare på ett glas, och Mone, som nu var tredje löjtnant ombord på "Hebe" i stället för Kline, som var sysselsatt med "Narva" på varfvet, klinkade på sin gitarr, medan han, stödd mot vänstra armbågen, betraktade svenska kusten.

— Nå master Mone, sjung en stump för oss! Det är så länge sedan, ni lät oss höra er sång; ni har klinkat på den där tingesten nu en lång tid, — sade Lars Gathe till sin nye löjtnant.

Vid dessa ord drog sig hela besättningen akterut. Jäms med relingarne gick på "Hebe" ett halfdäck fram till stormasten, och akter om denna var det förbjudet för matroserna att vistas, utom i tjänsteärenden. Ett förgylldt gallerverk gick från förkanten af detta halfdäck rundt omkring aktern. Detta högre däck var förbehållet befälet och tjänade till kommandobrygga. Midt på denna upphöjning fanns en annan, som i vackert väder nyttjades till bord, och där nu några förfriskningar stodo. Härifrån nedflöt dagern till hytterna, och omkring detsamma sutto nu Lars Gathe, förste och andre löjtnanten samt skrifvaren.

Då besättningen kommit akterut, lade en tät rad af dem armarna i kors på kanten af halfdäcket; de bakom dem stående, på samma sätt på de förstes ryggar och så hela vägen igenom. Ej ett ljud hördes utom ett sakta porlande på bogen.

— Hvad skall jag sjunga, kapten? — frågade Georg till svar på kaptenens begäran. — Vill ni ha en kärleksvisa eller en kaparesång?

— Ingen kärlek ombord, Mone! Nej för f-n; den kan vara bra på land, men här har den inte att göra. Var god och sjung hellre en af det senare slaget — den är jag säker på kommer att bli vida treffigare, eller hur Nilsson?

— Jo visst kapten! Om Georg ville sjunga den där sången "Ut lät gå". Hm! Ja, han vet nog, hvad jag menar.

— Jaså, — sade Georg. — Nå, lät gå då för en

Kaparesång.

Ut, låt gå!
Jag blir veklig i land.
På böljorna blå
Skall striden stå;
Först med bägar'n i hand
Ta'r jag afsked från strand

Hiss' i topp!
Jag vill hän ut på sjö;
Sätt flaggorna opp.
I lustigt lopp
Skall jag skiljas från ö
Och från tjusande mö.

Däcket klart!
Sätt hvarendaste klut
Och gif skutan fart;
Vi hinna snart
Denna briggen förut:
Då på jakten blir slut.

Vapen fram!
Skeppet klart till aktion!
Tyst, muntrande glam!
Som stilla lam
Gören klar hvar kanon;
Snart den sjunger sin ton.

Bidevind!
Så att skummet det yr
På den bruna kind
Som jagad hind
Där vår fiende flyr.
Glatta laget! Ge fyr!

Vi få svar...

Hej, den salvan var god!

Men blodig den var

Pass' opp — var klar!

Gifven fyr med godt mod!

Se, de vada i blod...

Det är slut.

Hållen upp där! Holla!

Ej längre nu skjut —

Af segern njut.

Ha! Den kampen var bra;

Nu han stryker... Hurra!

Georg hade en utmärkt röst, djup och fyllig, samt ägde förmåga att sjunga så, att det slog an; omöjligt vore att beskrifva det stormande bifall, som dånade från de kraftiga lungorna hos några och femtio man, sedan kaptenen själf gifvit tecken. Lars Gathe fyllde Georgs bägare och drack honom till, tackande för sången. Den unge mannen tackade, på en gång stolt och blygsamt, och stod snart åter tyst och drömmande vid gallerverket, knäppande på gitarrens strängar.

Besättningen hade åter intagit sin förra plats; dess ställning gaf åt halfdäcket ett högst besynnerligt utseende; ty vid första anblicken af denna täta massa, såg det ut, som om detsamma var förlängdt ända till midskepps, men denna förlängning bestod endast af ansikten och händer. En fysionomist hade här haft ett utmärkt fält att studera. Ett och annat galgfågelansikte syntes visserligen, men de fleste, brynta af sol och vind, sågo mera ut som vanliga sjömän och fiskare än som blodgiriga sjöröfvare. Några af dem voro det icke heller; ty dels hade Lars Gathe mest fästast afseende vid styrka, mod och sjömannaduglighet hos sitt folk, dels var konungens bref för dem en stadfästelse på att de voro, eller rättare ansågo sig vara, i rikets tjänst. Detta inverkade äfven på dem vid många tillfällen.

Flera voro dock de, hvilkas lefvernesbeskrifningar, om de blifvit skrifna, skulle varit uppfyllda af de hemskaste tilldragelser och underbaraste äfventyr. Bland den täta hopen,

som mest bestod af bredaxlade, muskulösa gestalter i manna-årens kraft, syntes äfven de smärta och smidige jungmännens skägglösa anleten.

Då tystnaden varat en stund, började en och annan af de yngre med bedjande stämma halfhögt:

— Georg, en till; bara en till!

Ett knappt märkbart leende spred sig vid dessa ord kring den nye löjtnantens läppar. Plötsligen hördes ett lågt skratt och fnissande bland den packade mängden.

Tolle befann sig på halfdäck för att passa upp på sin kapten; klädd i tunna segelduksskor företog han nu en vandring från styrbord till babord på de tätt packade kaparnes hufvuden. Dessa tycktes ingenting hafva däremot, utan stodo fast och stadigt för att underlätta hans gång. Den unge Tolle var afhållen af dem alla, ty hans glada lynne och frimodiga väsen behagade dem, hvartill kom att Tolle, som stod mycket väl hos sin kapten, vid många tillfällen räddat dem undan följderna af en eller annan mindre förseelse. De tusen upp-tåg, som den lifliga pojken ställde till med besättningen, förskaffade dem, under den stundom enformiga tjänstgöringen, många muntra stunder.

Då Tolle kommit midt för Mone, vände han sig till denne och gjorde en bugning. Med beundransvärd säkerhet bibehållande jämnvikten på en af de gröfre männens hufvud, frågade han Georg:

— Har hans välborehet löjtnanten "hönsat" än, efter sin utnämning? Nej... Jaså! Nä, då kunde det ju ske med en liten visa i stället för grogg, det voro vi lika så nöjda med.

— Bra Tolle, bra; det äro vi med om! — ljudet från kaparnes slutna flock.

— Rätt så, Tolle! Du har fullkomligt rätt, och om kapten tillåter så skolen I få både groggen och visan, — svarade Georg skrattande.

Kaptenen hade ingenting häremot, och ridande på sin bärarens axlar fördes Tolle förut, där snart skrifvaren lät bära fram en kutting vin samt rom, och besättningen, muntert glammade, lagade till sina drycker i bägare och glas. Georg gick nu förut och sjöng med liflig och anslående röst följande:

Dryckesvisa.

Slå i vin!
Uti bågare och uti glas
Slå i vin!
Drufvan fördelar,
Drufvan den helar;
Lefve ett godt kalas!
Slå i vin!

Dricken ur!
För det sköna, det härliga haf
Dricken ur!
Skatterna rika,
Fröjder tillika
Allt detta du oss gaf.
Dricken ur!

Fyll i mer!
Drick och töm så ett glas för kapten.
Fyll i mer!
Må han förtjäna
Guldet det rena,
Silfver och ädelsten.
Fyll i mer!

Hällen i!
Töm en skål för vår drake så god
Hällen i!
Ej, som vi minnas,
Maken lär finnas,
Nej, den är en klenod.
Hällen i!

Än en skål!

För de raske kamrater ombord

Än en skål!

Hvarthän vi blicke,

Än fattas icke

Vikingar i vår nord.

Än en skål!

Högt hurra!

Höj pokal'n för min älskade mö.

Högt hurra!

Från hemmets stränder

Tanken hon sänder

Till mig på skummig sjö.

Högt hurra!

En kort tystnad följde på sången; men på en gång brast en bifallsstorm lös, och i ögonblicket därpå fattades sångaren af kraftiga händer och bars rundt omkring däckets, under skallande hurrarop.

Gathe hade sändt ned Tolle efter en liten låda, och då Georg Mone, efter hissningar och till och med omfamningar af de förtjusta sjögastarna, äntligen kom upp på halfdäck tog Lars Gathe ur lådan en dyrbar silverbägare och sade:

— Ni har aldrig, Georg, velat taga emot några gåfvor, knappt er hyra, men behåll denna som ett minne af mig eller rättare oss och denna afton.

Ett ögonblick tycktes Georg tveka, men strax därpå mottog han så väl bägaren, som gifvarens hand och tryckte den senare tacksamt. Den unge kaparen rodnade starkt. Var det af ånger öfver att hafva tvekat mottaga den välmenta gåfvan, af harm eller stolthet öfver densamma; eller var det känslan af att taga en gåfva ur denna hand?... Framtiden får ge svar på de frågorna.

19.

Från Kronoborgs fästning det dundrade skott
Mot skonar'n som ilar förbi,
Och från en fregatt, som tyckes ha brådt
Att få honom där lägga bi.

För bogen de lekande böljorna slå
Sin gördel af brusande skum,
Och "Hebe" med flaggan den gula och blå
Flyr bort från det farliga rum.

Men pang! Där en kula tog storstången bort,
Den kom från den danska fregatt,
Och båtar, väl hundra, man ser inom kort —
De tänka få kaparen fatt.

Men äternät spänner Lars Gathe omkring
Sin "Hebe", sin dyra klenod;
Och danskarne fingo den gång ingenting,
Men många där spillde sitt blod.

De kommo visst kaparen nära intill
För att äntra på sidorna opp;
På nätet de fastnade likasom sill,
Och segrande från dem han lopp.

Vinden friskade och drog sig under striden på nord, så att den afskjutna stången behöfdes knappt; tio minuter efter det "Hebe" kommit utom skotthåll, voro redan de söndriga delarna nedtagna och en kort stång eller, som det kallas, "trumpinne" uppsatt i dess ställe. Danskarna hade af flere på dem från "Hebe" lossade muskötsalvor lidigt stort nederlag, och då några af deras båtar slutligen lyckats lägga till

och dess folk antrat, hade de af Gathes besättning med hvassa änterpikar blifvit nedstuckna genom det för dem ogenomträngliga äternätet. Då skonerten sköt fart hade några stycken af dem blifvit kvar och på kaptenens befallning skonade från spetsning. Äternätet togs nu ned och fångarna fördes fram till kaparekaptenen. Två voro svårt sårade och blefvo förbundna af en utaf kaparne, som varit fältskår.

— Hvad heter den där fregatten, som nu satt segel, och huru många kanoner för den? — frågade Lars Gathe den äldste af fångarna.

— "Snorre Sturlesson" på tjuuguåtta kanoner, — svarade fången.

— Hvem för den?

— Kapten Tordenskjold.

— Åhå, Danmarks lejon! — sade Gathe något försmädligt och fortfor:

— Seglar hon bra?

— Ja, i undan vind.

— Nå än annars då? — röt kaparen.

— Bidevind dåligt, herre!

— Godt! Hon tar ändå inte på oss, eller hur löjtnant?

— frågade Lars Gathe, vändande sig till Sven Nilsson, som nu genom kikaren betraktade fregatten, hvilken under tiden gått till segels och samlade upp sina egna båtar samt, med alla segel tillsatta, höll efter skonerten.

— Nej, kapten; det tyckes förr, som om vi lämnade henne akterut, men hon har också tagit sitt folk ombord och det har allt fördröjt henne något.

— Ha vi någon båt kvar af hennes?

— Ja, två stycken.

— För ner de sårade och de där tre karlarna i den ena båten och gif dem två åror att ro med. Låt den andra båten släpa med och bevaka de här fyra Jensarne så länge. Då de andra äro klara, så kasta loss deras båt, för att ge fregatten något att göra. Säg till timmermannen, att han tar några man till hjälp och gör en ny storstång af en spira; den bör vara färdig till middagen.

Med dessa ord till sin förste löjtnant gick Lars Gathe ned i kajutan.

Denna var rymlig med en stor hytt på hvardera sidan. Den på styrbords sida var kaptenens sofhytt, försedd med en bekväm koj och öfriga nödvändiga möbler såsom bord,

byrå, klädsåp med mera. Hytten var smakfullt målad och hade akterut en treflig soffa; framför densamma stod ett stort bord. Våggarna voro behångda med alla möjliga vapen, både från nordens och söderns land, alla väl putsade och ordnade. Tolles koj var i babords hytt. För öfrigt voro dessa rum väl försedda med såp, lådor och tusentals sinnrika bekvåmligheter, såsom endast sjömån kunna inrätta det åt sig. Midt på väggen, eller som det ombord kallas, "skottet" förut fanns en dörr, som ledde till ett matrum, hvarest ett aflångt bord sträckte sig framåt masten. På hvar sina om detta rum fanns hytter för det öfriga befålet samt kajutvakten, skrivaren, konstapeln och högbåtsmannen. En dörr ledde härifrån till trossbotten, hvarest besåttningen bodde.

Lars Gathe ropade nu på Tolle, begårde en dryck af honom samt gaf honom befålning om väckning så snart något intråffade. Han kastade sig på soffan och inslurade, trött af vaka och strid.

Efter några timmar var han åter på däck. Vid första ögonkastet på den förföljande fregatten, såg han, att den sackat akterut. Han lät nu föra de öfriga fångarna ned i den danska båten och gaf dessa endast en åra att hjälpa sig med, tills de blefvo upptagna af sina landsmän.

Då danskarna voro i båten, sade Lars Gathe till den, som han förut samtalat med, att han skulle hälsa Tordenskjold och önska honom bättre lycka en annan gång — de skulle nog träffas framdeles.

Med en i dessa farvatten väl känd lots ombord var Lars Gathe snart ur sundet, och då han morgonen därpå med en ny stång uppsatt och påriggad styrde in i Östersjön utan att se till sina förföljare, så förmodade han, att fregatten återvändt till Helsingör för att därstädes tillsammans med den därvarande flottan af mindre, bevärade båtar och slupar fortsätta sin vakthållning.

Gathe styrde nu in åt de danska öarna Möen och Falster samt uppbringade där två skonorter och en brigg, hvilka måste gifva sig utan strid, då de ej voro bevärade eller hade mera folk än den vanliga besåttningen. De tagna fartygen fördes till Ystad, där de försåldes med laster och allt. Ehuru Lars Gathe slumpade bort dem för godt pris, ansåg han detta vara bättre än att här uppehålla sig länge, och snart var han nere vid samma öar igen. Här tog han under denna tid ej mindre än femton fartyg. Då en del voro i barlast och några

af dem gamla och dåliga, så sänktes dessa, sedan besättningen satts i båtarna; de fördes intill Mecklenburgska kusten, hvarest de fingo gå i land. Två eller tre man behölls på hvarje af de fartyg, som Lars Gathe afsände under befäl af sitt folk och dubbelt så många kapare ombord som fångarna voro.

Utänför Fehmern gjorde han ett godt byte, då han därstädes en morgon träffade på ett stort skepp, hvilket en stund försvarade sig, men då Lars Gathe genom en skicklig vändning lyckades gifva det ett par skrotskott längs däck, strök sin dannebrog och gaf sig. Skeppet kom från Lybeck, innehade en dyrbar last af kläden, lärfter och tyger, öl, viner och spritdrycker, samt var bestämdt till tsarens nya stad, Petersburg.

Några dagar härefter ankrade Lars Gathe med sin lilla flotta af priser i Kalmar. Här försälde han tre briggar, tre skonorter samt skeppet och dess last, sedan han först försett sig med en del af densamma för eget behof. Då ett af de tagna fartygen var en utmärkt snällseglande brigg, så behöll han densamma och försåg den med de åtta kanoner, som skeppet hade fört. I denna inlastade han äfven de varor, som han behöll för egen räkning, och satte sin förste löjtnant, Sven Nilsson, till kapten. Då allt var klart, och Nilsson från "Hebe" erhållit tio man till besättning, samt två af fångarna behölls kvar, så ansåg sig den nye kaptenen färdig, och afseglade på befallning till Göteborg med order att hellre tända eld på hela fartyget och gifva sig af till närmaste land i båtarna än låta det tagas af danskarna.

På samma gång gingo Lars Gathe och Nilsson till segels och hade sällskap med hvarandra, tills de på höjden af Ystad skildes åt. Dagen efteråt varskoddes en seglare söderut, och Lars Gathe styrde kurs på densamma. Vid middagstiden upptäcktes, att det var två fartyg, och att det ena jagade det andra. Nu blef det lifligt ombord på "Hebe". Allt gjordes klart till strid: kanonerna laddades med dubbla kulor, besättningen väpnades, krutdurken öppnades, karduser upptogos, sprutorna gjordes klara, och fältskärn började att taga fram lindor och förband.

Lars Gathe stod på halfdäck och höll på att med tillhjälp af Tolle väpna sig, då numera förste löjtnanten ombord, Gadd, som länge genom kikaren betraktat de båda fartygen, sade:

— Vet kapten, att nu har jag reda på de där båda seglarne: den aktersta är "Snorre Sturlesson", och den, som är litet förut om denna, är ingen annan än kapstens svärfar Hammar med sin skonert "Hammaren". Se där! Nu börjar fregatten med sina bogkanoner och — hör bara! — "Hammaren" slår igen. Inom fem minuter kunna också vi börja dansen.

— Hör upp där öfverallt, gossar! — ropade Lars Gathe och tog nu befälet. — På det att ni må ha reda på er, så kommen ihåg, att jag styr först styrbord hän, lofvar upp och ger honom då ett lag längskepps; vänder sedan undan vinden och ger honom babords lag på samma sätt. Ni vid kanonerna på däck sikta åt masterna båda gångerna. Svängkanonen på backen är laddad med dubbla skrotkarduser; den skall Martin Abrahamsson sköta och sikta långs däcket på fregatten. Svängkanonen här akter, tar Olle Norrman om hand. Kommen nu ihåg, att jag ej befäller fyr, utan hvar och en befälhafvare har sin kanon klar och fyrar af, då han är säker på sitt skott. Har ni förstätt, boys?

— Ja, ja kapten! — ljöd det från de tilltalade.

Under det skrifvaren, biträdd af kajutvakten och kocken, gick omkring och utdelade en grogg till hvar och en af besättningen, sade Lars Gathe till Olle Norrman, som stod bredvid honom:

— Du, Olle, skall sköta om "långa Thom", som ni kallar den där kanonen; du vet, att den skjuter säkert som en lodbössa, och du skall taga korn midt akter under hvalfvet på honom; träffar du rodret, får du tio dukater. Jag vet, att du skjuter bra med "Thom"; gör nu ditt bästa!

Lars Gathe hade en stund förut hissat danska flaggan, och troligt är, att fregattens kapten tog den för godt, ty hans akterkanoner började ej att spela, förrän "Hebe" börjat striden.

Allt gick som Gathe bestämt: "Hebe" föll af styrbord hän, liksom den ville komma längs sidan med fregatten, lofvade sedan upp i vind, och just då fregattens bredsida skulle affyras på "Hammaren", smattrade skotten från "Hebe", på hvilken nu den svenska flaggan hade intagit platsen efter den falska dannebrog, som förut vajat därstädes.

Rop, skrik och svordomar höjdes ombord på det fientliga skeppet. Dess stormärsrå rycktes loss, och några ögonblick senare föll stängen på kryssmasten föröfver samt blef hängande i riggen. "Hebe" vände undan vinden och gaf nu sitt andra

slag på samma sätt som det föregående. Den förut afskjutna stången på fregatten splittrades nu i tusen bitar, slitande sönder segel och tågvirke; ett stort stycke flög ur stormasten, och många vanter och barduner afsletos. Segeln genomskötos och skrotladdningen svepte utmed däckets, sårande och dödande en hel mängd af besättningen. Det var dock ej ostraffadt, som "Hebe" passerade andra gången akter om "Snorre Sturlesson", ty dennes akterkanoner afskötos, och deras kulor dödade fem man ombord, sletto benet af en karl samt refvo med sig hela styrbords reling.

Alla segel brassades skarpt bidevind, och "Hebe" styrde akterut från sin fiende, som ännu bibehöll sin kurs. Hastigt lofvade fregatten dock nu, liksom ofrivilligt, upp i vinden, dess segel började "lefva", och snart låg han i järn, drivvande för vind och våg. Våldiga hurrarop uppstego från de båda svenska fartygen, och Olle Norrman ropade:

— Jag kunde väl tro, att "långa Thom" knäckte hans roder ändå, fast det höll ihop en stund!

Ett glatt lag från fregatten besvarade dock detta utrop, och liksom till hämd kastade en träsplint från det af en kula träffade hackbrädet Olle Norrman långt framåt däckets. Sanslös nedbars den sårade, och det dröjde ej länge, förrän flere följde efter, ty "Snorre Sturlesson" hann att sända tre lag efter den flyende skonaren, innan denna hunnit utom skotthåll.

Danskarnes kulor gingo, till lycka för Gathe, för högt; och då han nu kommit för om fregatten och en liten stund därefter utom skotthåll, styrde han ned till "Hammaren", hvilken begärde hjälp af honom medels flaggans hissande i "schau".

Lars Gathe lät sätta ut en båt och ro sig ombord på skonerten. Gubben Hammar tog med öppna armar emot sin måg och tackade honom för hjälpen men förklarade, att han fått några grundskott i vattengången, så att, om han ej fick snar hjälp, skulle han säkert sjunka.

Gathe sände nu efter en båtlast folk jämte timmermän. Snart voro pumparna i gång, och efter några timmar voro hålen i "Hammarens" sida lagade samt fartyget läns. De båda skonerterna styrde under tiden söderut, lämnande sin fiende ännu liggande bi och botande sina skador.

Då Lars Gathe kom ombord till sin svärfar och denne först omtalat sin belägenhet, sade han, i det han visade på en officer, hvilken befann sig ombord:

— Här är en riktig en af kung Karls bussar, ska' du tro; det var han, som bestämde oss för att icke ge upp skutan, förrän vi fingo se, hvad det var för en seglare, som kom akter om oss. Det är kapten Tungelfelt, och detta min måg, kapten Gathe.

Kapten Tungelfelt var en krigare vid trettio års ålder, smärt och liflig samt tapper som en äkta karolin. En trehornig hatt, blå rock med uppvikta skört och blanka knappar, gul älghudsväst och ridbyxor, stora kragstöflar med sporrar samt en lång huggvärja med messingsfäste utgjorde hans dräkt.

— Jag lyckönskar mig i sanning — och er med, kapten Gathe — till vår bekantskap; ty utom den tjänst ni gjort mig och er svärfar vid detta tillfälle, har ni troligen beredt er själf betydlig nytta med er manhaftiga tapperhet i dag. Jag skall resa till kungen och har en tämligen stor skinnpåse samt ett bref med mig till honom. Generalen, baron Hamilton lämnade mig dessa saker samt ett egenhändigt bref tillika, som äfven skall till samma höga person. Jag skall själf icke heller underlåta att omtala er tappra bragd i dag, och detta skall säkert muntra hans nåde.

— Nå, det var då, vid St. Georg, som engelsmännen säga, rätt roligt, ty jag hade inte unnat danskarna dessa saker. Emellertid, — fortfor Lars Gathe, — vill jag inte låtsas om någonting för gubben svärfar angående denna sak.

— Se så, mina herrar! — afbröt kapten Hammar. — Nu är jag snart säker på, att jag inte sjunker, och nu kunnen I behöfva något till lifs. Viljen I stiga ned och hålla till godo?

I kajutan var en bastant måltid uppdukad, och de tre kaptenerna läto sig densamma väl smaka. Det biträdande folket blef ej heller glömdt.

Några timmar härefter var "Hammaren" botad så, att den för god östlig vind styrde söderut till Stralsund, under det Lars Gathe, på sin "Hebe" för fulla segel låg nordväst öfver, styrande kurs strax söder om Falsterboref.

Nästa eftermiddag anhöll Lars Gathe en holländsk koff utanför nämnda ref. Denne kom från de af tsaren eröfrade landen och blef därför af Lars Gathe förklarad för god pris. Besättningen måste gifva vika för öfvermakten och fördes ombord på "Hebe", hvarefter Otto Gadd sattes med sex man under sitt befäl att, enligt order af Gathe, i den mörka höstnatten, liksom han själf ämnade göra, smyga sig förbi vaktbåtarna och Kronoborgs kanoner.

Lars Gathes vanliga lycka följde honom äfven nu; ty ett dygn härefter låg han bi utanför Halmstadsbukten, inväntande koffen; då prisen kom så nära, att Lars Gathe kunde ropa till sin löjtnant, gaf han denne order att segla in till Onsala och där lossa sin dyrbara last, som bestod af hampa och talg. Nästa afton ankrade "Hebe" i Göteborgs hamn.

20.

Vintern flytt,
Och rosig vår
Nu på nytt
I härnad går
För att drifva mörkrets makter
Bort mot polens kalla trakter.

Västlig vind
Nu ilar glad
Öfver lind
Och blommors blad,
Och den lösta floden rullar
Fram emellan gröna kullar.

Hafvets våg,
Som nyss i band
Frusen låg
Vid snöig strand,
Brusar nu, och kring den sänder
Rikedom till fjärran länder.

Under hela vintern hade Lars Gathe med all kraft arbetat på sina fartygs fullbordande, och då nu våren 1712 ingick,

ägde han "Narva", "Hebe" och "Lärkan", som den kaprade briggen blef kallad, samt de två skonerterna, förda af hans svåger Hammar och Flarman. Vid kronovarvet arbetades flitigt på den nya briggen.

Lars Gathe bodde med sin hustru i Göteborg under hela vintern, och då han höll ett godt bord, hvilket isynnerhet i dessa dåliga tider var lika eftersökt som ovanligt, såg den unge kaparen trots sitt yrke, en ganska stor umgängeskrets omkring sig. Många af de personer, som umgingos i hans hus, stodo vida öfver honom i samhällsställning och kunskaper; men hans rikedom, gästfrihet och den nåd, han stod uti hos kung Karl, fick jämna ut skillnaden.

På nyåret ankom en skrivelse från konungen till general Hamilton, hvaruti den förstnämnde förklarade sitt synnerliga välbehag öfver den unge kaparens "hurtigja mod och tapperhet" samt "Hans Majestäts ros och beröm för thet han kaprat tvenne till Tsaren destinerade skepp". Generalen uppmanades att gå kaparen, så mycket möjligt var, till mötes samt bisträcka honom med "amunition och kanoner äfvensom att honom ej skulle påläggas någon gård för inkomst, fartyg eller folk, utan månde han det fulleligen besitta". Kapten Tungelfelts berättelse om den strid, Lars Gathe utkämpat mot Tordenskjold, omtalades äfven, och nämnde kapten tycktes ej sparat på loford öfver kaparens tapperhet.

Baron Hamilton, som genom Lars Gathes frikostiga arbetslöner sattes i stånd att hålla varvet i gång och förbygga flertalet af kronans galerer och krigsfartyg, var honom ganska tacksam härför och tog honom i sitt synnerliga beskydd.

Genom sina lyckade kaperier ägde Lars Gathe redan ofantliga tillgångar så väl i penningar, insatta hos handelsman Hjelm, som äfven i varor, magasinerade därstädes och i Onsala. På våren lämnade Lars Gathe åter femtusen dukater till baron Hamilton, som öfversände dem till konungen.

Kapten Hammar den yngre och Flarman, hade i december 1711 inkommit till Göteborg, den ene med tre, och den andre med två fartyg; och, ehuru dessa voro mindre, erhöll dock Lars Gathe på sin del tjugufemtusen riksdaler, då de och deras laster försåldes.

Först af alla var Lars Gathe ute med sin "Hebe" och tog efter en kort strid vid Skagen ett dyrbart danskt skepp. Dettas värde var ofantligt, ej så mycket för fartygets del, som var gammalt och trögseglande, men dess last bestod af salt,

hvilket knappast för penningar kunde erhållas i Sverige vid denna tid.

Denna gång höll dock Lars Gathe på att ej få nytta af sin dyrbara pris, ty på eftermiddagen möttes en mindre, dansk fregatt, som för babords halsar skar de båda fartygens kurs. Här var för Lars intet annat att göra än att inlåta sig i strid med fregatten för att hindra denne att återtaga det dyrbara bytet. Lars befalldo Otto Gadd, som ännu hade danska flaggan uppe och förde befälet på skeppet, att börja en låtsad strid med "Hebe" och att vid fregattens ankomst med alla segel tillsatta, fly från skådeplatsen för striden samt löpa in till Göteborg.

Nu började skott på skott dundra mellan Lars Gathe och hans nyss tagna pris. Efter en stunds skjutande utan att göra hvarandra den minsta skada, skildes de båda fartygen, och fregattens kanoner började spela samt dess kulor nedfalla ett stycke från den djärfva "Hebe".

Otto Gadd ilade med fulla segel rätt östvärt hän för den friska västliga vinden, under det Lars Gathe, helt motvilligt som det tycktes, brassade bidevind, och förföljd af fregatten, styrde nordväst.

"Långa Thom" sände emellanåt en kula in bland fregattens rigg, dock utan synbar verkan och en och annan dylik från den senares bogkanoner plaskade äfven i det upprörda hafvet akter om "Hebe". Striden måste dock afbrytas, ty vinden drog sig några streck sydligare, ökade allt mer samt öfvergick mot solnedgången till full storm.

Då mörkret inträffade, befalldo Lars Gathe vändning. "Hebe" gick nu öfver stag, alla ljus släcktes, och kursen sattes syd-sydost. Tyst och smidig flög "Hebe" genom de höga sjöarna, ett djupt becksvart mörker rådde öfverallt, när man undantager skenet af den blekblå marelden, där de mörka vågorna, upptornade af stormens raseri, brötos mot hvarandra eller krossades mot den framilande skonertens bog och sidor.

Pötsligt lefde det i "Hebes" segel; en mörk massa, på hvilken några slängande lyktor spridde ett dunkelt sken, strök tätt förbi lofvart om skonaren, och en skarp röst ropade:

— Skib — ohoj!

— "Den flygande Holländarn!" — svarade Lars Gathe gycklande.

En pistol afsköts, och en kula hven förbi den skämtandes hufvud.

— Det var fregatten, — sade Sven Nilsson, hvilken stod nära sin befälhafvare.

— Ja, var det så! — svarade denne. — Och säkert vänder äfven han. Sätt storseglet med två ref och låt märsgastarna äntra upp samt slå ut ett ref i märsseglet.

För ökade segel flög "Hebe" nu åstad likt en häst efter ett piskrapp, och ehuru stormen tilltog, förde dock Lars Gathe, för att undgå sin fiende, så mycket segel, som han möjligtvis kunde.

Då det började dagas, insveptes det upprörda hafvet i en tät regndimma, så att någon annan seglare ej från skonerten kunde upptäckas. Vid frukosttiden lade Gathe bi, hållande skarp utkik efter fregatten. Först fram på eftermiddagen lättade tjockan, och icke utan förundran upptäcktes fregatten på endast några kabellängders afstånd i lä. Storm och sjö hindrade emellertid alla fiendtligheter, och de båda fartygen, som hittills legat bi, brassade nu fullt samt följdes åt under små segel, allt jämnt iakttagande hvarandra.

Fregatten, hvilken tycktes segla utmärkt, höll sig jämnt i lä mellan kaparen och svenska landet, endast väntande på bättre väder för att anfalla sin motståndare. Ehuru mycket mindre än fregatten, arbetade den välbygdda "Hebe" fullt ut så väl som den förstnämnde i de höga sjöarna.

Mot nattens annalkande befunno sig de båda motståndarna utanför Vinga, alltjämt styrande sydvart. Det danska krigskeppet höll sig mellan landet och skonerten för att hindra denne från att smita in uti något af de därtill så lämpliga inloppen kring Brännö, Käsö eller Vargö.

Snart måste dock båda fartygen vända samt hålla ut åt sjön, ty strömmen, i förening med den allt mer tilltagande stormen, dref dem in till de här skummande bränningarna. Just då solen sjönk, gick "Hebe" ånyo öfver stag och fregatten likaledes. Regnet störtade nu ned i strömmar; orkanen piskade Kattegats vågor med ohäjdadt raseri, och den mörka natten upplystes stundom af en glänsande blix. Ett fruktansvärdt oväder rasade, och åskan lät höra sitt majestätiska dunder. Vid skenet af en skarp ljungeld såg Lars Gathe fregatten, som nu ej vågade sig närmare bränningarna, vända nordväst öfver, antagligen för att lägga bi och invänta morgonen.

Befälet på "Hebe" kände sig rätt oroligt och samlades omkring befälhafvaren. Denne syntes dock helt lugn, åtmin-

stone till det yttre. Under ett kort uppehåll i stormen sade han till Sven Nilsson:

— Jag vet, att I ären "bange", som dansken säger, emedan båda de Vrångöbor, som vi hade ombord här och som kände till hafvet i denna skärgård, äro ombord på skeppet vi nyligen kaprade; men — vid St. Georg! som engelsmannen säger — skall icke "Hebe" ändå slingra sig undan. Vi styra rätt på Tistlarne, och då utkiken varskor "bränningar förut", så passa väl på mina befallningar. Så snart vi komma innanförlunden, så hafven I en kanon klar. Hör upp nu!

Två minuters tystnad följde på befälhafvarens ord; en klar blixst svepte om hela skonerten.

— Bränningar förut! — ljöd det från utkiken.

— Fall hårdt! — ljöd Lars Gathes stämman, skarpt och gällt öfver storm och sjö. I samma ögonblick föll "Hebe" af, lämnande brott och bränningar om styrbord. Ett par minuter härefter lofvade fartyget upp och lades bi.

— Klart vid kanon!... Fyr!... Ladda!

Lika gällt som klangen af en messingsklocka hördes dessa kaptenens befallningar. Fräsande blixstar och ett döfvande åkslag besvarade det från "Hebe" aflossade skottet. Då meningen med detta var att erhålla lots, afsköt Lars Gathe ett skarpt skott, ungefär hvar femte minut. Efter en tid af omkring en och en half timme hade dock "Hebe" drifvit inåt land, så att den hade bränningar och brott rundt omkring sig, och få voro de af dess besättning, som ej ansågo sin sista stund vara nära.

— Hvad dj... ha ni där att göra? — ropade Lars Gathe plötsligt till en mängd karlar, hvilka han vid skenet af en ljungeld såg sysslade vid lä reling. Han ropade nu efter lanternor, och Tolle samt kajutvakten, som varit beordrade att hafva sådana färdiga, syntes ögonblickligen på däck, hvar och en upplysande detsamma med två klara lyktor.

— Svara genast! Hvad gören I? — skrek Lars Gathe ånyo.

— Vi klara båtarna, ty vi ämna inte låta dränka oss, — sade en trotsig stämman.

— Gån genast förut och lyden ögonblickligen mina befallningar, eller ären I dödens! — röt kaptenen.

— Det äro vi allt ändå, och f-n må gå till botten i ditt sällskap, då vi kunna rädda oss i båtar...

Den uppstudsige hann ej fullborda meningen; ett flammande sken upplyste däcket, ett skott hördes, och en kula ur kaptenens pistol splittrade hans hufvud. Med en annan pistol i vänstra handen och sin dragna klinga i den högra, rusade Lars Gathe fram emot de ännu vid båtarna stående männen.

— Håll kapten, håll! — ropade Tolle. — Här är en båt i lä.

— En kastända ombord, — befalldes Lars Gathe och stoppade sitt bälterör på sig samt stack sitt svärd i skidan.

Folket lydde, och tre å fyra tåg hvirflade ned i den lilla båten, som nätt och jämnt skönjdes vid lyktornas sken.

“Hal’ in raskt!” ropade en röst, hvilken tycktes komma ur havets djup, och få sekunder därefter lyftade tjuftals händer ombord en genomvåt man, som knopat om sig ett af kasttågen och från båten hoppat i hafvet.

Den nykomne, som nedlades på däck, reste sig genast, löste tåget af sig samt begaf sig strax till rodret.

— Är du lots? — frågade Lars Gathe.

— Ja kapten! Låt brassa fullt genast och bort med lyktorna — vi måste snart vända. Hala bidevind!

En dödstygnad rådde på däcket, bränningarna dånade förut och i lä.

Nu gaf lotsen order till vändningen; långsamt sköt “Hebe” upp i vinden, dess försegel fladdrade — det var ett ögonblick af ovisshet... Slutligen fyllde vinden i från förra läsidan, bräckte i klyfvaren, och märsseglet brassades rundt.

— Fullt märssegel! — ropade lotsen.

Som kattor voro jungmännen på rån, refsejsingarne löstes, och medan gastarna ännu voro till väders, hissades rån. Märsseglet stod fullt, och framåt sköt “Hebe” mellan brott och bränningar, stundom så nära dem att skummet därifrån att stormen fördes ombord.

— Tre man till rors — jag måste förut på utkik, — sade lotsen, lämnande ratten till löjtnant Sven Nilsson.

Högt i fören stod nu Vrångö-lotsen Mathias Viking och lotsade kapareskonerten in genom Måholmsundet och den smala farleden uppåt Donsö. Då “Hebe” passerat Kårholmen, lofvade hon till, bärgade segel och gungade snart, trygg för stormens raseri, vid sitt säkra ankare.

— Vid St. Georg, som engelsmannen säger, har du icke gjort ett godt arbete i denna natt, — sade Lars Gathe till lotsen. — Kom nu ned till mig, så skola vi dricka en bägare tillsammans; och så väl du som dina följeslagare i båten skola ej blifva obelönade. Jag visste nog, att om det var någon möjlighet att komma mig till hjälp, så skulle lotsarna från Vrångö snart vara ombord hos mig, och det om sjön också ginge öfver Kungsö.

— Det hade väl varit mer än som hända kan, och nog var det hårdt i natt; men, Gud ske lof, nu är det öfver! — svarade lotsen och följde Lars Gathe ned i kajutan.

Genom skeppsskrifvaren lät kaptenen utdela vin och spirituosa till besättningen samt bjöd befälet att tömma ett glas för deras raska lots.

Då Gathe nedkommit i kajutan, öppnade han där ett skåp, hvaruti han förvarade en mängd lådor innehållande silfverpokaler och andra saker af denna ädla metall, af hvilket förråd han allt emellanåt utdelade någon pjes till personer, som gjort honom väsentligare tjänster, eller åt sådana ibland besättningen, som i strid gjort sig förtjänta af en utmärkelse för tapperhet och mod.

Kaparen framtog nu en dylik pokal, fyllde den med vin och lämnade den till Mathias sågande:

— Se där, min käre Viking; töm nu denna bägare med oss, och tack skall du i sanning hafva för det mod och den skicklighet, du visat i natt! Här har du tvåhundra riksdaler i silfver till dig och de båda andra, som seglade dig ut. Och den bägare du nu tömmer, skall du behålla till ett minne af mig! Ofta skall jag minnas dig; och behöfver du någonsin en hjälp igen, så vänd dig till Lars Gathe.

Härpå tömdes nu några bägare, och en timma därefter roddes lotsen till land, rätt nöjd med sin lotsning.

21.

Knappt hade lotsen till sin hemö hunnit,
Och solen stigit utur öster opp,
Och morgondimman till en del försvunnit,
Förrän man varnade från klippans topp
En örlogsman, som Måholmssundet funnit.
Med refvadts segel in däri han lopp;
Med flagg och vimpel ännu ej han ståtar,
Men sänder strax till Vrångö tvänne båtar.

Snart trädde i Mathias Vikings stuga
En dansk off'cer med tolf till tretton män;
Men djupt i dörren måste de sig buga;
Ej mer än tio kvarter hög var den.
"Säg!" sad' off'cern, "men våga dock ej ljuga —
Är du Mathias Viking du, min vän?"
"Ja", svarar lotsen stolt. "Rätt så! Jag är det;
Det är mitt namn. Jag skäms ej, att jag bär det."

"Nå väl! Då skall du genast med mig följa
Och lotsa vår fregatt i dessa sund;
Men ingalunda vill jag för dig dölja
Att sätter du vårt fartyg upp på grund,
Din hustru kan i sorgedok sig hölja,
Ty du blir skjuten uti samma stund.
Om ej du följer, alla hus vi tända
Och ändock dig ombord på skeppet sända."

Här tycktes för Mathias Viking ej finnas något att välja på, hvarför han svarade: att fastän det var förbjudet att lotsa fienden, så skulle han, om de ville skona byn, nog följa med, bara han fått taga litet kläder på sig. Detta beviljades, och

under tiden hviskade den sluge losten till sin hustru och bad henne varsko kapten Gathe om saken. Om det också skulle kosta hans lif, så ämnade han sätta fregatten på grund, och kapten Gathe borde då passa på.

Härefter medföljde han den danska officeren ned till båtarna; dessa rodde nu med den fångna lotsen till fregatten. Då Mathias Viking kommit ombord på densamma, trädde dess befälhafvare emot honom ock sade:

— Jag har af mitt folk hört, att du skall vara den skickligaste lots i hela denna skärgård, och att du hittar i hvartenda hål här. Nu är saken den, att jag måste få fatt i en skonert som heter "Hebe" och föres af en listig krabat vid namn Gathe eller Gade eller något sådant där. Kan du nu lotsa mig igenom här, så att jag hinner fatt honom, så skall du erhålla en så hederlig lön därför, att du kan köpa dig en egendom, när du vill. Men kom väl ihåg, att om du törnar på eller på annat sätt förråder mig, så blir du skjuten och det tvärt. Förstår du?

— Ja nog förstår ja' dä', käre hjärtandes, — svarade Mathias helt enfaldigt; — men om ja' nu lotsar kapten, så blir ja' hängd på fläcken, då ja' kommer hem, och då' ä' la inte bättre dä'.

— Åh, du kan få följa med oss till Danmark och bosätta dig där, så det senare bör du ej frukta för. Välj nu fort hvilket du vill!

— Herre gu'! Det blir la ej för bättre då — nog hittar jag vägen alltid; det förstås la, — svarade Mathias och ref sig med högra handen bakom örat samt började nu att sköta sin tjänst som lots.

Detta gick dock mycket långsamt och försiktigt, och då allt var klart, måste ankaret släppas i botten en gång till, ty fartyget fick ej den fallning, som lotsen önskade. Slutligen var det under segel och sköt god fart undan vinden förbi Sjumansholmen och bortåt Donsö. Snart syntes topparna af "Hebe". Den låg med seglen till och tycktes ej ännu fått upp sina ankaren. Vid sidan af Mathias Viking, som stod vid ratten, hade befälhafvaren på fregatten själf ställt sig med en laddad pistol i handen och förklarar Mathias, att han vid första misstanke skulle skjuta.

Just då den danska fregatten passerade norra udden af Vrångö och var helt nära berget, släppte lotsen rodret, ryckte

pistolen ur handen på den öfverraskade kaptenen samt hoppade i sjön. I samma ögonblick törnade skeppet med en sådan kraft, att det brakade i alla fogar; fören reste sig högt, och det ståtliga fartyget lade sig öfver åt styrbords sida.

Ett högt skrik hördes af besättningen i det samma som fregatten stötte på grund. Den danske kaptenen visade dock genast stor sinnesnärvaro, och hans befallningar ljödo klara och tydliga. Dessa voro: att bärga seglen, surra kanonerna, göra båtarna klara samt skjuta lotsen, som nu gick i land på udden. Den senare ordern var dock ej lätt att verkställa, ty Mathias, som anade oråd, gömde sig så snart han kommit på det torra bakom en på denna udde liggande hög, rödaktig rullsten, hvilken än i dag bär namnet Vikingssten.

Plötligt dundrade nu några skott, skrot och kulor rasslade öfver det folkuppfyllda däckets på fregatten, dödande och sårande en hel mängd af besättningen. Strax därpå syntes kapareskonerten akter om fregatten och gaf den ännu ett lag långskepps. Så väl kaptenen som flere af befälet stupade vid denna ödeläggande salva, och då den redlösa fregatten ej kunde gifva sin fiende ett enda skott till svar, utan ännu en gång erhöill ett lag från skonertens kanoner, så skyndade sig en matros och strök dess flagga. En del af besättningen, som sändts i land för att tillfångataga Mathias Viking, gaf sig godvilligt åt honom och några fiskare, då de sågo sitt fartyg stryka flagg. De fördes helt vänligt af lotsen ned till stranden, och Mathias Viking medföljde en af de båtar, som hade fört Gathes löjtnant Sven Nilsson med en del beväpnade kapare i land, ombord på "Hebe".

Vid fallrepsröppan stod lotsens hustru och vid hennes sida den unge kaparekaptenen.

— Välkommen, min tappre vän! — ropade Lars Gathe jublande åt den modige mannen. — Du har gjort både mig och fäderneslandet en ovärderlig tjänst, och din modiga hustru har också gjort sig förtjänt af stor tacksamhet. Låtom oss nu, efter min plägsed, tömma en bågare för denna bragd, innan vi begifva oss i land och taga med oss de danska fångarna till Göteborg.

— Se här! — sade lotsens hustru, visande en silfverbågare lik den Mathias Viking fått af Lars. — Ser du, hvad jag har fått af kapten, och fullt med pengar i den till.

— Jo, jo! den ene är så god som den andre, och därför är det där, som det bör vara, — sade Lars muntert. — Men

skål nu, min käre Viking, för dig och din hustru! Nu följn I båda med mig till Göteborg, så att jag får föreställa er för öfverkommendanten, hvilken ytterligare må belöna er.

— Tack kapten! Hjärteliga tack! Men min lille gosse längtar efter mig i hemmet, och honom kan jag inte fara ifrån för all världens rikedomar — det förstår I nog. Mathias kan nog följa med er och lotsa, men för Guds barmhärtighets skull, akta honom för dansken. Får han tag i min man, så gör han ända på honom. I måste ansvara mig för honom. Lofvar I mig det?

— Naturligtvis, mor lilla! Aldrig ett hår skall krökas på hans hufvud; det svär jag på vid St. Georg, och det kan I lita på, — sade kaparen.

En stund härefter for Lars Gathe i land med lotsens hustru.

En förfärlig verkan hade "Hebes" skott åstadkommit ombord på fregatten. Af dess besättning, som utgjort närmare tvåhundra man, återstodo ej mer än omkring nittio, och af dessa voro närmare femtio sårade. De fleste af dessa, som ej kunde föras med, inhystes hos fiskare och lotsar med löfte om god vård därstädes, men äfven med tillsägelse från Lars Gathe, att om de på minsta vis förolämpade befolkningen, så kunde de vara förvissade om att bli hängda.

Kaparen lämnade nu sin förste löjtnant kvar på fregatten med en del af besättningen från "Hebe" för att taga vård om det danska fartyget samt göra allt i ordning för att taga den af grundet.

Kvällen bredde nu sitt dok öfver öar och haf; stormen aftog, och klar som en stor sköld af silfver lyste snart månen öfver fjärdar och sund. Rundtom på öarna Donsö och Styrso hade ryktet om Lars Gathes seger spridit sig, och den ena båtlasten med människor efter den andra anlände snart för att beskåda det tagna krigsskeppet samt höra talas om Mathias Vikings bedrift. På den nu redan till Vikingsudden döpta, uppskjutande klippan flammade snart ett par tjärtunnor.

Då Lars Gathe lät utdela rom och öl samt skeppsskorpor och smör från fregattens förråd, stod snart ett gästabud på klippan kring Vikingsstenen, sådant som säkert aldrig tillförne.

Äfven på "Hebe" öppnades denna kväll kärleus sprund, och sedan Lars Gathe varit i land och fått löfte att dagen därpå erhålla omkring hundra fiskare till hjälp att taga fregatten

af grund, inbjöd han sina officerare och Mathias Viking till kajutan samt tömde där mången bägare tillsammans med dem.

— Nå, Mathias Viking! Har du varit så illa ute förr, som på det här dygnet? — frågade Lars Gathe sin gäst, i det han drack honom till och därefter på nytt fyllde i hans bägare.

Mathias Viking dröjde en stund med svaret och sade slutligen:

— Ähja, det har väl varit möjligt det, här ibland öarna tilldrar sig allt besynnerliga saker; men det ä' inte lönt att tala om så'nt. Då' ska' just inte vara bra då'.

— Vid St. Georg! — ropade Lars. — Det är ej farligt att tala om hvad som helst här ombord, det svär jag på. Berätta oss nu en historia, ty det är vår vana här. En visa ibland och en pepprad historia därpå — se det är muntert.

— Nå ja, inte är jag bang å mig just, fast jag vet många, som inte vilja tala om sådant, — sade lotsen efter en stunds uppmuntran af värden och hans gäster.

— Det är, — började han, — mer än tjugu år sedan, en natt, då det blåste en herrans storm från sydväst. Han hade förut blåst nordlig med snöyra, men öfvergick på natten, som sagdt är, på sydväst och ökade både i snö och vind; det var ett förskräckligt väder.

Jag hade just blifvit lots då. Under hela min ungdom hade detta utgjort min sträfvan, hvarför jag äfven snart sagdt dag och natt legat ute och pejlat samt lodat i alla håll och sund i denna skärgård, äfvensom rundt hvartenda skär och undervattensgrund här omkring. Allt nog: denna natt röt orkanen vildt och det yrande skummet flög öfver bergen, piskande väggarna i den lilla ryggåstuga, där mi' gamla mor och ja' bodde. Plötsligen kastades dörren upp af en häftig stormil, stugan upplystes af ett blixlikt sken och ett dånande nödslott hördes.

Jag kastade fort på mig mina kläder och skyndade ut. Snart var jag i min båt och styrde, för bottenrefvadt segel, söderut. Några skott läto mig förstå, dels att fartyget närmade sig, och dels att det styrde in åt Valöknapp samt hade undgått så väl grunden vid Tistlarne som de vid Kalfholmen och Varö.

Då jag kom in i Kungssundet, såg jag äfven en stor örlogsbrigg som ankrade på Varö redd och svajade upp för sina ankaren. Jag lade nu till vid Kungsö och tog ned den lilla segellapp, jag haft uppe, för att ro ut till briggen och

anmäla mig som lots, då jag i stället full af undran blef vittne till ett upptråde, som jag nu vill försöka att beskrifva för eder.

På briggen syntes en mängd ljus och facklor, och snart rodde en starkt bemannad större båt i land samt lade till i lä om ön ej långt från den plats, där jag befann mig. Ur slupen landstego två män, förande emellan sig en kvinna, samt åtföljda af fem beväpnade män, hvilka buro hvar sin fackla. Fyra af de senare fattade, vid en vink af den ene utaf de först landstigna männen, hvilka syntes vara de andres förman, tag i kvinnan och buro henne uppåt den branta ön. Först gick en fackelbärare, sedan den ene herrn och därefter de fyra karlarna med sin börda; tåget afslutades af den andre befälhafvaren.

Undrande följde jag tyst efter det dystra tåget. Då det uppkommit på högsta höjden af ön, på den lilla plan som ligger tätt vid det stora stenröset, däri vikingakungen skall vara begrafven, stannade det, och kvinnan ställdes på marken; facklorna nedsattes i en ring, och fyra af tjänarna erhöilo befallning att gå tillbaka till båten. Den längste af de båda herremännen tilltalade kvinnan på ett språk, som jag dock ej förstod. Jag var helt nära och låg bakom en sten samt betraktade med undran, hvad som föregick. Damen kunde vara tjugufyra år. Hon var den vackraste kvinna jag sett och klädd i en mycket dyrbar dräkt; kring det tjocka, ljusa håret slingrade sig ett band af stora, glänsande pärlor och sådana prydde äfven hennes hals och armar.

Den längste af främlingarna var en vacker man; han såg ut som en konung; ädla stenar blixtrade från hans fingrar, och från fästet af hans svärd gnistrade det som en sol. Det syntes, att han var van att befalla, och den vördnad männen visade honom, tycktes nära nog häntyda på en furstes makt.

Han talade, och hvarje mening föreföll afvägd; hvarje ord syntes vara ett bevis eller en dom öfver den framför honom stående kvinnan.

Denna hade stolt afbrutit den talande några gånger och liksom försvarat sig mot någon anklagelse; plötsligen började hon att darra, hennes hållning blef osäker, en kritaktig blekhet öfverfor hennes drag, och med ett skri kastade hon sig till den talande främlingens fötter.

Denne vek undan den knäfallande, såsom man skyr en orm, och vid en vink af sin herre närmade sig den närstående

tjänaren samt återförde kvinnan till midten af den utaf facklorna upplysta kretsen.

Främlingen talade, hans röst blef högre och skarpare. Han hade kastat af sig den befvade hatten; ådrorna på hans höga panna svälldes af vrede; hans ögon blixtrade, och han slutade sitt tal med några ord och en rörelse med handen, liksom han ropat till den arma knäböjande ett orubbligt: "Du måste dö!"

Tjänaren närmade sig den vackra kvinnan, band hennes händer på ryggen, och fattande med vänstra handen i hennes guldgula lockar, drog han ur slidan ett kort, bredt svärd, färdig att som det tycktes, vid minsta vink af sin herre, låta detta vapen beröfva den knäböjande lifvet.

Främlingens följeslagare vände sig nu till den förre och tycktes anropa honom om nåd för det arma offret, men sänkte snart dystert sitt anlete och vände sig bort, liksom öfvertygad om domens rättvisa, sedan den förre yttrat några ord. En rörelse af främlingens högra hand — ett svärd blixtrade — ett fasans skri — och mannen med det dragna svärdet höll ett afhugget kvinnohufvud i sin hand.

Jag hade rest mig upp och ämnade, utan att tänka på det jag var obehäpnad, störta fram för att rädda den olyckliga; men en besynnerlig förlamning återhöll mig. Hela detta skådespel föreföll mig som en ohygglig dröm, och det var för mig omöjligt att röra mig från platsen. Kallsvetten rann utför mina tinningar, jag skylde mitt ansikte med händerna, och då jag några minuter därefter blickade omkring mig, var den hemska synen försvunnen. Ett par af facklorna voro dock kvar, de andra hade borttagits eller slocknat.

Jag närmade mig platsen, men rusade snart därifrån, ty en röd pöl af blod, hvori syntes tvänne glänsande pärlor, hvilka pryddt det olyckliga offrets hår, visade mig, att jag ej drömt — att den rysliga händelsen var sanning. Jag kunde ytterligare öfvertyga mig därom, då jag kom ned till stranden, ty i den gryende dagningen såg jag, huru främlingarna med sin börda insvept i en kappa gingo ombord på den till ankars liggande briggen.

Som en drucken tumlade jag in i mitt hem och vet ej ännu, huru jag kom dit. Då jag åter kom till mig själf, stod min mor vid min bädd och fuktade mina brännande tinningar

med vatten, samt hade lagt en åskvigge under min hufvudgärd*), ty jag hade yrat och haft onda drömmar.

Stormen hade lagt sig och vinden gått öfver till östlig; en annan lots hade följt briggen till sjös. Det var ett engelskt eller skotskt fartyg, som han trodde en örlogsmän. Han hade fått hederliga lotspengar och uppgaf fartygets namn vara, "The Vengeance". Strax efter det han lämnat briggen, hade därpå firats en begrafning, ty alla flaggor och vimplar hade hissats på half stång, och under kanonsalut hade någonting liknande en människokropp, insydd i en säck, kastats i hafvet; det sjönk genast och briggen aflägsnade sig, styrande västerut.

Härmed slutade Mathias Viking sin berättelse.

— Bravo, vid St. Georg, som engelsmännen säga! Bravo lots! Det där var en rafflande bit — se här, skål! — ropade kaptenen och fyllde i lotsens bägare.

— Nå, du hade väl drömt allt det där, kan jag tro? — sade löjtnanten skålande med lotsen.

— Nej, nej, det var inte så väl — hvart ord är sanning och så mycket mer som...

— Så mycket mer som?... Tala ut lots Viking! Här behöfver du ej skräda dina ord.

— Sjung ut du, Mathias! — ropade Gathe med bägaren i hand.

— Nå ja! Så hören då: Jag var dagen därpå uppe på Kungsö och hittade där två stora pärlor eller knappar samt några af de nedbrända facklorna. Jag kastade fackelbitarna i sjön, men pärlorna har jag ännu kvar.

— Nå, än de öfriga märkena af fotsteg, blod och dylikt?

— Där växer ett frodigt gräs, och barnen tumla sorglöst om med hvarandra på denna plats, icke anande den rysliga händelse, som därstädes ägt rum.

— Låt mig köpa de där båda pärlorna, — sade Gathe, då lotsen slutat sin berättelse; — det skulle vara roligt att hafva dem som ett minne af denna dag.

— Köpa dem får I icke, men vill I ha dem, så tag dem gärna för mig. Jag skall sända efter dem med en pojke, som jag såg ombord nyss.

*) Åskvigge = stenyxa eller flintmjäsel sedan stenåldern. Dessa stenvärtyg sedan hednatiden begagnas ännu af de gamle på västkusten såsom talismaner mot sjukdomar.

Lotsen sände nu en fiskaregosse, som af nyfikenhet gått ombord på "Hebe", hem till sin hustru med begäran att få de båda "knapparna", och snart hade Gathe tvänne stora, ostindiska pärlor af sällsynt skönhet för sina ögon.

På inga villkor tog dock Mathias Viking emot någon betalning för de båda pärlorna.

Från öarna Donsö, Styrösö, Vrångö och äfven från fasta landet, voro dagarna härefter flera hundra man sysselsatte med att under Lars Gathes ledning taga fregatten af grund, och på tredje dagen flöt den äfven för sitt ankare, bredvid "Hebe", nödtorftigt upplagad och i stånd att själf segla upp till Göteborg. På eftermiddagen syntes "Hebe", åtföljd af sin fångst, på hvilken dannebrogen vajade under den blågula flaggan, stolt segla förbi Nya Elfsborg och snart därefter förtoja vid kronovarvet, där Lars Gathes nya brigg nu låg nära färdig att löpa af stapeln.

22.

Haf i purpur, sol i flammor,
Västra himlen uti glöd;
Så var sommarkvällen sjunken,
Hvarje bergstopp lyste röd.

Tyst det hviskas uti lunden,
Syrsan spelar, trasten slår,
Och den lilla bäcken muntert
Dansande till hafvet går.

Stilla ligger hela viken,
Ramnö speglar sig däri;
Och vid stranden fisken leker,
Slår i vattnet glad och fri.

Hela Kungsbackafjorden låg som en klar kristallskifva, och dess yta öfvergick så småningom från rödt till violett och azurblått, allt efter som solen sjönk och milda skuggor lägrade sig däröfver. De öfver dessa sväfvande tärnorna och fiskmåsarna skiftade i guld och purpur, och på den höga kullen lyste Onsala kyrka, täflande i glans med dessa luftens bevingade invånare.

Lars Gathe var åter på besök i sitt fädernehem, och Ingela hade mottagit honom och några af hans "gastar" med den gästfrihet och värdighet, som hon ansåg höfvas af hustrun till en man, som nu genom sin förmögenhet och sina bekantskaper åtnjöt ett visst anseende. Fru Ingela bodde nämligen under den vackraste delen af sommaren ute på Gatan och skötte då med kraftig hand därvarande verkstäder och magasin.

Visst var det i början något ovanligt för de råa arbetarna att rätta sig efter en kvinnas befallningar, men då fru Ingela tvärt afskedade ett par af dessa, för att de voro lata, och en annan gång på själfva lastbryggan lät duktigt piska upp en, som mot henne yttrat sig vanvördigt, så vardt det snart ordning i det hela; och blef det sedan sagdt, att folket därstädes hyste nära nog samma fruktan och visade samma lydaktighet för den manhaftiga fru Ingela Gathe, som för hennes allrådande herre och man.

Lagar och författningar under denna tid åtlyddes föga; de, som hade makten, styrde och ställde som de behagade. På ett gods i Halland vågade prästen i församlingen icke börja gudstjänsten i kyrkan, förrän den nådige herrn infann sig, huru länge han än dröjde, eller till dess bud anlände med underrättelse, att han icke kom. Då en dräng på samma gods skulle dömas för begånget brott, vågade ej häradsrätten afkunna utslaget, förrän domaren och nämnden besökt samma herre och förfrågat sig, huruvida domslutet behagade honom eller ej. Krigshären var borta, konungen i Turkiet. Tjänstemännens löner voro till en del indragna till krigsgärd, och som en då lefvande lagman skref: allt är oreda, penningar och salt finnas ej; missväxt följer år på år, och ingen vill lyda, utan hvar och en är herre öfver sin stackare.

Det är ej underligt då, att kaparekaptenerna lefde som forntidens fylkeskonungar, och många berättelser äro ännu på västkusten i svang om, huru de "regerade" och lydde blott sina egna lagar.

Af dem alla var Lars Gathe otvifvelaktigt den förnämste, många voro de godtyckligheter, som han lät komma sig till last, och vi skola framdeles se, att han därvidlag gick till ytterligheter; men minnena efter honom i den västra skärgården, sammanstämma alla däruti, att han, ehuru till ytterlighet sträng och rå under de första åren af sin kaparebana, sedermera antog något finare seder. Sitt folk tog han faderlig vård om, då de voro sårade, sjuka eller på annat sätt bragte ur stund att följa honom på hans kaparefärder. Många andra drag af hjälpsamhet och godt hjärta från hans sida lefva också ännu i skärgårdsbons berättelser om denna märkvärdige man.

Då han var ute på Gatan, hade han som oftast ett tiotal af sina förnämste bussar med sig; kanske de oroligaste, som han ej vågade lämna i Göteborg, eller sådana som han rakt icke ville mista, emedan de voro tappre och nyttige på kaparefärder, men utan Lars Gathes beskydd, lätt kunde anammas af rättvisan för fordom begångna lagöfverträdelser. De bildade ett slags livvakt, och liksom hans öfriga besättning, visade de honom en till det otroliga gränsande blind lydnad, hvarom äfven många berättelser än i dag äro gängse i Onsalatrakten och den öfriga skärgården.

Denna vackra sommarafton finna vi Lars Gathe och hans hustru inbegripna i ett lifligt samspråk, gående vägen nedåt Gottskärs fiskläge.

— Och du säger, — sade Lars Gathe, fortsättande ett nyss inledt samtal, — att den stackars flickan bestämdt anhållit hos dig att få tillbringa den tid jag och mina gastar äro härute i sin lilla koja vid stranden — hm — det ser ut, som hon vore rädd för dem. Men jag är säker på, att ingen af dem vågat göra henne något för när.

— Detta tror jag ingalunda vara fallet, men jag anar orsaken, och jag vet ej, om jag inte skall gilla min vackra Aimas blygsamhet, — svarade fru Ingela.

— Blygsamhet — hvad har hennes blygsamhet med detta att göra?

— Jo ser du, jag tycker mig hafva märkt, att din löjtnant Otto Gadd håller på att smälta i glansen från Aimas vackra ögon, och då han ej ännu yttrat någonting, anser Aima det vara skäl att hålla sig undan än så länge och . . .

— Hålla sig undan? Hvad tusan tjänar det till, isynnerhet som du nämnt, att din förra friare, Jöns Pehrsson, hänger efter flickan, ehuru hon ej kan tåla honom. Har hon

nu något tycke för min raske Otto, så passade det ju så mycket bättre, och jag skulle inte ha något emot att göra bröllop åt dem, och det med det första. Låt oss gå ned till Lariskas gamla koja och språka med flickan! Vi skola höra, hur det låter.

De samtalande togo nu af från vägen samt följde den till Aimas hem ledande gångstigen.

Plötsligt fattade Lars Gathe sin hustru vid armen och kastade omkull henne bakom en stor fläderbuske, som växte nära invid stenvuren till Aimas täppa, gömde sig själf i densamma samt drog fram sitt, i bältet sittande bälterör och siktade mellan buskens grenar uppåt klippan öfver Aimas stuga. Ehuru allt detta var ett ögonblicks verk, såg dock Ingela en man, som hon igenkände för Jöns Pehrsson, hvilken från klippan med en lång ryttarepistol lade an på någonting i den lilla trädgården.

Samtidigt smällde två skott. Ett högt skri hördes från trädgården, och Lars Gathe med Ingela skyndade dit in. Då skotten smällde, reste mannen på klippan sig hastigt, snurrade rundt omkring, tog ett steg framåt och föll omkull.

Vid inträdet i trädgården sågo Lars Gathe och hans hustru den vackra Aima liggande på knä och i hennes armar Otto Gadd. Blek som marmor hvilade den unge mannen sitt hufvud i flickans sköte.

— Vatten, Lars, vatten! — bad den unga frun, och fort skyndade kaparen in i Aimas stuga efter det begärda, samt var snart åter med en fylld kanna.

Under tiden hade fru Ingela med varsam hand öppnat Ottos rock och därunder upptäckt ett djupt skottsår, hvarur en mängd blod framkvälldes. Kaparens hustru tvättade såret, under det Aima baddade den unge mannens tinningar med vatten. Lars Gathe gick åter in i stugan efter mera vatten; under det han var frånvarande, slog Otto upp ögonen och sade:

— Jag såg upp och kände igen den skurken...

— Tyst! — hviskade Ingela strängt åt den sårade. — Säg ingenting till kapten! Han kommer strax; vi skola nog hafva den där lömmördaren i minnet.

— Kapten och frun här? — hviskade Otto, men sjönk med en blick på Aima åter mot flickans knä.

I detsamma kom kaptenen ur stugan.

— Såg ni, hvad det var för en skurk? Jag hoppas han ligger däruppe; jag hade godt korn på honom och skall väl

leta reda på den fördömde lönmördaren. Hvem var det Aima, kände du honom?

— Nej, herre! Vi stodo och talades vid, Otto och jag, och då smällde ett skott upp öfver oss; Otto tog ett steg bakåt och segnade i mina armar, — svarade den vackra flickan rodnande.

— Har han kommit sig ännu? — frågade Gathe.

— Ja, han öppnade ögonen nyss, men har förlorat mycket blod. Hjälp oss att bära in honom, — sade fru Ingela.

Otto befann sig om en kort stund till sängs i Aimas stuga, och fru Ingela sysselsatte sig med hans sår, biträdd af den unga flickan.

Lars Gathe smög sig ut. Han klättrade fort uppför klippan och var snart på den plats, där våldsverkaren kort förut hade befunnit sig. Öfverraskad att ej finna någon där, såg han sig omkring och märkte då en större blodfläck, nära densamma en bit af en pistolkolf samt längre bort ett mässingsbeslag af den sort, hvori laddstocken nedskjutes å ett längre sådant vapen.

— Aha! — sade Lars med grym uppsyn; — det ser dock ut, som han blifvit märkt. Vid St. Georg! Får jag reda på den uslingen, så hänger jag honom i . . . Åh f-n! Hm! Kanske att han är hängd förr en gång . . . Jag undrar, hvar han håller hus . . . Det vore honom likt, den skurken. Det förefaller mig, som om mannen, som stod här, hade något tycke af — ja — troligen var det han. Den slyngeln har ju slagit för flickan, sade Ingela. Nå nå! Jag skall snart få reda på det.

Med dessa för sig själf uttalade ord återvände kaparen, medtagande sitt fynd, och befann sig snart vid den sårades bädd.

Denne var nu återkommen till sans, men led gruffiga plågor; som det syntes, mest förorsakade af Ingelas förfarande. Hon hade nämligen fått in en tång i såret och, blodig öfver handlederna, bemödade hon sig att uttaga kulan.

— Kom hit, kapten, och håll honom; han rycker och rycker på sig, så att jag ej kan få tag, — sade hon till sin man.

— Se så där ja, — fortfor hon. — Det är bra! Får jag blott ur kulan, så kommer han sig nog. Den har gått uppifrån och nedåt på yttre sidan af bröstkorgen. Håll i Aima! Darrar du flicka? Håll stadigt, Lars!

Och nu drog den manhaftiga unga kvinnan ut tången samt visade sin förvånade man, att hon lyckats bemäktiga

sig kulan. Ögonblicket därpå föll dock tången ur hennes hand, den blodiga kulan rullade framåt golfvet, och kaparens unga hustru segnade, blek som en lilja, i sin mans armar.

Lars Gathe lade henne på en bänk, ropade på Aima att se om henne och vände nu sin uppmärksamhet åt Otto, som snart af Lars' vana händer blef förbunden. Då fru Ingela återkom till medvetandet, hvilade hon i sin mans armar; denne böjde sig öfver henne och tryckte en kyss på hennes läppar; hon sade då rodnande:

— Jag är en kruka, Lars! Och jag riktigt skäms att se på dig.

— Det gör du orätt i, min älskade! Du är den modigaste kvinna jag sett, och du likar mig mer än någon annan på jorden.

Det blef nu beslutadt, att Otto skulle förblifva, där han var, och att Aima skulle vårda honom samt hela saken hållas tyst tills vidare. Kaparen och hans maka aflägsnade sig, lofvande att sända flickan hvad hon behöfde till den sjukets vård och helande.

Den vackra aftonen var nu förvandlad till natt, en hvit, smal skära — det första nyet — visade sig, svagt glänsande i den dunkla sommarnatten, och endast en tindrande stjärna lyste från den nattblå himmelen.

Då Lars Gathe och hans hustru vandrat ett stycke på hemvägen, sade han:

— Vet du, att fast jag inte kände igen bofven, som begått detta brott, så har jag ändå — tror det åtminstone — reda på hvem han är och skall allt näpsa honom så, som han förtjänar. Kan du gissa hvem jag misstänker?

— Nej då! Hvem skulle det vara?

— Din gamle friare.

— Jöns Pehrsson?

— Ja just Jöns! Det vore ej olikt den där lömske förädaren.

— Åh nej! Vet du Lars, här drifver omkring så mycket löst folk, som blifvit afskedade från både köpmans och kaparefartyg, så att du får nog svårt att taga reda på gärningsmannen. Jöns Pehrsson är för öfrigt inte här på trakten nu, och ingalunda skulle han våga att skjuta på en af ditt folk. Huru som helst, så förfira dig inte, om du träffar honom, ehuru han skulle förtjäna att få, hvad han tålde; men lagen, ser du Lars, lagen tillåter ej en enskild person att straffa

ett sådant där tilltag, och vittnen har du ju inga, ty då hade de allt kommit ned till Aimas stuga.

— Jag ger tusan lagen, och har min egen lag för mig själf, och . . .

— Akta dig Lars Gathe! Kom ihåg, att du har en mängd afundsmän, och att de i så fall skulle göra allt för att få dig fast.

— Åh ja, det tror jag nog! men ser du, jag står väl . . .

— Ja, du står väl hos kungen och hos många mäktiga; men ser du: kungen själf håller ibland mycket på lagen, och du skall ej spänna bågen för högt, ty brista kan han då, och det skulle kanske störta dig. Lyd mitt råd i detta, du vet, att jag råder till det bästa. Men efter du talade om kungen, så har du väl ej glömt af sändningarna till honom. Vet du, det är nog fallet, att han behöfver hvad hans undersåtar kunna undvara, och de summorna ränta sig — det kan du lita på.

— Kära Ingela, du är då en rar kvinna, och jag vet, att du säger hvad menar. Med Jöns skall det få anstå så länge. Jag träffar honom nog. Och hvad kungen beträffar, så har han fått, och jag ämnar genom general Hamilton sända honom en större summa, då jag kommer åter till Göteborg.

— Rätt så Lars! Men nu till en annan sak: Kan du lita på den där unge engelsmannen eller hvad han är för en landsman; jag menar den där Georg Mone, som du gjort till din löjtnant? Jag har låtit mig berättas, att han, oftare än du, varit uppe hos generalen i staden, och har därför satt en i hämlarna på honom, som har bekräftat detta.

— Den unge Mone är en tapper och duktig pojke, honom är det ingen fara med, fast han håller sig så förb . . . förnäm. Att han ofta är hos generalen, är ej underligt, ty jag sänder honom många gånger dit i mina angelägenheter. Af hvad skäl misstänker du honom, och för hvad? Det kan jag då rakt inte begripa.

— Han är bestämdt ej den, han låtsas vara. Jag har vid flere tillfällen gifvit akt på honom och funnit honom egenomlig. Jag har sett på hans anlete, att han djupt föraktar så väl dig själf som ditt folk, och det ser stundom ut, som han vore förman för er alla.

— Åh nej, kära Ingela! Han håller sig litet förnäm och klär sig bättre än de andra samt går ej i deras lag, men det skadar inte, då jag nu gjort honom till min löjtnant; och jag

kommer väl att behålla honom på mitt skepp för hans kunskapers skull, af hvilka jag kan draga mycken nytta; ty, som du vet, är det ej stort bevändt med mina egna.

— Någoting misstänkt är det dock med honom. Tolle har sett honom skrifva bref på utländska, och kunde det ju lätt vara för att yppa dina planer och sådant för fienden. Dock vill jag ej förtala den unge mannen, ty han är en mycket begåfvad och förständig karl.

— Jag skall komma ihåg dina råd, — sade Lars och inträdde genom porten till sitt hem.

Under dagarna efter detta samtal sysselsatte sig Lars Gathe med att vid udden emellan Gottskärs hamn och Stora Brämman samt äfven vid det senare stället, uppbygga två batterier samt bestycka dem med kanoner, hvaraf han hade godt förråd från tagna fartyg. Batterierna byggdes af stor kullersten, då någon jord eller sand ej fanns att tillgå.

Arbetet gick raskt undan, och det var ej klena karlar Lars Gathe hade att tillgå; stora och svårhandterliga stenar buros af dem ned till batteriet. Då kaparen tycktes vara vid godt lynne och välfägnad vankades, ansträngde sig hans gastar och drängar till det yttersta; och många hurrarop belönade alla mera ovanliga kraffttag. Ibland de namn, som ännu lefva kvar på folkets läppar, såsom tillhörande tvänne, med ovanliga kroppskrafter begåfvade män af Lars Gathes kapare, voro Olle och Martin. Dessa båda bussar hade också burit ned några ovanligt stora bördor, då Lars Gathe muntert ropade till dem att bära fram till hörnet den stora sten, hvarpå han satt, och lägga den till hörnsten på ena ändan af batteriet.

Alla de öfriga upphörde med arbetet och sågo skrattande på de båda groflemmade karlarna, som fått detta svåra uppdrag.

Desse tittade däremot leende på sin kapten, refvo sig därefter i håret och tittade på hvarandra.

— Hvad säger du Olle om den där? — sade slutligen Martin till Olle.

Olle svarade ej med ord, men hans rörelse på hufvudet tycktes af Martin tagas som ett: "Vi skola försöka". Och de båda karlarna närmade sig den stora stenen.

Lars Gathe steg ned ifrån densamma och sade:

— Tänka ni båda verkligen bära den där stenen? Nå, ja! få ni dit den, så ha ni en dukat hvardera.

De båda karlarna böjde sig ned och kände rundt stenen efter tag för händerna. Slutligen tycktes de hafva fått fästen

Olle och Martin lyfta den stora stenen.

och böjde sig djupare; senor och muskler spändes, en andlös tystnad rådde, de båda männen andades tungt, deras andedräkt flåsade, sömmarna på deras kläder sprungo upp för muskeltryckningen, de rätade på sig, stenen lyftes upp och ett jubel frambröt från åskådarnas läppar.

Efter att hafva burit den halfva vägen, satte de den sakta ned på en annan sten och sträckte på sig. Deras armar och ben skälfdes.

Sedan de hvilat sig en stund, fortsatte de sitt arbete; stenen höjde sig, och ett par minuter efteråt föll den med ett dunder, krossande andra, smärre stenar, på den bestämda platsen.

Martin satte sig blek på marken, medan Olle stödde sig mot den flyttade stenen och pustade tungt.

Ihållande hurrarop skallade, och Lars Gathe fyllde själf i bågarna, som han räckte sina båda gasar tillika med hvar sin holländsk, glänsande dukat.

Då Lars Gathe återreste till Göteborg, voro batterierna färdiga. Öfver hvarje kanon låg en huf af bräder; murar och alltsammans öfvertäcktes med torf och ljung, så att det var omöjligt för någon att ana, det här funnes något slags försvarsverk.

— Nå, min kära Otto; hur är det med dig? — frågade Gathe en dag vid sitt inträde i Aimas stuga. — Jag hör, att sårfebern har gifvit sig och svullnaden med. Jag har äfven hört, att du ämnar gifta dig, och kommer nu att önska dig lycka, — tillade kaparen, nickande åt den rodnande Aima. — Det är väl så godt, att vi göra bröllop åt er, min hustru och jag, då jag kommer åter från den tur, som jag inom kort ämnar företaga. Under tiden blir du på varfvet och sedan du tillfrisknat, riggar du upp min brigg. Men kom ihåg då, att den skutan får inte knusslas med; hon skall ha det bästa som finns af hvarje slag.

— Tack så mycket, för att I kom hit, kapten, och för ert löfte om bröllop. Nog skall jag göra för briggen, hvad jag kan; det kan I lita på! Helst ville jag dock vara med er; men det är nu ej värdt att tänka på.

— Nej, visst inte; och jag tror ej heller, att Aima skulle tycka om det. Eller hur, mitt barn?

— Det vet I nog, utan att jag behöfver säga det. Men jag må äfven af hjärtat tacka er, för allt jag fått lära hos

den gode kyrkoherden, där I betalt för mig! Jag vet nog, att jag blifvit en annan människa, under de två år, som jag har varit där.

— Jag hör, att hustru min säger detsamma, barn, och roligt är det! Men nu måste jag gå. Sköt om din fästman väl! Mina öfriga bussar, som äro här, veta ingenting om allt detta. De tro, att Otto blifvit af mig sänd till staden. Och det må de göra. Farväl!

Då Lars Gathe lämnat de älskande, mötte han sin svärfader, kapten Hammar på Hammarkulla, hvilken omtalade för honom, att baron Hamilton ämnade göra ett besök på Gatan dagen därpå för att bese trakten och Strömfjordens berömda ankarplats samt Malö och Skalla hamnar.

Glad öfver dessa nyheter, skyndade kaparen att sända bud till Göteborg, efter hvad som kunde behöfvas för att hedra generalen vid dennes besök, hvilket — såsom kaparen mycket väl insåg — skulle öka det Gatheska namnets anseende.

Så väl voro emellertid magasinier och bodar på Gatan försedda, att litet eller intet fattades. Då generalen anlände, mottogs han med styckeskott samt en myckenhet flaggor; och förbi en hedersvakt af tjuu man med skyldrande karbiner, åkte han in på gården, hvarest Lars Gathe och fru Ingela högtidsklädda mottogo honom, omgifna af släktingar och grannar, hvilka med beundran och vördnad blickade upp till en man, om hvars bedrifter och arbete för fäderneslandets väl samt om hvilkens gunst hos konungen, ryktet hade så mycket att omtala.

Under middagen, där generalen och hans följeslagare med icke så liten förvåning betraktade det rikt dukade bordet med dess många silfverkärl, den ståtliga anrättningen och de fina vinerna, anhöll Lars Gathe, att samtliga hans gäster skulle dricka en välgångsskål för kung Karl samt för dennes lyckliga och snara hemkomst.

Skålen dracks under hurrarop, och nu dånade tolf skott, så att rutorna dallrade. Härefter fattade Gathe ånyo bågaren och sade:

— Jag hoppas, att alla härvarande förena sig med mig och dricka denna bågare i botten för herr generalen, baron Hamilton. Tsaren i Ryssland har varit af den godheten och sändt detta vin hit enkom för att här skulle kunna drickas

ett godt glas för de krigare, som så ofta piskat upp hans kosacker. Lefve generalen!

Svensk lösen dundrade utanför, och med välvilja upptog den höge herrn denna skål, som väckte mycken munterhet hos både honom och hans följeslagare.

Efter den rikliga middagen begåfvo sig generalen och hans följe med Lars Gathe till vägvisare, ut för att bese trakten samt de anläggningar, kaptenen bragt till stånd.

Generalen visade mycket intresse för allt; vid afresan berömde han Lars Gathe för dennes arbeten och sade, så att hela den kringstående menigheten hörde det, att han skulle skrifva till så väl konungen som rådet och inberätta Lars Gathes berömliga nit för fosterlandet och mot dess fiender.

Högt steg Lars Gathe i församlingens tankar efter denna dag, och kapten Hammar yttrade minst tjugu gånger om dagen i långliga tider, att "ingen svärfar i hela världen hade en sådan måg som han".

Då kaparen några dagar härefter återkom till Göteborg, inbjöd han flere af därvarande officerare och förnämre personer på ett dundrande kalas, då den nya briggen skulle löpa af stapeln.

23.

Blott ett tåg håller skutan nu kvar på dess bädd,
Ifrån stapeln hon så löper af;
Se, hon rör sig! Hon kryper först varsamt och rädd
Utför stranden mot böljande haf.

Men nu fattar hon mod, och hon ilar så glad.
Att af böljorna tagas i famn;
Och hon doppar sin köl i det stänkande bad,
Och från för'n ropas ut hennes namn.

Hennes fosterlands flagg blåser ut ifrån stång,
Där hon flyter ungdomlig och ny.
Tusen hurrarop sorla så högt på en gång;
Ifrån mast vajar vimpel mot sky.

Sedan halas hon in af den larmande hop
Och förtöjes vid bryggan på strand.
Och ombord höjas bägare, kannor och stop
För dess lycka i främmande land.

Briggen var ett ståtligt fartyg, och som det allmänt sades, det vackraste hittills i Sverige byggda. Låg på vattnet med skarpa bogar, var den lång och smidig i vattengången samt lätt under låringarne. Med ett ord: den borde blifva en af de snabbaste seglare, som ännu plöjt vågorna kring Sveriges kuster. Den var ovanligt väl inredd och bekväm samt ej afsedd att intaga gröfre laster, ehuru under trossbotten fanns ett godt lastrum.

Briggen fick, då den gick af stapeln, det klingande namnet *Näktergalen*.

Sexton stycken långa kanoner stodo på varfvet, ämnade till Näktergalens bestyckning, och dessa voro en ögonfägnad för så väl artilleri- som sjöofficerare. De voro utmärkt arbetade och förskrefvo sig från Holland, hvarifrån Lars Gathe skaffat sig dem, tack vare sin vän van Halens tillhjälp.

Redan dagen efter sedan briggen gått i sjön, började skicklige riggare att taga hand om den, och då allt var till största delen förut tillskapadt och ordnadt, hoppades kaparen redan om sex till åtta veckor hafva sin "Näktergal" klar och sjövärdig.

En morgon stod Lars Gathe och skådade på arbetet, då löjtnant Mone närmade sig honom.

— Skulle jag kunna få tala vid herr kapten litet enskildt, om kapten har tid? — frågade den unge mannen, i det han hälsade sin befälhafvare.

— Gärna, min kära Mone! Kom, låt oss gå ombord på "Hebe", som ligger här tätt invid. Det är ej utan, att äfven jag hade en fråga eller ett par att göra dig, — svarade Lars Gathe, som nu kom ihåg Ingelas misstankar och tänkte utfråga den unge löjtnanten.

De båda männen gingo ned i kajutan på "Hebe" hvarest den raske Tollé höll på att ordna sin herres saker. Lars Gathe bad nu sin löjtnant sitta ned och sporde honom, hvarom fråga var.

— Jo, herr kapten, saken är den, — svarade Mone, — att jag ser mig nödsakad till att lämna er tjänst; jag ville därom underrätta er samt tacka er för den tid jag varit hos er.

— För f-n och St. Georg! och... Hvad vill detta säga? Vill ni gifva er af nu, när jag som bäst behöfver mitt folk; är ni rent fördömd! — ropade kaparen, som i själfva verket var fästad vid den unge mannen mer än han själf ville erkänna.

— Ja, herr kapten; jag måste det!

— Ni måste?

— Ja, och det ovillkorligen; ty jag får resa redan i morgon.

— Resa! — Hvart f-n ämnar ni resa? Tusan djäflar! Till danskarna — till Tordenskjold för att förråda oss?

— Herr kapten! Vore det en annan än ni, som så förolämpade mig, så skulle han få gifva mig upprättelse. Men er förlåter jag och tackar er till och med, ty er vrede tillkännager välvilja, och att ni har satt något värde på mig. Låtom oss nu tala lugnt om saken, ty den kan i alla fall inte hjälpas.

— För tusan Georg, det måste kunna ändras!

— Ingalunda, herr kapten! Ehuru jag ej för er kan närmare utreda denna hastiga afresa, vill jag dock nämna, att släktförhållanden och egna, angelägna göromål tvinga mig att skiljas från er. Här är emellertid ett bref från öfverkommendanten, general Hamilton, som kanske låter er finna, att jag ej är en nyckfull pojke, eller att någon ovilja mot er är orsaken till mitt aflägsnande.

Lars Gathe tog hastigt brevet, bröt och lät Tolle högt uppläsa det. Sedan denne slutat sade han:

— Jag ser nu, att generalen skaffat er pass, och att han intygar, det ni nödvändigt måste resa utrikes. Ja, han beder mig till och med lämna er orlof nu genast samt säger, att hvarje dröjsmål skulle för er vara en stor olycka. Nå ja, Mone! Jag kan säga, att jag fästat mig vid er. Edra sånger hafva mången gång muntrat mig, ert sällskap har bildat mig. Det är ni, som till och med lärt mig att skriva mitt namn, ehuru jag ej själf kan läsa det. Och ni måste således resa?

— Ja, som jag sagt; det är nödvändigt.

— Generalen säger mig, att jag skulle kunna vara er till stor tjänst. Fastän han själf ej vet, hvarom fråga är, så beder han mig bevilja den anhållan, som ni ämnar framställa till mig.

— Ja, kaptén Gathe! Jag har en anhållan att framställa till er.

— Vid St. Georg, säg då ifrån! Behöfver ni respengar, så skall ni få. Ni har dessutom öfver femhundra specier innestående prispengar hos mig. Dem får ni taga ut, när ni vill, hos min släkting Hjelm, där ni blott behöfver att kvittera.

— Tack, herr kaptén! Men det är ej penningar jag vill hafva. Tvärtom, jag afsäger mig dessa prispennningar och vill till och med gifva er mer, om ni vill afstå åt mig någonting, som ni är ägare utaf.

— Hvad sjutusan?... Hm! Vid St. Georg, nu förstår jag ej. Var god och förklara mig, hvarmed jag kan göra er en tjänst.

Georg Mone reste sig upp och närmade sin mun till kaparens öra samt hviskade några ord däruti.

Lars Gathe ryckte till, steg upp och vandrade några slag af och an i kajutan. Slutligen sade han:

— Hvad f-n skall ni därmed?

— Ja, det är min hemlighet, och den kan jag ej yppa; men så mycket kan ni vara säker på, att ni gör mig en stor tjänst genom att låta mig köpa det begärda — så stor, att jag ej kan tacka er nog. Sätt ert pris därpå, och om det är mig möjligt, så skall ni få, hvad ni begär.

— Nå väl! Om jag säger nej, till dess ni omtalat för mig orsaken till eder begäran...

— Ja, då bereder ni mig mycket omak och ledsnad; men det kan ju ej hjälpas då, — sade löjtnant Mone och reste sig upp.

— Nå, så lugna er då och sitt ned så länge. Vill ni lofva mig, att om vi framdeles träffas, gifva mig del af denna hemlighet som — jag vet ej, huru det kommer sig — gör mig så fördömdt nyfiken?

— Kanhända! Dock lofvar jag intet. Men en sak säger jag er kaptén: gör ni mig denna tjänst, så skall jag göra er allt, hvad jag kan, om ni skulle behöfva mina tjänster; och ingen kan veta — det vore ju möjligt...

— Nå väl, — sade kaparen. — Det är besynnerligt, att jag går in på er begäran, men det är liksom någonting inom mig sade: *gör det!* Träffa mig i afton hos Hjelmens klockan sju, och ni skall få det ni begärt!

Mone rusade upp och tryckte varmt kaparens hand, sägande:

— Tack kapten, vi träffas kanhända framdeles, och då skall ni ej hafva gjort detta för inte!

Hos handlanden Hjelm träffades de båda vännerna på kvällen, och morgonen därefter reste Mone såsom kurir åt öfverkommendanten söderut och befann sig få dagar därefter i Lybeck.

Då Tolle morgonen efter Mones afresa kom in till sin herre, underrättade denne honom, att Georg Mone hade till honom afstått sina prispennningar, som uppgingo till öfver femhundra specier. Tolles glädje blef stor, han snurrade rundt omkring, föll kapten i famn och började snyftande ropa:

— O! Jag är rik, jag är rik!

— Fy f-n, pojke! — röt Gathe. — Kan du, som är så ung, sätta så mycket värde på pengar.

Och härmed slängde han Tolle mot skottet*), så att det sjöng i hela kajutan.

— Nej, nej, käre kapten! Hvad skall *jag* göra med pengarna; men det är för far och mors räkning där uppe i Tanum. De äro gamla, och fisket går dåligt för dem, då de ej kunna hålla sig dräng. Få de dessa pengar, så kunna de det och behöfva inte tråla på gamla dagar... Åh, den beskedlige Mone!

— Jaså, Tolle; du ämnar sända dessa penningar till mor din — nå, det var en annan sak; då var jag litet för hårdhänt nyss. Här har du några silfverdalar att lägga till de andra och hundra specier har du hos handelsman Hjelm som dina prispennningar. Andreas, som miste armen, då vi nappades med Tordenskjöld där nere i Östersjön, har fått en stuga och litet jord af mig uppe i närheten af Grebbestad. Om du skrifver hem och lägger in penningarna och brevet i en skinnpåse, så skall jag säga åt honom, att han lämnar dem till dina föräldrar. Andreas reser i morgon. Men hvad f-n — jag tror, att du lipar?

— Ja, — sade Tolle. — Jag kan ej låta bli, för jag är så glad — och ni kapten, är så god.

*) Skott = mellanvägg i ett fartyg.

Och åter omfamnade gossen sin kapten.

— Så, så! Vid St. Georg, jag tror, att du gör mig vek — drag åt h... med dig! Hm. Ja det vill säga: gå och skrif till dina föräldrar. Klockan sju i afton tar du fyra man i giggen och ror in till staden samt möter mig hos Hjelmens. Skrif upp, hvad vi behöfva med oss för ett par månaders kryssning och glöm ingenting, som du vet, jag vill hafva med mig.

— Ja, kapten; klockan sju var det, ja!

Tolles glädje var stor, då han, strax innan kaparen afseglade, erhöll bref från sina föräldrar, skrifvet af presten i församlingen, kyrkoherden Andreas Borgvall, och hvaruti de tackade honom och nedkallade Guds välsignelse öfver sin son och hans befälhafvare.

Tolle läste upp sitt bref för kaparen, som svor och körde ut honom men strax därefter kallade in ynglingen, klappade honom på hufvudet och gaf honom en dukat.

På eftersommaren företog Lars Gathe ett kaparetåg söderut med "Hebe", "Narva" och "Lärkan".

Efter att hafva uppbringat omkring tjugu fartyg, af hvilka dock tre skoneter på hemvägen blefvo tagna af danskarna i sundet, återvände Lars Gathe genom Stora Bält in i Östersjön. På Langeland och Falster brandskattade han flere ställen samt medtog en mängd dyrbarheter från flere byar och herresäten. "Narva" och "Lärkan" hade order att ledsaga priserna till Göteborg och därefter kapra i Skagerak.

En morgon, kaparen befann sig då utanför tyska vallen, varskodde utkiken en skonert under landet och längre ut till sjös topparna af en större seglare. Lars Gathe lät först styra upp mot skonerten, satte flagg samt prejade denne med ett skott. Svensk flagga sattes på det främmande fartyget, och en ung officer som ombord på "Hebe". Denne omtalade, att det fartyg, som syntes var ett danskt lineskepp, och att skonerten föregående natt passerat danska flottan.

Som allt flera segel syntes i närheten af lineskeppet, kunde Lars Gathe förstå, att flottan närmade sig pommerska kusten.

Den främmande skonerten hette "Pilen" och var äfven en kapare, utrustad och förd af öfverstelöjtnanten vid flottan Håkan Ankarloo, som fått konungens "Kapare-Kommission".

De båda skonerterna följdes nu åt, styrande under landet förbi Darser Ort, östvert utmed ön Zingzt, samt befunno sig morgonen därpå till ankars på redden af Stralsund.

På förmiddagen besökte kaparne hvarandra och beslöto då att efter ett par dagars vistande i staden samtidigt gå till sjöns och gemensamt under en kort tid försöka sin lycka på Östersjöns vågor.

Sedan kaparekaptenerna besökt generallöjtnant Dücker, som var kommandant i staden, och där blifvit mycket väl mottagne, samt Lars Gathe fått aflämna bref från baron Hamilton, gingo de till stadshuset att intaga middag. Här fanns en mängd officerare af alla vapen, støj och munterhet härskade öfverallt. I den stora salen var ett långt bord dukadt, och redan öfver hälften däraf var upptaget af uniformsklädda gäster. Gathe och Ankarloo blefvo hänvisade af värden att taga plats, och då de båda kaptenerna, som voro särdeles fint, till och med dyrbart klädde, genast begärde in hvar sin flaska dyrbarare vin än vanligtvis dracks därstädes, så visade den sistnämnde dem den största uppmärksamhet. Det dröjde ej heller länge, förrän denna delades af de öfriga officerarna, och efter något hviskande tycktes de hafva tagit för afgjordt, att de båda främlingarna voro kaptener vid kungliga flottan. Samtalet öfvergick därför snart på sjösaker, och om en stund vände sig en ung man med hyggligt utseende till Gathe och sade:

— Ursäkta mig, min herre; men som mig tyckes, att herrarna äro sjömän och, som jag förmodar, nyligen anlända, så kunnen I kanske meddela oss, om den danska flottan har varit synlig?

— Ja, min herre, — svarade Gathe. — I går morse passerade vi den med våra fartyg på höjden af Darser Ort, och min vän här gick midt igenom den fientliga flottan på natten, några timmar förut.

— Då hafva vi dem snart här. Jag kan undra, om de ämna blockera staden eller endast bombardera den.

— Bombardera möjligen, men blockera, det tror jag ej, att gamle Hans*) tillåter. Ännu har han skepp i sjön, och det dröjer ej länge, förrän han kör bort dansken, det är jag viss på, — sade kapten Johan Svanfelt, en af officerarna vid bordet.

*) Grefve Wachtmeister, generalamiral och kongl. råd. † 1714.

— Ja, om han bara kan få sjödugligt folk på sina skepp,
— invände Gathe.

— Åh, min herre, våra landsmän äro duktiga sjömän
och...

— Det betviflar jag visst inte, vare det långt ifrån mig,
men för att få folk måste generalamiralen betala dem, och
penningar har han ondt om. För öfrigt finns det ej sjöfolk
att få nu till flottan.

— Hvert ha då alla svenska sjögastar tagit vägen, om
jag får fråga? — sade den unge man, som först tilltalat
Gathe, och som satt midt emot honom.

— De, som duga till något, hafva tagit tjänst ombord
på kaparefartygen, — svarade Ankarloo, men blef afbruten
af att salsdörren kastades upp och en jättstor officer med
mycket buller inträdde.

Denne var ovanligt pråligt utstyrd med en mängd galoner
på sin uniform. Såg man något närmare på densamma, märktes
emellertid lätt, att klädet var vadmal och galonerna oäkta.
En stor pamp dinglade vid hans sida, hans uppsyn tillkännagaf
skryt och egenkärlek.

— A guten mittag, meine herren! Wara micket varm,
ridit fire mil på två små timmar — grosse förtroendevollt upp-
drag von den general — puh! — Mein lieber von Trinkburg —
Er sagte — Schtor hemligkeit — Donnerwetter! Wara micket
törstig. Wärt, Wärt! Gif mick ein flasche wein. Generen
Sie nicht meine Herren, jack intaga mein alte plats. Ah,
fremden Officeren! Diener, diener! Von der flotte?

Och utan att invänta svar af någon, slog sig den stora
löjtnanten ned bredvid den unge officeren, som satt midt emot
Lars Gathe. Den förre tycktes ej mycket förtjust af sitt
sällskap och betraktade den nye bordskamraten med tydligt
förakt.

— Välkommen löjtnant Hasenschreck von Trinkenborgen,
— skämtade kapten Svanfelt. — Berätta nu för oss den "schtores
hemligkeit", eller några nya hjälteedater, som ni utfört.

— Ach den kapten Schwanenfels! Alltid vid bon courage.
Jack inte tala om den generals hemligkeit. Unmöglich — ej
en gång, dass ich in Wismar gewesen mit densamme.

— Hederlige kamrat! Menschenfresser von Borgertrink,
— ropade Svanfelt. — Jag ger mig tusan på, att vi få veta
den stora hemligheten snart. Inte anförtrodde generalen i alla
fall något bref åt von Trinkburg, det är jag då säker på.

— Pest, Donnerwetter! Kapten Schwanenfels — icke anförtro mick brief. Just einen brief habe jack erhalten und in briefet war heimlicke order! Ja wohl, mein kapten.

— Nå, då har löjtnanten brutit brefvet, efter som ni vet hemligheten; det är ju klart och tydligt.

— Jack! Gott beware! Jack lämna den brief till den kommandant. Inte veta hvad som stod i den brief.

— Hela hemligheten var alltså, att ni varit till Wismar med ett bref från generalen, och det var allt! Ha, ha, ha! Nu veta vi ju er "shtore hemligkeit" lika väl som ni själf.

— Pest und Rache! Jack tror, dass Sie schratten åt mick, meine Herren — åt mick, ein von Trinkburg! — ropade den store löjtnanten och reste sig upp från bordet samt slog handen på sitt stora svärd och rullade sina ögon hit och dit med en särdeles grym uppsyn.

Hela bordssällskapet började nu gapskratta, och först efter mycket bemödande att blifva allvarsam ropade kapten Svanfelt:

— Nej, nej min tappre von Trinkburg! Det är ju, kan ni väl forstå, åt er kvicka berättelse om den "shtore hemligkeit", som vi hafva så roligt.

— Gutår Trinkburg! — ropade flere af gästerna.

Löjtnanten lugnade sig vid dessa ord genast och klingade mycket nådigt med några af officerarna. Då lugnet var återställt, sade von Trinkburg:

— Ein micket shtor nyhet kan jack dock berätta för er, meine Herren; und den habe ich gehört in Wismar.

— För tusan! Nu gör I oss ordentligt nyfikna. Här är ondt om nyheter. Berätta, berätta!

— Jo, dass war mange danske man där, som den svenske kaper Gathe, som so micket har tales om, hatte sendet in land där, und so hatte er takit deres skuten von dem. Aber ein Tag kom der ein swensk schoner eben eine auf de verdante kaper in till Wismar, da jack war där. Den rohe man war sehr bauschig in sammet und galoner und ein hut mit feder, und so weiter. Er sagte, dass er hatte den hele tag mit den Tordenskjold gefecht i sällskap mit den kaper Gathe, und Lars den Gathe musste gifva sig zu Tordenskjold, dass er hatte den Tordenskjolds fregatte ramponirt, aber dass er nicht den kunte tage für den ganze danske flotte kom den Tordenskjold zu hjælp.

— Det vore en fördömdt ledsam händelse, om den vore sann, — utbrast Svanfelt. — Ty den där Gathe lär vara en utmärkt tapper karl och har gjort både ryss och dansk stor afbräck och många förluster.

— Att kapten Gathe har gifvit sig, det tror jag inte; ty förrän han strukit flagg, har han säkert gått till botten eller sprängt sig i luften, — inföll nu Ankarloo och stötte Gathe, omärkligt för de andre, i sidan.

— Ach, spränga sick in den luft — nein, das gör nichts den kapare, das ist blott ein marinenofficer, som gör ene såtan bravoure. Den kapare är blott schlechtes folk.

— Detta vågade ej löjtnanten säga åt kapten Gathe, om han satt midt emot löjtnanten.

— Jack? ... bei Gott! Jag skulle säga honom det midt in den syn.

— Men då finge löjtnanten säkert ett kok stryk af honom, — retades Ankarloo.

Löjtnanten blef blå i ansiktet och ropade:

— Jack skulle male den lille kaper till pulver, mein herr, och säga honom, dass er ist ein pultron, und...

— I så fall får jag bedja er tapperhet göra detta nu genast, ty denne herre, som sitter midt emot er, är ingen annan än kaparekaptenen Lars Gathe ifrån Göteborg, och jag är äfven kapare och kapten; mitt namn är Ankarloo, — afbröt kaparen den af vin och högmod berusade tysken.

Ett ögonblicks tystnad blef rådande i salen, plötsligen reste sig kapten Svanfelt, och, höjande sitt glas, ropade han:

— Låtom oss förena oss mine herrar och tömma en välkomstbägare för vår tappre landsman, om hvilkens djärfva bragder ryktet äfven här vet att tala. En skål för kapten Gathe från Göteborg!

Hela bordsällskapet reste sig och höjde sina glas samt tömde dem.

— Mina herrar! — sade nu Lars Gathe. — Jag får på det högsta tacka er för denna artighet! Att en feg kruka vågat förtala en person, som han trodde var frånvarande, skall ej störa vårt lag, utan anhåller jag som en gunst, att I tömmen några buteljer vin med mig. I ursäkten mig säkerligen för öfrigt, att jag måste infria min kamrats löfte att piska upp den där herrn — det är ju helt naturligt.

Då Lars Gathe slutat, böjde han sig fram öfver bordet och gaf den store löjtnanten en så kraftig örfil, att denne föll i golfvet.

Knappt hade von Trinkburg kommit på fötterna igen, förrän han, blek af raseri, blottade sin värja och rusade rundt bordet för att straffa Gathe, hvilken rest sig upp och med armarna i kors öfver bröstet inväntade honom. Löjtnanten hade dock ej kommit honom på svärds längd nära, förrän han stannade och sänkte sin värjspets mot golfvet, ty han befann sig midt för mynningen af Gathes bälterör, hvars spända hane tycktes färdig att falla.

— Sådana här affärer uppgöras ej på detta sätt, — sade Gathe helt lugnt till sin motståndare.

— Ni måste mick upprättning geben, — stönade denne.

— Naturligtvis, — sade Gathe och satte sitt vapen i gördeln. — Men på hvad villkor?

— Hvilka Sie wollen — aber gleich, strax!

— Nå väl, i morgon bittida klockan nio träffar ni mig vid hafsstranden utanför sjöporten, och jag skall då vara er till tjänst, med förbehåll att ni först äter en god frukost med mig, innan vi börja. Jag skall bestyra om mat och viner.

— Gut, jack werde komma klockan nio morgon, — sade löjtnanten och rusade ut.

Ehuru en viss förstämning en stund härskade bland de församlade gästerna, blefvo sinnena snart lättare, då flaska efter flaska af de bästa viner, värden hade, framsattes och tömdes. Kungens bevägenhet för Gathe var redan omtalad i Stralsund, och då Ankarloo omtalade flere af Gathes bedrifter, steg han snart i de närvarandes ynnest. Det var ingen af dem, som nekade att vara närvarande vid affären morgonen därpå.

24.

Öfver haf så blått
Blåste morgonvind,
När som dagens drott
Nyss med rosig kind
Steg ur molnens bädd.
Sommarnatten kort
Flyktar undan rädd
Emot västern bort.

Då blir lif på sjö;
Öfver land och stad,
Öfver skog och ö
Drillar lärkan glad;
Och den klara dagg
Lyser som diamant
På hvar törnrostagg,
På hvart blomblads kant.

Öfver vass och säf
Fly nu dimmor små,
Och hvar spindelväf
Skymtar fram så grå.
Öfver stad och torn
Lyser solen full,
Och det mogna korn
Bär sitt ax af gull.

Utanför hamnporten vandrade i den vackra morgonen
Lars Gathe af och an, under det hans båt, bemannad med
åtta karlar samt prydd med flagg och slupkläde, gungade ej
långt därifrån vid en brygga. Klockan slog nio i Stralsunds

kyrkor, och strax därefter syntes löjtnant von Trinkburg samt två officerare vid samma regimente, kommande från staden, styra sin kosa till det ställe, där Gathe befann sig.

De fyra herrarna hälsade på hvarandra, och Lars Gathe förklarade, att de vid gårdagens middag närvarande officerarna utsett en lämplig plats vid färgstället på ön Rügen, samt att de inväntade dem där, hvarför han med båt vore beredd att föra dem öfver.

De tre officerarna bugade sig under tystnad och nedgingo i båten. Som en pil sköt denna med ilande fart öfver de glittrande böljorna, som brusande stänkte kring dess bog. Snart voro kaparekaptenen och hans följe vid den andra stranden, hvarest de mottogos af Håkan Ankarloo och kapten Svanfelt. De gingo upp, och i en lund på något afstånd från de vid färjestaden liggande husen funno de snart de öfriga af gårdagens sällskap församlade vid ett rikt frukostbord. "Hebes" dukar och silfver blänkte här i all sin glans, och med förvåning betraktade en del af karolinerna den mängd silfver och kristall, som här framsatts för deras fägnad.

Vid denna tid var det en stor lyx, om det fanns någon silfverprydnad på det dukade bordet äfven hos de förmögnare, ty de tunga krigsgårderna äfvensom ett direkt lagbud för dem, som ägde silfver och guld, att aflämnas detta till kronan, hade betydligt minskat de rika skatter, som hos en mängd af adeln och de burgna borgarklasserna efter trettioåriga kriget och Karl den elftes sparsamma hushållning funnits att skåda.

— Under det herrarna låta frukosten smaka sig här, är väl ni, herr löjtnant, så god att efter löfte intaga er måltid med mig i det lilla lusthuset där borta, — sade Gathe artigt till sin store motståndare samt gick bort emot ett halft förfallet trädgårdshus, som låg ett stycke från det af officerarna omgifna frukostbordet.

Löjtnant von Trinkburg tycktes ej så belåten med att på tu man hand äta frukost med kaparen, men då Lars Gathe redan öppnat dörren till lusthuset och med hatten i hand tycktes vänta på sin gäst, gick löjtnanten med stora steg dit in, och snart slöts dörren om de båda motståndarna.

Väl inkommen nära nog bländades löjtnanten af det rikt dukade bordet, på hvilket vinet gnistrade ur sina kristaller, medan förgyllda silfverbägare stod färdiga att mottaga deras purpuröda vätska. I tvänne armstakar af massivt silfver

brunno vaxljus, och midt på bordet var en servett hopvriden, så att den liknade en sockertopp, i hvars spets en liten flock blommor var instucken.

— Sitt ned, herr von Trinkburg, och låt oss nu i all vänskap tömma en bägare tillsammans, innan vi öfva oss att sticka hål på hvarandras skinn. Här är ostron från Fladstrand, lax från Halmstad, gås från Skåne och viner från Oporto och Syrakusa. Det här portvinet skall vara utmärkt och var egentligen bestämdt för tsar Peters räkning, fastän er ödmjuke tjänare nu begagnar det. Skål herr löjtnant von Trinkburg!

Härmed fyllde kaparen en stor bägare åt den förvånade officeren, som stum mottog den och efter att hafva läppjat därpå med välbehag tömde densamma.

— Sehr schön in sanning, micke gut! — utbrast kaparens gäst, och snart följde den ene bägaren efter den andra.

Ett muntert samtal började, och strax var löjtnanten inne på berättelser om sina krigiska äfventyr, ur hvilka han alltid genom en vidunderlig tapperhet dragit sig tillbaka med seger.

Efter en stunds samspråk sade Gathe till Tolle, som passade upp:

— Här blir varmt, öppna dörrarna!

I ögonblicket slog denne upp de båda breda dörrar, som utgjorde husets ena sida, och i morgonsolen syntes det andra frukostbordet omgifvet af en mängd officerare, hvilka hälsade åsynen af kaparen och hans gäst med tillrop af höjda bägare.

Då löjtnanten åter vände sig till bordet, var den koniskt tillvridna servetten borta, och midt på bordet syntes en stor bomb, i hvars hål lyste en liten kort vaxljusbit, omgifven af en svart krutlik massa.

— Skål herr löjtnant von Trinkburg! — ropade Lars Gathe glädtigt och höjde bägaren mot sin gäst.

Blek som ett lik pekade denne på den flammande ljusbiten och frågade, hvad det betydde.

— En laddad bomb med en liten ljusbit uti, — förklarade kaparen.

— Aber, da kann den krevere.

— Ja, min bästa herr von Trinkburg! Saken är den, att jag för min del ej tål så kallade dueller såsom upprättelse i hederssaker, emedan en person, som är skicklig fäktare eller pistolskytt, då kan förolämpa hvarje annan, honom i dessa vapens förande underlägsen person. Och så anser väl den till

på köpet, att duellen skipar *rättvisa*, att försyren blandar sig i tvekampen och faller den brottslige. Som jag fått ert tillstånd att välja vapen, så har jag valt — bomben. Om nu försyren skulle vilja lägga sig i vår tvist till den oskyldiges beskydd, så blir naturligtvis denne oskadad, under det den andre stryker med. Hvad säger ni om denna åsikt? En bågare spanskt, om ni behagar?

Vid dessa ord af kaparen rusade Tolle hufvudstupa ut ur lusthuset och von Trinkburg efter.

Lars Gathe tömde lugnt sitt vin, sträckte handen ut mot vaxljusbiten och förintade lågan mellan tummen och pek fingret. Tolle återkom, och kaparen steg upp samt gick till sina öfriga gäster, hvilka underrättats af Ankarloo om orsaken till löjnantens hastiga flykt ur lusthuset och tycktes hafva omåttligt roligt däråt.

Den senare var försvunnen.

— Men min bäste kapten! — ropade kapten Svanfelt. — Det var väl ej er mening att spränga er i luften i sällskap med den där dumdryga människan? Det skulle varit tusan så orätt, om ett lejon och en kruka på samma gång uppvaktat sankte Per vid himmelrikets port.

— Jo, herr kapten, det är fullkomligt säkert, att hade min motpart suttit kvar, så hade äfven jag gjort det, — svarade Lars Gathe smickrad.

— Och bomben var verkligen laddad?

Lars Gathe ropade på Tolle och befallde honom att bära ut bomben och ställa den invid en klippa på omkring femtio fannars afstånd, hvarefter han själf närmade sig den farliga pjesen och antände ljusbiten. Då han återkom till bordet, fattade han en bågare och sade:

— Mine herrar, dricken en skål för vår älskade konung och hans snara återkomst!

Under jubel tömdes skålen, men mången af de drickande hade ännu ej satt sitt dryckeskärl ifrån sig, förrän en väldig knall hördes, och nästan midt på bordet nedföll en skärfva af den sprängda bomben.

Ingen af de närvarande skadades, och väldiga hurrarop höjdes dels för Gathe och dels för den lyckade salutem.

Dådet berättades några månader därefter för kung Karl, och lär denne då hafva utropat:

— Om jag hade tiotusen sådana män här, skulle jag marschera rakt på Petersburg.

Efter en dundrande middag dagen därpå, gifven af stadens officerare för de båda kaparekaptenerna, afseglade dessa från Stralsund och skildes åt nordväst om Rügen. "Hebe" styrde åt sundet och "Pilen" åt Östersjön.

Lars Gathe styrde nu genom Stora Bält och antrade några dagar därefter i närheten af Anholt en dansk brigg, hvilken innehade en dyrbar last af viner och kryddor från Medelhafvet, samt förde den lyckligt med sig in till Göteborg.

Då kaparen besökte sin gynnare generalen, läste denne upp ett bref från Bender, hvori kung Karl uttryckte sitt synnerliga välbehag öfver den unge kaparens mandater, och icke allenast ålade Hamilton att på allt sätt bistå honom utan och skänkte Lars Gathe sitt jaktslott på Stigbergen*) till evärdeliga ego samt det där intill liggande varfvet med dess reparebana på lifstid.

Lars Gathe flyttade glad in i sin nya boning, och ryktet om den kungliga gåfvan spred sig som en löpeld kring den rika handelsstaden samt ökade ännu mera det anseende, den djärfve kaparen hade förskaffat sig därstädes.

En månad härefter voro redan två stora briggar under byggnad, och lif och rörelse rådde på det förut nästan helt och hållet nedlagda varfvet. Ehuru det var ondt om arbetare i landet vid denna tid, ty de fleste män hade, dels med godo, dels med våld, gjorts till soldater, så fick Lars Gathe alltid folk, ty han betalade på dagen hvar och en sin fulla lön; och det är sagdt, att utom besättningen på hans fartyg tre à fyra hundra man hvarje lördag på Gathes varf och verkstäder erhöill sin aflöning. Samma stränga manstukt, som ägde rum ombord, rådde äfven på hans varf, och det oaktadt här var en samling af nästan alla möjliga nationer, så att en riktig babylonisk förbistring rådde. Genom sin vän van Halen i Holland hade Lars Gathe förskaffat sig en mängd skickliga arbetare och isynnerhet skeppstimmermän därifrån. Tvänne unga holländare, Fabricius och van der Roon, hvilka van Halen önskat gynna, voro bokförare vid Lars Gathes varf och redogjorde för hans morbror, handelsman Hjelm. Denne hade öfverlämnat sin handel åt sin son samt ägnade numera sin tjänst uteslutande åt Lars Gathes vidlyftiga verksamhet.

*) Detta hus finnes ännu kvar i tämligen oförändradt skick och tillhörde, om förf. minnes rätt, på 1870-talet fabrikör Charles Ahmanson.

Utskeppning af bjälkar och timmer hade i följd af brist på fartyg och arbetare nästan alldeles upphört, och stora upp- lag däraf lågo utmed Göta älfs stränder. På Lars Gathes uppmaning köpte Göteborgs köpmän många bland de utaf Gathe tagna fartygen, lastade dem med dessa varor och af- sände dem till Holland. Härigenom blomstrade stadens handel upp igen och Göteborg var också nästan den enda stad, som under dessa annars så olyckliga tider kunde uppehålla sitt välstånd. Våra historieskrifvare, till och med Lagerbring och Fryxell, omnämna äfven, att denna märkvärdige kapare "bragte en mängd penningar och varor in i landet". Fastän rå och sträng, var han dock god och frikostig mot dem, som voro honom till tjänst och lydde honom. Lagar och förordningar brydde honom föga. En arbetare, som blifvit straffad på hans varf, anlade eld därstädes för att hämnas, men blef upptäckt; och sägen är, att Lars Gathe lät på varfsgården piska mannen, så att han ljöt döden däraf. Vi skola framdeles blifva vittne till ett ändå djärfvare brott, som Lars Gathe lät komma sig till last utan att rättvisan blandade sig däruti.

På Gatan i Onsala regerade fru Ingela Gathe under efter- sommaren och där rustades nu till en fest, som skulle stå i flere dagar.

Det hade nämligen nu lysts för löjtnant Otto Gadd och den vackra Aima, hvarför fru Ingela, som fattat stort tycke för den senare, beslutat att på ett värdigt sätt fira deras förening.

Dagen för vigseln inträffade, och aldrig hade en sådan ståt utvecklats i Onsala som då. Ej ens vid Lars Gathes eget bröllop voro så många ståtliga hästar stampande i stall och ladugårdar så väl på själfva Gatan som i granngårdarna, hvilka nu ansågo det för en ära att hysa den rika kaparens vänner och gäster.

Till och med generalen och flera högre officerare samt rika handelsmän från Göteborg voro i kyrkan öfver vigseln. Baron Hamilton måste dock resa åter på eftermiddagen, sedan han tackat för god välfägnad och yttrat, att han skulle för sin herre och konung omtala den ordning och tukt, som öfver- allt rådde, där Lars Gathe hade befälet.

Då Lars hade inbjudit de fleste af sitt folk på festen, åkte generalen så väl vid dit- som hemresan genom dubbla leder af flere hundra välklädda gastar, hvilka uppstämde dånande hurrarop för den af alla vördade mannen. På kvällen

blossade stora eldar på flere ställen, där byggdens tärnor muntert svängde om med "Hebes" och de öfriga fartygens besättningar under fiolernas och nyckelharpornas toner. Högbåtsmännen och konstaplarna voro värdar samt höllo ordning här, och ölmuggarna tömdes lusteliga för löjtnant Gadd och hans vackra brud.

Eldarna voro endast till för att förhöja glädjen, ty det vackraste augustimånsken spridde sitt silfverskimmer öfver fjordens vatten, öfver land och berg. Onsala kyrka glänste på sin höjd i månskenet, och de lummiga lundarna i dalsänkingen kastade sina skuggor i olika skiftningar öfver dälдер och fält. Kring en af eldarna hade några af kaparne samlats och uppstämt en sång, som stundom dämpades af musikens toner, stundom öfverröstade den.

I bröllopgården dansade de unge karolinerna med de förnämre skeppare- och köpmansdottrarna, under det Lars Gathe och några af de äldre samt ett par af hans kaptener i löfsalen på gården drucko sina bågare och samspråkade om de dåliga tiderna samt hoppet, att kungen skulle återvända från turkens land.

Under ett uppehåll i dansen trädde Gadd och hans unga maka ut på den månbelysta trappan och vandrade vid hvarandras sida in i den lilla bredvid byggningen liggande hagen. Vid grinden stod Tolle och torkade sin svettiga panna efter den hvirflande dansen. Kaparens unge tjänare öppnade grinden för de nygifta samt nickade vänligt åt dem, då en skarp smäll hördes, ett blixtrande sken lyste i skuggan af hagens träd, och med ett gällt skri segnade den unga bruden i sin makes armar. De samtalande rusade ut ur löfsalen, och ögonblicket därpå hördes Lars Gathes stämman, gäll som ombord på "Hebe" under äntring och strid, genomskära luften med befallning: — tag fast mördaren!

— Jag har honom här! — hördes Tolles flämtande stämman från hagens skugga, hvarest en vild brottning nu ägde rum mellan ynglingen och den, som affossat skottet.

Ögonblickligen rusade löjtnant Kristian Gathe till stället, hvarest han fann Tolle med högra handen fasthållande en främling, som med en blänkande knif försökte att träffa ynglingen.

Med dragen sabel rusade Kristian till stället och fällde mördaren till marken genom att med fästet af sitt vapen gifva honom ett slag i hufvudet.

Snart var den fallne afväpnad, och då han åter kom till medvetande, fördes han af några handfasta kapare fram till husets herre.

— Vänd honom mot månskenet, — befallde denne.

Knappt hade Lars Gathe skådat främlingens drag, förrän han ropade:

— Ah, din förrädare! Har jag dig ändtligen här? Hvar har du dolt dig under den tid, jag sökt dig? Nu, Jöns Pehrsson, har du råkat i en klämma, därifrån du ej skall komma lös så snart. Du Olle och du Martin, ansvaren mig vid edra egna lif, att I ej släppen denne man lös. Binden honom till fötter och händer och hållen noga vakt om skurken, tills jag kommer åter.

Med dessa ord ilade kaparen in i byggnaden, hvarifrån jämmer och verop hördes af kvinnorna därinne.

Då Lars Gathe inträdde i fru Ingelas rum, fann han sin hustru sysselsatt med att afkläda den sårade. Kaparen aflägsnade nu alla, som voro inne, med undantag af sin fru och en af skeppsläkarne, som, ditkallad af Gadd, var fru Ingela behjälplig med Aima. Snart var den sårade afklädd, och läkaren förklarade, att såret ej var lifsfarligt. Kulan hade gått emellan sidan och armen med den påföljd, att tvänne sår sålunda visade sig. Tryckningen mot refbenet hade dock varit så stark, att läkaren ej kunde ansvara för att icke några svårare följder skulle uppstå.

Gathe gick nu ut på gården, som var öfverfull med folk och där stark trängsel rådde isynnerhet omkring den fängslade Jöns Pehrsson. Det tycktes vara svårt nog för de kapare, som bevakade denne, att hålla folket på afstånd, ty hopen ville med all makt få den fängne till sig för att gå rättvisan i förväg och straffa honom på stället.

Sorlet tystnade af sig själft, då Lars Gathe syntes på trappan.

— Bär in den fängne i lilla kammaren, där jag bor, och bevaka honom väl; ty kommer han undan, så gäller det edra lif. Lars Falk och Sven Utgård kunna följa med er och hålla vakt, två och två turvis. Jag är så rädd om min fångade guldfisk, att jag själf ämnar ligga därinne i natt. Och I andre, roen er i granngården så mycket I kunnen; öl skall ej fattas, men här få vi sluta upp för i dag, så att den sårade får ro. Tolle, säg åt löjtnant Kline, att jag vill tala med honom!

Knappt hade Gathe talat slut, förrän gården var utrymd, och hans befallningar åtlydda. Strax därefter stod löjtnant Kline framför sin stränge förman.

— Följ mig! — sade denne och gick afsides med den tilltalade.

Hvad det var för befallningar, kaparen här meddelade sin löjtnant, hörde ingen, men i den månljusa efternatten kunde man sett löjtnant Kline och fyra timmermän sysselsatta på toppen af berget väster om Gottskär med ett arbete, som var färdigt, då morgonsolen kastade sina strålar därpå.

Den sårade hade nu blifvit förbunden, och det hade lyckats läkaren att återkalla henne till medvetande. Hon hvilade med hufvudet på sin makes arm, under det denne låg på knä vid sängen samt hviskande talade kärlekens och tröstens ord till henne.

Tidigt på morgonen inträdde kyrkoherden till Lars Gathe, som sändt efter honom med begäran, att han för en högst viktig angelägenhet måtte komma till Gatan och då vara beredd att tilldela en döende nattvarden. Den gamla prestmannen, som trodde att det var den sårade Aima, hans skriftebarn, hade skyndsamt följt budet ned till Gatan.

— God morgon, herr kyrkoherde! — hälsade Lars den inträdande. — Skulle ni vilja göra mig en stor tjänst?

— Gärna, gärna, min käre kapten! Om det står i min makt och ej strider mot mitt samvetes bud, så...

— Nå väl, vill ni lofva mig att uppehålla er i detta rum en timmes tid?

— En timme... Men säg mig...

— Nej, jag säger ingenting, förrän ni lofvat mig vid Gud att, om jag så fordrar, dröja här inne i en timmes tid.

— Nå ja! Nå ja! Det må ske, som ni vill, blott det ej är för något syndigt...

— Nej tvärtom, och då ni nu lofvat mig, så skall jag tala om för er, hvad ni kan sysselsätta er med under tiden.

— Ja, det ville jag allt gärna ha reda på.

— Jo, — svarade Gathe, i det han pekade på den fångne Jöns Pehrsson; — ni skall bereda den där skurken till döden och gifva honom nattvarden, om ni så tycker.

— Hvad! Till döden?...

— Ja, han skall hängas om en timme.

— Men, käre Gathe, ni ämnar väl ej hänga honom i land här, han är ju inte dömd och...

— Jo, han är dömd.
— Af hvem då?
— Af mig — och det är tillräckligt.
— Gathe, Gathe! Kom ihåg, att ni ej äger rätt att...
— Den, som har makten, har rätt; och jag vill se, hvem som kan hindra mig.
— Generalen...
— ... är i Göteborg.
— Länsmannen...
— ... är i Kungsbacka.
— Konungen...
— ... är i Turkiet.
— Käre kapten Gathe!
— Jag svär vid S:t Georg, att det är mitt rena allvar, att jag skall se karlen hänga klockan sex i dag på morgonen. Jag går nu, och ni har en timme på er. Och ni, — här vände sig kaparen till sina gästar, — släpper ingen *cho det vara må*, ut eller in genom denna dörr, förrän jag själf kommer åter.

Med mildt våld drog sig Gathe efter dessa ord från den förskräckte prestmannen och lämnade rummet. Härstädes tilldrog sig nu ett ohyggligt uppträde, i det Jöns Pehrsson än hädande och svärjande ansträngde sig att lossa sina band, än gråtande och bedjande sökte öfvertala kyrkoherden att befria honom.

Sedan Lars Gathe efterhört Aimas tillstånd, lät han purra ut "Hebes" besättning, och en timme därefter tågade densamma, förande den bundne förrädaren emellan sig, upp till berget ofvanför Aimas stuga. Högst uppe på klippan syntes löjtnant Kline och några man vid en uti därvarande stenrös upprest galge. Tåget afslutades af Lars Gathe själf och prestmannen, som förgäfvos sökte afråda den förre från att fullfölja sitt beslut.

— Jag säger er, Lars Gathe, — yttrade presten, — att I gån den mänskliga rättvisan i förväg och hvad tron I, att höga vederbörande skola tänka om denna er egenmäktiga handling?

— Höga vederbörande hafva allt annat att tänka på nu än att befatta sig med en förrädares död, och om jag så skulle förlora lifvet själf, så är mitt beslut oryggligt. Låtom oss ej mera tala härom! Säg mig hellre, om den uslingen syntes ångerfull och skriftade sig för er?

— Ack nej, kapten! Det är en förhärdad varelse, men . . .

— Kunde just tro det, — afbröt kaparen. — Hade han biktat sig för er, så hadn I nu ej försökt att få mig från min föresats.

— Nå väl, kapten, låt den uslingen få nåd i sista stund. Förskräckelsen är tillräckligt straff för honom, och ni har inte begått ett olagligt mord själf. Om det vore ombord på ert fartyg, så kunde det vara något skäl för ert handlingssätt eller rättare ursäkt därför, men här på land . . .

— Det är ej lönt att ni ber mig. Jag måste genomföra detta beslut, ty danskarna betala höga summor till folk här på kusten, och det gifves en och annan, som underrättar dem om våra företag. För vårt folks skull måste denne dö. Vi äro nu framme, och jag ber er som en vän att ej vidare försöka inverka på mitt orubbliga beslut.

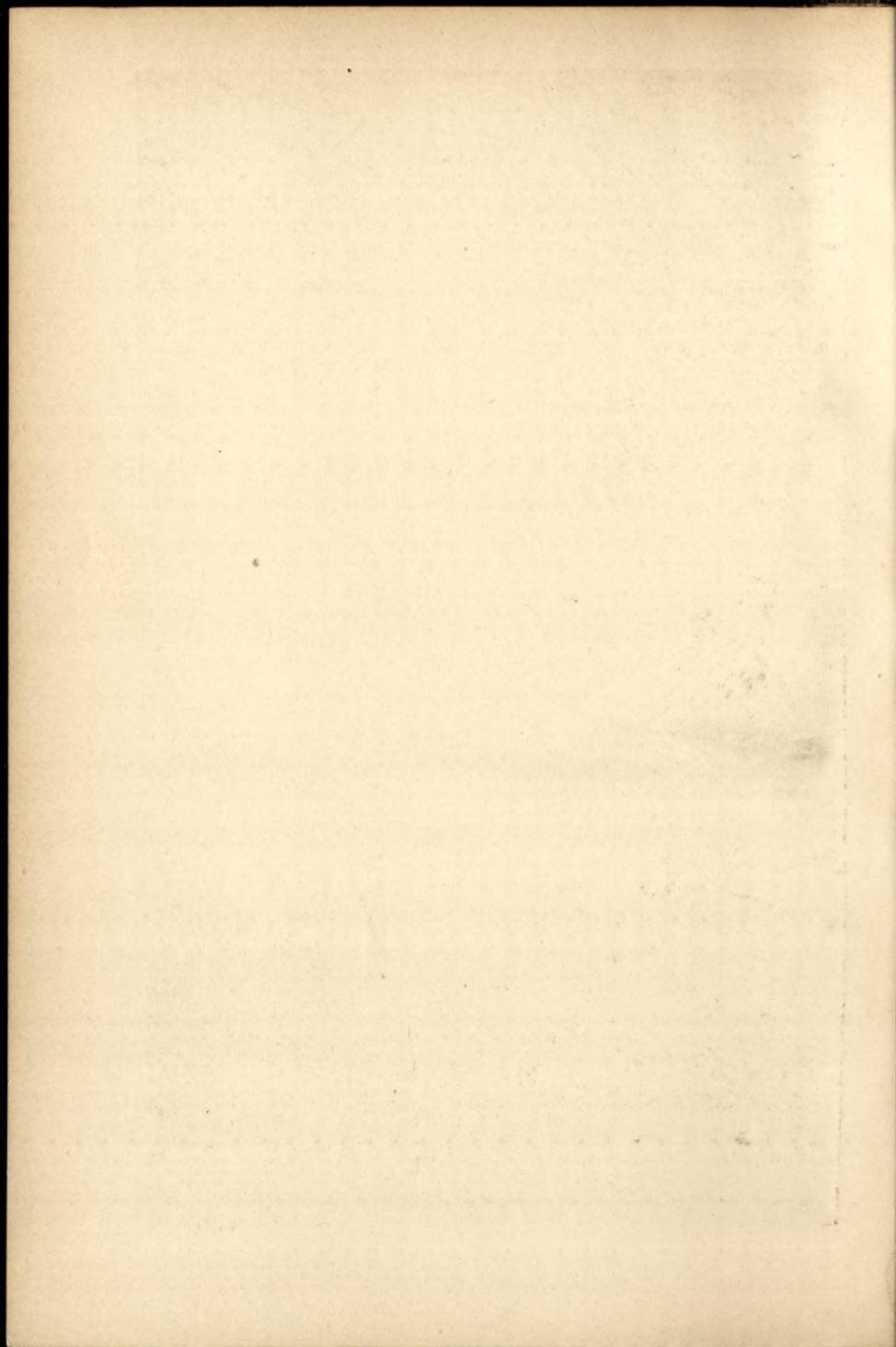
Vid foten af galgen ställdes nu fången, och snaran lades om hans hals. På en vink af Lars Gathe, tog en kapare bort den näsduk, som han stoppat i den olyckliges mun, och kaptenen yttrade:

— Då jag äntrade ett danskt skepp här utanför, öfvergaf denne mig och sina kamrater samt medtog det enda räddningsmedel som vi ägde, ifall vi misslyckats — med ett ord, han förrådde oss. Det var han, som sköt Otto Gadd, men den gången märkte jag honom för framtiden, och de två fingrar, som äro borta på hans högra hand, miste han då. Detta borde hafva varit honom en varning att ej komma mig för nära. Det oaktadt har han i går brutit friden i mitt hem och kanhända dödligt sårat en oskyldig varelse, som var mig och de mina kär; för alla dessa brott har jag dömt honom att hängas — honom själf till straff och andra förrädare mot kamrater och förmän till varnagel. Prest och sakrament hafva ej nekats honom, fastän han ej velat taga emot dem. Herren vare honom nu nådig . . . Hiss!

Denna sista befallning kom så plötsligt och åtlyddes likaledes så kvickt, att den olycklige ej hann att utstöta mer än ett halfkväfdt skrik, förrän han hängde flere alnar öfver marken. Några ryckningar, och han var död. På andra natten lät Gathe nedtaga den hängde, och Strömsfjordens vatten blef troligen hans svepning.

»Herren vare honom nådig... Hiss!»

25.

Det susar i tackel och hviner i tåg;
För stormen nu skonerten flyr,
Kring bogen ryter en skummande våg
Och stänker i höjden sitt yr.
S:t Elmselden lyser på "Hebes" rår.
Där hon med orkanen i ringdans går,

Från höjden nu ljuda de hemskaste rop —
Som dödsskri i rymden det hörs;
Och skutan gör sina femton knop,
När fram af stormen hon förs,
Hon knarrar och läcker i hvarje nåt —
En brottsjö nu krossar dess sista båt.

Så becks svart är natten, och stjärnornas ljus
Har slocknat, men blixtarne gå
Så långt uti rymden med fräsande sus
Och ned uti hafvet de slå,
Och tordönet rullar med väldig makt
Med skrällande eko från trakt till trakt.

Mot regnfulla skyar gå vågorna opp
Med skum i sin fradgande kam,
De hvälfva sig, bryta sin kullriga topp
Och rusa med byarne fram,
De brista, de sjunka med åskans brak
Och krossa i spillror hvart redlöst vrak.

Storm i Nordsjön, en riktig Nordsjöstorm — sådan endast
derden kan föreställa sig, som sett den — dånade öfver vågorna
ochoch kastade Lars Gathe och hans "Hebe" upp och ned mellan

de rasande sjöarna. Seglen hade blåst från rårna flere gånger, och endast raskheten hos hans bussar att fort slå under nya märssigel hade räddat Lars Gathe från att drifva i land på Norges klippor.

Hundratals fartyg lågo vrak utmed kusterna, och många människolif samt mycken egendom hade gått förlorade. På "Hebe" hölls dock modet uppe, och då nu vinden hade dragit sig från sydlig till östlig, länsade hon för sitt bottenrefvade märssigel.

Då fjärde dagen ingick, bedarrade stormen, solen tittade fram genom de splittrade molnen; och när Lars Gathe efter några timmars hvila uppkom på däcket, syntes den blånande randen af Skotlands kust rätt förut. Hafvet lugnade sig så småningom, och "Hebe" lade bi under natten på ett afstånd från kusten af två å tre sjömil.

Morgonen därpå, då en lätt sydlig vind dansade öfver oceanen, syntes en brigg för fulla segel styrande ut från land närma sig "Hebe" och ämnade passera henne, då Gathe lät hissa nödflagg samt präjade an det kommande fartyget med ett löst skott. De båda seglarne närmade sig hvarandra, och Gathe ropade an briggen samt bad den främmande kaptenen sända honom en båt; detta skedde, och han var snart ombord hos engelsmannen. Vid Gathes ankomst var kaptenen på briggen sysselsatt med att dricka sitt te, hvarför Gathe gick ned i kajutan.

Gathe hälsade, och engelsmannen nickade.

— Som jag haft svår storm och mistat alla mina båtar men ser, att ni är försedd med flere sådana, så skulle jag önska att få köpa en af dem för att hjälpa mig med, till dess jag kan få köpa flere, — sade kaparen.

Engelsmannen nickade åter.

— Alltså! Hvad vill ni ha för en af dem, och hvilken får jag köpa?

— Ingen.

— Vill ni inte sälja mig en båt, då jag är i behof däraf?

— Nej!

— Jag betalar hvad ni begär för den.

— Säljer ingen båt, — svarade engelsmannen.

— Hvart ämnar ni er, om jag får fråga? — sporde nu Lars Gathe döljande sin vrede.

— Till Riga.

— Hvad har ni för last?

— Tom! John! — ropade kaptenen, och strax inkommo tvänne matroser.

— Led ut den där karlen, — befalldes engelsmannen.

Lars Gathe bockade sig artigt, sägande:

— Det behöfs ej, herr kapten. Farväl! Vi återse hvarandra.

Som en katt kilade han uppför trappan och i båten samt blef rodd till sidan af "Hebe". De båda engelsmännen, som rodde, blefvo dock mycket förvånade, då vid ett par ord af kaparen, flere af "Hebes" gästarr hoppade ned i båten, kastade sig öfver dem, och innan de hunnit säga ett ord, bundo dem samt förde dem upp på skonertens däck. Strax därefter var äfven båten ombord. Från briggen hade dess besättning åsett detta våld och omtalat förhållandet för kaptenen, hvilken med frukostservetten i handen uppkom på däck. Engelsmannen hann dock ej att vidtaga några åtgärder, förrän en kula från en af "Hebes" kanoner flög öfver hans däck och i förbifarten slet af hans storstag.

— Stryk flagg eller skjuter jag dig i sank, — röt Lars Gathe till den förvånade engelsmannen.

Denne lät dock genast bemanna sina få kanoner, men då ett par skott från kaparen, laddade med skrot, fällde flere af hans folk och han såg, att det ej lönade att göra motstånd, så viftade han med sin servett, befalldes en man att stryka flaggan samt gick ned och fortsatte att äta sin frukost. Lars Gathe öfverförde nu folk ombord på sitt byte och gick ned till kaptenen, som han fann med en butelj vin framför sig vid bordet.

— Kanske ni nu vill vara så god och underrätta mig, hvad ni har för last? — frågade Gathe och satte sig bredvid kaptenen.

— Kaffe, — svarade engelsmannen och drack ur sitt vin.

— Hvarifrån kommer ni senast?

— Aberdeen.

— Hur kan ni komma från Aberdeen med kaffe?

— Lastat från skepp där.

— Hvad heter ni?

— Thomas.

— Är det ert tillnamn?

— Ja.

— Hvad tror ni, att jag ämnar göra med er nu?

— Vet inte! — och härmad tömde engelsmannen åter ett glas vin.

Nu nedkom Lars Gathes löjtnant och gaf honom ett tecken, hvarefter de följdes åt upp på däck.

— Tvänne seglare synas, och den ene tycks vara en örlogsmän, — sade löjtnant Kline, visande med handen utåt hafvet.

— Bryt upp luckorna och lasta barkasserna med kaffe! För sedan båtarna utom två, ombord till "Hebe", säg åt engelsmännen, att de gifva sig af, så fort de kunna i den minsta båten, men behåll två af dem ombord samt tag fyra man från "Hebe" och segla genast till Göteborg med briggen!

— Skall ske, kapten.

De båda fartygen skildes snart åt, och Lars Gathe styrde sydvart hän mot den ene af de synliga seglarna, under det engelsmännen rodde mot land i den båt, de från briggen erhållit.

Vinden friskade och drog sig småningom nordlig, hvarför Lars Gathe med fulla segel länsade ned mot det nära intill skotska kusten styrande skeppet.

Smidig som en kattunge sköt den välseglande "Hebe" fram genom de i blått och smaragdgrönt skiftande, solbelysta böljorna. Dess nya segel af en färg, som växlade mellan hvitt och gult och som ej kan liknas vid annat än grädden på dess hemlands filbunkar, stodo så väl, att sjömannens hjärtan slogo fortare, då de fäste sina blickar därpå.

"Hebe" var äfven — efter skriftliga uppteckningar från den tiden — ett fartyg, hvars make då ej fanns; och Lars Gathe hade mången gång hennes snabbsegling att tacka för, att han kom undan de örlogsmän, som ofta jagade honom. Hon var något klent byggd, hvad tjockleken af timmer och bordläggning beträffar, och läckte sålunda pressad i hård storm; men så väl var hon byggd, att minskades då segel, vardt hon åter tät, som om hon varit helgjuten. Detta var säkerligen en orsak till hennes seglingsförmåga, hvartill äfven bidrogo hennes vackra botten och skarpa bogar.

"Hebe" ilade nu som en kapplöpningshäst framåt, men plötsligt saktade hon farten, rände rätt upp i vinden, höjde sig på den mötande vågen, liksom hon vädrade någon fara och ville hafva en öfverblick däraf samt gick öfver stag och rusade sedan fram för babords halsar, "dickt bidevind" styrande ut från kusten.

Orsaken till denna vändning var den, att kaparen fann sig möta en stor engelsk fregatt i stället för ett köpmansskepp och därför befallt denna rörelse.

Fregatten hade dock märkt skonertens manöver och ökade sin segelmassa samt började att jaga den.

— Seglar godt den där fregatten, — sade löjtnant Gadd till sin kapten.

— Inte illa, men om ett par timmar ha vi den allt i lä.

— Det tror jag med, kapten! "Hebe" låter ingen ta' sig, det är säkert. Jag undrar i alla fall hvad det är för en seglare rätt förut, jag tycker inte om hans rigg, — sade Gadd och synade det omnämnda fartyget med kikaren. — Fördöme mig, är det ej också en fregatt.

— Tag hit kikaren, Gadd, det är väl inte fregatter alla seglare här i trakten heller, — svarade Lars Gathe och utbrast strax därpå: — Jo, vid S:t Georg är det så!

— En seglare kranbalksvis om styrbord! — varskodde vakten förut.

Gathe sprang upp i salningen, och efter en liten stund kom han åter ned samt gick akter ut till Gadd och sade:

— Det var f-n till besynnerligt sammanträffande det här. Seglaren i lä är äfven en örlogsmän. Låt henne gå öfver stag och ligg starkt bidevind in åt land. Jag kommer strax upp igen.

Lars Gathe gick nu ned i kajutan, hvarest han öppnade ett skåp och tog därur en diger plänbok samt flere rullar dukater och stoppade på sig. Härpå ropade han på Tolle och gaf äfven honom flere rullar af samma mynt med befallning att behålla dem på sig, om något skulle hända, hvar-efter han åter gick upp på däck.

— Den fregatten, vi vände för, har äfven vändt och styr i lä om oss in mot kusten; och den, vi nyss hade förut, har legat bi en stund och tagit ombord de fördömda engelsmännen i båten samt styr nu rätt på oss. Den vi nyss, innan vi nu vände, hade kranbalksvis om styrbord, följer oss rätt akter ut, och kunna vi ej segla rätt igenom konungariket Skotland, så vete f-n, huru vi ska' klara oss, — sade löjtnant Gadd.

— Där signalera de nu till hvarandra.

— Ja, kapten! Nu hissar den besten akterut, också upp några skvallerappar.

— Låt göra klart till strid! Alle man på sin post, klart vid kanonerna! — ljud kaparens starka stämma.

Vapen, kulor och karduser till kanonerna utdelades, och efter några minuters oväsen var det tyst som i en graf på "Hebes" däck, och hvarje man fanns på sin post.

— Gossar! — hördes nu kaparens stämma. — Först en bågare för vårt gamla Sverige, och sedan släss vi, om det så gäller till siste man. Tolle står vid krutdurken med två bälterör och skjuter eld i densamma, om vi måste gifva oss. Varen lugne, lyden och vi få se, om ej "Hebe" gör narr af de där John Bulls télådor.

Ett hurrarop besvarade kaptenens tal, och tystnad härskade åter på däck. Kaparne talade lågmäldt sinsemellan och drucko hvarandra till, under det de växelvis betraktade sin befälhafvare och de annalkande skeppen, från hvilka den engelska flaggan vajade för vinden.

Brisen friskade i, och då "Hebe" närmade sig kusten, utbredde sig densamma för kaparnes blickar i all sin fågring. Branta klippor, på somliga ställen höga och på andra lägre, öfverst beklädda med skog och grönt samt nedanför kantade med ett bräm af yrande skum, sträckte sig så långt blicken kunde nå. Ungefär midt för "Hebe" sänkte sig kusten något, och på en udde höjde sig en klippa, krönt af ett ej så särdeles stort men dock praktfullt slott. Nedre delen af detsamma sträckte sig nära nog till hafvet och hade säkert utgjort grundvalen till någon keltisk borg. Här ofvanpå tronade ett anglosachsiskt fäste, hvars många torn och utbyggnader tillkännagåfvo dess tillbyggnad under olika tidsåldrar. En dald sänkte sig på hvardera sidan af klippan, och åt norr kunde man ana inloppet till någon mindre båthamn eller ett flodutlopp. På södra sidan var dalgången full af klippblock och stora stenar, svarta af vattnets och tidens åverkan.

"Hebes" belägenhet var nu ej afundsvärd. I norr närmade sig en fiende, i söder en och i öster den tredje, under det att i väster den klippiga stranden med sina bränningar stängde hennes väg. Plötsligen vände skönerten och styrde upp mot den norr ifrån kommande fregatten. Ett prejskott dånade från denne, som vände långsamt öster öfver för att visa "Hebe" sin sida med fjorton svåra kanoner.

Lars Gathe höll fullt, och då han var kranbalksvis för om fregatten, röt han:

— Sikta åt masterna, gossar! Fyr! Fall af hårdt och brassa fullt!

Verkan af denna befallning syntes snart, fregattens rigg blef illa åtgången, förmärsstången hängde genomskjuten ned öfver förriggen och hade tagit med sig storbramstång och rigg. Hurrarop höjdes från skonertens däck, och säkert hade hon gått fri, om hon nu ej måst styrta rätt i söder mot den därifrån kommande örlogsmannen. Snart dånade en bredsida från denne, men kulorna flögo genom "Hebes" tackel utan att göra någon större skada. Skonerten gaf sitt lag igen, men detta lågt och efter Gathes befallning i en punkt på fregattens vattenlist. Ögonblicket härfpå gaf hon sitt andra lag åt det första anfallande fientliga fartyget, vände undan vinden och styrde rakt på land.

Lars Gathe ämnade nu lofva upp utmed land och försöka att tätt utmed detsamma komma upp norr om den skadade fregatten, då den tredje af desse strök fram akter om sin kamrat och gaf "Hebe" sitt glatta lag. Ögonblicket därefter erhölet hon ännu ett sådant från ett af de andra krigsskeppen. "Hebes" stormast föll, genomskjuten föröfver och blef med toppen hängande i förriggen, bitar af relingen bortsletos, båtarna krossades, och däckets sköljdes med blod. Skonerten föll babord öfver och dref mot land. Den af "Hebes" skott illa åtgångna fregatten gaf henne ytterligare ett lag, som dödade ett dussin af Gathes män och genomborrade "Hebes" skrof på många ställen. Lars Gathe sprang till rodet och styrde skonerten rätt i land söder om slottsberget.

En förfärlig stöt kändes. Skonertens för krossades, masterna föllo öfver bord, och skrofvat lade sig med sidan mot klippan. Masterna hade med rigg och allt fallit på berget, och på densamma klättrade den öfverlevande och ej för svårt sårade besättningen i land.

Då kaparne kommit i land, sågo de tvänne stora båtar närma sig från örlogsmannen.

— Vid St. Georg, som dessa fördömde engelsmän säga, jag har lust att gå ombord och fyra af en kanon på det fördömda byket! — utropade Lars Gathe.

I detsamma kände kaparen en hand på sin arm och hörde Tolles stämma vid sitt öra, som hviskade:

— För Guds skull, herr kapten, tag folket med genast in åt land. Jag har fullgjort er befallning, och "Hebe" springer i luften om några minuter.

— Häråt, alle man, det gäller lifvet! — ropade Gathe och skyndade att föra sina återstående gastar in i den af

klippstycken uppfyllda dalgången. De sårade, som kommit i land, hjälptes nu af sina följeslagare att aflägsna sig från sjön.

Skymningen tilltog, och en lätt dimma uppsteg ur dalen. Slottets öfra torn glimmade i den sjunkande solen. En gångstig ledde mellan klipporna upp mot slottet, men slutade helt tvärt på en plattform nedanför den af stora kvaderstenar uppförda gamla slottsgrunden.

Häriifrån sågo nu kaparne de båda båtarna lägga till vid "Hebes" vrak och två andra komma efter dessa på något afstånd.

Plötsligen uppsteg en jättelik eldkvast ur "Hebes" skrof, en döfvande knall hördes, ekot rullade rundtom i klipporna, och af den vackra "Hebe" äfvensom de båda första engelska båtarna, fanns ej öfrigt mer än några spillror, som nedföllu bland de svarta stenarna.

Ett ögonblick häjdade sig roddarna på de båda båtar, som lyckligtvis för de däri varande engelsmännen ej hunnit fram, då "Hebe" med sin nya besättning och en del af den gamla sprang i luften. Vid befälets tillrop ansträngde sig dock båtgestarna efter detta af öfverraskning vållade uppehåll, och snart landsattes omkring femtio beväpnade män.

Då Lars Gathe på klippan mönstrade sina kapare, befanns det, att han af sjuttio man hade kvar tjugotvå, men bland dessa voro Gadd, Tolle, Olle, Martin och tredje löjtnanten. Lars Gathe själf var lindrigt sårad af en träsplint i vänstra armen och blödde starkt, till dess Tolle förband sin kapten. Flere af de öfriga kaparne voro äfven sårade, ehuru ej deras sår voro af svårare beskaffenhet.

Sedan Lars mönstrat sitt folk, hvilka alla voro beväpnade med bälterör och dolkar eller svärd, sade han:

— Nu, gossar gäller det att försvara oss mot de där; mörkret infaller snart, och då kunna vi möjligen gå upp för berget på andra sidan eller kringgå slottet samt komma till någon stad, hvarifrån vi nog skola skaffa oss hem igen. Emellertid, om något skulle göra, att vi blefvo åtskilda, så kunnen I behöfva penningar — jag har äfven tänkt därpå.

Kaparen tog nu de dukatrullar, Tolle förvarat, och delade ut mynten till sina gastar.

Engelsmännen hade under tiden undersökt stranden och började gå upp för gångstigen. Kaparne lade sig nu med spända hanar och dragna svärd ned på plattformen, färdiga att mottaga sina fiender.

I detta ögonblick öppnade sig ljudlöst en förut osynlig dörr i den gamla muren, bestående af en enda stor sten och i densamma visade sig en man, klädd i en vid kappa och med svart mask för ansiktet.

— "Hebes" gastar, ohoj! — yttrade den maskerade.

Ögonblickligen voro kaparne på fötter.

— Stigen in, men skynden er, — sade mannen och trädde åt sidan.

Utän att säga ett ord pekade Lars Gathe på öppningen, och strax därefter slöt sig löndörren efter kaparne och deras kapten. Efter att hafva gått upp för en kort trappa befunno de räddade sig i ett stort hvälfdt rum, hvarest på ett väldigt stenbord stod en lampa, som matt upplyste de grofva pelare, hvilka uppburo taket. Då kaparne inkommit, stängde främlingen, som gått sist upp, dörren till trappan; och denna var så väl inpassad i muren, att det skulle varit omöjligt för den, som ej känt hemligheten, att återfinna densamma.

Den okände närmade sig nu Lars Gathe och tog honom afsides samt hviskade till honom att befalla sitt folk att vänta, där de voro, medan han själf och Tolle medföljde den maskerade.

— Men hvem är ni då, som känner ej allenast mig utan äfven mitt folk? — frågade Lars Gathe förvånad.

— Det skall ni få veta sedan. Gör nu, som jag sagt!

— Men...

— Inga "men", ty vi hafva ej tid till det. Ingela Gathe skulle ej tycka om, att hennes man hängdes af de engelsmän, som söka er — lyd därför en väns råd — men fort.

— Vid St. Georg! Det här var besynnerligt, men må ske då.

Lars Gathe vände sig nu till sina män och gaf Gadd befålet öfver dem med befallning att dröja, där de voro, tills hans återkomst.

Ett sakta mummel om förräderi — att de ej ville mista sin kapten och dylikt — hördes från kaparne, och löjtnant Gadd skulle just varna Gathe, då främlingen hviskade i hans öra:

— Tig! Aima vill det.

Förvånad ryggade Gadd tillbaka, Gathe vinkade åt Tolle att följa sig; och med främlingen i spetsen försvunno snart de tre männen i pelarsalens dunkel.

Den maskerade mannen närmade sig nu en af de grofva pelarne samt framtog en blindlykta, som han hittills hållit dold under sin vida kappa. Genom att trycka på någon gömd fjäder tvingade han hälften af pelaren att sänka sig ned genom golfvet, och nu visade sig en vindeltrappa, som ringlade sig uppåt. Då de tre männen beträdt trappstegen, lyfte sig pelarens undre hälft åter på sin plats. Lars Gathe och hans följeslagare gingo med mannen uppför trappan, och fast de båda kaparne på ett par ställen tyckte sig se dörrar från trappan, så hade de dock gått sina hundra steg uppför, innan deras ledsagare stannade. Den okände framtog en liten nyckel och öppnade en dörr, men släckte i detsamma sin lykta.

Lars Gathe och hans tjänare befunno sig nu i ett varmt rum, endast upplyst af en i taket hängande lampa, hvars mattslipade, gröna glas kastade ett mildt sken omkring sig, dock tillräckligt klart att låta de nykomna se, det de befunno sig i en dyrbart möblerad sängkammare.

— Hvilen er här och varen trygge! I ären räddade från edra fiender, och så väl I som ert folk skolen snart erhålla förfriskningar. Men det säger jag er, att ehvad I än fån höra, så lämnen ej detta rum, förrän jag återkommer. — Med dessa ord förde främlingen undan ett tjockt förhänge af grön sammet och gick ut i ett starkt upplyst rum utanför sängkammaren.

Några ögonblick därefter hörde de båda svenskarna en dörr öppnas och en röst, som sade:

— Kommerdör Schmidt önskar ett samtal med mylord.

— Han är välkommen, — hördes den okände svara.

Strax därefter inträdde någon främmande person, som yttrade:

— Ni torde ursäktas, mylord, att jag stör er, men en sällsam händelse för mig hit. Vi hafva här utanför haft en strid med en sjöröfvare, och denne har sprängt sig i luften här nedanför, vid hvilket tillfälle vi olyckligtvis själfve förlorat en mängd folk. Emellertid påstå några af våra roddare, som anlände strax efter explosionen, att de tyckt sig märka från sjön, det flere af sjöröfvarna sprungit i land på de kullstörtade masterna. Amiralen sir William Dunbar, som för befäl på fregatten "Arethusa", har bedt mig hos er anhålla om tillstånd att få genomsöka parken och trakten kring ert slott för att finna några af dessa fribytare, som möjligen räddat sig i land.

— Som ni behagar, kommandör, och jag hoppas, ni blir min gäst under natten.

— Jag tackar er, men så snart mitt uppdrag är fullgjordt, måste jag åter gå ombord.

— Framför mina hälsningar till sir William, kommandör!

— Med nöje, mylord!

De båda kaparne hörde nu den engelska officeren aflägsna sig, och strax därefter inträdde deras värd, som åter hade maskerat sig.

— Ni har hört vårt samtal, — sade han till Lars Gathe, hvilken vördnadsfullt reste sig vid hans tilltal.

— Ja, mylord!

— Nå väl, så länge I ären här hos mig och hållen er tysta, så ären I trygga. Om en dag eller två kunnen I begifva er af till någon hamn, hvarifrån hemfärden bör kunna företagas.

— Men, mylord, jag förstår ej, hvarför ni, som skulle vara vår fiende, vill på detta sätt hjälpa oss.

— Därför att jag är er vän. Ert folk har nu fått friskningar, och om ni följer mig, så skall äfven ni erhålla sådana.

Härvid vinkade lorden med handen och gick förut. Lars Gathe och hans tjänare följde honom.

Aldrig hade kaparekaptenen, äfven hos de förmögne holländarna, sett en sådan lyx, som nu för honom visade sig, då han genom flera salar och rum följde sin ledsagare. Väggarne voro öfverallt behängda med sammet eller siden och stora speglar, hvarjämte dyrbara taflor och bildstoder funnos nästan i hvarje rum. Lorden öppnade nu en hög, konstmässigt utskuren ekdörr och inträdde i en stor hvälfd sal, på hvars väggar en mängd vapen af alla slag voro ordnade tätt intill hvarandra. Vid väggarna stodo rustningar af järn, förgyllda, försilfrade eller inlagda med ädla metaller. Vid pass tre till fyra alnar från golvet utsträckte sig en myckenhet förgyllda, harneskklädda armar, i hvilkas händer tjocka vaxljus voro insatta; och då ett tiotal af dessa nu tändts, kunde kaparen med undran beskåda den ståtliga riddaresalen. Densamma ena gafvelvägg slutade med en halfrundel, i hvars midt stod en stor, rikt utskuren och förgylld stol, upphöjd på tre trappsteg, samt däröfver en tronhimmel. Öfver densamma fanns ett ofantligt rundt fönster samt på sidan af tronen tvänne höga och spetsiga sådana.

I ett af de hörn, där rundelen började, öppnade lorden en dörr och inträdde med sina gäster i ett rundt torrum, hvarest, oaktadt det var sommartid ännu, en stockbrasa flammade i den stora spiseln. Midt på golvet stod ett bord, dukadt med mat och vin. Ett par bäddade sängar stodo äfven i ordning att mottaga de trötta gästerna.

Lorden bjöd nu dessa god natt samt ämnade återvända, då Lars Gathe hastigt kastade sig emellan dörren och lorden, sägande:

— Mylord, ni måste förlåta mig, om jag uppehåller er en stund; men det är mig omöjligt att lugnt tillbringa natten härstädes utan att få veta, om jag är fånge eller fri, hvad ni ämnar göra med mina kamrater, samt hvem jag står i förbindelse till för denna godhet och gästfrihet — om nämligen det är er mening att rädda oss.

— Kapten Lars Gathe! Ni har en gång fått mitt ord, att jag är er vän; och ni har själf hört, det jag ej angifvit er för er fiende; således kan ni vara lugn. Hvad er tacksamhet beträffar, så behöfver jag den inte, och nu god natt!

— Nej, mylord! Jag måste veta, hvem ni är och huru ni känner min fru och äfven min löjtnants hustru, ty jag hörde, hvad ni hviskade till honom där nere i källaren.

— I morgon kan ni måhända få veta det, men ej i kväll.

— Herre!

— Lugna er, kapten, och sköt om ert sår! Tolle hjälper er med det, och där på spegelbordet ligger linne och salva.

— Jag tackar er, men ni skall nu säga mig, hvem ni är. Jag har bestämdt hört er röst förr — men hvar? Ja, mylord, ni lämnar ej detta rum, förrän ni gifvit er tillkänna. Jag är beväpnad och jag svär . . .

— Vid St. George, som engelsmannen säger! — afbröt lorden gäckande.

— Ert namn, ert namn! — ropade Lars Gathe uppbrusande och ryckte sitt bälterör ur bältet.

Lorden tog nu ett par steg tillbaka och utsträckte handen mot väggen.

— Brushufvud! — sade han samt tryckte på en knapp i panelningen.

I ögonblicket föll golvet undan kaparens fötter, och han störtade med en svordom ned igenom det mörka hål, som falluckan lämnat öppet. Luckan slöt sig genast åter på sin plats, dock knappast så fort som Tolle nu rusade fram, fattade

lorden om lifvet och kastade honom baklänges på en af sängarne. En blank dolk blixtrade i Tolles hand, och med af förskräckelse darrande stämma sade han:

— Herre, herre, gif mig åter min kapten, eller dödar jag er!

— Bra, min käre Tolle! Du är lika trogen och modig som förr, — sade lorden, i det han helt lugnt aftog sin svarta mask och visade Tolle sitt ansikte.

Tolle sprang baklänges och släppte dolken, slog ihop händerna af öfverraskning samt störtade sig därefter i den sig uppresande lordens armar.

— Tyst, Tolle! — sade denne, hjärtligt omfamnande ynglingen. — Tror du ännu, att det är någon fara med din kapten?

— Nej, nej! Men jag blef så hemsk till mods, när han alldeles försvann midt för mina ögon.

— Han föll på en mjuk bädd af hö, och om ett par minuter skola vi hafva honom här igen. Emellertid får du honom inte åter, om du ej lofvar mig heligt och ger mig ditt ord på att inte omtala för honom, hvem jag är.

— Ja, jag lofvar det.

— Godt! Du kan då äfven säga honom, att hans folk ätit och druckit samt fått goda bäddar. För min betjäning är han en holländsk köpman tills vidare. Förstår du?

— Ja... mylord.

— Rätt så, min käre Tolle, och du är hans tjänare, född på Orkneyöarna.

— Ja, mylord.

— Talar du engelska?

— Mycket dåligt.

— Kan du härma danska?

— Ja, bevars!

— Godt, då blandar du tillsammans dessa språk och förstår mycket litet, hvad mitt folk säger och icke ett ord af hvad någon möjligen skulle fråga dig.

— Inte ett ord var det ja.

— Bra! Se här nu en nyckel. Strax till höger om den där spegeln är ett nyckelhål, öppna den dörr, som där finnes, och ropa på din kapten. Säg honom, att han är bjuden på frukost i morgon till mig och nu god natt, min vän.

Härmed gick lorden och stängde efter sig.

Tolle störtade oförtöfvadt bort för att efter anvisning bereda väg åt sin herre upp ur fallgroppen.

26.

Mörkret rundt kring kaparn var,
Där i djupet han föll neder.
Upp han springer, svärdet drar,
Sträckande på alla leder.

Tror att han skall mördad bli
Eller under kvalfull pina,
Fängslad med förräderi,
Få af törst och svält förtvina.

Plötsligt tindrar fram ett sken,
Och på väggen syns en skugga
Närma sig ur murens sten,
Färdig att med svärdet hugga.

Ur ljuskretsen ljöd Lars Gathes namn, och denne igenkände Tolles stämma samt såg, att han, sträckt sitt svärd mot — sin egen skugga. Då han vände sig om, varseblef han Tolle med ett ljus i handen stående i en liten trappa i tornmuren, som förde uppåt till det öfre rummet. Lars Gathe skyndade fram och frågade, genast han kom in i den upplysta kammaren:

— Hvar är den förb... lorden?

— Han har gått, men bad mig hälsa kapten, att kapten är här utan fara, och att ni är bjuden på frukost till honom i morgon.

— Hm! Det ser ut, som han ej skulle vilja åt vårt skinn ändå. Det är besynnerligt, att jag tycker mig hafva hört hans röst förr — men hvar? Hm! Hade jag blott fått se hans ansikte...

— Lorden bad mig äfven säga, det han önskade, att kapten skulle gifva sig ut för en bekant till honom — en

holländsk köpman — och jag skulle uppge mig vara född på Orkneyöarna, på det hans tjänare ej måtte fatta misstankar.

— I sanning inte illa, men om jag blott hade mina bussar här, så skulle jag storma hans slott och...

— Lorden bad mig äfven säga, att ert folk fått mat och nattläger, samt att ni ej skulle vara orolig för dem.

— Besynnerligt, besynnerligt. Men stäng den där dörren och låtom oss se oss till godo af hvad vi hafva här, ty sannerligen ha icke de här äfventyren gifvit mig god matlust.

Kaparen och hans tjänare anföllo nu det dukade bordet, och en timme därefter hvilade de i hvar sin af de mjuka bäddarna.

Då Lars Gathe och Tolle om morgonen vaknade, voro deras vapen och kläder borta, men i stället funno de fina kläder, mera passande än deras egna för den resande rike köpmannen och hans tjänare. Lars Gathe svor först och lofvade att strypa lorden, så snart han fick tag i honom, men blef snart vid bättre lynne i följd af Tolles anmärkningar och upptåg under påklädningen. Han öfvade sig att blanda danska och engelska om hvartannat och bragte snart sin kapten att skratta. Då de båda kaparne voro färdiga, öppnades dörren, och en gammal hvithårig betjänt inträdde samt frågade, om mynheer och hans tjänare ville intaga frukost — mylord väntade mynheer i sitt bibliotek.

— Men hvar är min resdräkt och mina vapen? — frågade kaparen den gamle.

Med en djup bugning öppnade denne ett väggskåp samt visade därinne de efterfrågade sakerna samt en uppslagen kappsäck, i hvilken syntes rent linne med mera.

— Lorden har låtit ställa in edra saker och er kappsäck där. Men det är nu skäl att gå till honom. Tillåter ni, att jag visar er vägen?

Gathe nickade bifallande.

Efter att ha passerat flere rum, öppnade tjänaren en dörr och bugade sig samt stängde densamma efter kaparen. Denne befann sig nu i ett stort aflångt rum, hvars alla väggar voro fullsatta med böcker, utom där de stora, höga fönstren insläppte dagern. Tvänne stora bord, det ena betäckt med skrifdon och en mängd papper samt det andra med ett par glober, några kartor och matematiska instrument, utgjorde jämte flere högkarmade stolar den öfriga möbleringen.

Lorden stod i ett af fönstren och blickade ut öfver hafvet, som utbredde sina i solskenet glänsande vågor för hans syn.

Lars Gathe närmade sig honom.

Då kaparen kommit honom nära, vände sig lorden om och räckte fram sin hand sägande:

— God dag, kapten Lars Gathe! Tack för sist! Det har varit mig ett nöje att få er till min gäst och att få rädda både er och ert folk ur ett ganska obehagligt läge i går kväll.

Lars Gathe stod ett ögonblick som förstenad — han skuggade ögonen med handen liksom för att se bättre — men snart sprang han fram och fattade lordens hand, tryckte den med värme och utropade:

— Georg, Georg Mone! Är det verkligen ni, min gosse? — hm — ja, det är ni... Och ni är lord och råar om detta slott? Nå, vid St. Georg, som engelsmännen säga. Detta var oväntadt. Förlåt mig — men ni är ju f-n så förnam nu... Vill ni förklara mig detta?

— Sedan, kapten Gathe! Men ni är nu tills vidare mynheer van Halen från Rotterdam. Kom väl ihåg detta, och sedan vi frukosterat, skall jag underrätta er om mycket af det, som ni önskar veta.

Lorden slog nu med en liten silfverhammare på en liten gongong, som fanns på hans skrifbord, och ett par dörrar till biblioteket öppnades af tvänne livréklädda betjänter, hvarefter de båda vännerna gingo ut i en mindre matsal samt slogo sig ned vid det därstädes dukade frukostbordet.

Lorden förde en stund samtalet på Hollands handel, på Rotterdam, dess sjöfart och dylikt, hvarvid Lars Gathe hade tillfälle att visa sig hemmastad i stadens belägenhet. Sedan betjäningen vid ett tecken af sin herre aflägsnat sig och den gamle hvithåriga tjänaren stängt dörrarna, så att de båda männen voro allena, fyllde Mone ett par glas samt drack kaptenen till sägande:

— Skål kapten! Då jag i går kände igen "Hebe" under hennes strid med de engelska fregatterna, tänkte jag sannerligen inte, att jag skulle återse er här hos mig, men ni har som vanligt lycka med er, och då jag såg er med "Hebes" kvarlevande besättning klättra upp till slottet, beslöt jag att rädda er för gammalt kamratskaps skull. Det har lyckats, och det gläder mig mycket.

— Jag kan ej nog tacka er, mylord — men säg mig godhetsfullt, huru jag skall få mina bussar ur klämman, och hvar de äro.

— Jo, genom Gadd, som jag talat vid, är saken till en del utförd. Martin med tio man är redan åstad med en mig trogen vägvisare samt försedd med papper af mig för att söka efter de kapare, som möjligen kunnat komma i land här. Han har order att sedermera i all tysthet begifva sig till London och där med sitt folk invänta er på värdshuset "The Black Prince", där ni själf har bott, så att ni ju vet, hvar det är. Med samma order har Gadd dragit norrut till Aberdeen. Då han kommer dit, skall han med de edra gå ombord på en kustfarare, som tillhör mig, och som har order att med folket afgå till London. I förbifarten kunde ni gå ombord här och på så sätt komma till London, där jag vet, att ni sedan fordom har affärsvänner, så att ni nog kan reda er själf med resten.

— Ni är då en förbannadt präktig pojke, min bästa Mone! Hm... mylord skulle jag säga. För f-n, ni får ursäkta mig! — bad kaparen något brydd af lordens lugna och befallande sätt.

— Min bästa kapten! Var ni, som ni brukar vara, då vi nu äro ensamma, men tag er väl i akt och spela mynheer van Halen, då mina tjänare eller andra kunna se eller höra oss. Om ni nu behagar, så gå vi åter in i mitt studerrum, där vi äfven äro för oss själfva.

— Skulle ni nu, mylord, vilja gifva mig någon förklaring öfver det, som är dunkelt för mig, så skulle det vara mer än nöjsamt — det kan jag ej neka till, — sade Lars Gathe, då han med sin för detta löjtnant satt sig ned vid skrifbordet.

Lorden teg en lång stund, hvarefter han, vändande sig till Lars Gathe, sade:

— Minns ni, kapten, hvad jag bad er om, då vi skildes åt i Göteborg, och som ni äfven gaf mig?

— Ah, ja! Nu kommer jag ihåg... Det var de två pärlorna, som jag fått af Mathias Viking.

— Ja, och ni gaf mig dem för intet.

— Naturligtvis! Det var ju en småsak. Jag höll af er och skulle gärna gifvit er mera, om ni velat taga emot det. Jag var uppriktigt ledsen att skiljas från er.

— Jag vet det, kapten Gathe, och jag kan ej neka, att jag äfven fäst mig vid er. Emellertid var det inte en små-

sak, ni då gaf mig. Dessa två pärlor hade nära nog ett värde af en million pund sterling — ja, kanhända hvar för sig.

Lars Gathe sprang upp, men satte sig åter

— Min bästa lord! — sade han. — Nu misstager ni er säkerligen. Då jag var i Holland, handskades jag stundom med sådana där tingestar, och hvar och en af dessa pärlor voro ursprunglingen högst värda omkring femhundra pund eller så; nu voro de också förstörda, ty de voro graverade eller rispade med en hvass nål och...

— Häruti låg just deras största värde, — afbröt lorden och gick fram till spiselns samt öppnade där ett i muren anbragt lönskåp, hvarur han framtog ett litet ebenholzskrin, samt ställde det på bordet emellan sig och kaptenen. Sedan han satt sig, öppnade han skrinet och tog därutur fram ett stort dubbelt pärlband af ovanligt vackra och stora pärlor.

— Om ni ser på dessa pärlor, sade han, — så äro de alla graverade, som ni nyss själf anmärkte, med ett greffigt vapen eller sköldemärke. Detta är min familjs vapen, och detta pärlband har följt den äldsta i min släkt från urminnes tid. Vid hvar och en arftagares födelse har en pärla inköpts, och halsbandet därmed ökats. Men härmad är dess historia ej slut. Med detta pärlband, som är ett slags stamträd eller åtminstone en förteckning på antalet af våra anor, följa äfven tvänne stora egendomar, en i Irland och en i Skotland, likväl med förbehåll att ägaren af pärlbandet å detsamma har så många pärlor, som i verkligheten skola finnas. Dessa egendomar äro värda nog den summa, jag uppgaf.

— Men, mylord, visste ni, då jag gaf er två af dessa pärlor, detta deras värde? — frågade kaparen.

— Nej, kapten! Men jag visste, att sköldemärket därpå var mitt, ty jag ägde en ring, densamma ni nu ser här på mitt finger, och det i denna inristade vapnet var alldeles likt det, som finnes på pärlorna.

— Det uppträde, som Viking varit vittne till, var alltså samt och ej en dröm eller syn, utan en händelse — kanske ur edra närmaste anförvanners lif?

— Ja, det var så; och jag går nu att berätta för er detta, på det ni måtte få kännedom om, hvem jag är, och emedan jag tror mig ha gifvit er åtminstone ett halft löfte därom förut.

— Min far var earl af Mone, Gleenmorris och Dale; han var lordamiral af Skotland och sin konungs tillgifnaste tjänare.

Min moder var en Douglas, och de älskade hvarandra med ren, innerlig kärlek. Efter ett års giftermål ökade min fader detta pärlband med en pärla till, då jag föddes. Olyckligtvis dog min moder några dagar därefter.

Min faders sorg var djup, men de oroligheter, som nu yppade sig inom riket, togo hans tid i anspråk; och då han var Wilhelms af Oranien vän och erhållit viktiga uppdrag af denne, blef jag öfverlämnad i en ammas vård under det första året af min tillvaro. Till all olycka dog denna tro-tjänarinna, och af omsorg för mig beslöt min far att gifta om sig. Omständigheterna härvid höra ej hit, alltnog, då jag var ett och halft år, hemförde min fader till vårt fäderne-slott en af skönhet strålände brud. Härtiginnan af St . . . , nå, namnet kan vara likgiltigt — var af engelsk eller fransk familj, hvilket man vill, ty hennes förfäder hade från Normandie inkommit med Wilhelm eröfraren och sedan under långliga tider haft förläningar i England. Under oroligheterna i konung Karl I:s tid hade familjen flyttat åter till Frankrike, och härtiginnan, min styfmoder, var född i nyssnämnda land. Hon hade varit hoffröken hos drottningen.

Lord-amiralen vistades med sin unga fru i tre månader på sitt slott, och hon tycktes göra allt för att tillvinna sig sin mans kärlek samt visade hans son med den förra hustrun all möjlig omvårdnad. Efter nämnda tid återreste min far till hofvet, lämnande sin unga fru kvar på sitt slott. Denna hade själf yrkat därpå, föregifvande, att omsorgen för hans barn skulle göra henne större nöje än hofvets glans och förströelser.

Min styfmoder hade dock bedragit min far, och omkring ett par månader efter hans bortresa födde hon en son. Som ej någon utom den gamle Thomas Wilson, min faders kastellan bodde i den del af slottet, där härtiginnan hade sina rum, hölls saken hemlig; och hon trodde själf, att endast hennes förtrogna, en fransyska, som medföljt från Frankrike, var medveten om händelsen.

Den gamle Wilson visste det dock. Han hade samma afton, barnet föddes, hört rop från härtiginnans våning och skyndat dit, men funnit dörrarna stängda. Som han kände till slottets alla hemligheter, sprang han ned i trädgården, hvarifrån en löntappa ledde upp till sängkammaren. Efter att hafva skyndat upp för densamma, öppnade han sakta

dörren och såg då fransyskan med det späda barnet. Kastellanen hade sett nog och aflägsnade sig i största tysthet.

Året därpå besökte härtiginnan sin man i Portsmouth och omtalade då, att hans son, Georg, hade legat i långvarig nervfeber, som nästan förändrat hela hans utseende samt betydligt hindrat hans utveckling, men att nu all fara var öfver och gossen frisk och rask — tack vare hennes outröttliga och moderliga omvårdnad.

Hon skyndade äfven på sin återresa för att ej vara för länge från "det älskade barnet, som hon uttryckte sig."

Nära ett år förgick sålunda, då min styfmoder fick bud från sin man, att hon skulle möta honom i London och taga mig med sig. Det enda minne, jag haft af min barndom, var en dunkel hågkomst af ett slott och en mängd höga, vackra träd samt ett mörklagdt fruntimmer, som sade, att hon var min mor. Därefter blekna mina minnen, tills jag började kalla Sven Nilsson för min fader.

Jag fortsätter emellertid om min styfmoders öden. Hon afreste till London och medtog så väl mig som sitt eget barn. Det senare var dock gömdt i en liten låda, tills vi kommit till en sjöstad, hvarest fransyskan, medtagande mig, gick ombord på ett fartyg, bestämdt till Ryssland. Rikeligen försedd med penningar af härtiginnan och tubbad af henne att utgifva sig för en förmögen änka samt mig som sin son. Mitt öde känner ni: vi förläste på bohuslänska kusten.

Vid ankomsten till London uppvisade härtiginnan helt fräckt sitt eget barn som den unge Georg och lyckades få min fader att tro det. I början tvekade han, men vid en af henne skickligt gjord beskrifning på barnets sjukdom och alla de krämpor, det varit utsatt för, och då gossen var stor och duktig för sin ålder samt händelsevis ägde ögon, som voro lika mina, så misstänkte amiralen ingenting. En sak var dock svår att dölja. Barnet hade ljust hår och mitt var, då jag var liten, rödbrunt — det har mörknat, sedan jag blifvit äldre. Härtiginnan förstod emellertid att färga sin sons hår och sålunda insöfva sin mans misstankar.

Vid denna tid målade en af van Dycks lärjungar på min faders önskan ett porträtt af härtiginnan, och det beundrades af alla såsom särdeles lyckadt och likt. Det var dock endast med det uttryckliga förbehåll af härtiginnan, att porträttet skulle uppsättas på fädernegodset och ej få kvarblifva i London, som hon lät måla af sig. Tvänne obehagliga händelser in-

träffade samtidigt härmed och väckte oerhördt uppseende i huset. Min fader brukade alltid, då han lade sig, dricka en bägare vatten och en kväll hällde han af en händelse denna nattdryck i ett fat till en stor vindthund, som han fått af konung Wilhelm. Knappt hade hunden druckit ur vattnet, förrän den föll till sin herres fötter och dog under tjut och krampryckningar. Ett par dagar därefter hade en page hos min far tömt en bägare vin af den sort, min fader skulle dricka till frukost, och sjuknade strax därefter i kräkningar samt dog, innan någon doktor hunnit komma tillstädes. Då konungens läkare, som strax därefter anlände, undersökte vinet, fann han det vara förgiftadt. Nu blef stor uppståndelse i huset, allt vin undersöktes, tjänarne förhördes, och alla möjliga ansträngningar gjordes för att upptäcka den mordlystne.

En hofmästare, som medföljt min styfmoder till England, och som på hennes begäran fått tjänst hos lordamiralen förhördes grundligare än de öfrige, såsom varande brinsman och således från ett land, med hvilket vi då förde brinnande krig — men förgäves. Mannen tycktes vara oskyldig.

Någon tid härefter afreste härtiginnan till Skotland, och min fader styrde med en afdelning af flottan ut i kanalen. Omkring en månad hade förgått, då han efter en hård strid mot en del af franska flottan lyckades slå denna och taga befälhafvarens fregatt samt denne själf till fånga. Fartyg och folk fördes till London, och min far bjöd sin franska fånge att bo hos sig, till dess han kunde blifva utväxlad.

Min styfmoders porträtt var nu färdigt och stod i en låda i ett af rummen för att afsändas till Skotland, så snart locket blifvit påspikadt. Händelsevis gick lorden med sin gäst genom rummet och denne fick således se målningen. Knappt hade han fästat ögonen därpå, förrän han stannade och måste, blek som ett lik, fatta tag i en stol för att ej falla. I detsamma öppnades en dörr, och den franske hofmästaren inträdde. Då han fick se främlingen, banade sig ett halfkväfdt rop fram mellan hans läppar, och han störtade tillbaka samt drog igen dörren efter sig. Ingen af dessa omständigheter hade undgått min far, som artigt frågade sin gäst, huru han måtte samt hvad som fattades honom. Det dröjde länge, innan denne förmådde svara.

— Hvem är denna kvinna? — frågade fransmannen slutligen, flämtande af sinnesrörelse.

— Det är min hustru, — svarade lorden.

- Omöjligt! — ropade herr de la Chapelles.
- Min herre! Ni mår ej väl. Vill ni stiga in ert rum och hvilas er?
- Jag mår ej väl, det är sant, men detta beror blott på öfverraskning.
- Huru då?
- Detta porträtt föreställer alltså verkligen er hustru?
- Som jag sagt.
- Sedan hvilket år är denna kvinna er hustru, mylord?
- Jag har varit gift med henne i två år men...
- Och hon hette?
- Härtiginna af St...
- Härtiginna af...? Och ändå! Det är hon!
- Men hvad menar ni, herr markis?
- Att jag till min olycka känner denna kvinna, att hon — men det är ju omöjligt! Omöjligt, säger jag!
- Men så förklara er då!
- Har Gud kunnat skapa tvänne kvinnor så lika?... Men hvad ser jag! O, min Gud, det är hon! — Och därmed pekade fransmannen med darrande hand på en tunn lock af hvita hår, som min styrmor eget nog från barndomen lär hafva haft vid högra tinningen och som den skicklige målaren ej förgätit på taflan.
- Som träffad af ett skott föll den talande härpå i min faders armar. Lordens tjänare förde honom till hans rum, och efter en stund hade han återkommit till medvetande. Sedan min fader aflägsnat tjänarne, sade han:
- Nu, min bästa herre, måste ni vara af den godheten och förklara er för mig, ty sannerligen jag förstår, huru åsynen af min hustrus porträtt så kunnat uppröra er.
- Nå väl, mylord! Ni vill då veta orsaken!
- Naturligtvis, herr markis!
- Äro vi ensamme?
- Ja, fullkomligt.
- Nå, så hör då, mylord... Detta porträtt framställer ej er hustru utan...
- Utan?...
- Det är ett porträtt af *min* hustru.
- Min far ryggade tillbaka.
- Ni mår ej väl, min herre! — sade han lugnt och reste sig upp samt mätte rummet med stora steg.

— Mylord! — sade markisen. — Jag är fullt redig och måste, huru smärtsamt det än är, berätta er en del af mitt lifs historia. Ni må sedan själf döma, om jag ej bör vara upprörd vid denna kvinnas åsyn. För sex år sedan gifte jag mig med en ung dam af ädel familj. Detta äktenskap ingicks ej af tycke, utan därför att våra släktingar så ville på grund af familjeförhållanden. Ni kan tänka er mina känslor, då min hustru, som jag dock hade föreställt mig vara en ädel kvinna, helt fräckt förklarade för mig, att hon ansåg mig endast som sin man till namnet, ty hon hade en älskare, hvilken hon ej ämnade afstå ifrån. Jag försökte nu tala förstånd med henne, men förgäfves. Jag reste då plötsligen med henne till ett slott, som jag ägde i Bretagne, och bosatte mig därstädes samt omgaf henne med mig tillgifne tjänare för att undvika skvaller och hindra henne att begå någon dåraktig handling. En dag kom underrättelse, att min svåger skulle göra oss ett besök; och ganska riktigt anlände kort derefter en ung herre, som utgaf sig för att vara den omtalade svågern. De båda syskonen tycktes uppföra sig vid detta möte, alldeles som bror och syster borde vid ett sådant tillfälle; och jag fattade inga misstankar förrän efter fjorton dagars tid. Jag passade på, då den unge så kallade brodern var ute och red, och sade min hustru, hvad jag förskaffat mig visshet om, samt sände ett bud mot den unge mannen med hans saker och ett bref, hvori jag underrättade honom, att han utsatte sig för en kula i pannan, om han åter visade sig på mitt gods. Samma dag förgiftade min hustru det vin, jag skulle dricka till middagen; och hade ej en af mina tjänare genom en dörrspringa iakttagit tillredelserna, så hade jag nu ej varit bland de lefvandes antal. Vinet provvades, och ett får dog utaf några droppar, som det erhöll.

Det var nu, — fortsatte kaparens värd, — lordens tur att blekna. Han stod som förstnad och lyssnade med förfäran till fransmannens berättelse.

— Fortsätt! Fortsätt! — stammade han med dof röst.

— Då min hustru fann sig upptäckt, kastade hon sig för mina fötter, bekände allt och bad om nåd. Jag hade börjat att älska henne — jag dåre! Jag trodde på hennes ånger — jag förlät henne — och ett par dagar därefter rymde hon med sin älskare. Jag har sökt henne öfverallt, men förgäfves — tills nu.

— Tills nu? — upprepade lorden med ansträngning.

— Ja, tills nu, ty det är omöjligt, att jag misstager mig. Förfärliga misstankar grepo min fader, och då han kom att tänka på sin sons förändrade utseende, de båda förgiftningsförsöken samt slutligen på den franska tjänarens bestörtning vid åsynen af markisen, var det nära på, att han dukat under för sin förfärliga sinnesrörelse. Kufvande denna, ringde han på en page och befalldes denne att inkalla hofmästaren. Om en stund återvände ynglingen samt förtäljde, att hofmästaren för ungefär en timme sedan med förvirradt utseende nedkommit i stallet samt hälsat från lordamiralen och befallt, att den snabbaste hästen skulle sadlas, hvarefter han satt sig upp och ridit bort.

Sedan pagen aflägsnat sig, sade min far:

— Herr markis! Denna kvinna är min hustru och, som det tyckes, äfven eder. I så fall äro vi båda bedragne af henne, och hon måste straffas, men endast af oss. Vi må med det första fara till mitt slott, hvarest hon nu bör vistas. Vi måste dock skynda, ty en tjänare, som försvunnit, har troligen ilat i förväg att underrätta henne om er ankomst hit.

— Jag följer er, mylord, hvart ni för mig.

— Godt! Är ni färdig att sitta till häst om en half timme?

— Ja, mylord!

— Och rida hundra engelska mil på ett dygn?

— Tvåhundra på två, om ni vill, mylord!

— Mycket bra! Då rida vi om en half timme och kunna vara i staden Lynn i Norfolk i morgon middag. Jag har fyra ombyten af hästar för min räkning på vägen, så att något uppehåll kan ej inträffa. Där ligger en snabbseglande, mig tillhörig kutter, på hvilken vi fortsätta resan.

En knapp halftimme härefter galopperade de båda männen åt nordost ut från London och inträffade sex timmar härefter i Celmsford vid lordens stall därstädes. De hade tillryggelagt trettio mil på sex timmar.

— Led fram båda hästarna! — sade lorden till den stalldräng, som hälsade honom vid hans ankomst.

— Mylord, er hofmästare har lämnat kapplöparen "The Diamond" här för en timme sedan samt i stället tagit jakt-hästen "Cairo" och ridit norrut.

Lorden lyfte sitt spö, sänkte det dock igen och sade, i det han vände sig åt den nu tillstädes komne stallmästaren:

— Låt sadla "The Diamond"!

Tre minuter härefter voro ryttarna till häst och sprängde norrut. Klockan var nu sex, och för att skona "The Diamond" fingo hästarne rasta en gång på vägen. Klockan 10 gingo de öfver floden Staur och in i staden Clare. De hade nu ridit blott tjugotvå engelska mil på fyra timmar.

Lorden höll in sin häst vid en inkörspört och åstadkom vissa hårda ringningar på en klocka. En stallmästare och två ridknektar störtade ut. Hofmästaren hade äfven här fått den bästa hästen dock först efter en stunds öfvertalande och mot kvitto. Då stallmästaren vid skenet af den lykta, han bar i handen, såg lordens min, skyndade han att säga:

— Jag har själf en mycket god häst. Vill mylord hafva den?

Lorden nickade samt frågade:

— Huru länge uppehöll ni hofmästaren?

— En kvart.

— Godt, — sade lorden och hoppade upp i sadeln.

Gnistor flögo om hofvärne på de bägge herrarnas hästar, då de nu redo ur staden.

Här tystnade berättaren.

— Vi vilja fortsätta sedan, — sade lorden efter ett uppehåll. — Och under tiden kunna vi bese slottet, om det roar er, kapten Gathe.

Kaparen tackade och åtföljde sin värd samt beskådade med undran det vidlyftiga herresätet med alla dess gallerier, salar och torn. Slottet var en fullständig fästning, som väl kunnat vid den tiden motstå både stormning och belägring af en ganska öfverlägsen styrka. Det hade för långliga tider sedan varit en af tempelherreordens starkaste borgar och var försedt med otaliga löndörrar, gångar och falluckor. Lorden frågade skrattande Lars Gathe, om denne ej redan gjort sig förvissad härom.

— Jo visst, mylord, dock utan skada. Men säg mig, var det ej ett underjordiskt stall, som jag en stund befann mig uti? Jag hörde bestämdt en häst gnägga i min närhet.

— Jo, kapten! Det var tempelriddarnes stallkammare. Detta stall begagnar jag själf, emedan det är svalt om sommaren och varmt om vintern. Vi skola nu gemensamt besöka det, och som ni förstår, var det af vikt för den tidens ridderskap att ögonblickligen kunna sitta till häst, hvarföre äfven nästan hvarje rum här står i förbindelse med stallet. Vi stå

nu, som ni ser, uti mitt tafvelgalleri, men skola om en minut vara där vi önska. Följ mig, så får ni se.

Lorden öppnade nu en löndörr i väggen, förde kaparen in i en liten mörk skrub, stängde dörren och tryckte på en knapp.

Strax ringde en klocka, golfvet sänkte sig, och en minut var knappt förgången, förrän lorden med sin gäst befann sig flere våningar ned i själfva klippan, hvarest en dörr öppnades och en lång rad af dyrbara hästar syntes.

Stallet var sprängdt i klippan och hade spiltor för ett-hundratjugo hästar, och väl hundra tuggade nu där sin hafre. En gammal stallmästare hälsade lorden och hans gäst samt gick fram till hästarna, klappade hvar och en af dem och omtalade deras namn och dygder. Lorden pekade nu på ett stort apelkastadt djur och sade med en blick af hemligt förstånd till kaparen:

— Denna häst är gammal och heter "The Diamond", mynheer, det är en gammal trotjänare och har nu goddagars.

— Har säkert varit ett utmärkt djur i sin ungdom, — sade kaparen, som väl påminde sig, att han nyligen hört detta namn.

Från stallet ledde flere i berget huggna utgångar, och vid dess ena gafvel vred sig på lordens befallning en stor klippa åt sidan och visade en vindbrygga öfver slottsgrafven, hvarifrån en hålväg gick uppåt parken. Lorden och hans gäst gingo från stallet på en trappa i muren ned till en liten hamn norr om slottet, och denna var af naturen så väl dold, att ej andra än de, som väl kände till den, kunde dit inkomma. En dyrbar lustjakt och flere fina båtar gungade där inne. Under det Lars Gathe med kännareblick betraktade fartygen, ljöd högt från slottets tinnar trenne långa hornstötur.

— Det är middag, — sade lorden, — kom nu och låt maten smaka er.

En stund därefter inträdde de båda herrarna i matsalen.

27.

Det var en ståtlig sal från forna tider,
I ek panelad och med gyllenläder,
Och taket uppbars af karyatider,
Som föreställde tolf af Skotlands städer.

De breda bjälkar skuro där hvarandra,
I hvarje fyrkant fanns en klase drufvor.
Rundtom i frisen sågos rådjur vandra
Och falkar, jagande de rädda dufvor.

Vid gafvelväggen marmorspis sig reste,
Och på dess karm sågs bägare och kannor,
Där mången gammal minnesskrift man läste
På guldbeslagna horn från bufflars pannor.

Sex stora kronor, konstverk af kristaller,
En hvar med sina vaxljus hundra stycken,
På kedjor utaf glänsande metaller
Sig sänkte ned som lika många smycken.

Inunder dem stod bordet. Var det dukadt,
Så fanns det rum för gäster jämnt etthundra.
Vid ändan af det, som det alltid brukat,
Stod lordens stol, ett snidverk att beundra.

Och golftet marmor, konstverk utaf bitar,
Som voro passade invid hvarandra
I form af blommor, som dem konstnärn ritat —
Bland ros och liljor tycktes där man vandra.

Med lordens vapen voro rikt utskurna
De gamla möblerna. Vid hvarje fönster
Stod hög och praktfull mången utländsk urna.
Med inbrändt guld uti ostindiskt mönster.

Näst riddarsalen var detta slottets praktfullaste rum; utanför dess fönster sträckte sig ett galleri med ett lätt tak öfver; galleriet begagnades af lorden till matsal om sommaren, det erbjöd en förtjusande utsikt öfver parker, sjöar och berg.

Ehuru kaparen — enligt hvad folket sade — nu mera, sedan han var förmögen, lefde nästan furstligt i sitt hus i Göteborg och äfven alltid varit väl provianterad på "Hebe", så måste han erkänna, att lordens middag öfverträffade hans egen hushållning. Allt var här så gediget och rikt, och bordsilfret var både tungt och smakfullt.

De båda vännerna läto sig väl smaka, en och annan bågare ädelt vin upplifvade deras samtal, hvilket, då betjäningen aflägsnat sig, mest rörde sig omkring deras förra gemensamma ströftåg.

Efter måltiden gingo lorden och hans gäst åter in i biblioteket, hvarest Georg på Lars Gathes begäran återtog sin berättelse sålunda:

— Jag tror, att jag slutade min berättelse med att våra ryttare för lösa tyglar ilade ut ur den lilla staden Clare — ja, så var det. Färden gick alltjämt mot norr, och på morgonen redo de genom staden Brandon, där de hejdade sina löddriga springare vid ett litet nätt hus, beläget i en trädgård norr om staden.

Vid lordens anrop öppnades porten på trädgårdsmuren, och en gammal hvithårig tjänare bugade sig djupt, då han såg sin husbonde rida in till husets trappa.

— Båda hästarna genast, gamle Macdonald! — ropade lorden.

— Båda hästarna, mylord! — eftersade den gamle förvanad. — Men ni vet ju, mylord, att er franska hofmästare för ej en timme sedan har erhållit dem båda för att möta er själf vid Stokeferry, där ni efter hans utsägo väntade honom.

— Den förrådaren! — utbrast lorden, men kväfde sin sinnesrörelse och sade till den gamle:

— Låt stallknektarna gnida dessa båda hästar, så att de blifva torra. Gif dem sedan litet kylslaget vatten med ett

glas rom i hvarje hink och godt foder, för dem därpå fram om precis tjugo minuter. Och ni, herr markis de la Chapelles, ni är väl god och följer mig upp i vårt tillfälliga härbärke.

Markisen bugade sig och följde sin värd uppför trappan samt inträdde snart i ett stort, ljusst rum, hvarest ett med omsorg dukadt frukostbord väntade lorden och hans däröfver förvånade gäst.

— Ah! — sade lorden. — En tjänst har dock den fördomde hofmästaren gjort oss, vi voro, som ni ser, väntade. Låt oss nu förse oss och sedan hvila ut några minuter, inom tjugo minuter skola vi vara till häst igen.

Härmed grep sig lorden an med god matlust och hans följeslagare likaledes.

Efter en fjärdedels timmes förlopp galopperade lorden och markisen ånyo mot norr och voro redan klockan elfva förmiddagen i Stokeferry. Hästarna voro dock nu så medtagna, att lorden sade till sin följeslagare, då de stego af vid byns lilla värdshus, den "Gyllene Dufvan":

— Vi måste ha andra hästar, min herre; dessa äga ej krafter att föra oss till Lynn.

— Det är sant, mylord, och där komma just hvad vi behöfva, — svarade den tilltalade, i det han visade på tvänne präktiga djur som, ledda af en stalldräng, just nu utfördes från värdshusets gård.

— Vid Gud, ni har rätt! — sade lorden samt ropade till drängen:

— Hvem tillhör dessa hästar?

— Sir Watton, ers nåd, — svarade den tilltalade.

— Är han här? — frågade lorden.

— Ja, vi ha legat här i natt, emedan min herre kände sig illamående på hemvägen i går.

— Bra! — sade lorden och, lämnande fransmannen tygeln till sin löddriga häst, sade han till den på trappan bugande värdshusvärdin:

— För mig genast till sir Watton.

Några minuter härefter befunno sig lorden och markisen åter i full fart norrut, denna gång på sir Wattons uthvilade springare.

— Huru kunde ni så fort få ägarens samtycke till att låna hans hästar? — sporde markisen.

— Jo, ser ni, jag kom händelsevis att för flere år sedan då vi äntrade en af edra fregatter, rädda lifvet på en son

till sir Watton, och då han nu fick höra, att jag behöfde hans hästar, lämnade han dem ögonblickligen.

— Ser jag rätt, — sade fransmannen nu, så ligger där en häst på vägen framför oss.

— Ja, i sanning gör det så; och troligen är det en af mina stackars djur, som er landsman ridit ihjäl; ja, vid Gud, det är det! Blodet rinner ur näsborrar och mun, men döende är han, — sade lorden i det han hoppade af sin häst, och med en kula ur sin pistol, affyrad bakom örat på det plågade djuret, underlättade han dess slut.

— Låt om oss nu skynda! Bofven har ej långt försprång, och vi kunna hinna honom innan han rider in i Lynn.

De sporrade sina hästar, och kort därefter sågo de en ryttare framför sig. Denne vände sig nu om, och då han såg sig förföljd, skyndade han på sin springare. Vid middags-tiden, då våra förföljande ryttare voro ungefär på två mils afstånd, kunde de se den förföljde rida in genom staden Lynns portar.

Tjugo minuter därefter redo de båda ryttarne in genom porten till det hus, earlen af Moon ägde i denna stad.

Inom få ögonblick voro bud afsända till borgmästaren, polisen och hamnbevakningen att hafva ögonen på den för-rymda tjänaren, samt till befälhafvaren på lordens kutter att genast vara klar att gå till segels.

Buden återkommo med underrättelse, att lordens befallningar voro mottagna och skulle åtlydas af vederbörande; men på samma gång meddelade hamnkaptenen, att en kutter, som helt nyss blifvit förhyrd af en främling, för få minuter sedan afseglat ur hamnen.

— Till sjös! — befalldes lorden, och en knapp halftimme därefter löpte lordens yacht för fulla segel ut i Grosskayviken.

Lordens yacht var en skonert om femtio tons samt seglade utmärkt väl. Kursen sattes nu på den nyligen ur hamnen utseglade kuttern, och ehuru folket på denna strax förstodo, att de voro förföljda, samt säkerligen kände igen det jagande fartyget, sattes dock så mycket segel som de kunde föra.

Efter tvänne timmars jakt hade skonerten hunnit upp kuttern och präjade den med ett kanonskott, hvarefter denne lade bi. Strax därpå stego lorden, markisen och sex beväpnade matroser ombord å densamme.

Efter ett kort förhör med kaptenen på kuttern beordrades några man ned i kajutan för att hämta upp främlingen, som hyrt fartyget. En kort strid tycktes äga rum under däck, men strax därpå buro dock matroserna upp den motsträfvige passageraren, hvilken lorden genast igenkände som sin för-rymda hofmästare. Vid dennes åsyn uppgaf fransmannen ett skri af förvåning och vrede, men lugnade sig snart vid en vink af lorden, som sade till sitt folk:

— Binden denne usling säkert och fören honom ombord på min yacht, men ni ansvara med edra lif för, att han ej hoppar i sjön under tiden.

Sedan lorden delgifvit kutterns befälhafvare, hvad han ansåg lämpligt, återvände den förstnämnde med sin gäst till skonerten samt fortsatte norrut, under det att den lille kuttern återvände till staden Lynn.

I kajutan eller rättare salongen på skonerten sutto lord-amiralen och markisen. Framför dem, och bevakad af två herkuliska skottar med hvar sitt blottade svärd, stod den franska hofmästaren. Denne var en vacker ung man af omkring tjuogoätta års ålder med mörka ögon och svart lockigt hår. Han var väl växt, och om ej en viss skygghet i blicken märkbart framskymtat hos honom, skulle hans utseende varit hvad engelsmännen kalla gentlemannalikt. Den unge mannen darrade dock synbart vid det förhör, som nu med honom ägde rum.

— Känner ni denne herre? — frågade lorden den bundne, i det han för denne utvisade markisen.

En plötslig rodnad färgade hofmästarens kinder, men då något svar ej afhördes, sade lorden:

— Jag uppmanar er, att afgifva tydliga och sanningsenliga svar å mina frågor, och som ni hör, tala vi nu endast franska, hvilket ingen af mina skottar, som bevaka er, förstår. Då vi göra detta, är det därför, att det, vi komma att afhandla, endast rör oss tre, och att de bekännelser, ni kommer att afgifva, ej nödvändigt skola föra er till galgen eller låta er dingla under rånocken. Svara därför, känner ni markis de la Chapelles?

Hofmästaren iakttog oaktadt dessa ord en envis tystnad.

— Ni tyckes ej behaga svara mig Mr Meuris, — sade lorden, i det hans panna rynkades och han gaf fången en blick, som kom denne att darra.

Då lorden tilltalade den fångne med detta namn, bleknade denne men bibehöll dock sin envisa tystnad.

— Nå väl, — sade lorden, — om ni inte genast talar, erhåller ni femtio slag af daggen, och skulle ni ändock framhärda i er tystnad, så låter jag, vid Gud, hänga er.

Den fångne ryckte märkbart till, men då han ej gaf ljud ifrån sig, sade lorden på engelska till de båda skottarne:

— För upp denne man på däckets och låt högbåtsmannen gifva honom femtio dagg.

Knappt hade dock dessa fattat tag i honom, förrän den olycklige kastade sig på knä och utropade:

— Nåd, nåd! Jag skall säga allt — men jag skall då yppa för er saker, som hvarken ni mylord eller markisen hafva den ringaste aning om. Dock, jag beder er, lofva mig, att ni med lifvet i behåll sänder mig åter till Frankrike; lofvar ni det, mylord?

Det tycktes, som lorden ej ämnade bry sig om den bedjandes ord utan först låta den utlofvade bestraffningen försiggå, då markisen fattade hans arm och sade:

— Med förlof, mylord! Lofva den uslingen, hvad han begär. Hans lif är för oss af intet värde, jag kan taga honom med mig, då jag blir utväxlad; men hvad han kommer att omtala, anar jag blir af allra största gagn.

Efter ett ögonblick sade lorden:

— Nå väl, må det blifva som Mr de la Chapelles önskar; men tala då och tala sanning, ty därpå beror i alla fall ditt lif!

Fångens band blefvo nu lösta, och vid ett ord af lorden aflägsnade sig de båda skottarna, hvarefter hofmästaren började:

— Jag är född på slottet St. . . s ägor, min fader hette Meuris och var skogvaktare där. En syssling till honom, som bodde i trakten af Tours, dog då jag var ett par och tjugo år gammal och efterlämnade en dotter, som hon testamenterade åt min far att taga vård om, och hvilken äfven anlände till honom få dagar därefter. Denna flicka var af en märkvärdig skönhet, och inom kort älskade jag henne af hela min själ. Susanne — hon hette så — afslog dock alla mina anbud, och i förtviflan gaf jag mig till sjös. Händelsen gjorde dock, att jag efter ett års frånvaro återkom. Susanne var borta, och då jag frågade min far efter henne, sade han mig, att hon var död, död genom en olyckshändelse, och att han sörjde henne uppriktigt; hon var en god flicka — älskade mig — vi skulle

blifvit ett vackert par och så vidare. Förgäfves frågade jag honom, huru denna olycka hade gått till — när? och hvar? men han blef då tyst och förbehållsam, till dess jag slutligen hotade att beröfva mig lifvet.

Han omtalade då, att den unga hertiginnan af St... hvars föräldrar voro döda och hvilken enda släktinge var hennes morbror, den gamle grefve de Montsues, som nu bodde på slottet St..., hade strax efter min afresa underrättat sin morbror om, att hon ledsnat vid hofvet och beslutat att tills vidare bosätta sig på sitt fädernegods. Hästar hade då sändts emot henne till flere ombyten, och min fader var den förste, som med fyra hästar skulle möta henne vid Flers. Susanne, som kunde rida och köra som en kusk, medföljde min far.

Då han anlände till värdshuset i Flers, fann han sin unga matmoder i tårar och hela huset i uppståndelse. Den unga hertiginnan af St... hade nämligen en kammarjungfru med sig och denna var henne mycket tillgifven samt hade varit i hennes mors tjänst förut och älskade sin unga matmor af hela sin själ, liksom hertiginnans tillgifvenhet för kammarjungfrun var utan gränser. Den senare, hvars namn var Marie, hade plötsligen insjuknat och dött på natten i Flers.

Emellertid var härvid ej någonting att göra, isynnerhet då den vördnadsvärde prestmannen på stället åtog sig att låta begrafva den döda samt läsa mässor för hennes själ, hvartill han af hertiginnan erhöi rikliga medel. Min far föreställde Susanne för hertiginnan, som genast fattade tycke för henne och tillbjöd henne att som kammarjungfru biträda henne under resan.

Dagen därpå afreste hertiginnan från Flers, åkande i en af dessa tunga vagnar, som brukas i Frankrike. Inuti åkte Susanne hos hertiginnan och min far förde flitigt piskan öfver de fyra tunga normandiska hästarna.

I närheten af den lilla staden Condé går vägen krökande sig uppför en bergskedja till höjden af densamma, och då denna skäres af en biflod till Orne, bildas här en djup floddal med flere hundra fots lodräta sidor; på den ena af dessa går vägen inåt Normandie. Då de resande hunnit ett stycke uppför berget, beslöt hertiginnan att tillsammans med Susanne gå upp före vagnen och invänta densamma vid ett litet kapell, hvilket ligger uppe i passet vid den bro, som här för öfver den lilla floden.

De båda flickorna försvunno snart ur min fars åsyn, och efter att ha låtit hästarna rasta en kort stund, körde han efter. Plötsligen hörde han förfärliga jämmerrop, och då han skyndade framom hästarna, som nu fingo sköta sig själva, fann han härtiginnan sanslös liggande på vägen och Susanne försvunnen.

Då det lyckats honom att få sin matmor till sans igen, berättade denna, att Susanne hade plockat blommor på vägen och, oaktadt härtiginnans oupphörliga varningar att ej gå för nära afgrunden, flere gånger böjt sig öfver den och slutligen vid ett sådant tillfälle halkat och störtat utför densamma.

Min far beskref nu härtiginnans förtviflan och sina åtgärder att med tillhjälp af traktens befolkning återfinna den döda, hvilket till slut lyckades, ehuru hennes kropp och ansikte krossats mot de hvassa klipporna, så att den var aldeles oigenkänlig.

Då härtiginnan återkommit till St... hade hon låtit begrafva den stackars Susanne och därefter lefvat i den största enslighet; ingen af hennes underhafvande såg någonsin till henne, utom då hon en eller annan gång ledsagade den gamle grefve de Montsues, som var nästan blind, i den inre slotts-trädgården eller sprängde fram på sin andalusiske springare på de smala vägarna i slottets stora skogar.

Här slutade min far sin berättelse och rådde mig att vara lugn samt med det första gå ut till sjös igen.

Ett par dagar därefter, då jag sörjande och vemodig vandrade på en gångstig i skogen, kom en dam utan följe i galopp på en stor svart häst, följande en snedt öfver gångstigen löpande skogsväg, och då solen kastade en ljusglint mellan de höga träden på hennes ansikte, stannade jag som förstenad, ty i den rikt klädda ryttarinnan igenkände jag Susanne. Det var intet tvifvel: det var verkligen hon. Längre dröjde det, innan jag återkom till mig själf. Efter ett par timmar var jag vid slottet och begärde att få tala med härtiginnan.

Man svarade mig, att detta vore omöjligt. Härtiginnan mottog ej några besök. Den ende, som tre gånger i veckan fick besöka henne, var skogvaktaren Meuris; genom honom erhöillo förvaltaren och andra tjänare sina förhållningsorder.

Jag beslöt då att gå till väga som följer:

Jag ställde mig på lur i skogen, och en dag då Susanne kom ridande, störtade jag fram, ryckte henne ur sadeln och

bar henne till en undangömd vrå i skogen; här nedsatte jag henne och föll på knä vid hennes sida, ropande:

— Susanne! Susanne! Det är då ni, ni själf lifs lefvande! O, min älskade!...

Mera hann jag ej yttra, förrän den sköna lät sitt ridspö dansa på min rygg, utropande:

— Fräcke slaf! Hvad vågar ni göra? Vet ni ej att jag är härtiginnan af St... Jag skall låta mitt folk piska er från mina ägor.

Jag fattade henne nu om lifvet och tryckte en kyss på hennes motsträfviga läppar, sågande:

— Nej, Susanne, det är ni och ingen annan; se här ärret strax bakom ert högra öra och denna silfverhvita hårlock, som ni visserligen färgat men ej tillfyllest. Allt — äfven mitt hjärta säger mig, att det är ni, och min far skall känna igen er.

Vid den hotelse, som låg i mina ord, blef den sköna likfärgad i sitt anlete samt stödde sig tungt på min arm. Plötsligen öppnade sig hennes sköna läppar, rodnaden återvände på hennes sammetslena kinder och med en röst, som hon kunde göra så tjusande mild, hviskade hon:

— Robert, älskar ni mig?

Rusig af glädje föll jag till hennes fötter betydande min kärlek. Till slut bad jag henne förklara mig denna dubbla tillvaro.

— Nå väl Robert, som bevis på huru mycket jag älskar er, lägger jag härmed mitt lif i edra händer. Så vet då, att då jag och er fader kommo till staden Flers, blefvo vi nästan mållösa af förvåning öfver min utomordentliga likhet med härtiginnan af St... Ett par tvillingssystrar kunde ej likna hvarandra mera än vi båda — samma växt, samma ögon, samma längd, ja, våra rörelser voro nästan lika.

Härefter berättade Susanne om resan, och att det var den unga härtiginnan, som fallit utför berget; min far hade uppmanat henne att byta kläder med den döda, hvilket efter en lifsfarlig vandring ned och upp i bråddjupet hade lyckats, hvarefter Susanne spelade den otröstliga härtiginnan. Allt hade sedan gått väl för henne och ingen mer än min far hade en aning om det skändliga bedrägeriet.

28.

Med fasa blickande på fången,
Satt lorden med sin gäst ombord
Och hörde där uti salongen
Berättelsen om brott och mord.

Där satt den unge och bekände
Om dessa och om flere brott
Och om hvad sedermera hände
Uti hans härskarinnas slott.

Efter middagen ombord och under det skonerten med fulla segel ilade mot Skotlands kuster, fortsatte hofmästaren sina bekännelser:

Härtiginnan befalld mig nu att taga reda på hennes häst och komma efter till slottet, hvarpå hon, som kände alla vägar i skogen, på en gångstig gick närmaste vägen hem.

Efter en timmes tid inställde jag mig med hästen och fick då höra, att härtiginnan sagt, det hästen gått ifrån henne, då hon stigit af honom för att plocka några växter, samt att hon tillsagt en skogvaktare att taga reda på den. Denne skulle genast infinna sig hos henne, då han återkommit med hästen.

Jag blef nu af en betjänt förd upp till slottet och genom flere rum till ett litet förmak, hvarifrån jag hörde Susanne afskeda sin kammarjungfru och strax därefter ropade hon:
— Robert!

Jag vek åt sidan de tunga dörrgardinerna och befann mig i hennes boudoir, där hon helt upprörd stod midt på golfvet med ett papper i sina händer.

— Robert, — sade hon, — här är en order från konungen, hvaruti han befaller mig att genast afresa till Paris för att enligt mina döda föräldrars önskan fullborda det äktenskap, som de med min blifvande mans familj i min barndom beslutat. Min blifvande make är en markis de la Chapelles,

fregattkapten, rik, af gammal familj och skicklig officer. Orsaken till, att giftermålet blifvit så länge fördröjdt är den, att markisen varit sysselsatt med ett uppdrag i Indien. Konungen betygar mig sin nåd och ämnar själf göra bröllopet på slottet S:t Cloud.

Här slutade härtiginnan och såg skarpt på mig.

— Nå, Susanne? — frågade jag.

Hon betraktade mig en stund, hvarefter hon sade:

— Jag reser om ett par dagar.

— Hvad! — ropade jag. — Ni reser? — Och gifter er också, — tillade jag bittert.

— Ja, — svarade hon lugnt och betraktade mig med en besynnerlig blick.

— Men, Susanne, ni vet ju, hur ömt jag älskar er. O! ni gör mig galen! — ropade jag vild.

— Tyst! — afbröt hon mig befallande, — jag måste befasta min ställning, förstår ni, och detta skall ej ni hafva ondt utaf. Lyd nu mig i allt. Ni följer med mig som min hofmästare, se där penningar till eder utstyrsel, och kom ihåg att ni spelar er roll, som ni bör — det gäller ert och mitt lif, om vi misslyckas.

— Men ni själf då, huru skall ni uppträda vid ett hof, där ni ej känner en enda af dem, som ni skulle känna igen?

— Var lugn för mig, jag har noga studerat den dagbok, jag förde med stor vidlyftighet, då jag förr var på hofvet, — sade hon skrattande. — Jag har spelat drottning många gånger med den skådespelaretrupp, jag i tre år tillhört, och ni skall själf få se.

— Och ni gifter er då verkligen? — frågade jag.

— Det får ni se framdeles — och nu adjö till i morgon. Under resan skall ni lära känna mina planer.

Jag vill nu ej uppehålla er, mylord, och er, herr markis, med en berättelse om resan till Paris eller hennes uppträdande där. Allt nog, hennes djupa list och förslagenhet, hennes ankomst dagen före bröllopet, hennes konstlade illamående dagen därpå, herr markisens plötsliga afresa till sitt slott med sin unga hustru — allt det känner ni förut. Jag vill endast nämna, att Susanne hade befallt mig att taga in i närheten af hennes bostad och ej visa mig för henne eller hennes man, förrän hon kallade mig. Detta skedde också ett par dagar efter bröllopet. Markisen var då på vakt hos konungen och skulle ej blifva aflöst förrän tidigt på morgonen.

Plötsligen återkom han dock, och jag hann jämnt och nått undan genom en löndörr och utför trappan till trädgården, innan han inträdde. Strax därefter upplystes trädgården af facklor och genomletades af markisens tjänare. Jag hade lyckats att i hörnet af ett lusthus kasta mig öfver muren och var räddad. Emellertid hade Susanne gifvit mig förhållningsorder och en kort tid därefter uppträdde jag på markisens slott som — hans sväger. I veten resten af hvad jag har att berätta. Vi flydde till Bretagne, hvarest den föregifna härtiginnan af St... ägde ett litet gammaldags slott, och här tillbringade vi en längre tid. Slutligen ledsnade Susanne vid ensligheten och begaf sig till Brest, hvarest hon under den korta freden emellan England och Frankrike gjorde mylords bekantskap. Då hon gift sig med er, sände hon bud till mig att komma till henne som hofmästare — egentligen för att genom mig hafva underrättelser om alla mylords åtgöranden.

Då jag fick se markisen stående med mylord framför porträttet, förstod jag, att en förklaring skulle äga rum och skyndade mig för att underrätta henne därom; ty jag älskar henne...

Härvid kastade sig den unge mannen till lordens fötter, men föll strax därefter sanslös ned på durken — — —

Efter ett kort uppehåll fortsatte Lars Gathes forne officer berättelsen om sin faders resa:

— Gynnad af frisk bris löpte min faders skonert andra dagen om aftonen in i New-Aberdeens hamn, och på natten stannade utanför detta slott fyra beväpnade män med en bunden karl emellan sig. De voro min far, markisen och deras fånge samt de tvänne skottarne. Då de genom hålvägen kommit till klippan, öppnade denna sig vid en tryckning af lordens finger och de fem männen försvunno plötsligen inom densamma.

Få minuter därefter stodo de utanför dörren till härtiginnsans sängkammare. Lorden ämnade just öppna den, då röster hördes därinne. Han beordrade en af skottarne att bevaka dörren samt gick med de öfrige genom ett par andra rum till sitt eget, som låg på andra sidan bredvid sängkammaren. Den andre af de båda skottarne ställdes på vakt, medan de öfrige inträdde i lordens rum, hvarest denne drog i en därvarande klocksträng. Få ögonblick förflöto, förrän en tapetdörr öppnades och den gamla kastellanen Thomas Wilson inträdde med en lampa; han bugade sig djupt, och

vid ett tecken af lorden satte han lampan på ett bord och aflägsnade sig.

Lorden närmade sig nu dörrarna till sängkammaren, och vid tryckningen på en fjäder sköto sig dessa ljudlöst åt sidan, så att endast ett tungt förhänge dolde honom för de samtalande.

— Jag säger dig, Susanne, — sade en manlig stämma, vid hvars hörande hofmästaren säkert hade uppgifvit ett rop af förvåning, om ej lordens hand fallit tungt på hans axel, — att om du icke återskänker mig min son, som du vid den lefvande Guden måtte ha gifvit en trolldryck, eller kanske mördat på samma sätt som du mördade den stackars oskyldiga...

— Tyst olycklige! — hördes härtiginnans darrande stämma, — nämn aldrig detta namn, eller...

— Nå väl, — afbröt mannen, — jag skall tiga — men hvar har du gjort af min son, mitt enda barn, min tröst på gamla dagar? Åratal har jag vandrat, åratal har jag sökt för att finna honom; och jag svär, att om du ej gifver mig honom åter, skall jag uppdaga allt för din make, skall säga honom hvem du är och...

Nu drogos plötsligt förhängena åt sidan och lorden med markisen och hofmästaren stodo hastigt i närheten af de talande. Vid åsynen af sina båda män uppgaf Susanne ett gällt skri, hon vacklade först men tycktes snart återvinna fattningen, fast en dödens blekhet bredde sig öfver hennes kinder.

— Hvem är denne man? — frågade lorden, i det han pekade på en i munklik kåpa insvept gråhårsman, densamme som talat vid härtiginnan.

— Det är min far! — ropade hofmästaren, i det han kastade sig i den gamles armar.

— Skogvaktaren Meuris? — sporde lorden.

— Ja mylord! — sade hofmästaren.

— Nå väl, — sade lorden, — jag har hört ert samtal med denna kvinna. Svara mig nu på två frågor, men vet, att det gäller ert lif, om ni ej talar sanning eller nekar att bekänna. Jag vet allt. Ni erkänner, att detta är er kusins dotter, och att hon heter Susanne?

Den gamle mannen böjde ned hufvudet och teg. Lorden tycktes taga denna rörelse för ett jakande svar och fortsatte:

— Ni anklagade nyss denna kvinna för ett mord; hvem mördade hon?

Under det senare yttrandet af lorden rörde sig hertiginnan ljudlöst framåt, hennes blick var som magnetiskt fästad vid skogvaktarens ansikte.

— Nå ja, — sade denne slutligen, — det var hon som störtade...

I detta ögonblick kastade sig Susanne, som en katt störtar sig på en rätta, öfver skogvaktaren och stötte en dolk i hans bröst samt skulle äfven nedstuckit hofmästaren, som skyndat till sin faders sida, om ej markis de la Chapelles lyckats omfatta Susannes båda handlofvar. Vid en hvissling och ett tecken af lorden instörtade de båda skottarne och bemäktigade sig Susanne.

Med hufvudet i sin sons knä och handen hårdt tryckt öfver det sårade bröstet, sade nu skogvaktaren:

— Hon där, är Susanne, min kusins dotter; och det var hon, som störtade den verkliga unga hertiginnan Diane de St... utför bråddjupet och sedan tvingade mig att vara henne behjälplig med att på slottet insätta henne i den unga hertiginnans rättigheter, allt under hotelser att göra mig delaktig i hennes brott, om jag ej godvilligt åtlodde henne. Genom den förvillande likheten emellan Susanne och hertiginnan, hade det lyckats...

Nu störtade en ström blod ur den sårades mun, och hofmästaren mottog den döendes sista hviskning samt höll strax därpå ett lik i sina armar.

Under detta uppträde hade den gamle Wilson ljudlöst kommit in i rummet och yttrade, vändande sig till lorden:

— Fråga denna kvinna, hvar hon har gjort af er son Georg, ty det barn, som ligger där, — och den gamle kastellanen pekade härvid på Susannes i en vagga liggande son, — är ej er son, mylord. Den afton då hon, — han blickade här skarpt på den falska hertiginnan, — födde detta barn, kom jag strax efter dess födelse, i följd af den jämmer jag hörde härifrån till den löngång, som går från trädgården hit upp, och såg det nyfödda barnet i den franska sällskapsdamens armar. Då kvinnan där på er kallelse reste till London, voro den franska damen och Georg med vid affärden härifrån, men kommo ej fram till London. Först nyligen har jag, efter många fåfänga forskningar, lyckats få reda på att de skilts från ers nåds hustru i Hull och därifrån afseglat med ett fartyg till Danmark eller Sverige.

Då den gamle slutat, gick lorden till vaggan och upptog därur den förskräckte gossen, som blifvit väckt af bullret omkring honom.

— Hvems är då detta barn? — frågade han med oro.

I detsamma nedlade den unge Meuris sin döde faders hufvud på golfvet och böjde knä för lorden, utropande:

— Nåd, mylord, nåd! Skona mitt barn, det är mitt, — och tillägnande sig gossen tryckte han honom till sitt bröst.

— Mörderska! — utropade lord-amiralen, skarpt betraktande Susanne, — hvar är min son Georg?

En blix lyste i Susannes ögon. Se här min styrka, min räddning och mitt försvar, tänkte hon. Med föraktfull ton svarade hon därför:

— Tro ej dessa uslingar, det där är din son så väl som Georg och *han* är i goda händer, men hvar? Det är min hemlighet, till dess du på dina knän afbedt den förolämpning, du här låtit mig lida. Säg åt dina slafvar att släppa mig och låt mig i enrum förklara dig allt detta.

— Tro henne inte, mylord! — ropade markisen. — Tro henne inte! Hon är den falskaste orm, som finnes; hon är i stånd att döda er. Ni vet, hon har försökt det en gång med mig och två gånger med er. Hon har dödat er son, och här, inför edra egna ögon, sin medbrottsling i ett föregående hemskt mord. Det finnes ej någon ogärning, hon inte är i stånd till. Tro mig: om hon ej vågar att taga ert lif, skall hon, jag svär det vid Guds moder — i alla händelser bedraga er.

Lorden besinnade sig en stund samt sade sedan till kastellanen:

— Låt föra denna kvinna till lilla rummet i västra tornet, och sätt en post utanför dörren; du måste dock med ditt hufvud ansvara för, att hon ej undkommer.

Samma natt afseglade lorden och markisen, efter att ha satt äfven Meuris i säkert förvar, söderut och anlände dagen därpå till Hull.

Då alla ämbetsmän och äfven skeppsredare och sjökaptener med beundran och vördnad blickade upp till lord-amiralen, segraren i så många strider, och hvars namn hvarje sjöman kände, var det ej svårt för honom att taga reda på det fartyg, på hvilket den franska damen med en liten gosse, på hvars beskrifning han strax igenkände sin son Georg, afseglat. Till lordens förtviflan hade dock rederiet efter långa och dyrbara

efterforskningar fått reda på, att detta fartyg med man och allt förlist på svenska kusten.

Med sorgset sinne, och djupt gripen öfver förlusten af sin ende son, återvände lorden till sitt slott, dit han dock, till följe af stiltje och motvind, ej anlände, förrän efter tre, fyra dagar.

Då lorden och markisen återkommo till slottet, var allt där i den största förvirring och oro.

Först då den gamle kastellanen påträffades, erfor lorden en nyhet, som slog honom med häpnad: Susanne hade försvunnit.

Wilson berättade, att då han som vanligt denna morgon själf begifvit sig till fängelset i tornet medförande fångens frukost, hade han frågat, som han hvarje morgon brukade, den utanför järndörren posterande skotten, om någonting händt eller hörts, men fått det vanliga svaret att allting vore "all right". Han hade då öppnat dörren och funnit rummet tomt.

— Ah! — utropade lorden. — Löndörren! Men den kan ej öppnas inifrån.

— Jag förvissade mig äfven därom, — fortfor kastellanen, — och skyndade mig, sedan jag satt en kedja af vakter rundt slottet, till hofmästarens fängelse; det var också tomt. Men här funnos dock spår efter den flyende, som stigit upp i spiseln och efter hvad det syntes, genom ansträngande arbete lyckats lossa det i skorstenen sittande järngallret samt sedermera klättrat vidare till röret från spiseln i lilla salen, hvarigenom han nedgått. Här fanns också ett galler, men det var mer brändt än det förra och hade jämförelsevis lätt kunnat lossas. Nedkommen i lilla salen, hade han gått trappan utför till sängkammaren, bemäktigat sig barnet och genom löngången, hvars hemlighet Susanne uppenbarat för honom, nedgått till fängelset och därifrån befriat henne. Genom trappan till hamnen hade de båda fångarna sedan utkommit, därvid han begagnat sig af en lösbruten gallerstång för att lossa krampan till porten.

— Vidare? — sporde lorden den nästan tillintetgjorde kastellanen.

— Ack, mylord! Detta är icke allt. Skonerten är borta — kapten Armstrong har i natt satt segel, efter hvad han sagt till folket, på edra order, och sedan han sändt öfver halfva besättningen i land, gått till sjös — säkerligen med

henne och hofmästaren samt barnet. Armstrong är köpt, jag är säker därpå.

Här tystnade den gamle kastellanen och förde båda händerna till sitt anlete, under det han som förkrossad nedföll i en stol.

Lorden stod en stund i djupa tankar. Skulle han låta denna kvinna undkomma, öfverlämna vedergällningen åt Gud eller förfölja henne och straffa? Han kände med sig, att något annat straff än döden ej kunde komma i fråga. Vid tanken på sin sons förskräckliga slut bäfvade han tillsamman, ett rytande snarare än ett skri banade sig väg ur hans kvalfyllda bröst. Plötsligt lyfte han upp sitt hufvud och betraktade de närvarande. Vänd till markisen sade han:

— Vi måste taga fatt denna kvinna — söka henne hvar det än vore; ty får hon lefva, skall hon ej upphöra med sina nidingsdåd. Följer ni mig?

— I döden, mylord, om ni så önskar, — svarade fransmannen lifligt, fattande lordens hand.

— Kalla hit löjtnant Mac Donald, — befalldes den senare.

Löjtnanten inträdde. Det var en ung, ljuslagd skotte med fördelaktigt utseende, klädd i flottans uniform.

— Är den nya briggen fullt klar i Aberdeens hamn? — frågade lorden.

— Ja, mylord! Fullt segelklar och provianterad redan för åtta dagar sedan enligt order, men namn har den ännu ej erhållit och folket är, som erson nåde vet, ganska skrockfullt samt oroligt öfver att gå till sjös på ett namnlöst fartyg.

— Jag vet, jag vet, — sade lorden dystert. — Ni sitter upp genast och rider så fort ni kan till Aberdeen med bud till kapten Wallace, att jag kommer ett par timmar efter er. Han skall då ligga med seglen klara och kettingen rätt upp och ned.

Lorden teg en stund, han hade byggt detta fartyg efter de bästa ritningar, som kunde erhållas, och med ledning af sin egen rika erfarenhet. Detta "bygge" var hans stolthet och hans glädje — det skulle hetat "Georg". Efter några ögonblick sade han dystert:

— Briggen heter "The Vengeance" (hämnden). Se här, tag denna ring, visa den vid mina hästombyten, och ni får springare genast.

Härvid drog han en ring af sitt finger och lämnade den åt löjtnanten, som därefter försvann.

Kastellanen berättade nu, att tornvakten på morgonen sett ett segel rätt österut, och antagit detsamma vara skonertens.

Tidigt på morgonen voro lorden och markisen ombord på "The Vengeance", som för alla segel och med god vind flög mot öster öfver de dansande vågorna. Med glädje såg lorden, att hans nya fartyg hade lyckats öfver förväntan och att det, oaktadt dess stora segelarea, var ovanligt styft och äfven en utomordentligt god seglare. Tredje dagen på eftermiddagen syntes en seglare förut, och då lorden under natten lät föra så mycket segel, som briggen kunde tåla, såg man morgonen därpå rigg och segel af en skonare förut.

På kvällen hade alla på briggen känt igen lordens kutter.

Dagen därefter låg en mörk tjocka öfver vattnet, men den friska brisen dref den stundom undan, då solen genomträngde töcknet och vidgade synkretsen rundt en del af hafvet. Vid en sådan glimt syntes svenska landet om babord och helt nära briggen den förföljda skonerten. "The Vengeance" föll ögonblickligen ned mot densamma, präjande henne med ett skott.

Till lordens och de öfriges förvåning besvarades präj-skottet med ett skarpt skott från kuttern, och en kula flög hvinande tätt förbi briggens stormast samt afslet en bardun och ett par andra tåg.

Lorden befallde, att kanonerna skulle laddas med skrot. Under tiden uppstod ett oväsen på skonertens däck, och dess flagg ströks ögonblicket därefter. Snart voro ett par båtar bemannade och lorden samt markisen begåfvo sig ombord på kuttern.

Besättningen å densamma blef genast fångslad och förhörd. Kapten Armstrong berättade då, att mylady vid midnatten kommit ombord, åtföljd af hofmästaren och barnet samt i lordens namn befallt honom att genast gå till segels. Han sade äfven, att hofmästaren hade fyrat af den kanon, som afskjutits mot briggen.

Lorden kommanderade löjtnant Mac Donald att taga befälet på och afsegla med skonerten hem. Susanne, Meuris och barnet jämte kapten Armstrong och den öfriga besättningen öfverfördes till briggen, där skonertens förre kapten sattes i järn, medan besättningen fångslades på trossbotten. Sedan löjtnant Mac Donald erhållit tillräckligt folk, skildes de båda fartygen från hvarandra. Vinden tilltog allt mer och mer. På kvällen blåste det storm, men lordens och kapten

Wallace's själsnärvaro och sjömannaduglighet förde briggen in i skärgården och till ankarplats.

Här blef nu ett vidlyftigt förhör med Susanne, som försökte alla möjliga medel att bedraga sina båda män. Då hon slutligen förnekade sitt barn med Meuris, flammade denne upp, hans kärlek förbyttes till hat och han bekände allt:

Att hans fader berättat, huru Susanne mördat härtiginnan af St... och hennes förgiftningsförsök mot de båda männen. Dessutom anklagade han henne för att ha mördat hans far men tillade, att hennes skönhet trots dessa brott vidmakt-hållit hans kärlek. Han berättade flykten från slottet och erkände, att han sprungit fram och afskjutit en kanon i hopp att kunna krossa en mast på briggen, hvarigenom denne skulle blifva redlös och skonerten hinna landsätta honom och Susanne; de skulle i så fall ha gömt sig i det främmande landet, och då Susanne i ett skrin, som han på hennes begäran medtagit från slottet, hade mycket guld och juveler, skulle de kunnat lefva i lugn och ro.

Han underkastade sig lordens dom, men bad om lifvet för sitt barn.

Susanne rasade, kallade den unge mannen för en feg lögnare, sade att hon aldrig älskat honom och spelade slutligen en öm moder för — som hon uttryckte sig — lordens barn.

Då hon tystnade, fällde lorden dödsdomen öfver sin falska maka; och slutet af detta sorgespel utagerades i den mörka natten på Kungsö, hvilken tilldragelse ni säkerligen minnes af Mathias Vikings skildring ombord hos er på "Hebe", natten efter det vi tagit den danska fregatten.

— Nå, än ni själf då? — sporde Lars Gathe.

— Ja, min historia känner ni af Sven Nilssons berättelse, och genom er kom jag i beröring med baron Hamilton, som öfverraskad af mitt utseende, vänligt tvang mig att tala om min historia och kallade till sig Sven Nilsson, som slutligen berättade honom, det ni vet om mig. Då allt var klart och jag visat honom den medaljong samt de med vapen märkta kläder, som Nilsson tagit vara på och sedermera lämnat mig, omfamnade lorden mig sägande, att jag var son af en frände och god vän till honom, berättade mig en del af mina föräldrars historia och sände mig öfver till min far. Själf hade jag genom besök i England börjat att få ledtråden till min börd.

Vid min ankomst hit var min fader lord-amiralen sjuk af ett sår, som han fått i en batalj, ett år innan jag hemkom. Efter noggranna förhör med mig och på grund af general Hamiltons intyg erkände han mig som sin son Georg, och då han dog ett halft år härefter, ärfde jag honom och är nu till er tjänst, min bäste kapten.

— Det där var då, min käre — hm! — min bäste lord en märkvärdig berättelse, — sade kaparen, — men hur gick det med den där Meuris och den andra gossen?

— Min fader lät hofmästaren slippa med skrämselfn, då han dagen därpå med kaptenen på skonerten, Armstrong, fördes upp på däck för att hängas, och lät honom få nåd och sitt barn åter. När markisen en kort tid därefter blef utväxlad, tog han Meuris med sig till sitt hemland, hvarvid min fader gaf den senare en summa penningar, stor nog för hans återstående dagar.

29.

I dagar tjugo nu kaparn hvilar
Hos ädle lorden uppå hans slott.
Och hjälpt af denne han sedan ilar
Mot söder, hvaråt hans folk har gått.

På skilda vägar till Hull de dragit,
Där tio dagar de varit re'n.
Och löjtnant Gadd har befålet tagit;
I lugn han väntar på sin kapten.

Uti ett värdshus långt ned i dalen
Där sutto kapare, man vid man;
Och dryckessången den ljud i salen
Och bäger'n blänkte i solbränd hand.

Då plötsligt in uti rummet träder
En okänd herre med grå peruk
Och vida stöflar af holländskt läder
Och gyllne värja och filthatt mjuk.

Knappt var han inne, förrän han kastar
Peruk och hatt uti salens vrår.
Upp ifrån bordet hvar man nu hastar,
Ty midt ibland dem Lars Gathe står.

En vink af kaptenens hand var tillräcklig för att döfva de hurrarop, hvarmed hans män ämnade mottaga honom.

Närmande sig sin löjtnant sade han:

— Ert antal här måste allt ha väckt något uppseende, och ni måste därför nu i natt aflägsna er härifrån med undantag af sex man, som stanna hos mig. Tolle väntar utanför dörren och ledsagar er ned till en stor barkass, som ligger ett litet stycke nedåt fjorden; denna bemannar ni och ror ut till sjös. I morgon, om vinden står, som den nu gör, antrar ni en lastad brigg, som vid middagstiden utlöper och har en liten blå gös på stortoppen. Olle, Martin, Börje och de tre yngste af de öfriga stanna här. Farväl!

— Skall ske, kapten! — svarade Gadd, och fem minuter därefter hade Gathe endast sex gästar kvar i salen.

— Jag har betalt värden här, och allt är således klart. Hören nu på! Jag har köpt en brigg, lastad med salt, och är nu en fredlig skeppare på densamma. Olle är styrman, Martin kock, Börje båtsman och ni tre äro jungmän. Vi gå nu härifrån genast ombord, där allting är klart, och börja strax att hifva upp ankarena samt kunna då i daggryningen vara till segels. Men kommen ihåg en sak, att ni äro fullkomligt tysta — om någon talar till oss svarar jag eller Olle på holländska. Följen mig nu!

Vid stranden stod Tolle hållande i fånglinan på en läringsbåt och snart lade denne till vid en på strömmen förankrad brigg.

I soluppgången kunde man från kusten af Humber se en lastad brigg, som med generalstaternas flagga under gaffeln och genom sin egendomliga byggnadsart röjde en äkta holländare, långsamt och högtidligt rörande sig som en borg-

mästare från Maasflodens stränder, leta sig ut till sjös. I mynningen af Humber antrades briggen af Gadd och hans folk, hvilka till sin förvåning ej sågo en enda man på däck. Med pistoler och dolkar i händerna inträdde de nu i skansen och kajutan, men blefvo där ännu mer förundrade, då de mottogos af Lars Gathe och hans gossar med högljudt skratt och en god frukost.

Mellan Skagen och Vinga antrades briggen två gånger på samma dag af svenska kapare, den förste helt snopen öfver att finna sig ansikte mot ansikte med den berömde Lars Gathe. Då den andre kaparens kapten fick se briggens befälhafvare, störtade han i hans famn under hälsningar och glädje, ty den äntrande var ingen annan än kapten Ankarloo, Gathes gamle vän sedan besöket i Stralsund.

Af denne fick Gathe nu nyheter hemifrån, och då dessa voro goda, kalasade de båda kaparne grundligt ombord.

Lars Gathes ankomst till Göteborg med sin saltlast väckte stor glädje, men berättelserna om hans tapperhet och märkvärdiga äfventyr, naturligtvis pliktskyldigast något "splitsade" af hans gastar, väckte vida större uppeende och nöje samt bidrogo till att ytterligare öka hans anseende i trakten.

Sommaren stod i sin högsta fågring, då Lars Gathe med sin hustru vistades på sin gård Gatan, hvarest hon satte "lif i spelet", som hon själf sade. Också rådde där en arbetssamhet och en liflighet, som få trakter af landet vid denna tid kunde uppvisa.

Ej allenast i segelverkstaden, utan äfven i de af fadern anlagda verken, repslagarebanan och tobaksspinneriet, voro maskiner och arbetare i full gång, och där Lars ej själf var närvarande, syntes ofta den manhaftiga Ingela med barsk min öfvervaka arbetet. Öfver två hundra kapare voro sysselsatte vid nämnda verk och inrättningar, och författaren har själf därstädes hört otaliga sägner om den ordning och krigstukt, som denne märkvärdige kaparekapten upprätthöll.

Ett stycke nedanför berget, på hvilket tullkammaren var belägen — den gård, som nu finnes på platsen, bär ännu namn därefter — sutto Lars Gathe och hans svärfar, kapten Hammar, som med några priser kort förut inkommit till Göteborg, vid ett bord i en af folket uppförd löfsal och språkade. Det var kort före midsommar, och de samspråkande hade från löfsalen en god utsikt åt öster öfver Lars Gathes verkstäder och hamnen, till hvilken den ena fiskarebåten efter den andre

styrde in med sin rikliga fångst af torsk, hvitling, koljor och annan fisk.

Då några af grannarna tillkommit, gingo krus och bägere rundt laget, och samtalet vände sig kring kung Karl och ryktena om hans snara hemkomst, om djärfva bragder på sjö och land samt om kapten Gathes nya brigg "Näktergalen", som om få dagar skulle under sin tappre ägare och kapten göra sitt första sjötåg.

Det blåste hårdt och var sydlig vind samt tycktes draga upp till storm.

Plötsligen syntes en man springande närma sig löfsalen, och snart skönjde de därvarande, att det var en af Gathes raskaste bussar, den starke Martin. Denne stannade utanför ingången till den tillfällige dryckessalen och sade, under det han gjorde militärisk hälsning, endast ordet "kapten!"

Ett eget tecken med handen, som blott hans befälhafvare förstod, och som denne lärt sitt folk, sade dock genast, "jag vill strax tala med er ensam".

Med ett "jag kommer snart tillbaka" aflägsnade sig denne med besättningskarlen, dock hade den senare ej sagt många ord, förrän hans befälhafvare började, åtföljd af Martin, springa upp till berget, tagande vägen åt Gottskär och förbi Aimas nu förfallna hydda. Snart kunde kapten Hammar och de öfrige gästerna se Lars Gathe på utkiken, samt att han därifrån med kikare besåg inloppet till Strömsfjorden.

— En inkommande seglare, — sade kapten Hammar, då han och det öfriga sällskapet gått upp till tullkammaren.

— Ja, — sade kapten Skale, som också var bland kaparens gäster, — men inte tyckes det vara någon vanlig skärgårds-skuta, då skulle den ej upptaga vår värd så länge. Det anar mig, att den är af annan sort.

— Kanhända någon fientlig kryssare, och då är det väl, att kapten Gathe har så mycket folk här, och att han fått kanoner till sina båda batterier där nere, — anmärkte tullförvaltaren och forsatte: — ty det skulle allt löna sig för en fiende att göra strandhugg här och bränna alla egendomar i trakten. Jag har mången gång i dessa oroliga tider tänkt häröfver, och det skulle för en fiende vara en lätt sak, då alla kaptenerna äro borta med sina besättningar och endast kvinnor och barn äro hemma. Men se där kommer Martin som en pil ned för berget, och där kommer Gathe efter. Han tyckes dock ej göra sig brådtom.

— Min måg vet nog, huru fort han bör gå — det kan tullförvaltaren vara säker på, — sade Hammar med mäktiga själförnöjd min.

— Vi kunna gärna gå honom till mötes, — sade Skale och ställde sina steg mot den från utkiken nedkommande kaparen.

Snart mötte de Lars Gathe, som underrättade dem, att det var en dansk fregatt som ämnade sig söderut, och troligen sökte hamn för den annalkande stormen och motvinden.

Då sällskapet vände om till löfsalen för att på värdens uppmaning tömma en bägere för kung Karl, sågo de repslagarebanan och de andra verken stängas och allt manskapet samla sig i olika hopar. En afdelning ilade ned till strandbatterierna, hvilka de snart hade maskerat, så att de sågo ut som högar af sjötång och torf. Kanonerna laddades och manskapet försvann bakom bröstvärdet. Ute på fjorden roddes en liten dålig fiskarbåt af Martin, som, klädd i trasiga kläder, emellanåt utkastade sin ref.

Snart syntes topparne af ett skepp, som lofvade upp i vinden och ankrade utanför Gottskär. Det var ej svårt för sjömannens vana ögon att se, det fartyget var en fregatt på trettio kanoner; och dess byggnadssätt, rigg och allt öfrigt, sade tydligt, att den var dansk. Med kikare kunde Lars Gathes gäster snart se, att Martin vinkades ombord; och en half timme därefter lämnade han fartyget. Värden gick åter ifrån sina vänner med en kort ursäkt och en önskan, ej olik en befallning till dem att förblifva där de voro, samt talade några ord med Martin bakom en af sjöbodarna. Martin aflägsnade sig, men återkom snart med Olle, som hade förklädt sig i gamla paltor och med en sydväst på hufvudet, af hvilken främre delen var borta och bakre delen vänd fram. Han bar äfven ett bylte gamla kläder eller rättare trasor med sig, som han kastade in i sjöboden, i hvilken hans kapten och Martin i samma ögonblick försvunno.

Några minuter härefter syntes Lars Gathe och hans följeslagare utkomma ur boden och gå ned till bryggan, där Olle klargjort en af de nyss anlända fiskarbåtarna, som var full med fisk. De tre männen rodde ut till fregatten.

Vid fallrepstrappan väntade dem kocken med skinande anlete, hvilket tycktes stråla ändå mer då han såg att de tre karlarna hade så mycket fisk i båten.

— Nå, det var då bra, att du kom så snart igen, ty jag har lofvat officerarna färsk fisk till middagen; och hade du ej kommit så snart, så skulle vi allt hämtat dig med tjänliga medel. Tag all fisken med dig, din trasvarg, och kom ombord, så skall du få betalt.

Martin var snart ombord, och sedan han erhållit pengar för fisken, begärde han i ödmjuk ton af en bland officerarna att få ligga fast akter om fregatten, så han och kamraterna måtte få lite fisk åt sig själva — de hade varit ute hela natten och voro så hungriga . . .

— Det kan ni väl få, men maka er snart af! — svarade officeren vresigt.

Förtöjda tätt under fregattens akter gjorde de tre männen hastigt upp eld i en järngryta, och Gathe framtog en stor järnslef med träskaft; danskarna skulle ha blifvit bra förvånade, om de sett den fisk, eller rättare den soppa, som däri kokades. Lars Gathe framtog ur sina fickor den ena biten efter den andra af några söndriga engelska tenntallrikar eller bågare af samma metall och lät dem försvinna i den stora slevfen. Då denna var full med den smälta massan, närmade han sig fören af båten, under det Olle och Martin förde denne intill fartygets roder. Detta låg åt högra sidan eller som sjömännen säga: "dikt styrbord" och Lars Gathe hällde nu det smälta tennet i fregattens rormaljor.

Som dessa voro af metall, löddes rodret härigenom ordentligt fast i den ställning det hade. Kort därefter aflägsnade sig den lilla båten och rodde i land.

— Nå, Lars Gathe, — sade kapten Skale, då kaparen efter att ha kastat af sig sina trasiga kläder, hade återvändt till sina gäster: — hvad är det där för en gynnare?

— En dansk fregatt, som kommer från Italien och är lastad för danska kungens räkning. Ja, det vill säga: tills vidare är han dansk, men om några timmar är han min! — svarade den unge kaptenen, tilläggande: — och nu skäl för en god pris!

Härvid hällde Gathe i åt sina gäster, som förvånade drucko honom till.

Det dröjde ej länge, förrän Lars Gathe med åtta stora båtar, hvar och en bemannad med tjuogo man af hans folk, närmade sig och styrde akter om det danska fartyget.

Här blef en hastig villervalla ombord, men efter några kommandoord kapades fartygets ankartross, och ett par segel

kommo upp. Fregatten började dock, då den ej kunde styras eller lydde rodret, att drifva mot norra stranden, och just då danskarne skulle börja att skjuta på båtarna, dundrade Lars Gathes kanoner från batterierna och öfversållade de härpå oberedde danskarna med skrotskott, som på fregattens däck anställde blodig manspillan.

Då båtarna hunno fram, upphörde kanonaden från land, hvilken danskarne hunnit att besvara endast med ett par lag ur sina kanoper. Rundt om äntrades nu fregatten af Lars Gathes män.

Danskarne försvarade sig med stor tapperhet, anförda af sin kommandör, som med ord och åthäfvor uppmuntrade dem.

Lars Gathe hade med sin båt rott tätt utmed sidan af fregatten och äntrade den vid bogsprötet. Olle, Martin och Tolle voro med sin kapten de förste på däck. De båda förstnämnde svängde sina änterbilor med så otrolig kraft och styrka, att danskarne förfärade veko tillbaka; klufna hufvuden och afhuggna armar föllo nu för dessa båda kämpar. Lars Gathe affyrade sitt bälterör midt i ansiktet på en officer samt stack sitt svärd i skeppets timmerman, som just var färdig att nedhugga Tolle, hvilken höll på då affärda en dansk matros.

Väldiga hurrarop höjdes nu från fartygets akter. Det var besättningen från batterierna, som anlände, och hvilka utan hinder klättrat upp akterut. Danskarne med sin befälhafvare samlade sig tillhopa emellan stor- och fockmasten, hvarest striden nu rasade. En dansk matros störtade mot Lars Gathe med en änterpik, och då denne i detta ögonblick växlade hugg med den danske sekonden, hade han säkert blifvit genomborrad, om ej Tolle med stark arm afvärjt stöten; det hvassa vapnet inträngde dock i den unges sida och med en blick på Gathe samt orden: "tänk på far och mor min", sjönk Tolle ned på det blodiga däck. Olles yxa skilde, i ordets bokstafliga bemärkelse, den danske pikförarens hufvud från hans kropp. I detsamma hade Lars Gathe trängts tätt inpå den danske kommandören, svärden kunde ej begagnas, hvarför Gathe fattade sin motståndare om lifvet och slog omkull honom. Åter ljödo väldiga hurrarop från fartygets akterdäck, och där syntes nu kaptenerna Hammar och Skale med sina besättningar; äfven tullförvaltaren med dragen sabel störtade mot danskarne.

Plötsligt ljöd Lars Gathes stämma, skarp som en nutidens ånghvissepipa, högt öfver striden. Ännu ett kommando,

lika genomträngande som det föregående, följde. Striden afstannade, det blef rum kring kaparen, som med sitt svärd på den kullslagne kommandörens bröst ropade:

— Håll upp, håll upp! Skeppet är värt.

Danskarne kastade bort sina vapen, och den lilla återstoden af dem föll på knä och ropade: "pardon"!

Fregatten hade under striden drivvit på grund midt för Hålsö på norra stranden, något sydväst om Gottskär, just nedanför där ruinerna af Lars Gathes så kallade "långa batteri" äro belägna. På Lars Gathes befallning och under befäl af Olle, varpades den dock snart af grund och fördes in till stora bryggan i hamnen, nedanför repslagarebanan. Martin tog vård om de fångne och sårade, men Lars Gathe själf satt på det blodiga däckets med Tolles hufvud i sitt knä och sysselsatt att förbinda hans sår. Kaparen var som förändrad, den som nyss sett honom i striden, skulle ej nu känt igen honom; blek som ett lik lutade han sig öfver sin trogne Tolle, och hvad ännu ingen sett, det såg nu litet hvar af de omkringstående, några stora tårar, som långsamt föllo från den djärfve kaparens ögon på den sårades bröst.

— Tolle, Tolle, min gosse! Du får inte dö, — hviskade den sörjande.

Om det var dessa ord, som återkallade den sårade till lif, är svårt att säga; men en lätt rodnad spred sig öfver Tolles anlete, han öppnade ögonen, och ett matt leende spred sig öfver hans läppar, då han hviskade:

— Kapten!

— Gud vare lof, han lefver! — ropade kaparen, bar ynglingen med hjälp af kapten Skale och flere andra, varligt in i den danske kommandörens kajuta samt sände bud efter sin hustru, att hon skulle komma ombord.

Lars Gathe lät nu föra fångarna upp till Gatan, hvarest den danske befälhafvaren samt hans officerare fingo natthärberge. Det sårade manskapet erhöll god vård i Gottskär, och ridande bud sändes till Göteborg och Kungsbacka efter läkare.

Själf vakade Gathe och hans hustru hela natten vid Tolles bädd och turade om med att räcka den sårade ynglingen en läskande dryck och lägga kalla omslag öfver förbandet på hans sår.

Morgonen därpå, då läkarne anlände, förklarade de, att Tolle kunde bäras upp till Gatan, där han borde vara i full-

komlig stillhet. De kunde dock ej säga, hurudan utgången skulle blifva.

Sedan kaparen följt den bår, hvarpå Tolle af hans gastar varligen fördes hem till gården, återvände han ned till sin pris, där lossningen börjats.

Denna fortgick dag och natt, och som fartyget var lastadt för konung Fredriks räkning, befann sig där en mängd dyrbara varor, såsom möbler, viner, kryddor, frukter, ett par gondoler och slutligen det dyrbaraste af allt, tvänne sarkofager eller likkistor af Carrara-marmor, afsedda för kungen af Danmark och hans gemål.

Dessa kistor voro utmärkta konstverk: öfverst på locket "Kristus på korset", vid hufvudgården danska riksvapnet med flere emblem, allt i upphöjdt arbete. Väl uthuggna, äfvenledes upphöjda inskrifter funnos rundt omkring.

— Genom att återlämna dessa kistor kan ni erhålla vår konungs nåd och god betalning därtill, — sade den danska kommandören, som var närvarande vid sarkofagernas transport upp till repslagarebanan.

— Bah! — svarade Lars Gathe, — de äro prydliga nog åt mig själf och min hustru, och jag säljer dem ej för något pris. Hälsa er kung och säg honom det från mig.

Härmed lämnade han den danska officeren, skrattande åt dennes uppretade och flata utseende.

Ett par veckor, sedan fartyget var lossadt, barlast in-tagen och dess små skador samt rodret lagade, afseglade det under Lars Gathes eget befäl till Göteborg, där det mottogs med ett oändligt jubel, och där kaparen öfver måttan hedrades för sin tappra bedrift.

Dag och natt under första veckan efter striden hade den unge kaparekaptenen suttit vid Tolles säng och vakat med outtröttligt nit öfver sin trogne tjänare. Mellan Göteborg och Gatan stodo fyra snabba hästar på hvarje mil, färdiga att hvar morgon hämta läkare och medikament.

En kris inträffade, såret gick åter upp, och en mängd varblandadt blod afgick; tack vare sin ungdom och styrka kunde Tolle snart, kringbäddad med fru Ingelas bästa ejderdunkuddar, sitta uppe.

— Käre, gode kapten, jag riktigt skäms som blir så här ombonad och upppassad af både kapten och själfva fru Ingela — men hvar är hon? Jag skulle vilja tacka henne nu, då jag får tala för läkaren, — sade Tolle en morgon, där han

satt och med sina nu så magra händer omfattade kaparens hand, hvilken han flere gånger velat föra till sina läppar.

— Lugna dig, min käre gosse, och tala inte för mycket ännu, så skall du få höra ett par nyheter, som skola muntra upp dig. Men du måste taga dem mycket lugnt och förståndigt. Först och främst ligger min Ingela till sängs, hon med nu, och är lika blek om näbben som du.

— Herre Gud, hvad? — utropade Tolle.

— Se så, är det att vara lugn? — sade Gathe. — Om du inte tiger, så låter jag hänga dig på storrån, din murfvel.

— Jag blef allt den sista ni hängde, det har jag märkt, ty mig håller ni af — fastän jag visst inte förtjänar det och vet...

— Vid S:t Georg? Hvad pratar du? Håll munnen! Jo, ser du, Ingela väntar på någonting — någonting som snart skall komma. Förstår du?

— Aj aj, kapten! Stor salut på kungliga födelsedagar, — hviskade ynglingen leende.

— Jo, jo du! Gifve Gud, att det går bra... Men ännu en nyhet för dig — tag den lugnt, hör du! Det har kommit bud, ja, ja, goda bud där uppe från dina föräldrar; de må bra, och här är nu en gubbe från Tanum, som känner dig och kommit hit för att hälsa dig hemifrån — skall jag låta honom komma in?

Utan att afvakta svar, öppnade Lars Gathe dörren, och en storväxt, snyggt klädd fiskargubbe inträdde.

— Min far! — ropade Tolle och sträckte armarna mot den inträdande.

— Ja du, det är jag. Men du får inte tala te mig, ty det har den där doktoreraren sagt mig som ä' därute. Ja si, jag skulle fälle inte få tala om för dig, att mor ä' me' här och ä' inne hos frun, och hon får komma in te' dig se'n, bara första glädjen ä' öfver. Var nu tyst du, Tolle, så att jag får tacka den här kaptenen än en gång för all hans god...

— Se så, far lille! — afbröt Lars. — Sitt nu ner här och språka med pojken, tills mor hans kommer; men han får inte tala mycket, det är farligt.

Och härmed gick kaptenen ut.

Efter en liten stund kom Tolles mor in, och så väl hon som hennes man berättade, hvar och en på sitt sätt, huru kyrkoherden i deras församling, Andreas Borgvall, hade kommit till dem in i deras stuga med ett bref, som han fått ifrån

Lars Gathe, och hvori denne sändt penningar till honom för deras räkning att därför genast resa till Göteborg och anmäla sig hos handelsman Hjelm därstädes. Deras son hade blifvit sårad, men det var ingalunda farligt.

Då de kommit till Göteborg, hade de genast blifvit satta i en vagn, och hade det burit af för dem så "Gu' sig förbarne!" aldrig hade de farit så fort. Och en doktorerare var med i vagnen, och han var så snäll och sade, att de skulle få se sin son lifs lefvande, och att han snart skulle bli bra."

De talade vidare om, huru rart de nu hade det, sedan de fått de myckna pengarna af Tolle genom den enarmade Andreas i Grebbesta. De hade förbättrat sin stuga och hade två kor och en flicka, som hjälpte till i huset. Far hade del i en stor not och fiskade flitigt själf, så att de stodo sig riktigt godt.

Nu inträdde kaptenen med doktorn, och de gamle fingoj längre vara hos den sjuke, som måste hafva lugn och ro.

Tolles föräldrar stannade dock kvar på Gatan, till dess att deras son var i det närmaste återställd, och sedan de varit med på det storartade kristningskalas, kaparen gjorde, då fru Ingela skänkte sin herr man en välskapad son, afreste de gamle åter till sitt hem med rika skänker från så väl kaptenen och hans fru, som af Tolle själf.

30.

Så styrde Lars Gathe och ställde
Med gård och med varor och folk,
Men äfven på sjön när det gällde,
För tapperhet var han en tolk.

Och om någon gång skulle hända
En karl, att han tedde sig rädd —
Då hängde han snart i en ända
Och sjön blef hans okända bädd.

Men modet vet Gathe belöna
Med ord och med gåfvor af guld —
De dristige rikt finga röna,
Att han var dem trofast och huld.

År 1714 något efter midsommar löpte "Näktergalen" för en frisk nordost ut ur älfvens mynning, förbi klippan Tor-mund, så kallad efter en svensk lots hvilken, tvingad att lotsa en dansk örlogsmän, hellre satte den på grund här, än han lotsade fregatten till Göteborg, och därför blef skjuten af danskarne.

Då Lars Gathe nu kommit till sjös, blef det ombord på "Näktergalen" ett väldigt kommenderande och arbete. Hvarje stång, vant, bardun, stag och allt löpande gods nedtogs och uppsattes efter hvartannat. Plötsligen, midt i natten kallades alle man på däck och seglen refvades samt intogs, som om kaparen väntat en cyklon. Få minuter därefter sattes åter hvarenda klut.

Efter tre å fyra dygn då "allt gick, som det vore smordt", började öfningarna med "Näktergalens" sexton långa kanoner. Dessa voro af en förträfflig beskaffenhet, och då de befunnits äga utmärkt träffsäkerhet och voro för denna tiden ovanligt långskjutande, råkade Lars Gathe i bästa lynne och lät kalla alla man akterut samt höll för sin besättning följande, för honom ovanligt långa tal:

— I hafven nu fått arbeta dugtigt några dagar. I för-stån hvarför. Jag måste veta, hvad så väl skutan som ni dugde till. Nu känna I hvarandra — och mig känna I förut. Styrbords vakt har i afton kalas; babords vakt i morgon. Lefve kung Karl!

Dånande hurrarop skallade efter dessa ord, och lika starka strax därefter, då Kristian Gadd — en broder till Otto — höjde ett lefve för kaptenen.

Författaren har i öfver tvänne månader under sina seg-latser i bohuslänska skärgården ombord å en honom tillhörig kutter år 1861 haft till matros en sonson till en af Lars Gathes bussar, hvilken genom flere anvisningar skaffade författaren tillgång till en mängd för denna berättelse högst dyrbara handlingar m. m. och mannen omtalade äfven, efter faderns berättelser, att en sådan manstukt rådde ombord på "Näktergalen", att då hälften af besättningen hade lof till

dryckesgille, hvarvid det naturligtvis gick hett till, de andre höllo sig fullkomligt ordentlige.

Med god vind styrde "Näktergalen" söderut och var efter ett par dagar i Östersjön.

Utanför tyska vallen vid Wismar, varskoddes en seglare, och snart var "Näktergalen" helt nära det främmande fartyget, hvilket befanns vara en annan svensk kapare, som under ett par dagar fiskat efter några danska fartyg, bestämda till nyssnämnda stad.

Under det kaptenen på kapareskonerten var på besök hos Lars Gathe, inträdde löjtnant Gadd och anmälde, att en mindre fregatt styrde ned på de båda kaparefartygen. Kaptenerna gingo upp på däck och betraktade den kommande seglaren. Efter en stund sade Gathe:

— Det är en mindre fregatt, och dansk är han — jag ser flaggan nu.

— Ser jag rätt, — sade den främmande kaptenen, så är det "Löwendahls Galley", en tjuogoätta kanoners fregatt, som kommenderas af Peder Tordenskjold.

— Vid S:t Georg! Då måste vi slåss med den, — utbrast Lars Gathe förtjust, — vi äro två, och fast det är en fregatt, skola vi allt hafva den innan kvällen.

— Vi taga fregatten?... Men besinna då, att vi tillsammans ej hafva mera än tjugotvå kanoner och han tjuogoätta.

— Svenskarna voro blott åtta tusen vid Narva och rysarna åttio tusen, men de senare fingo ändå stryk. Er skonert ser ut att vara ett fint fartyg att segla och vända med, sköt det riktigt, och nu farväl! Kom ihåg att sikta åt hans master, så skola vi snart få honom att ligga, som vi behaga.

— Må göra då! — utropade den främmande kaptenen och gick ned i sin båt, som rodde honom ombord till skonerten.

De båda kaparne styrde nu från hvarandra. Fregatten girade något liksom obeslutsam, hvilken af dem hon först skulle präja; slutligen lofvade hon upp åt det håll, där skonerten befann sig, och snart hven ett skarpt skott genom dennas tackling. Skonerten besvarade präjskottet med sin breddside af tre kanoner och vände genast undan vinden. Innan fregatten hunnit besvara den oväntade saluten, brakade en dylik lös från "Näktergalen"; och att dennas kanoner gingo väl, syntes af de tågändar och segeldukstrasor, som med vinden fördes i lä om fregatten. Snart dundrade dennes kanoner, och striden var i full gång. Lars Gathe, som litade på sina långskjutande

stycken, höll sig på afstånd och befann sig däraf väl, ty få af fiendens skott nådde honom eller gjorde skada. Plötsligen träffades fregattens förstång af en väl riktad kula från skonerten, stängen gick föröfver, och väldiga hurrarop höjdes från de svenska fartygen. Fregatten lofvade upp, fick en salva i bogen från "Näktergalen" och blef strax därefter beskjutet långskepps genom kajutan akterifrån af skonerten.

Snabbt och säkert flögo kulorna från "Näktergalen"; snart strök fregattens klyfvarbom och en del af bogsprötet långsides med densamma, hvarvid jublet ombord hos svenskarna säkert lät obehagligt i danskarnas öron.

Lars Gathe beräknade redan, att han, som lidit helt obetydligt, på afstånd med sina långskjutande kanoner skulle lyckas förmå fregatten att gifva sig, då skonerten nu kunde lovera, så att den besköt fienden akterifrån — när Gathe till sin stora förvåning såg skonerten styra undan och signalera, att han hade för många sårade för att fortsätta striden.

Lars Gathe svor vid S:t Georg och många mindre heliga andar öfver kapareskonertens kapten samt funderade mycket skarpt på att låta sina långa kanoner gifva honom en afskedshälsning.

"Näktergalen" vände och passerade akter om fregatten, affyrande sina styrbords kanoner rätt in i fregattens kajuta, samt styrde sedan norrut.

Kaparekaptenen vandrade af och an på akterdäcket af sitt fartyg och var i den mest uppretade sinnesstämning som hans folk någonsin iakttagit hos honom; han skummade af vrede. Tolle, som kände sin befälhafvares vanor, satte upp en stol och ett litet bord på däcket för att på det senare ställa fram en grogg åt sin kapten. Ynglingen hade dock knappast ställt upp dessa möbler på däcket, förrän Lars Gathe med en väldig spark sände dem långt fram på däcket, där de gingo i spillror. Sitt svärd och sina bälterör hade han lagt på flagglådan akter vid hackbrädet och han fattade stundom det ena, stundom det andra af dessa vapen — det såg ut, som han önskat få bruk för dem strax. Hela besättningen, utom de, som måste vara i aktern för tjänstgöring därstädes, hade makat sig för om masten, ty de kände sin kapten och visste, att det minsta ord skulle stå den oförsiktige dyrt.

Sällan hade det varit så tyst på kaparens däck.

Tolle återvände nu från kajutan med rom, socker och en flaska vatten på en bricka, och ehuru han mycket väl visste, hvart bordet och stolen tagit vägen, låtsade han ej därom utan höll på att sätta sakerna han bar på det ställe, där han ställt bordet. Nu började han att med den mest komiska uppsyn spela en pantomim, i det hans anlete uttryckte den högsta och dummaste förvåning, så att de bägge gastar, som stodo vid ratten, och som hellre ville ha varit på många mils afstånd än så nära den ursinnige kaparen, hade den största svårighet att hålla sig från skratt. Än tittade Tolle till väders, än letade han efter sitt bord och sin stol på de mest omöjliga ställen, men då han slutligen forskande tittade in i mynningarna af kaparens pistoler och därvid upptäckte ett litet leende i dennes ansikte, rusade han ned efter ett nytt bord och en stol samt gjorde så i ordning sin kaptens grogg.

Vreden var nu borta, snart satt kaparen som vanligt med sina officerare på halfdäck, och manskapet erhöll sin "extra".

Förd af gynnande vindar seglade Lars Gathe ett par dagar därefter, sedan han i närheten af Amager uppbringat tvänne danska fartyg, lastade med talg och hampa, genom sundet; och då han på morgonen passerade Kronoborg, hade han den djärfheten att i förlitande på sina ypperliga kanoner, beskjuta denna fästning. Danskarne blefvo obehagligt öfverraskade, men voro snart i ordning att besvara kanonaden, och ehuru ingen skada på människolif å någondera sidan ägde rum, yfdes dock så väl kaparen som hans bussar, då en af deras kulor afsköt fästningens flaggstång och densamma med sin Dannebrog föll i vallgrafven.

Få minuter härefter hade fästningen en stång med flagga uppe och "Näktergalen" var långt utom skotthåll, men än i dessa dagar berättar mången halländsk fiskare vid vinterbrasan om detta lyckade skott.

Lars Gathe hade nu ämnat göra en landstigning i Fredrikshamn eller rättare Fladstrand, som denna på Jutlands norra udde belägna lilla stad då kallades, och hvarifrån än i dag de berömda Fladstrands-ostronen komma. Eftersom farvattnet härin, söder om Hirsholmens nuvarande fyr, är mycket trångt, och staden då ägde en bestyckad skans, som visserligen snart kunnat tystas, men hvars kanoner dock kunde göra hans kära "Näktergal" obehag, afstod Gathe därifrån.

Omkring en svensk mil söder om nämnde stad ligger ett gammalt adligt gods vid namn Säby. Här utanför ankrade

“Näktergalen“ och Lars Gathe rodde i land med åtta väl bemannade båtar.

Då båtarna lade till vid den lilla hamnens brygga, möttes kaparen på densamma af en fint klädd man, som frågade hvem han hade äran tala med, samt sade sig vara ägare till stället och bjöd kaptenen med hans officerare att äta middag hos sig; som en ynnest begärde han emellertid, då hans hustru låg mycket illa sjuk, ja, rent af döende, att kaptenen ville vara god och ej skjuta af något skott eller tillåta sitt folk att föra något oväsen. Han själf stod för resten till deras tjänst, och om kaparens folk ville äta middag i parken, så skulle allt med snaraste bli klart.

På det artigaste sätt bjöd han nu Lars Gathe armen och förde honom till byggnaden, där ett par tjänare fingo order att ledsaga besättningen till parken.

Middagen var god och vinerna äfvenså samt värden så artig och förekommande, att Lars Gathes tillämnade strandhugg lär aflupit mycket fredligt; de trettio tunnor råg, som från Säbys spanmålsbod medfördes till båtarna, voro — som den danska baronen sade vid afskedet — “blott en ringa gåfva till en af kung Karls tappreste sjöhjältar.“

Lars Gathe, högeligen smickrad af den danska baronens artiga bemötande, inbjöd denne att gå ombord på “Näktergalen“. Den danska adelsmannen tycktes blifva ganska obehagligt öfverraskad af detta förslag, men fattade mod och medföljde kaparen.

Då baronen till en början ej visste, om han var fånge eller gäst, var han i följd därpå något orolig; men då Lars Gathe artigt visade honom omkring på sin “Näktergal“ och sedan drack hans skål med sina officerare samt skänkte honom ett par utmärkta pistoler till minne af besöket, så ljusnade danskens drag; när han efter ett artigt afsked med mycken ståt förts i land af kaparen och de båda herrarna skilts åt, kände dock den gode baronen, som om en stor tyngd fallit från hans bröst.

Då “Näktergalen“ lättat ankar och styrde nordöst ut, brummade Lars Gathe till sin löjtnant:

— Vid S:t Georg! Den där förd... dansken visste, huru han skulle ta folk. Jag begriper inte, hur han kunde slippa för så godt pris.

Tidigt dagen därpå syntes ett stort skepp, och ehuru det såg ut som en större fregatt, styrde dock Lars Gathe ned

på detsamma, litande på sina långa kanoner och sitt fartygs snabbseglingsförmåga.

Skeppet var dock ett stort engelskt handelsfartyg men väl beväradt och förde äfven det åtta kanoner på hvarje sida.

Snart dånade kanonerna, och striden var i full gång. Då Lars Gathe märkte, att engelsmannen ej var att leka med utan raskt gaf honom åter lag på lag, föll han af på längre afstånd, och då nu engelsmannens skott endast då och då träffade "Näktergalen", öfersällade däremot dennes långskjutande kanoner det engelska fartyget med skrot och länkkulor. Förgäfves sökte engelsmannen komma närmare, ty kaparen var mera snällseglande och manövrerade lättare samt höll sig städe på det för honom lämpliga afståndet.

Efter att hafva slagits hela dagen strök engelsmannen på aftonen flagg, och Lars Gathe tog sin pris i besittning. Gathes skott hade gjort en förfärlig verkan, och två tredjedelar af prisens besättning hade dödats, medan nästan alla de öfrige blifvit sårade. Kaptenen och förste styrmannen voro fallne.

Då Lars Gathe strax före solnedgången tog sin pris i besittning, kunde han endast med största möda dölja sin glädje och öfverraskning, ty värdet af dess last öfversteg hans djärfvaste förhoppningar. Af tredje styrmannen, som var den ende öfverlevande af befålet, erfor han, att detta fartyg just blifvit så väl bemannadt och bestyckadt, emedan flere af Englands rikaste köpmän hade förenat sig om att inköpa och befakta detta skepp med de dyrbaraste varor för att, enligt tsar Peters önskan, omsätta dem i Petersburg.

Fartygets last lär äfven, efter handlingar från denna tid*), varit af ett för dessa tider oerhördt värde. Enligt engelsmännens påstående skulle den hafva uppgått till den fabelaktiga summan af 96,000 pund sterling, och således efter vårt mynt till 1,728,000 kronor**).

Fångarna öfverfördes till "Näktergalen", de sårade förbundos, och Otto Gadd erhöll befallning att, med alla segel han kunde föra, insegla till Göteborg. Själ följde Lars Gathe i närheten, väl vaktande det rof, han lyckats taga.

*) Linköpings Bibl. Ark. Berättelse om kaperierna 1710—1719, uppsatt i febr. 1719, m. fl.

**) Se Ber. ur Sv. hist. af A. Fryxell, del. 27, sid. 32.

Två dagar därefter passerade Gathe Elfsborg, och dundrande var den salut som sköts, så väl från fästningen som på älfven från de båda med flaggor och vimplor prydda skeppen, då de ankrade strax utanför varfvat.

Då Lars Gathe efter hemkomsten uppvaktade sin höge gynnare, baron Hugo Hamilton, blef han på det mest hedrande sätt emottagen, och generalen underrättade honom om, att kung Karl i bref befallt honom betyga kaparen sitt nådiga välbehag samt uppmanat honom, generalen, att bistå "den tappre kaperi-kaptenen" på allt sätt han kunde.

Högeligen smickrad, svarade Lars Gathe: att han visserligen hade illa handterat Sveriges fiender och lyckats göra dem mycken skada, men att han icke förtjänade så stor nåd af konungen, då han ej kunde räkna sig till dem, som hade både namn och sköldemärke; han tackade emellertid för hans majestäts höga nåd och skulle nog försöka att göra sig förtjänt af den framdeles."

— Emellertid, — tillade han, — skulle jag bedja herr generalen om en stor tjänst, och det vore att låta mig få de tio stora skeppskanonerna, som afsetts för den nya fregatt, hvilken aldrig blef färdig.

— Jag skall i denna dag underrätta tygmästaren om er önskan, och han skall få aflämna kanonerna till er, min käre kapten, — sade baronen vänligt, — men äro de ej något för stora för ert fartyg?

— Ingalunda för min nya pris, som jag nu fört med mig; ty den är byggd som fregatt på trettio kanoner, men har ej mera än sexton nu, och de äro inte långskjutande. Jag ämnar således med den hjälp, herr generalen nu gifvit mig, snart sända ut fartyget fullt bestyckadt.

— Bravo, kapten Gathe! Det där är, som det bör vara! Hur stor flotta har ni nu? Jag vet, att ni har en fregatt förut, den ståtliga "Narva"; men ni har många fler bevärade fartyg, och då jag nu skrifver till hans majestät om ett par dagar, ämnar jag tala om er sista bedrift; det vore då roligt att kunna säga honom, att ni håller en fem å sex fartyg mot fienden.

— Om den nådige herrn sätter värde därpå, så kan herr generalen säga *tio*, — svarade Lars. — Jag har nu i flott vatten två fregatter, fyra briggar och fyra skonertar samt hoppas snart få flere.

— I sanning, — utbrast generalen förvånad. — Detta var mer än jag visste, och det skall säkert glädja kung Karl.

— Jag ville också fråga, — sade nu Lars Gathe, låtsande en blygsamhet, som ingen, hvilken närmare kände honom, skulle satt så särdeles stor tro till, — om det vore möjligt att få en liten sändning ned till kungen på samma gång, som han får det där brevet herr generalen ämnade skrifva?

— Visserligen, min käre Gathe, om den ej är för stor till omfånget, — svarade baronen förundrad.

Lars Gathe närmade sig dörren och vinkade åt Tolle, som nu inträdde och lämnade sin kapten tvänne väl fyllda skinnpungar, hvilka denne ställde på bordet framför den förvånade baron Hamilton. Sedan Tolle med en militärisk hälsning aflägsnat sig, sade Gathe:

— Det skulle kanhända äfven glädja hans majestät att mottaga dessa af en trogen undersåte. Som det blott är en liten välmening, hoppas jag han ej upptager det illa, eller hvad tror herr generalen?

— Det är vackert handladt af er, kapten Gathe, — sade den ädle krigaren nästan rörd. — Jag skall afsända dem med öfverstelöjtnant Carl Magnus de Laval, som i öfvermorgon skall afresa till kungen. Jag tackar er å hans vägnar! Härvid räckte den välvillige generalen kaparen sin hand.

Ett par timmar därefter besöktes Gathe af sin gamle bekante, adjutanten löjtnant Stråle, hvilken anhöll, att han dagen därpå skulle intaga middag hos kommandanten baron Hamilton, som denna dag gaf en sådan för garnisonens officerare.

Vid denna tid hade Lars Gathes rykte spridit sig vida kring, och ehuru de förmögnare handelsmännen och en del ämbetsmän med förakt, då kaparen ej var närvarande, talade om "skepparesonen", "sjöröfvaren" och dylikt, visade de honom dock blida anleten och stor artighet, då de träffade tillsammans med honom. Det var äfven gifvet, att då lyckan syntes honom bevågen och till och med konungens gunst bevisades den djärfve kaparen, skulle afund och förtal ej hålla sig på afstånd; många historier om, huru han plundrat sina egna landsmäns fartyg, döko en och annan gång upp. Något enda bevis härpå har dock ej för forskaren kunnat uppvisas.

På eftersommaren gjorde Gathe ett par kryssningar med "Näktergalea"; lyckan stod honom bi, och han hemsände flere

priser, hvaribland en saltlast, som både gjorde honom betydligt rikare och samtidigt var en stor välgärning för landet.

Lars Gathe ägde nu, utom den nyligen tagna fregatten och "Näktergalen", fregatten "Narva", med 28 kanoner, förd af Sven Nilsson; briggen "Jutehataren", 16 kanoner, förd af Kline; briggen "Clissow", 14 kanoner, förd af Andreas Hammar; samt fyra skonertar, hvaraf en förde 10 och de andra 8 kanoner hvardera. På stapeln stodo under byggnad å hans varf i Göteborg en fregatt och en stor skonert, och i Onsala tvänne mindre fartyg, en skonert och en slup, den senare afsedd till kustfart med proviant, tågvirke, tjära samt hvad vid varfvet för öfrigt behöfdes.

31.

Vid denna tid kom ofta sunnan från
De lösa rykten, som likt dammkorn fara
Ifrån den ena till den andra vrån,
Att kungen skulle stadd på hemfärd våra.
De hördes ständigt, numer dock med hån,
Och hvilket ej är svårt till att förklara,
Ty detta rykte varit osantt jämt,
Och därför togs det endast som ett skämt.

I Göteborg, hos stadens kommandant
En afton i november sig befunno
En mängd personer — sällskapet var grannt —
Kring borden, uppå hvilka vaxljus brunno.
Då plötsligen en nedstänkt adjutant,
Ifrån hvars kläder regn och slöslask runno,
I hast steg in bland gästerna i sal'n
Och frågar genast efter general'n.

“Här är jag“, svarar denne, “hvad står på?”
Han vänligt sig till unge krigar'n vänder.
Strax denne gör honnör och svarar så:
“Herr general, mig kungen till er sänder;
Han är i Stralsund se'n den elfte, då
Han åter kom till sina egna länder.“
För hurraropen ifrån gästers skara,
Kan ingen fråga mer och ingen svara.

Så var han då återkommen, denne konung, som samtid och närmaste eftertid så afgudade och beundrade, men som af senare tiders forskare och skriftställare så skarpt bedömes. Säkerligen skulle äfven vårt fäderneslands öden gestaltat sig helt annorlunda än de gjorde, om kung Karls envishet ej fört det till förfallets brant.

En hjälte var han dock, tappra män ammadas af hans bragder, och sagolika bedrifter utfördes af så väl män som ynglingar under hans tid.

Glädjen vid första underrättelsen om hans återkomst till Stralsund kan ej beskrivas; hela landet jublade. Alla lidanden och försakelser tycktes vara försvunna, och hoppets sol sken åter fram.

Vid denna tid bodde Lars Gathe med sin fru i Göteborg, men var dock ofta i Onsala; med de hästombyten, som han hade på vägen, där han på ett par ställen låtit bygga stall, vagnbod och rum för en dräng samt mot betalning på tvänne andra ställen hade hästar och en pojke, som skötte dem, inhysta, gick det på mindre än ett par timmar för honom att vara i Onsala.

Stryk lär vankats duktiga tag, om ej hästarna voro i ordning, då Lars Gathes vagn körde fram vid dessa hållplatser.

I slutet af november hade kaparen återkommit från Gatan till Göteborg, då han en dag fick besök af löjtnant Olof Sträle.

— Hjärtligt välkommen, min käre herr löjtnant! Nå det var rart att få ett sådant besök, nu kan man få höra något nytt. Har hans majestät kommit till Stockholm än, eller åtminstone till Skåne? — sade Lars Gathe.

— Nej, min bästa kapten, det har han gunås inte, och efter hvad vi hört, ämnar han inte lämna Stralsund ännu,

utan leder stadens försvar. Men jag har ett uppdrag från baron Hamilton till er.

— För all del säg ut, herr löjtnant! Kan jag vara honom till någon tjänst, så skall jag tacka Gud därför. Var god och sitt ner och tala.

— Jo, det förhåller sig så, att konungen i Danmark har sändt tvänne af sina hofmän, hvilka erhållit läjdebref på några dagar, hit till Göteborg, och de hafva vändt sig till generalen baron Hamilton, som tecknat på deras bref. Besöket lär vara egentligen till er, och generalen har sändt mig för att fråga er, när de kunna få göra ett besök.

— För tusan... det vill säga... vid S:t Georg! En beskickning till mig från kungen i Danmark. Nå, jag måtte säga, det där låter något.

— Ja, det låter på dem, som om ni vid något tillfälle tagit som pris någonting dyrbart — ah, nu anar jag!...

— Hm! Aj, aj — jag med, — sade kaparen.

Båda började skratta.

— Marmor, marmor — nu har jag det, — sade Stråle.
— Marmorkistorna, — ifyllde Gathe.

— Ja, ja! Det är dem de vilja åt. Nu förstår jag deras samtal — deras majestäters högstsaliga ro efter döden eller något dylikt. Men stå nu på er kapten Gathe, och låt dem inte få...

— Kistorna? Åh, de ska' så dj... hm, heller! — röt kaparen, — det skall jag väl draga försorg om. Emellertid kunna de komma när som helst, herr löjtnant. Jag skall tag mig... låta dem återvända litet snopnare, än de kommit.

— För tusan, herr kapten, — sade nu Stråle, — ingen häftighet emot dem, kom ihåg att de hafva konungens läjd. Men ni borde taga emot dem mycket kort och förnämt. Ni får lof att hafva några officerare omkring er och ståta för dem, så att de tro sig hafva att göra allra minst med en amiral. Jag blir väl ålagd att följa dem hit och hoppas få mycket nöje af uppträdet.

Lars Gathe funderade en stund, ett litet illparigt löje lekte på hans läppar, och sedan han druckit ett glas med löjtnanten, sade han skrattande:

— Kom med de där herrarna i morgon vid toltiden, så skall ni blifva nöjd.

Morgondagen ingick, och på bestämd tid infann sig adjutanten med de danska herrarna.

Den unge Stråle blef förtjust, då han fann en post vid grinden och på borggården omkring trehundra man, alla i snygga, rent af fina, sjömansuniformer. En del af dem höll på att putsa en ny, den vackraste och ståtligaste 24-pundiga kanon af ovanlig längd och prydlighet.

En stor mängd matroser buro bår efter bår af de nyaste holländska karbiner från magasinerna, som lågo ett stycke från hufvudbyggnaden. Till vänster om trappan stod på tvänne led ett hundradetal af gastarna, unga, storväxta skärgårdsbor, uppställdt och framgick efter upprop till ett bord, hvarpå högar af speciedalrar lågo, och hvarest tvänne officerare i uniform till dem utdelade prispennningar eller afföning. En vanlig silltunna, som stod bredvid bordet, tycktes vara full af ofvan nämnda mynt.

Här och där syntes några kaparekaptener i prunkande uniformer samtala. Alla dessa karlar veko artigt undan för de ankommande, och vid ingången skyldrade två jättestora kapare med sina blanka karbiner för löjtnant Stråle, som militäriskt besvarade honnören.

I förstugan, från hvars fond trappan leder upp till våningen, stodo fyra marmorbyster, och väggarna voro målade al fresco (med framställningar af jaktscener från olika världsdelar). På mellanfälten voro ordnade rustningar och vapen. I trappan gingo flere galonerade betjänter upp och ned.

Löjtnant Stråles förtjusning steg, då han och hans följeslagare kommo upp i förstugan, och dörrarna slogos upp af tvänne bland de nyss nämnde tjänarne; hans ögon nästan bländades af glansen från en mängd pokaler och dryckeskannor samt kandelabrar och konstverk i rent silfver eller brons, som här voro uppställda på antika skåp och hyllor och på den utskjutande kanten kring spiseln.

I salen möttes Olof Stråle af en ännu större öfverraskning, då han bland en samling af omkring ett dussin officerare i de prydligaste dräkter och uniformer, träffade sin vän, löjtnant Carl Maurits Lilliehöök, samt några andra officerare. Bland de öfriga märktes en polsk öfverste och en engelsk fregattkapten samt tre à fyra präktigt utstyrdas kaparekaptener.

Nu öppnades dörren till höger, Tolle i fin dräkt utkom och sade högt:

— Öfverste Grigorowitsch!

Den polske öfversten inträdde genom den af Tolle öppnade dörren.

De danske herrarnas förväning tycktes öfverstiga alla gränser. Den äldre af dem närmade sig löjtnant Stråle och sade:

— Förstår jag verkligen rätt, eller låter denne skutskeppareson oss vänta på formlig audiens?

— Jag har ju sagt kammarherrn, att ni skulle få göra bekantskap med en den märkvärdigaste kapare, vi hafva — att ni skulle få se något originellt... Men se där kommer polacken, och där är skutskepparesonen, som ni kallar honom.

Efter den polske öfversten, och artigt tagande afsked af denne, kom Lars Gathe själf; och löjtnant Stråle erkände inom sig, att kaparen ej tog sig illa ut. Hans bredaxlade men dock smärta figur var något under medellängd, men den höga pannan och det ljusa, något lockiga håret utan peruk, den fina blå klädesdräkten med galoner, den gula sidenvästen samt det prydliga och dyrbara svärdet bildade ett helt, som väckte uppmärksamhet.

Efter att artigt ha hälsat de närvarande gick han rakt fram till den engelska fregattkaptenen.

— Commodor Meade, — sade kaparen på god engelska, — jag hör att ni önskar tala med mig om den unge lorden, som jag hade lyckan att taga på det till tsar Peter bestämda skeppet. Hvarmed kan jag stå till er tjänst?

— Med att låta mig utlösa honom, — svarade engelsmannen kort.

— Min bästa sir, — sade kaparen, — såsom endast passagerare på fartyget skulle ynglingen ej hafva gripit till vapen, isynnerhet sedan fartyget strukit flagg; men han anföll mitt folk, då vi kommo ombord och sårade flere; endast genom att öfvermannas honom och slå omkull honom på däcket, kunde vi gripa honom. Jag ämnade verkligen låta skjuta honom genast, men hans tapperhet och mod inverkade på mig. Han har bott hos mig, sedan vi kommo i land, och är nu ute och rider en af mina hästar. Han är fri, när han själf behagar.

— Och lösen? — sade engelsmannen.

— Sir! — svarade Lars Gathe. — England äger ej så mycket guld, som en så tapper yngling är värd.

Härmed bockade sig kaparen för commodoren.

Denne stod ett ögonblick tyst. Hastigt fattade han kaparens hand, böjde stelt på hufvudet och aflägsnade sig.

Ett sakta sorl af bifall hördes från de närvarande herrarna.

Löjtnant Stråle föreställde nu sina följeslagare, i det han sade:

— Kammarherre von Gabel, kammarjunkare Rabens från Danmark — kapten Lars Gathe.

— Får jag fråga hvad som ger mig äran af herrarnes besök? — frågade den senare.

— Maa det tillades oss att snakke alene med dem? — sade kammarherren.

— Att samtala med två hofmän från ett fientligt hof utan vittnen, behagar mig inte, ty med er diplomatiska förmåga och er fina takt som hofmän från ett så lysande hof som konung Fredriks, skulle ni lätt kunna öfvertala mig att höra upp med kaprandet af danska fartyg. Emellertid, herr kammarherre von Gabel, vet jag redan, hvad ni vill mig, och vi kunna gärna afgöra den saken genast; jag gör ingen hemlighet däraf för dessa herrar. Varen så goda och slån er ned! — fortfor kaparen och anvisade de främmande herrarna en liten soffa för två personer, som stod midt på långväggen af salen, samt satte sig själf i en karmstol där bredvid.

Vid motsatta sidan af detta rum stod ett massivt bronsbord med marmorskifva, vägande väl tjugofem lis pund. Det var ett utmärkt konstverk och af konungen i Frankrike ämnadt till gåfva åt tsar Peter, men af Lars Gathe uppbringadt, då han tog skeppet "Pultava", sedermera omdöpt till "Narva". På detsamma stod en uppsats fina kristallglas, hvilka Tolle nu fyllde med gnistrande vin, hvarefter starke Olle, utklädd till betjänt, fattade det tunga bordet och bar det som en bricka rundt om i kretsen, bjudande kring vinet, hvarefter han lugnt satte ned bord och allt framför de danska herrarna.

— Jag vet, hvad I viljen, — fortsatte nu Lars Gathe, vänd till kammarherre von Gabel, — det är ju att återfå de två marmorsarkofager, hvilka jag tagit som krigsbyte, då jag äntrade den lille danska fregatten, som hade dem ombord?

— Ja, de tillhöra hans majestät konung Fredrik IV, — sade von Gabel.

— Hm! — inföll Lars Gathe saktmodigt, — de tillhöra nog mig nu, och — tillade han skälmaktigt, — min hustru och jag ämna att i dem njuta vår högstsaliga ro efter döden.

— Min herre! — utbrast von Gabel stolt, — jag förmodar, ni inser, att dessa kungliga sarkofager ej passa för folk i ert stånd; för den skull har äfven kung Fredrik ålagt

mig att erbjuda er deras fulla värde och således återköpa dem af er.

Lars Gathe reste sig upp och tog sitt glas samt sade:

— Mina herrar! Jag dricker er till, men försäkras er att just i döden passa de förträffligt till mitt stånd, eftersom kung Fredrik och jag då bestämdt äro jämnlikar. Emellertid behåller jag mina marmorkistor. Och så vill jag bedja er vara så goda och samtala litet tystare på det hotell där ni bo, ty ni yttrade er i går afton tämligen högljudt om "den där skepparesonen", "skutskepparen", "fiskarpojken", "orm-ynglet", "sjöröfwaren" och — låt mig se! — jo, "stortjufven" som *stulit* marmorkistorna, allt under en mängd mindre vackra tillägg. Detta gör nu ingenting, men det har måhända utöfvat någon inverkan på vår lilla affär. Och nu: skål mina herrar!

Härmed drack Lars Gathe ur sitt glas och vände sig till sina öfriga gäster.

De båda danske herrarna voro stumma som fiskar — och röda som pioner. Slutligen reste de sig, eller rättare, skulle resa sig upp men förgäfvos. Soffan var mjuk och låg, och det för dem orubbliga bordet stod för nära intill henne. Förgäfvos ansträngde de sig att skjuta undan detsamma. Ett allmänt fnissande hördes från de närvarande, och själfva kapten Gathe hade svårt att hålla sig allvarsam, där han, halft bortvänd, samtalade med löjtnant Lilliehöök. Slutligen sade kammarherre von Gabel med hög röst:

— Vill kapten Gathe vara god och befria oss från detta bord?

Lars Gathe vände sig om och skyndade, liksom högst öfverraskad, att gifva en vink åt Olle, som helt lugnt lyfte upp det tunga bordet, och sedan han först än en gång begagnat det som bricka och bjudit de närvarande eller tagit emot deras urdruckna glas, allt efter hvad det tycktes utan ansträngning, ställde bordet på dess förra plats.

Det syntes på kammarjunkaren, att han var ursinnig, men kammarherre von Gabel dolde sina känslor under hoffmannens fina leende och vände sig till Gathe, sägande:

— Min bäste kapten, jag får ännu en gång fråga er, om ni ej för något pris skulle vilja afstå från de båda sarkofagerna, som min konung...

— Herr kammarherre, ni hörde nyss mitt uttryck, att England ej hade penningar nog för att lösa ut en tapper

ädling; Danmark har ej tillräckligt med sådana — penningar nämligen — att lösa ut dessa marmorkistor.

— Är det ert fullkomliga allvar, herr kapten? — frågade kammarherren.

— Ja, herr kammarherre!

— Då skola vi taga dem åter! — utbrast kammarjunkare Rabens häftigt. En blick från von Gabel häjdade honom dock.

— Det går ju an att försöka, — sade Gathe lugnt och följde de danske herrarna till dörren.

Knappt var denna stängd, förrän de kvarvarande gästerna skrattande omgäfvade kaparen, tryckte hans händer och försäkrade honom om sitt bifall.

— Mina herrar! — sade Lars Gathe. — Min vän löjtnant Stråle återkommer och äter middag i vårt sällskap, men som det dröjer en stund, så kunna vi, om ni behaga, göra en titt ned på varfvet.

Förslaget antogs med nöje, och snart befann sig Lars Gathe, omgifven liksom af en stab, nere på sitt varf.

Här lågo nu sju å åtta af kaparens fartyg, dels upplagda för vintern, dels reparerande skador från nappatag med fienden. Öfverallt rådde ordning och manstukt, och arbetet gick med lif och fart. Sedan Lars Gathe och hans följe tittat in i de med segelduk, tjära, tågvirke, ek-, furu- och granbjälkar fyllda magasinerna samt smedjan och snickeriverkstaden, gingo de upp i ett stenhus ofvanför och funno där en storartad skräddareverkstad, innanför hvilken linnesömmareverkstaden befann sig. En trappa högre upp var den stora vinden full af alla sorters färdiga klädesplagg; då någon af Gathe nyantagen karl fördes dit, blef han helt och hållet upplädd i lika kläder med sina blifvande kamrater.

När de hade besett allt, begäfvade sig Lars Gathe och hans gäster på hemvägen.

Nära varfporten stod en liten samling af karlar, och en ordväxling hördes, hvori äfven en kvinnas röst blandade sig. Sorlet tystnade, då Lars Gathe närmade sig.

Denne frågade, hvad som var å färde, och en styrman svarade, att det var Dala-Petters hustru, som ville ha penningar af sin man.

— Ja, nådigaste kapten, — inföll kvinnan gråtande; — Petter tjänar bra pengar, men han ger mig ingenting, och vi ha två barn och...

— Nå Petter, — sade Gathe, — hvad har du att svara härpå?

Petter teg och såg ned.

— Jaså, är det på det viset. Han hör ju till ert fartyg, kapten Boy? — sade kaparen, vändande sig till en af de åtföljande kaptenerna.

— Ja kapten, — svarade denne.

— När ni hädanefter afönar er besättning, öfverlämnar ni tre fjärdedelar af Petters hyra till hans hustru, det öfriga och prispennningarna må han själf få hushålla med. Är du nöjd med den domen Petter, eller vill du ha en annan?

Petter funderade ej en minut utan jämkade tobaksbussen till rätta och sade blott:

— All right, kapten!

Därpå gick han sin väg.

Skrattande skildes gruppen åt, och Gathe begaf sig till sitt hem tillsammans med sina följeslagare.

Hemkomna möttes de af Olof Stråle och befunno sig snart i matsalen.

— Jag ser, att herrarna sakna en mängd vackra saker här omkring väggarna, — sade Lars Gathe skrattande, — men utom hvad som finns kvar, var alltsammans långods af stadens guldsmeder, ämnadt att slå puder i ögonen på de gode danskarna.

De inbjudna trodde så mycket de ville af detta tal, men då det i dessa tider ej var rådligt att äga mycket af ädla metaller — ty enligt kung Karls beslut skulle det, som ansågs för mycket inlämnas till kronan — så sågo de blott på hvarandra och låtsade om ingenting.

Snart sutto gästerna kring bordet, och det talades den tiden om, att Lars Gathes middagar voro sådana, att äfven de "högförnäme" och — som de rikaste kallades — "högförmögne" sökte att förskaffa sig en inbjudning för att få tillfredsställa nyfikenheten, denna städse gängse arfsynd.

Den tiden var ej bränvin det första, man inmundigade; man började vanligen med något spanskt eller annat sydlandskt vin. Och med sådant fylldes nu glasen af unge jungmän under Tolles befäl.

Lars Gathe reste sig och sade, i det han tömde sitt glas, endast två ord — men dessa uppvägte också i dessa dagar det största loftal, han sade blott:

— Kung Karl!

Hurraropen ånåde och upprepades flere gånger, hvar efter måltiden började. Utom den läckraste rostbiff och plum-pudding, fanns äfven fisk, rådjur, fågel och finare bakverk, så att ej kunde gästerna klaga öfver välfägnaden. Särskildt goda voro emellertid vinerna, ty de flesta af dem hade egentligen varit afsedda för tsarens bord, och många lyckliga infall öfver dennes goda smak och Lars Gathes goda tur, beledsagade glasens tömmande.

Fru Ingela Gathe och öfverlöjtnanten i flottan, den förut omnämnde kaparekaptenen Ankarloos fru Ingeborg, dotter af kyrkoherden i Nätraby, Jonas Bering, voro närvarande vid måltiden*).

Fru Ankarloo var i motsats till sin väninna, fru Gathe, en sprittande liflig kvinna och fulländad salongsdam. Hon var särskildt känd för sina kvicka svar, hvilka hon, ifall ämnet ej lämpade sig för hvars och ens öron, kunde ge på latin, hvilket språk på den tiden rätt väl förstods af de bildade klasserna.

Göteborg har allt ifrån grundläggningen varit mycket engelskt, och Lars Gathe efterhärnade i mycket denna nation, hvars språk han kunde tala, och hvars seder omständigheterna lärt honom att känna. Då efterrätten var framsatt och löjtnant Lilliehöök hållit ett muntert tal för damerna, aflägsnade dessa sig.

Den ena skepparehistorien efter den andra började nu göra sin rund kring bordet, och den stora hafsormen samt den flygande holländaren hade redan "gått öfver stag", då en af de uppässande gastarna anmälde:

— Herr kommandanten baron Hamiltons adjutant, fänrik Carlheim.

Fänriken inträdde, Lars Gathe reste sig och gick emot den nykomne.

*) Öfverlöjtnanten David Ankarloo hade så väl som många andra svenska sjöofficerare erhållit kaparebref och uppträdde som kapare under denna tid. Flottan hade ej folk och fartyg och för mången af dess unge officerare erbjöd sig ej tillfälle till sysselsättning eller uppehälle, hvarför flere af den begagnade sig af kaparebref och utmärkte sig genom många märkvärdiga dåd, hvarom familjehandlingar från denna tid bära vittne. En af dem var denne Ankarloo.

— Ett bref till kapten Lars Gathe, — sade den unge officeren.

— Till mig? Åh, tusan... hvem är det ifrån?

— Förmodligen från kommandanten själf, ty han lämnade mig det, — sade fänriken leende.

— Nå väl, min herre! Jag skall genast läsa det, var god och sitt ner här. De fleste herrarne äro väl bekanta, och löjtnant Stråle är nog god och för värdskapet, medan jag läser mitt bref.

Med dessa ord aflägsnade sig kaparen.

— Läser brevet, — mumlade en af kaptenerna, — han kan ta mig tusan hvarken läsa eller skriva — påstås det, åtminstone.

— Därmed må nu vara hur som helst, men medges måste, att han är en duktig karl, och att han gjort fäderneslandet stora tjänster samt fienden oersätlig skada, — sade löjtnant Lilliehöök.

Efter en stund återkom kaparen och lämnade ett bref, prydligt adresserad till kommandanten, åt den unge fänrik Carlheim.

Då denne aflägsnat sig, sade Lars Gathe till löjtnant Stråle:

— Den gode baron Hamilton skref, att han ansåg sig tvungen af artighet att fråga mig, om jag ej mot en större summa penningar ville öfverlämna marmorkistorna till kung Fredrik, och jag har svarat honom, att om han, den nådige herrn, som jag vördar så högt, för egen del skulle vilja hafva dem, så skulle jag gifva honom desamma; men danske kungen och hans fru kunna gärna ligga i träkistor — så att nu tror jag, att den affären är slut.

— Bravo! — ropade gästerna, och många bägare tömdes, innan herrarna åtskildes.

32.

Det är vår, det är vår!
Hör! Det sjunger i sky,
Och det spelar i skog och i dal...
Hela jorden sig kläder
I grönska helt ny
Och bland blommor ha bien sin bal.

Hela hafvet blir blått,
Och dess vågor de gå
Emot stranden som ulliga lam.
Solen skiner så klar
Öfver bäckarne små,
Som i ängar och skog ila fram.

O, du härliga tid!
Ja, för jorden du är
Liksom ungdom för människors ätt.
Du är glädjen och styrkan,
Och hoppet du bär
I din famn öfver grönskande slätt.

Vid denna tid året efter det, då den danska beskickningen till Lars Gathe hade misslyckats i sina försök att återfå de dyrbara kistorna, afseglade denne från Göteborg med en eskader af sju skepp,

Den bestod af tre fregatter, tre skonertar och briggen "Näktergalen", å hvilken Lars Gathe själf förde befälet. Kaptenerna å de andra fartygen hade order att följa "Näktergalen". Detta var det enda, de hade sig bekant om föremålet för deras seglats.

"Näktergalen" styrde mot norr och två dagar efter af färden lade Lars Gathe bi i Kristianiafjorden och signalerade, att han ville tala med sina kapten.

Snart voro dessa ombord hos sin chef och erhöilo nu order om, huru de skulle förhålla sig vid det företag, Lars Gathe hade i sinnet.

Under natten lågo fartygen bi, och tidigt morgonen därpå styrde "Näktergalen" med de tre fregatterna in genom Vealösflacket och befunno sig snart vid den ypperliga hamn, som nu kallas Horten och utgör norska flottans hufvudstation. De trenne skonertarne lofvade norr om inloppet liksom fiskmåsar på utkik.

Inne i viken låg en fregatt för sina ankaren, och vid en holme söder om Lövä låg ett dylikt fartyg under kölhalning. Vid själfva Lövä syntes omkring tio galerer, de fleste nya och färdiga att gå till sjös. Så väl vid ön som holmen rustades och arbetades flitigt i den tidiga morgonstunden, och de härvarande besättningarna och arbetarna blefvo obehagligt öfverraskade, då de svenska skeppen med vajande flaggor inseglade och nästan samtidigt hälsade dem med glatta lag ur sina kanoner.

Förvirringen var gränslös, och den danska fregatten, som hade en stor del af sin besättning i land, fick strax kryssmasten afskjuten och många hål i skroftet utan att hinna besvara den övåntade saluten. Den skötte dock sina kanoner utmärkt väl, då den kom i ordning, och när hålen i vattengången blefvo för många, halades den under brinnande strid in på grundt vatten.

Snart voro äfven sex eller sju af galererna färdiga att deltaga i affären och anföllo med väl riktade skott de svenska fartygen.

Öfvermakten var dock för stor, och då "Näktergalen" öfverhöljde det lilla varfvet och galererna med hela lag af skrotskott, var manspillan stor hos danskarna. Under striden syntes en båt med en officer uti, flere gånger ro mellan land och de danska fartygen. Öfverallt där han uppträdde, ordnade sig försvaret, elden blef lifvigare, och det syntes, att hans närvaro uppeggade hans landsmän till förtviflad tapperhet.

Vid middagstiden drogo sig galererna tillbaka genom det denna tiden ännu för mindre fartyg segelbara Dragsundet, beläget emellan Lövä och fastlandet. Fregattens eld tystnade, och båtar syntes flitigt ro emellan densamma och land. Då Lars Gathe märkte detta, signalerades genast till fregatterna att utsätta båtar och gå i land. Snart rodde flere båtar, fyllda med fribytare, från kaparefartygen dels mot fregatten,

dels mot land. Innan de hunnit fram, höjde sig emellertid en väldig eldpelare från den danska fregatten, och med en stark knall sprang det vackra fartyget i luften. Svart rök vältrade sig samtidigt öfver hamnen, och snart stod så väl den kölhalade fregatten, som de galerer, hvilka ej hunnit att deltaga i striden, uti ljustan låga.

Då Lars Gathe landsteg, såg han, att all släckning var fåfång, samt att danskarna hade tändt eld ej allenast på fartygen utan äfven på allt annat, som skulle kunna af fienden användas. Endast omkring trettio kanoner med förbrända lavetter blefvo segrarnes byte. Gathe beordrade kapten Kline att taga de bästa af dem ombord på sin fregatt, de öfriga förnagrades och kastades i sjön.

Nu hördes en häftig kanonad nordväst om Lövä, hvarför Lars Gathe med "Näktergalen" styrde ut öfver Vealösflacket; han blef då vittne till en strid emellan sina skonertar och galererna. Vid "Näktergalens" ankomst styrde de sistnämnda in på grundt vatten, och snart tillkännagåfvo lågor och rök, att danskarna beredt dem samma öde som de öfriga af sina fartyg hellre än att lämna dem i sina fienders våld.

Mot aftonen låg Lars Gathes flotta till ankars på rednen utanför Vealös.

I kajutan på "Näktergalen" befunno sig kaparen och hans förtrogne Tolle. Sedan denne räddat sin kaptens lif och denne återigen vid ynglingens sjukbädd med faderlig omsorg tagit vård om ynglingen, hade ett om möjligt innerligare förhållande än förut uppstått mellan kaparen och hans tjänare. För hvarje resa och äfven där emellan insatte Lars Gathe några dukater för Tolles räkning hos sin frände, handelsman Hjelm i Göteborg. Gällde det något djärft uppdrag, som skulle af en ensam person utföras, så skonade kaparen ingalunda ynglingen — men under Tolles frånvaro nästan darrade han af fruktan, att någon olycka skulle träffa denne.

Så snart "Näktergalen" var i affär, stod Tolle vid krutdurken, ty Lars Gathe hade svurit att spränga sig i luften hellre än att gifva sig fången, och hvar och en af hans folk var öfvertygad om, att kaptenen skulle hålla ord.

Tolle stod nu och lade ett omslag kring kaparens vänstra arm, som var något svullen efter ett slag af en träsplint från en af fartygets båtar, som träffats af en fientlig kula.

— Kapten! — sade Tolle, då han slutat.

— Hvad är det nu? — frågade denne.

— Jo, se det är så, att det glunkas lite tyst här mellan vargarne, — detta var ett uttryck, som Tolle ofta använde om manskapet och äfven *till* dem, detta utan några vådliga följder, dels emedan han var deras gullgosse, och dels emedan han var ovanligt stark för sin ålder, — det glunkas, att de tycka just inte mycket om en så'n här dust, emedan här ej vankas några prispennningar eller byte; och ehuru förlusten har varit mycket ringa för oss emot danskarna, så hafva vi, som jag hört, omkring tio döda och sextio eller sjuttio sårade tillsammans. Här ombord har det ingen fara, men på de andra skeppen trodde de, att det skulle bli myteri, och oroligt nog låter där allt ombord.

— Det är bra, Tolle! Säg till, att min långa gigg göres i ordning. Tag hit mitt svärd och mina pistoler, jag skall gå ombord på de andra fartygen och kommer på däck snart. Säg till förste löjtnanten, att han låter blåsa alle man på däck.

— Jag får väl följa med? — sade Tolle orolig.

— Hvarför det? — frågade kaparen leende.

— För att — för att jag vill så gärna gå ombord där, — stammade ynglingen.

— Ja, — härmade kaparen den talande, — för att se efter, att inte vargarna, som du kallar dem, äta upp mig, din stolle! Jag skall hädanefter kalla dig stolle i stället för Tolle, — tillade kaparen leende.

— Kalla mig hvad ni vill, bara jag får följa med er, — bad den unge enträget.

— Nå ja, så följ med då!

Som en pil ilade Tolle upp, och en minut därefter blåstes "alle man på däck".

Då Lars Gathe kom upp ur kajutan, var folket uppställt på två led, på ömse sidor af däcket. Det var alldeles tyst, officerarna stodo på sina platser, och endast små vågors plaskande och Lars Gathes steg, där han gjorde sin rund framför de mörka leden, afbröt stillheten på "Näktergalen".

Då Gathe åter nått halfdäck, sade han:

— Det gläder mig, att besättningen på "Näktergalen" i dag, som vanligt, gjort sin skyldighet. Ni skötte mina kära kanoner som ena riktiga dj... och pepprade de danska hundarna, så att de inte duga att ludra varg på. Hvar och en af er erhåller genom Tolle i morgon två blanka dukater. De sårade få fyra hvar, och i afton ställer jag till kalas för er. Jag går nu öfver till mina andra fartyg för att se till gossarna

där, och det skulle roa mig att höra min "Näktergal" sjunga några andra toner än i förmiddags.

Knappt hade Gathe slutat, förrän väldiga hurrarop dånade och i den stilla kvällen fördes till de öfriga fartygen. Allt sorl å dessa tystnade genast, och undrande samlade sig deras besättningar vid relingarna, då åter dundrande hurrarop ljödo, när kaparen med Tolle nedsteg i giggen, som med kraftiga årtag förde honom till fregatten "Narva".

Då Lars Gathe under öffig hedersbevisning stigit ombord, såg han genast så väl på kapten Nilsson som på besättningen, att något obehagligt var å färde, och ett lågt mummel hördes från det uppställda manskapet.

Efter ett kort samtal med kapten Nilsson lät Lars Gathe blåsa alle man på däck och förklarade för kaparne, att kapten Nilsson högeligen berömt dem för deras tapperhet samt utlofvade, i nästan samma ordalag som på "Näktergalen", likadana belöningar. Härefter lät han framkalla en man, som hette Hans Olsson, från Tanum i Bohus län, samt sade till honom:

— Min käre Hans! Kapten Nilsson har omtalat, att du i dag under striden, då en granat nedföll på däck, sprang fram och tog upp den samt hifvade densamma i sjön, där den sprang sönder. Här har du fem dukater och är konstapel från i dag. I afton skola ni alla göra er en glad kväll.

Högt stego hurraropen både efter Gathes tal och då han lämnade fregatten. På detta sätt fortsatte Lars Gathe sina besök på alla fartygen, och då han återvände till sin "Näktergal", ljödo starka och ihållande lefverop från hvarje fartyg han passerade.

— Då Gathe återkom, låg en främmande båt längs sidan af briggen, och då han kom ombord, mottog han ett bref af en för honom obekant matros, som stod nära fallrepstrappan. Gathe lämnade det till Tolle, som bröt och läste högt på svenska det danska brefvet:

Peder Tordenskiöld tackar kapten Lars Gathe för besöket i dag och skall ej underlåta att så fort ske kan göra honom en kontravisit.

— Var det Tordenskiöld den tappre officeren, som rodde båten af och an mellan stranden och den sprängda fregatten?
— frågade Gathe budbäraren.

— Ja! — svarade denne.

— Hälsa den tappre kommandören från Lars Gathe och bed honom vara välkommen, — sade denne, — jag skall taga

emot honom om möjligt varmare, än han tog emot mig. Tolle, — tillade han, vändande sig till denne, — gif den tappre gossen och hvar och en af hans följe en dansk specie samt en duktig grogg.

Och härmed gick Gathe akterut, där en god aftonmåltid var uppdukad på däck för honom och hans kaptener samt den ledigvarande delen af det öfriga befälet.

Då den danska båten återvände, kunde dess roddare höra den ena sången och visan efter den andra höjas i den vackra natten från de muntra bussarna ombord, men härutinnan utmärkte sig otvifvelaktigt "Näktergalens" besättning framför de andra.

Lars Gathe hade bland sitt folk en nordhätte*) som hette Alf Röd, och af de öfriga gästarna alltid kallades för Röden. Denne var i sitt slag en skicklig fiolspelare och hade äfven en ganska vacker röst. Röden uppmanades och uppmuntrades ofta af kaparen att spela och sjunga för denne, och snart blef han ett slags sånganförare ombord. Då någon ny besättningskarl mönstrades, frågades alltid om han kunde sjunga, och var så förhållandet blef han oftast genom Rödens förord satt att tjänstgöra på "Näktergalen".

Så småningom tystnade sången på de svenska skeppen, och den stilla värnatten bredde sin slöja öfver land och haf; endast malmens klang, då nattvakterna på fartygen slog sina "glas", gaf tillkänna, att dessa med spejande blickar bevakade sina kamraters säkerhet.

Nästa förmiddag afseglade Lars Gathes flotta, och efter order skildes fartygen åt, då de utkommit ur Kristianiafloden, för att hvar på sitt håll leta efter byte.

På höjden af Skagen varskodde utkiken tidigt en morgon en större seglare kranbalksvis om styrbord, och Lars Gathe beslöt på ögonblicket att präja detsamma. Flere segel sattes, och snart syntes fartygets skrof öfver de af morgonsolen belysta vågorna. Nu uppstod fråga om, hvad det var för ett fartyg, samt hvad landsman det kunde vara. Lars Gathe hade gått ned i kajutan och befallt, att han skulle purras, då fartyget befann sig på två à tre mils afstånd.

Vid frukosttiden nedkom löjtnant Lind, som var Lars Gathes sekond ombord, och rapporterade, att fartyget var ett barkskepp, som stäfvade väster öfver, hade satt alla klutar

*) Hättar kallas i allmänhet uti västra skärgården alla bohusläningar från trakten norr om ön Oroust.

till och syntes vilja undvika briggen. Det främmande fartyget var nu på två mils afstånd.

— Öka segel, jag kommer strax upp! — sade kaparen och fortsatte sin måltid.

Då han slutat densamma, begaf han sig upp på däck och betraktade nu fartyget genom sin kikare.

— Fartyget är byggt i England, det är säkert; men hvarifrån det kommer, undrar jag storligen på, — sade kaparen till sin styrman eller förste löjtnant, som han äfven kallades.

— Jag tror som kapten, — sade denne. — Det är hårdt lastadt och kommer säkerligen från Ryssland.

— Inte osannolikt, löjtnant. Gör klar en kanon om styrbord och präja med ett skott samt sätt flagg, — befalldes kaptenen.

Kort därefter dånade ett skott från styrbords kanon förut och "Näktergalen" visade sin blågula flagga under gaffelnocken.

Då den främmande seglaren, som nu var upphunnen af den snabbseglande kaparebriggen och ej befann sig mer än ett par kabellängder förut, icke låtsade om präjskottet, lovade "Näktergalen" upp ett litet girande, och en tjugofyrapundingskula från samma kanon, som nyss låtit höra sig, flög susande in i det förföljda skeppets rigg, afslog storrån och slet dess segel i trasor. Hastigt lovade barkskeppet, gick öfver stag och lade bi. Hamburgs flagga med de tre tornen uti äntrade småningom upp för dess mesanmast. Lars Gathe svor. Han sade dock efter en stund till Lind:

— Gå ombord och för hit kaptenen på skeppet jämte hans skeppshandlingar, men haf noga ögonen med er; jag tror inte mycket på den där flaggan — jag är nästan säker på, att den är falsk.

Strax därefter rodde löjtnant Lind till skeppet, och kaparebriggen låg bi tätt i lovart om detsamma. Från det främmande fartyget kunde besättningen tydligen höra, huru kaptenen på "Näktergalen" kommenderade: "alle man på sin post!" I ett ögonblick var briggen färdig till strid och dess kanoner klara att slunga ut sina laddningar.

Snart var skeppets kapten på däck hos Lars Gathe och löjtnant Lind nere hos denne.

— Den fördömde skepparen, — sade Lind, — påstår, att han kommer från Lybeck och skall gå till Frankrike samt har papper därpå; men genom Martin, som var med, har jag låtit pumpa folket, och en estländing, som är ombord och er-

höll löfte om att få komma i er tjänst och slippa ifrån rysarne, påstår, att fartyget kommer från Riga och är lastadt med spannmål.

— Det är bra! — sade Gathe. — Låt skepparen komma ned, men sänd genast under tiden en fyrtio man ombord på Hamburgaren och låt stänga in eller bevaka dess besättning. Jag skall själf gå ombord där sedan.

— Skall ske kapten! — sade löjtnanten och aflägsnade sig.

Knappt var denne utgången, förrän den främmande kaptenen nedfördes.

Lars Gathe bjöd honom sitta ned, hvarefter han lämnade dennes papper till Tolle, hvilken granskade dem. Under tiden förhöordes kaptenen med noggrannhet och afgaf helt lugnt de mest tillfredsställande svar. Han hade afseglat den 18 maj från Lybeck men haft motvind, så att han blifvit uppehållen i sundet. Med den goda vind, som nu härskade, skulle han snart passera Nordsjön och bad därför att ej blifva uppehållen längre än nödigt var o. s. v.

— Allt det där, min bäste kapten, — sade Lars Gathe, — är visst mycket möjligt och låter ju rätt sannolikt, men enligt de underrättelser, jag har, är ni rysk undersåte och kommer från Riga samt innehar alltså ryska handlingar att vid framkomsten uppvisa. Var därför af den godheten och tag fram dem.

Förvirring och öfverraskning syntes tydligen i den främmande skepparens ansikte, men han bemödade sig att dölja sin rörelse, samt bedyrade att hans föregående uppgifter varit sanningsenliga.

— Nå väl, — sade Lars Gathe, — jag skall själf gå ombord till er och göra mig öfvertygad därom, under tiden får ni vara kvar här ombord.

Lars Gathe lät höra en gäll hvissling, hvarvid tvänne matroser med dragna huggare inträdde. Dessa erhöilo nu order att bevaka barkskeppets kapten, och oaktadt alla invändningar måste denne stanna där han var, till dess kaparen återkom.

Då Lars Gathe hade lätit ro sig till det hamburgska skeppet och steg ombord därstädes, var detsamma redan besatt af hans folk och dess egen besättning instängd i skansen. De blefvo nu uppkallade en i sänder och förhörda, och snart blef det tydligt af deras bekännelser, att icke Lybeck men

däremot Riga var den stad, från hvilken de för omkring fjorton dagar sedan hade afseglat.

Sedan kaparen låtit visitera öfverallt, fann han under kaptenens koj, i ett därstädes undangömdt skrin, ej allenast de ryska skeppshandlingarna utan äfven en betydlig penningsumma. Af papperen framgick, att för dessa penningar och de, som erhöles för den dyrbara lasten, skulle i Frankrike inköpas tvänne fullt rustade fregatter för tsarens räkning. Nöjd med sitt fynd, befallde Lars Gathe sin andre löjtnant att taga befälet å fartyget, medtog dess förra besättning som fångar och återvände till "Näktergalen", särdeles belåten med sin så lätt eröfrade pris.

Fyra dagar därefter anlände de båda fartygen till Göteborg, hvarest redan ryktet om Lars Gathes seger i Kristiania-fjorden utbredt sig. Ankomsten af det med spannmål lastade fartyget gaf äfven anledning till glädje, då missväxt och hungersnöd härskade i hela landet. Att kaparen gjorde en lysande affär på dess försäljning, är lika säkert, som att hans afundsmän, hvartill de fleste af stadens rike handlande kunde räknas, harmades däröfver.

På varfvet stod i midten af juni månad den fregatt färdig, som Lars Gathe hade låtit bygga. Rigg och all inredning voro klara, och på stranden stodo ej allenast de kanoner, som Gathe hade erhållit af kronan*) genom baron Hamiltons försorg, utan äfven tolf långa, dyrbara pjäser, nyligen inkomna från Holland och bestämda att tagas ombord, då fartyget hade löpt af stapeln.

Dagen för denna högtidlighet hade Lars Gathe utsatt till midsommaraftonen, och han hade nästan slösat med penning för att åstadkomma en storartad fest.

Öfverkommendanten och hela hans stab, alla garnisonens officerare, stadens prester, läkare och tjänstemän, grosshandlarne och de förnämste fabrikererna äfvensom alla kaparekaptener, som voro hemma, hade förut blifvit inbjudne till högtidligheten på varfvet. Till den därpå följande middagen i Gathes hem voro öfverkommendanten, officerarna samt de förnämste i staden inbjudna. Lars Gathes magasiner fingo släppa till sina förråd, och så väl voro de försedda, att köpmännen stodo slagne af den djupaste förvåning, då de skådade de dyrbara mattor, som täckte trapporna i kaparen hus, jämte andra praktfulla saker, som där funnos.

*) Se Riksregistret af den 7 nov. 1717.

Klockan 12 anlände öfverkommendanten, baron Hugo Hamilton, med sin stab. Gården, eller rättare borggården utanför Lars Gathes hus var helt och hållet öfverspänd med ett dyrbart tälttak; de kring densamma vid muren växande, präktiga träden tjänstgjorde som pelare och uppehöll tältets ena sida, under det att den andra fasthölls af i byggnaden inskrufvade järnkrokar. Öfverallt i huset vimlade uniformer, och fru Ingela jämte den rike handlanden Hjelms fru inbjödo och uppmuntrade de ankommande gästerna att fylla sina glas och bågare samt förse sig af de frukter och sötsaker, som dels i några af rummen och dels under tältet voro framsatta till förfriskning, under afvaktan på att alla blefvo samlade, så att färden ned till varfvet kunde företagas.

Sedan Lars Gathe vid gallergrindarne emottagit baron Hamilton och hans stab, som i anledning af gårdens förvandling till tält, stigit af sina hästar utanför, förde han sina gäster till de få damer, som omgäfvö hans fru, och snart voro samtalen i gång. Under intagandet af förfriskningar ordades om nyheterna för dagen.

Efter en timmes uppehåll tillkännagaf värden, att de af gästerna, som önskade se skeppet gå af stapeln, nu borde gå till varfvet.

Då portarna till varfvet slogos upp och gästerna inträdde, visade sig för dem en öfverraskande syn. Den vackra fregatten stod på sin stapel, endast stödd som det tycktes af långa stöttor och kvarhållen af ett enda fint tåg, som var fastgjordt vid en rund, svartmålad påle. Bakom denne syntes ett något upphöjdt golf. Fregatten var öfverallt beklädd med lysande flaggor af alla färger, utom på förtoppen och flaggspelet akterut. Från träkajen vid älfven och upp mot varfsporten stodo på trenne led tre å fyra hundra man i snygga sjömansdräkter. Fullt beväpnade, bildade de en öppen fyrkant som, då öfverkommendanten inkommit däri, på kommando af kapten Otto Gadd skyldrade gevä; den för tillfället lånade regimentsmusiken uppspelade en marsch.

Då musiken slutat, förde Lars Gathe baron Hamilton till upphöjningen och anhöll vördsamt, att han ville hedra honom och hans fartyg genom att medels en yxa afbugga det tåg, hvarmed fregatten låg bunden, så att de närvarande kunde få se den kära svenska flaggan på dess flaggspelet och äfven få veta fartygets namn.

Leende svarade kommandanten, att det vore ett nöje för honom att se ett prof af svenskt arbete flyta på vägen, hvarefter han afhöggen linan. Musiken spelade upp kung Karls fältmarsch, en dundrande kanonad hördes från bergen bredvid, och den ståtliga fregatten gled allt fortare och fortare ned i älvens våg. I samma ögonblick fartyget var flott, vajade den gula och blå flaggan öfver dess akterstäf, och från focmastens topp utvecklade sig en stor blå standert med gula kanter, i hvars midt i stora förgyllda bokstäfver lästes: "Baron Hamilton". Dånande ljödo hurraropen från sjömännen, kaparne och gästerna samt från de oräkneliga massor af människor, som samlats på de omgifvande bergen, uppe på hustaken och på andra stranden af älven.

Flere af Lars Gathes fartyg lägo till ankers på älven, och alla sänkte sina flaggor och vimplar, under det deras kanoner saluterade, hälsande det af alla så omtyckta namnet; det var tydligt, att denna hyllning gällde ännu mera detta namns bärare på land än på vattnet.

Öfverraskad och rörd räckte den ståtliga krigaren Lars Gathe sin hand och tackade honom med värme för hans artighet samt sade sig hoppas, att detta fartyg skulle blifva en stolthet för sin ägare och sitt land.

Härefter besågs fartyget, och ungefär en timme därefter voro de inbjudne sysselsatte vid den vällagade och bastanta middag, som uppdukats vid det stora hästskobordet under tältet. Att kung Karls, öfverkommandantens, fregattens och Lars Gathes m. fl. skålar druckos i utmärkta viner är naturligt; och de fruar, som dagen därpå gästade fru Ingela, beskrefvo, huru deras männer förklarar, det de aldrig haft så roligt eller varit med om någon jämförlig fest förr.

Vid middagen måste värden på baron Hamiltons begäran beskrifva sin affär med Tordenskjöld i Kristianiafjorden, hvilket han äfven med prisvärd blygsamhet gjorde, hvarpå baron Hamilton frågade:

— Nå, min bäste kapten Gathe, hvart ämnar ni styra kosan nästa gång?

— Herr general, — svarade kaparen, — detta är en sak, som jag här ej kan eller anser mig böra svara på; men jag ämnar bikta mig för er, så snart jag har den äran att vid lägligt tillfälle få tala med er mellan fyra ögon.

— Godt, kapten! Ni gör mig nästan nyfiken, och jag anar ett nytt stordåd. Ja, mine herrar, vår vän kapten Gathe

öfverraskar oss verkligen, och jag kan säga, att det är en ren lycka för Göteborg, att han har sin verkningsskrets här. Det var slut med vår salpeter, sjuderierna lågo nere; vi voro utan krut, och jag visste mig ingen råd. Plötsligen kom jag ihåg, att kapten Gathe tycktes kunna allt. Jag talade således vid honom, och han frågade bara, huru mycket jag behöfde. Fem dagar därefter fick jag underrättelse från honom, att en skuta låg nedanför residenset, och där hade jag min salpeter. För ett år sedan fanns här knappast ett korn salt. Jag talade för garnisonens räkning vid min ärade svärfar, som sitter där snedt emot mig, rådmannen och handlanden Arvidsson; och han förklarade, att salt var omöjligt att få och att en tunna däraf stod i pris af 106 daler s. m.*), eller minns jag orätt?

— Nej, Gud nåde oss så visst! Salt finnes knappast att få för guld, — svarade den gamle rådmannen, en af de anseddaste och rikaste af Göteborgs köpmän vid denna tid.

— Nå väl, — återtog generalen, — jag vände mig till Lars Gathe, och inom tvänne veckor hade han tagit ett danskt, saltlastadt skepp och infört det i hamnen.

— Och förtjänade glupskt med penningar därpå, — hviskade några af de rike handelsmännen sins emellan.

Generalen låtsade ej höra anmärkningen utan fortsatte:

— Ja, kapten Gathe har sannerligen hjälpt mig och oss alla vid många tillfällen, och jag höjer härmed min bägare för honom och hans fortfarande lycka!

Skålen dracks med stor ifver, och hurraropen ville knappt taga slut, hvilket däremot middagen något därefter gjorde, hvarpå gästerna besågo huset och parken.

I Lars Gathes rum befunno sig en stund därefter han själf och baron Hamilton.

— Ja, min bästa kapten, — fortsatte den senare det för en stund sedan började samtalet, — lyckas ni i detta företag, så är er lycka gjord. Ni kan begära hvad ni vill af konungen, och säkert har ni då ert adelsbref. Det vore en bragd, som länge skulle i minnet bevaras. Jag är dock förvånad öfver er djärfhet — men lycka till! Ehvad som än händer, så har ni en vän i mig, men hvad ni gör, gör snart.

Härmed skildes de båda männen och Lars Gathe gick, sedan de fleste af hans gäster aflägsnat sig, ned på varfvet,

*) Linköpings Bibl. Arkiv.

hvarest besättningarna på hans fartyg vid fiolens toner svängde om med stadens jungfrur och pigor. Här var ett dundrande gille för folket, och han mottogs med väldiga hurrarop. Efter en stunds därvaro återvände han dock till sitt hem och drömde snart om nya färder med "Näktergalen".

33.

Stora planer att sig höja
Inom kaparns håg sig hvälfde.
Var han ej för rik att böja
Sig för småfolk? O, hur skälfde
Ej hans hjärta af begäran
Att få del af makten, äran!

Nöjd han var åt bifallsropen
Och åt striderna på vågen;
Åtrå att stå öfver hopen
Lekte honom jämnt i hågen;
Någon bragd han månne finna,
För att detta syfte vinna...

Hvad han sagt åt generalen
Var "en dårskap", sade denne.
"Kapten Gathe, ni är galen!
— Säkert en utaf oss tvänne —
Men kan ni fullborda dådet
Gör det genast, det är rådet."

I följd af sitt samtal med baron Hugo Hamilton, afhandlade Gathe sina planer med hustrun, den stolta och äregiriga fru Ingela, och följdén blef att Lars Gathe med skeppen

“Baron Hamilton“, “Clisso“, “Narva“ och “Näktergalen“, i början af juli 1715 afseglade från Göteborg. Genom Stora Bält gick färden söderut, och med sin vanliga tur träffade Lars Gathe, ej ut för danska flottan; han inseglade utan vidare äfventyr i Östersjön.

Utanför Rigaviken höll han sig en tid och tog där två ryska skonertar med spanmål, hvilken han lastade ombord å sina fartyg, hvarefter ryssarna, som gifvit sig åt öfvermakten utan motstånd, fingo i sina båtar begifva sig i land, och deras fartyg sänktes.

En afton varskoddes en större seglare under Dagö, och Lars Gathe signalerade till fregatten “Clisso“ att följa sig samt afskära det främmande fartyget från att gå till sjös, under det han själf med “Näktergalen“ skulle hindra det samma att komma åt landsidan. Lars Gathe hade gjort sig säker om sin pris, då till hans stora förargelse vinden bedarade, och det blef aldeles lugnt. I solnedgången signalerades till “Clisso“ att bemanna båtarne, och strax efteråt syntes fem båtar från fregatten och lika många från briggen under full rodd närma sig det ryska fartyget. Snart började dess kanoner spela och kulorna föllo tätt ned kring båtarne. Nu började äfven muskötelden, och huru dåliga gevär ryssarna hade, tumlade dock en och annan af Gathes gastar från sin åra. En kanonkula slog af alla styrbords årorna på Lars Gathes båt, roddarne kastades baklänges, och båten girade styrbord hän. Hälften af manskapet kastade sig genast öfver till denna sida, och rodden fortsattes under det de förre roddarne lades nere i båten. Flere af dem voro ur stånd att röra sig, men de som kvicknade vid, togo del i rodden genom att skjuta på de andras åror. Äntringen var dock i full gång, då kaparen anlände, men ryssarna försvarade sig förtvifadt. Kaparne voro nära att vika, då Lars Gathe äntrade upp för sidan, ropande:

— Vi måste taga fartyget eller blifva nedskjutna alle man. Framåt! Framåt! Kung Karl är lösen.

Ursinniga öfver motståndet röto kaparne: “Kung Karl! Kung Karl!“ och lyckades komma ned på däck. Slaktandet var förfärligt. Däcket höljdes af lik och blod, och endast steg för steg kunde kaparne tränga framåt. Man mot man kämpade med vildt raseri, och det dröjde länge, innan Lars Gathe kunde skrika till den ryska befälhafvaren, att han skulle gifva sig. Svaret blef ett pistolskott, som troligtvis

ändat kaparens lif, om han ej vikit till sidan, då han såg den hotande rörelsen af sin motståndare. Då ryssarna förstodo, att han var deras motståndares anförare störtade fem å sex af dem på honom; och säkert skulle det blifvit hans bane, om ej Tolle och Martin varsnat sin kaptens fara.

Lars Gathe afsköt sina bälterör*) midt i ansiktet på tvänne af angriparne, men skulle fått hufvudet klufvet af en och blifvit genomstungen af en annan, innan han hann att få tag i sitt svärd, som hängde på en skinnrem om högra handlofven, om ej Martin motat hugget med sin änterbila och Tolle ränt sitt svärd i fiendens hals. De andre nedhöggos af Gathe och hans trogne. Ryssarna drogo sig efter en förtviffad strid akterut på det upphöjda halfdäcket. Härifrån sköto de af sina pistoler på de stormande kaparne. En kula träffade Lars Gathe, så att han föll. Då hans män sågo detta och hörde Martin ropa, att de skulle hämnas, rusade de öfver sårade och döende under vilda skrik upp på halfdäcket och gäfvö ingen pardon, förrän löjtnant Lind flere gånger ropat, att ryssarna strukit flagg och gifvit sig.

De få återstående ryssarna lågo på knä och hade kastat från sig sina vapen. Några af dem nedstuckos ändå, till dess Lind och Martin trängde sig emellan, och den förstnämnde med fästet af sitt svärd slagit en kapare i hufvudet, så att denne tumlade omkull, och Martin fattat tag i en annan, hvilken han kastade handlöst tillbaka på de nu ryggande kamraterna, så att desse tumlade om hvarandra.

Striden var slut, men på en hög af fallne låg kaparekaptenen, och vid hans sida stod den trogne Tolle, hvilken hade slitit upp kaptenens kläder. Lars Gathes tur följde honom dock äfven nu, ty kulan hade träffat en tjock guld-kapsel, hvilken han alltid bar på sig och i hvilken han förvarade kung Karls kaparebref. Kulan hade glidit åt sidan samt satt synbar emellan huden och ett par refben, hon hade blott rifvit upp en del af bröstmusklerna.

Då Lind nu närmade sig, sade han genast till Tolle:

— Tag ut kulan! Det där såret dör han ej af, men skynda dig, innan det svullnar igen.

Beslutsamt grep Tolle sin knif, och strax därefter stoppade han kulan i fickan.

Efter några baddningar med kallt vatten kom kaparen snart till medvetande igen, och då såret af Tolle blifvit för-

*) Dessa Gathes bälterör finnas i förf. samling.

bundet, gick han, stödd på denne, upp på halfdäck, hvarest fartygets kaptan, ehuru svårt sårad, dock kunde besvara de frågor, kaparen framställde.

Häri genom fick denne veta, att fartyget var en rysk örlogsbrigg, som haft fyrtio mans besättning och fem officerare, af hvilka nu återstodo blott åtta matrosar och tre officerare; de öfriga lågo på däck. Fartyget kom från Riga och var bestämdt till tsar Peters nya flottstation Kronstadt samt lastadt med hvete, hampa, tågvirke och vax. Den ryske kaptanen nedbars i sin kajuta och vårdades på bästa vis af Lars Gathes fältskärer. Det dröjde dock ej länge, förrän han bad om ett enskildt samtal med kaparen; då denne nedkommit, sade han, att han hade en hemlighet att meddela sin besegrare och ville göra det, om Lars Gathe läte föra de öfverblifna af hans folk och officerare i land på Dagö. Själ f bad han blott att få dö på sitt fartyg.

— Jag beviljar er med nöje, hvad ni begär, och hoppas att ni själf skall komma på benen igen. Ni är en tapper officer, och jag vill göra allt hvad jag kan för er — var öfvertygad därom! — svarade kaparen.

— Nå väl då, i kajuten där finns ett lönrum mellan durken och däck; där finner ni fem skinnpåsar innehållande tjugofemtusen rubel i guld och silfver, som skulle användas för tsarens flottas behof... Och i det där lilla skrinet finns ett par hundra rubel som äro mina egna; de skulle visserligen tillfalla min son, när jag dör — men han får arbeta sig upp själf, så har jag gjort. Det är den unge officeren, som är sårad fast, Gud vare lof, lindrigt nog. Vill ni låta mig tala med honom någon stund?... Det blir ej länge, — sade den sårade, talande med allt större svårighet.

Lars Gathe öppnade på dörren, vinkade till sig Tolle och befallde denne att föra ned den unge officeren, som också genast kom.

— Unge man, — sade Lars Gathe, — er far önskar tala med er, och om en timme eller så är briggens barkass i ordning för er och edra landsmän att därmed begifva er i land — men glöm då icke att taga med er det skrinet, som står där; det är en gåfva till er af er far.

Härmed gick kaparen, stödd på Tolle, upp på däck.

En liten bris hade låtit "Näktergalen" och "Clissov" närma sig, och båtar med sårade gingo flitigt emellan dem och den tagna briggen. Kaparens förlust var stor: tjugofyra

döde och tjugonio sårade bevisade, att det varit ett skarpt fäktande å ömse sidor. De döde kastades i sjön, och vattitnet forsade öfver däckets från ett tjugotal pytsar, men det lystete i det klara månskenet länge rött, där det rann ut genom spygatten. Lars Gathe satte löjtnant Lind till kapten på dden tagna prisen med befallning att ge vård åt fångarna och de sårade, som ej kunde flyttas, samt att låta de förra medtaaga sina saker och tillräcklig proviant i båten. Varligt förde dden trogne Tolle sin sårade kapten ombord på "Näktergalen".

Lars Gathe utnämnde nu sin andre styrman till Linnds efterträdare och Tolle till andre styrman eller — som det då för tiden kallades — till andre löjtnant samt gaf order, att alla fartygen skulle styra till Karlskrona.

Då de anländt till nämnde stad, hade Lars Gathes ssår redan börjat läkas, och kaparen var i det närmaste återställd till hälsan. Den förste, som kom ombord på "Näktergalern", var kaparens gamle vän, kapten Ankarloo, som nu förde en af flottans fregatter, hvilken han fått till låns af konungen. Han hade kapat två ryska fartyg, med hvilka han nyligen inkommit till Karlskrona.

— Jag hade lämnat mina priser här och seglat nedlåt Stralsund till, men mötte till min lycka en kapareskonert södler om Bornholm och erhöi då underrättelse om, att hela danska flottan ligger där utanför och förhindrar all undsättning till staden, äfvensom att denna ej kan hålla sig länge.

— Det var då själfva...! — röt Lars Gathe vid dessa ord och sprang häftigt upp, men bleknade och tog med handen åt bröstet.

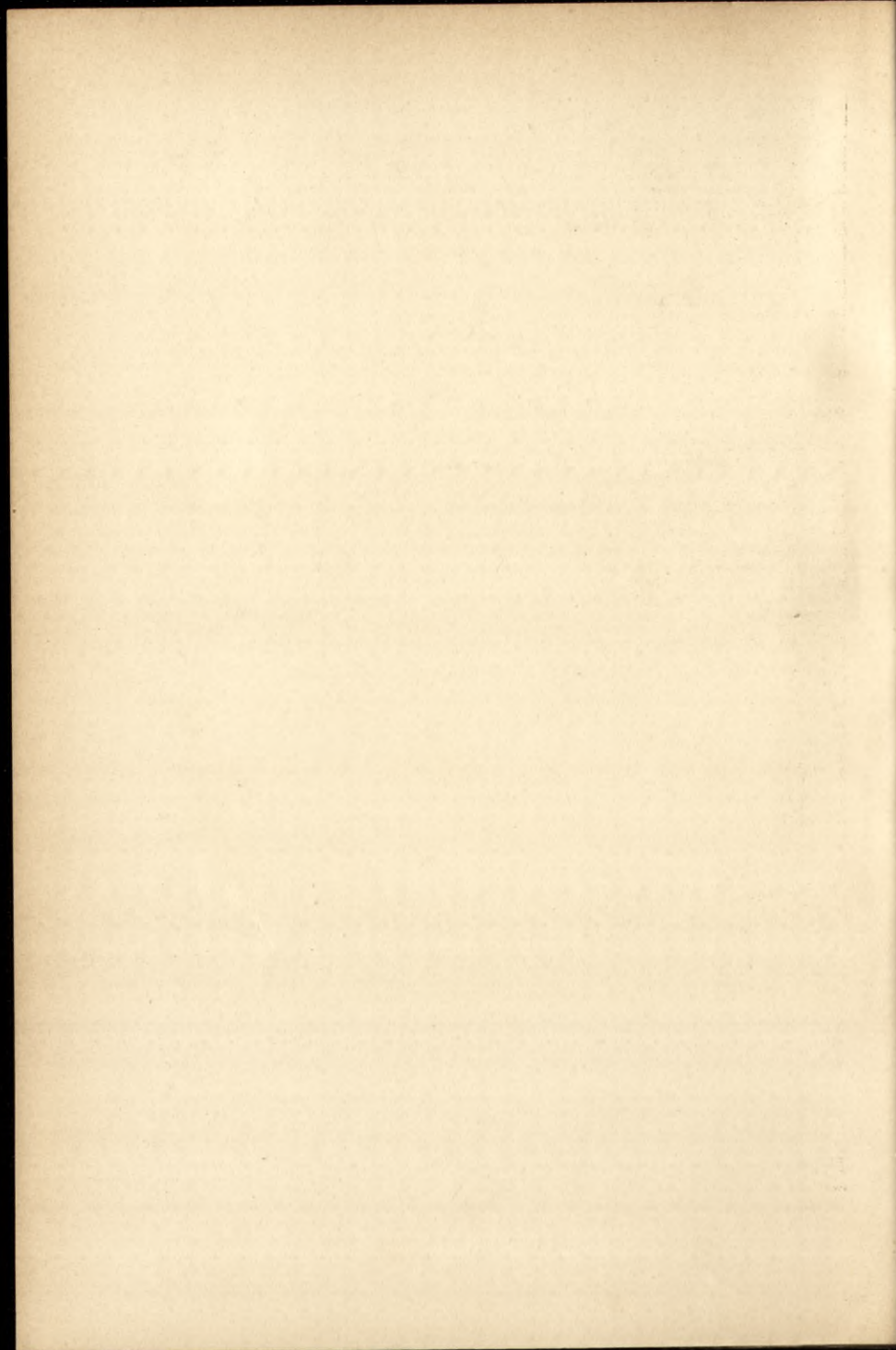
— Hvad är det åt dig? — frågade Ankarloo.

— Åh, bara ett sår som inte är läkt ännu, — sade kaparen och satte sig. — Men, vid S:t Georg, som engelsmännen säga; din berättelse gör mig galen. Jag vill tala om för dig, att min färd gäller just Stralsund, och jag har lastat mina fartyg med sådana varor, som konungen behöfver... Fördömde jutar! Nå, jag träffar väl några af dem, och då skola de få sota för de andra. F-n må...

— Lugna dig min bror! Vi få väl nya underrättelser med det första, ty amiralen har beordrat en af de snabbaste örlogsbriggarna att spionera på danskarna, och den väntas åter hvarje dag. Du kan gärna uppvakta amiralen och lugna dig några dagar, medan du sköter om ditt sår. Det kan sannerligen behöfvas, ty du är blek som döden.

Efter striden.

— Blek — ja, vid S:t Georg! — Men af ilska af grämelse. Såret är strunt, det blir nog bra. Stanna nu ombord och ät middag med mig!

Ankarloo stannade, och efter middagen gjorde de båda vännerna ett besök i staden, hvarest Lars Gathe mottogs synnerligen väl; hans egna dåd och konungens bevägenhet voro ock goda orsaker därtill.

På aftonen inkom örlogsbriggen "Snappopp" med underrettelsen om, att svenska flottan, efter en långvarig och blodig strid med danska och preussiska flottorna i Pronervik vid Rügens östra sida den 28 juli, måst återvända till Karlskrona och väntades redan dagen därpå, samt att de fiendliga flottorna blockerade Stralsund.

Lars Gathe var ursinnig; då vinden var god, gick han genast till segels och styrde längs skånska kusten och in i sundet med beräkning att gå oantastad därigenom då den danska flottan var vid Stralsund.

Detta lyckades också, och till danskarnes stora harm ej blott passerade Gathes fyra fartyg genom sundet midt på dagen utan gifvo äfven den enda danska fregatt, som fanns där och låg för ankar utanför Kronborg, i förbifarten hvar sitt lag ur sina kanoner, och det med den påföljd, att tvänne af dess master afskötos, hvarjämte rigg och sidor skadades betydligt. Lars Gathe ämnade fortsätta striden och taga fregatten eller skjuta den i sank, då en mängd kanonbåtar kommo den till hjälp, hvarför signal hissades från "Näktergalen" att fortsätta resan. Dagen därefter på kvällen ankrade den lilla flottan välbehållen innanför Nya Elfsborgs fästning.

Lars Gathe hade ingalunda uppgifvit sin för Ankarloo omtalade plan; han passade endast på lägligt tillfälle, och en af hans skonertar kryssade också på hans befallning söder om Trelleborg för att låta honom veta, när tiden kunde vara inne. Emellertid lades fregatten, "Baron Hamilton", vid varfvet fullt bemannad och segelklar, under befäl af kapten Otto Gadd. Fartyget lastades med mjöl, spanmål, gryn, ärter och specerier, viner och öl samt alla slags varor, som Gathe kunde anse vara nyttiga för de belägrade.

Besättningen, som hade god aflöning, sysselsattes tills vidare på varfvet, dock så att den på ögonblicket kunde vara ombord och färdig att gå till sjös.

Lars Gathe bodde under hösten på sin gård Gatan och förde där ett ganska verksamt lif. Repslagarebanan och de

öfriga verken voro i full gång, och med Göteborg stod han i samband genom kurirer hvarannan dag. Ofta nog voro en mängd officerare och tjänstemän eller några af de rikare handelsmännen ute på Gatan och då fördes det ett ganska muntert lif. Och ej fattades öl eller vin, det hade Lars Gathe dragit försorg om medels de laddningar, som han tagit från så väl ryssar och danskar, tyskar och engelsmän, som från många andra nationer hvilka försökt handla eller idka skeppsfart på de numera af tsar Peter intagna städerna och hamnarna. Många dyrbara laster lågo, väl instufvade, i hans magasin vid Gatan förutom de stora förråden i Göteborg.

En dag vid den tiden närmade sig en ryttarskara, bestående af i Göteborg tjänstgörande officerare, till gården Gatan. Hurtigt trafvade de vägen framåt, under det att de muntert språkade om sin blifvande värd, Lars Gathe, till hvilken de voro inbjudne.

— Nå, Stråle, du får lof att säga oss, hvad vår vän kaparen ämnar göra för en storartad bragd snart. Du, som är adjutant hos öfverkommendanten, för hvilken Gathe, efter hvad det säges ej har några hemligheter, bör väl veta det. Det glunkas om hvarjehanda i staden, och roligt vore att veta hvad som är sanning däraf.

— O, du nyfikenhetens personifierade frågetecken! Nu fick du allt veta, hvad du ville. Nej, bror Lilliehöök — det lyckas inte. Hade jag än reda därpå, skulle du ej kunna få veta det af mig, — svarade den tilltalade skrattande.

— Det är emellertid en märkvärdig tur den där karlen har i allting; blir han skjuten midt i bröstet, så har han en medaljong med bilden af en vacker flicka eller något okänt skyddshelgon, som motar den dödande kulan, — sade löjtnant Mauritz Lilliehöök.

— Nu kan jag likväl säga dig något, som låter hemlighetsfullt, fast det ej är så, ty kapten Gathe har själf talat om det; och det är att inte något fruntimmers porträtt utan ett bref ifrån kung Karl själf låg i den där guld kapseln.

— Ah, tusan! Säger du det? Ett bref från kungen... Det skulle väl inte vara för närgånget att fråga dig, hvad det brefvet handlar om?

Löjtnant Stråle skulle svara, men hans häst föll in i galopp och ville fortare framåt, än ryttaren ville tillåta.

— Hvad kommer det åt Hannibal? — ropade löjtnant Mauritz, då han med de öfrige hunnit upp Stråle.

— Åh, han känner lukten af stallet och vet, att han mår godt på Gatan, dit han ofta fört mig. Men där ser jag kaptenen själf på gården, han tyckes vänta oss.

Vin och öl lifvade Lars Gathes gäster, och middagen var muntrast, då en af dennes underbefäl inträdde och omtalade, att en dansk örlogsman styrde in åt "Breda gapet" och Råö.

Lars Gathe gaf genast befallning, att allt hans folk så väl kapare som arbetare och drängar, skulle beväpnas och genast så fort de kunde ila uppåt Knappegården, att löjtnant Brand, densamme som omtalat nyheten, skulle taga tvänne landstigningskanoner samt ammunition till dem och köra ned åt samma håll som manskapet skulle gå, samt att de borde hålla god utkik på fiendens förhåfvanden, till dess han själf anlände. Ett par vagnar skulle genast köra fram.

Sedan dessa order utdelats, satte sig kaparen åter till bords och bad sina gäster avsluta måltiden.

— Skulle herrarna sedan vilja stiga till häst och följa mig åt, så vore jag tacksam. Om danskarne landstiga och först få en salva af mina bussar, samt vi sedan visa vårt lilla rytteri på en af höjderna, tror jag säkert, att de afstå från vidare landgång eller brandskattning.

Ett "hurra" mottog kaparens förslag och en kort stund därefter voro herrarna till häst. De ridande voro Gathe med löjtnanterna Stråle, Lilliehöök, den unge tjugotåriga greve Gustaf Otto Stenbock, brorson till den ryktbare fältmarskalken, kornetterna Dufva, Lundholm, Ljung och Axelson samt Tolle och fem andra af Lars Gathes folk; således tretton, till hvilka under färden slöto sig sju af Lars Gathes grannar, alla väl beväpnade.

Då de ridande framkommo, där vägen tager af till Knappegården, träffade de på Lars Gathes trupp, som utgjorde sextio väl beväpnade män, hvartill omkring fyrtio drängar, gubbar och pojkar hade sällat sig.

Då det fientliga fartyget syntes styra in till Råö, begaf sig kaparen med sin lilla armé åt detta håll, och snart var hans folk fördeladt bakom de kullar, berg och byggnader, som omgifva Råö brygga.

Det danska fartyget var en fregatt om cirka trettio kanoner och hade ankrat med gigade segel på en å två kabel-längder från land. Snart syntes sex väl bevärade båtar ro mot bryggan; då de anländt, och befunno sig i en klunga därstädes, gaf Gathe tecken till Tolle, som hastigt lät draga fram

de båda kanonerna, sikta och affyra dem. Om åskan plötsligt slagit ned ibland de danske, kunde den ej åstadkommit större häpnad. Ett par båtar skadades, och många af danskarna sårades utaf de kulor, skrot och järnbitar, hvarmed kanonerna hade fullproppats af kaparne.

Då nu desse och deras hjälptrupper marscherade upp på den stora backen midt för bryggan och gifvo de landstigande en välriktad salva ur handgevären, vardt danskarnes nederlag fullständigt, och när en trupp kavalleri sågs ila ned mot bryggan, skyndade alla, som kunde det, hals öfver hufvud i de båtar, som ännu voro brukbara, samt sökte att åter upp-nå fregatten.

— Ned bakom kullarna! — ropade Lars Gathe, och detta var äfven i hög tid, ty nu dundrade fregattens kanoner, och dess kulor plöjde djupa fåror i marken eller splittrades mot bergen.

Svenskarne voro dock nu skyddade för danskarnes eld, som äfven kort därpå aftog. En dansk båt, med en stor hvit flagga i fören, rodde mot land. Lars Gathe satte en hvit näsduk på spetsen af sitt svärd och red ned till bryggan, åtföljd af sina gäster.

En dansk premierlöjtnant steg i land, närmade sig kaparen och bad att få föra de sårade danskarne, som lågo på och omkring bryggan, ombord, hvilket Lars Gathe äfven medgaf, i det han tillade:

— Hälsa er kommandör, att vi hafva två fulltaliga regimenten och en del af Göta artilleri här i Onsala för att mottaga sådana där mordbrännare och tjufvar med, som ni tyckas vara.

Den danske löjtnanten teg, men vredens rodnad färgade hans ansikte; slutligen frågade han lugnt, från hvem han skulle framföra denna hälsning.

— Från kapten Lars Gathe, — svarade denne.

— Kaparen! — utropade dansken.

— Ja, just han; och det är han själf, som har den äran att besvara er med denna kommission, — sade Lars Gathe och lyfte af sin hatt.

Den danske officeren tog några steg framåt och såg kaparen i ansiktet.

— Jag skall framföra er hälsning och hoppas nu att känna igen er, då vi råkas, — sade han, i det han hälsade och gick ned i båten.

Här vände han sig om och sade:

— Det ligger två af våra män döda på sidan af bryggan, vill ni vara god och begrafva dem i vigd jord, så tackar jag er.

— Det må ske som ni önskar, — sade kaparen, hvar-
efter han med sitt sällskap red till sitt folk. Efter att hafva
tillsagt några af de sina att taga vara på de båda döda samt
sett den danske fregatten afsegla, återvände Lars Gathe till
sitt hem, och i spetsen för kaparne, som sjöngo, under det
de marscherade, ankom Gathe med sina gäster till Gatan.

En stund därefter underrättades kapten Gathe om, att
en af de danske, som ansetts för att vara död, hade kvicknat
till igen och kunde tala, hvarför han lätt bädda i brygghuset
åt denne och förbinda hans sår. Kaparen gick ned till den
sårade, och då han såg honom vara i stånd att svara, frågade
han sin fånge, hvem som förde befälet på fregatten.

— Ni talade själf vid honom, såg jag, innan jag svim-
made af, — svarade dansken.

— Men det var ju en löjtnant!

— Ja, löjtnantens rock men kaptenens kropp; jag kände
igen honom, — sade den sårade.

— Ah! Och hans namn?

— Peter Vessel, annars kallar han sig också Tordenskjold.

Då kaparen omtalade sitt samtal med den sårade för sina
vänner, hurrades det för Lars Gathe och denne höjde en
bägare för Tordenskjold.

Officerarne återvände dagen därpå till Göteborg, och kort
tid därefter erhöll Lars Gathe en tacksamhetskrifvelse från
guvernören öfver Göteborgs och Bohus län, generalen greve
Karl Gustaf Mörner *“för den tapperhet och mandom, han
visat vid att försvara landet mot danskens härjningar“*.

Afven från baron Hamilton erhöll Lars Gathe bref med
lyckönskan till sin seger och meddelade, att underrättelse om
densamma afgått till kung Karl i Stralsund.

Gathe hade sin vanliga tur, ty vid samma tid ankommo
med danske konungens lejd trenne af Göteborgs handelskår
afsända köpmän, hvilka hos konungen skulle göra en fram-
ställning angående landets nöd. Då kaperierna förstörde lan-
dets handel, enär ju främmande lands kapare uppbringade
svenska fartyg, ämnade de begära kaperiets afskaffande och
konungens bemedling hos utländska makter om förbud för
kapers utrustning i deras land.

Stor var äfven afundsjukan hos stadens köpmän öfver Lars Gathes hastigt förvärfvade förmögenhet, och de afsända köpmännen hade otaliga klagomål att synnerligen mot honom framställa.

De hade dock den oturen att inträffa samtidigt med grefve Mörnerns och baron Hamiltons bref.

34.

Så flög hans rykte från öar och skär
Och kom för konungen fram.
Och leende sade kung Karl: "se där
En viking af äkta stam!"

"Han skaffat till landet båd' pengar och salt
Och slagit dansken därtill.
Det är en man utaf riktig halt —
Säg om honom hvad ni vill."

"Han skall blifva lönad och det så stort,
Som någon hans like kan bli,
För tjänster, dem konung och land han gjort —
Se detta, det lofva vi."

Ungefär ett sådant svar fingo de tre köpmännen, och följden af besöket blef, att kung Karl genast för Feif dikterade en skrifvelse, hvari förbjöds "*att lägga gärd eller kontribution på kaperinäringen*". I brefvet till generalguvernören Mömer befalldes denne att "*å Konungens vägnar till Kaperi-Kapteenen Lars Gathe framföra hans Nådiga välbehag och Aprobañon för det han sig manligen mot rikets fiender förhållit*".

Snopne och inom sig förargade återvände de trenne köpmännen till Göteborg; då de icke förtego den gunst hvari

Lars Gathe stod hos kung Karl, och då grefve Mörner offentligt vid ett tillfälle, när Lars Gathe var närvarande uppläste konungens bref, så steg naturligtvis kaparen högt i mångens tanke, och de afundsjuke sväljde förtreten, ehuru bittert denna månde smaka.

Något skulle dock de återkomne köpmännen glädja den afundade gunstlingen med, och för att rätt njuta däraf besökte de honom gemensamt dagen efter sin hemkomst.

Efter att hafva framfört öfverdrifna lyckönskningar till kaparen i anledning af hans sista bragd vid Råö samt konungens stora nåd och bevägenhet, tog en af dem med tillgjordt sorgsen min till orda och sade sig hafva "en ynkelig kommission att frambära till sin gode vän, kapten Gathe."

— Hvad kan det vara, min bäste herr direktör Ekelund? — frågade Lars Gathe.

— Jo, jag har blifvit ålagd att för er nämna, att en af edra skonertar af danskarne tagits utanför Falsterbo ref. Kaptenen och två man träffade vi i Ystad, där de blifvit satta i land. De öfriga tjugo lära hafva strukit med i bataljen.

— Jag tackar er för den möda, ni gjort er, mine kära vänner och grannar! Det var utmärkt vänligt af er att göra er så brådt om med denna kommission. Kapten Winter, som förde fartyget, kom annars själf från Ystad i förgår och omtalade händelsen, och i går morse afgick skonerten "Björnen" dit ned i stället för den uppbringade. "Björnen" bör med denna vind nu vara i Sundet. För öfrigt lära kapten Winter och hans bussar slagits som riktiga dj... och ej strukit flagg förrän krutet var slut. Skonertens förlust var visserligen nio döda och elfva sårade, men de danska örlogsbriggarne, ty de voro två, lära ha förlorat öfver fyrtio man, döde och sårade, så att den affären anser jag på det hela taget utmärkt och gläder mig däråt.

— Gläder?... gläder det er? — stammade direktören.

— Ja, i sanning! Och kapten Winter svär öfver, att han ej fått mer än en kula genom armen vid ett så lysande tillfälle. De båda andra stackars karlarna, som voro oskadade, äro förtviflade öfver att de ej blifvit sårade alls, jag vet knappt, hur jag skall kunna trösta dem.

— Nå, men förlusten af ert fartyg? — frågade handelsmannen helt häpen.

— Åh, min käre vän! Det var ju en småsak, hela skutan var knappast värd tiotusen specier med kanoner och allt, och

danskarne skulle väl hafva något af mina fartyg någon gång — jag har ju tagit tjojtals från dem. Nej, det var en ren småsak. För resten väntar jag snart några nya ordentliga örlogsfartyg, fregatter på fyrtio kanoner af grof kaliber, som jag inköpt i Holland och Frankrike. Men kanske jag får bjuda herrarna lite äkta rhenskt?

Härpå ringde Lars Gathe, och snart bragte en tjänare tvänne buteljer rhenskt vin och bägare.

Då köpmännen gingo, tego de, som om de varit stumme, tills de hunnit utom gallergrindarna, då en af dem utbrast:

— Det var då mig en riktig . . .

Vid denna tid hade Lars Gathe genom sin vän van Halen fått anvisning på en skeppshandlare, som ägde ett större varf i Havre, och därstädes af denne beställt en stor snabbseglande fregatt. Denne man hette de Cailly, och genom honom hade Gathe så väl för sina fartygs behof som till sitt hem förskaffat sig en mängd varor och förnödenheter, hvilka då voro nästan okända i vårt fädernesland.

Lars Gathe befann sig nere på sitt varf och höll på att jämte ett par artilleriofficerare, som han särskildt inbjudit, bese ett nytt slags kanonlavett, som de Cailly hade sändt honom. Lars Gathe var slug och vetgirig och hade nu gjort, som han ofta brukade göra. Då han ej förstod sig på någon-ting nytt, han hade fått, inbjöd han skicklige fackmän och lät dem samtala om föremålet, låtsande som om han vore öfverraskad af, att de så väl begrepo saken, och vanligen tillläggande:

— Nå, vid S:t Georg, som engelsmännen säga! Jag tror, att ni förstår det här i grund och botten o. s. v.

Under tiden hade han själf lärt sig saken i fråga af dem.

Under det några kapare på sin kaptens befallning hjälpte officerarna, hvilka af intresse för vapnet och den nya konstruktionen själfva lade hand vid lavettens iordningsställande, kom en ryttare i galopp in på varfvet. Han hoppade af hästen och gick genast fram till Lars Gathe, hälsade och sade:

— Jag skall hälsa från kapten Winter och säga kapten Gathe, att alla dufvorna sistlidne tisdag flugit hem till boet.

— Godt! — sade kaparen. — Se där en dukat för dufvoposten! Sätt in hästen, gå sedan upp till mitt och säg till, att du får hvad du behöver!

Kapten Gathe skickade nu efter Tolle och hviskade honom några ord i örat. Tolle försvann, men fem minuter därefter

var hela varfspersonalen i rörelse. Skeppspipor hvisslade, kommandoord hördes. Kapare, matroser, skeppspojkar och kockar sprungo om hvarandra; en timme därefter tog Lars Gathe afsked af sin hustru, och fregatten "Baron Hamilton" gled, bogserad af ett tiotal båtar, utför älven. Det ena seglet efter det andra utvecklade sina dukar, och snart ilade det stolta fartyget under Lars Gathes befäl förbi Elfsborg ut på Kattegats glittrande böljor.

Vinden friskade, och då besättningen, medan fregatten låg i hamn, dagligen öfvats i af- och påtackling och allt var nytt, starkt och öfversedt med noggrannhet, vidtog Lars Gathe denna gång ej sina eljes brukliga öfningar med folket.

Han lät emellertid på natten blåsa larm och, då han efter några få minuter under ronden fann hvarje man på sin post och allt färdigt till strid, lät han, efter en duktig grogg öfver lag och några ord till beröm, alla, som ej hade vakt, åter gå till kojs.

Med nöje såg kaparen, att hans fregatt var en utmärkt seglare, och att den, ehuru svårt lastad, skulle kunna skötas nära nog lika lätt som "Näktergalen".

En frisk nordväst förde snart Lars Gathe ned mot Öresund, och en morgon låg han bi vid Hallands Väderö.

Vid åtta glas på morgonen blåstes alle man på däck, och Lars Gathe yttrade till sitt folk:

— Jag vill härmed underrätta er alla, att vi på denna resa skola, så vidt vi kunna det, undvika att slåss. I veten ganska väl, att jag ej är rädd för att taga ett nappatag med en fiende, om så behöfves, men denna gång har jag ett högre mål i sikte och det är att med de varor, vi hafva ombord, undsätta kung Karl i Stralsund. Detta är ett djärft företag men skall, som jag hoppas, utfalla lyckligt, ty danska flottan, som förut blockerat staden, har i förra veckan återvändt till Köpenhamn. Då således några prispenningar ej tillfalla er denna gång, åtminstone på ditvägen, så fördubblar jag er månadsaflöning, och går resan lyckligt, så fyrdubblar jag den samma.

Ett bifallssorl hördes från kaparne men tystnade genast, då Lars Gathe höjde handen.

— Konsten är nu, — fortsatte han, — att komma genom sundet, men står denna vinden i natt, så ämnar jag göra försöket. Blifva vi anfallna så slåss vi som — ja, vid S:t Georg,

ni förstår ju, hvad jag menar? Och nu en grogg öfver lag, hurra för kung Karl!

Hurraropen skallade, och då högbåtsmannen, starke Olle, utbringade ett "hurra" för kaptenen, hördes det, att besättningen ägde utomordentligt goda lungor.

Lars Gathe lät bjuda sina officerare till middag, och desse underläto ej att infinna sig.

Fregatten "Baron Hamilton" var synnerligen bekvämt inredd. Från däckets nedgick en trappa till officerarnes kapprum, hvarifrån man inkom i det så kallade gunrummet med hytter på sidorna; akter härom ledde en trappa från däckets till chefens mottagningsrum, under hvilket krutdurken var belägen. Från det sistnämnda rummet fanns ingång både till gunrummet och chefens matsal; akter om denna låg en salong, chefens sängkammare och två hytter, af hvilka den ene begagnades af Tolle, som oaktadt sin nya värdighet ingalunda ville vara skild från sin kapten.

Officerarna på "Baron Hamilton" voro denna gång kapten Otto Gadd, kapten Kline, löjtnanterna Törling, Tolle och en gammal bohusläning, som hette Wik, hvars fartyg hade blifvit taget af danskarne, samt läkaren, en holsteinare vid namn Walther. Löjtnant Wik var en äkta sjöbjörn af gamla stammen, tapper men full af skrock; han påstods af kamraterna och höll sig äfven själf för att vara lite smått trollkarl. Spå kunde han då bestämdt — det hade han lärt i Finland.

För öfrigt var han en lustig ture och tog sig gärna ett glas bland vänner; mången underlig historia kunde då vankas, om blott åhörarna tycktes tro honom. Läkaren, som aldrig tagit mer än fältskärsexamen, var dock ganska skicklig kirurg och hade äfven, under det han tjänstgjort hos Lars Gathe, fått god öfning i sitt ämbete. Han var annars något tankspridd och kär i sin själftagna doktorstitel samt högst förgrymmad, om någon bestred hans ofelbara skicklighet.

Brisen mojnade af, och fregatten låg stilla, men i chefens matsal var ett muntert lag af ofvannämnde personer samladt, och mat och vin tycktes smaka gästerna väl.

Löjtnant Wik höll målron vid makt genom förunderliga historier från ändå förunderligare land, ja, från sådana som troligen ej funnos på någon karta; och då sällskapet hittills låtsat tro allt, hvad han sagt, var han vid utmärkt humör.

— Ni talade om för mig en dag på vakten om några stora djur, som ni red på, — sade Tolle Berndtson till löjtnant Wik, — hvad var det de hette nu igen?

— Elefanter, — sade Wik, — det var hos kajsaren af Borneo. Jag var då steward på ett stort holländskt fregattskepp. Hm! Ja, det var ena bestar. När de stektes hela, osade det rostbiff öfver tjugo mil ut till sjös. Då satt kajsaren på sin tron midt på torget, och framför honom stod hans lifvakt...

— Nej, nu misstager löjtnant Wik sig; jag har också varit på Borneo — jag var då kajutvakt på en engelsk brigg —, och midt på torget stod en stor ugn, så stor som hela fregatten här och framför den ett bord minst lika stort som fartygets däck — det minns jag tydligt, — sade löjtnant Törling illparigt blickande på sina grannar.

— Hvaba! Hvad befalls? — röt gubben Wik röd i ansiktet som en pion. — En ugn, ett bord... hvad sju tunnor... skulle de stå midt på på torget för? Kanske jag ljuger, hvafalls? Hvad skulle de vara till? Säg, munsjör!

— Jo, man stekte först elefanten i ugnen och sedan lades den upp till förskärning på bordet.

— Det var lögn, tag mig...!

— Hvad var det för år, löjtnanten var på Borneo? — inföll löjtnant Törling, som ej ville reta sin kamrat för mycket.

— Anno nittionio, jaha! Och då var han inte född, — skrek Wik.

— Jo, förlåt mig, då var jag tio år.

— Och det var då, han åt elefanter? Jo, i helv...

— Nej, löjtnant Wik! Inte där utan på Borneo — men det var 1708 och alltså nio år efter se'n ni var där. De hade byggt upp ugnen sedan dess.

— Hm! Jaså, jaså! Nå, det kan ju vara möjligt... hm! — mumlade Wik tämligen blickad.

— De där elefanterna på Borneo måtte varit mycket stora, — sade Lars Gathe vändande sig till löjtnant Wik och fyllede i ett stort glas vin åt honom.

— Ja, kapten! — svarade denne. — Stora va' de, men i alla fall bara småttingar emot elefanterna på Leopanta; *de* va' större än skeppet och hade två snablar.

— Zwei snabeln! — afbröt Walther, — det ist ummöglich, ja wohl, unmöglich. Ingen kreatur have to snabeln. Jack vare zoolog, und jack sage, det inte vara sant.

— Hvad sju tunnor... säger ni, herre! — utbrast Wik. Huru kan ni våga påstå något sådant? Om ni också vore soolusk tusen gånger, så skulle jag bevisa er, att jag har rätt. Hafva icke alla både djur och människor två näsborrar, och snablarna gå ut från elefantens näsa. Förstår ni nu herr soolusk, hvasa?

— Gott beware mich für dieser mensch! Han vara micke dum — inte veta att elefant hafva nur ein snabel, aber mit to näsborrar in den einige snabeln. O, mein Gott, ein sådan lögner!

Nu skrek Wik, i det han rusade upp och drog sitt svärd:

— Fördömde pillerburk!

Den sig så kallade doktorn ryckte å sin sida ned en huggare från väggen och ropade:

— Donnerwetter, simple karl! Du ljuga für mick, du ljuga für kapten und uns allezusammen; aber jag skall desikire dick.

Lars Gathe skrattade och var road af uppträdet men vinkade åt de andra att gå emellan de ursinnige; och efter några bevekande ord af dessa, satte de grälände sig åter till bordet, hvarest de af sina grannar flitigt druckos till. Då löjtnant Wik mer och mer lifvades af Bacchi safter, slog han snart upp språklädan igen och omtalade nu, huru han i konungariket Quitopaxa i Amerika, då han var inbjuden till den regerande konungen, efter en präktig middag fäktat med en af prinsarna och händelsevis huggit armen af denne; en läkare hade emellertid genast satt ihop armen medels den märkvärdiga saften af växten arrovorra.

Men nu vardt det aldeles slut med den hederlige "doktors" tålmod. På sitt brutna språk öfveröste han den "splitsande" löjtnanten med beska piller för hans "unwahrscheinliche erzählungen und ungeschliffenheiten".

Då de båda hetlefrade herrarna hindrades af de närvarande från handgemäng, lofvade löjtnant Wik att så förtrolla doktorn, att denne skulle ligga för hans fötter dagen därpå, hvaremot doktor Walther önskade sin motståndare svårt sårad, då han på honom med glädje skulle profva alla sina instrument.

Det dröjde ej länge, förrän de båda herrarna, tack vare det flitiga påfyllandet af deras glas, lågo på durken, och på det att löjtnantens spådom skulle gå i fullbordan, lades den tyske doktorn tvärs framför sin motståndares fötter.

Då Lars Gathe med sina öfriga gäster kom upp på däck, började en frisk nordväst att blåsa i fartygets segel, och snart länsade "Baron Hamilton" för "alla klutar" in i Oresund.

Den gynnsamma vinden fortfor dock ej länge. Hastigt kastade den om till sydväst, mojnade ut, och då Lars Gathe passerat Helsingör, låg hans fartyg nästan stilla.

Vinden kastade sig nu åter på västlig men var så laber, att fregatten knappast gjorde två knops fart i timmen.

En lätt dimma lägrade sig öfver vattnet, och det entoniga skvalpandet af de små vågorna mot fregattens sidor var det enda ljud, som afbröt den enförmiga tystnaden.

Lars Gathe gick nu till kojs med befallning till vakt-hafvande officern att purra honom vid minsta förändring af vinden, eller om någonting af vikt skulle inträffa.

Tidigt på morgonen väcktes löjtnant Wik och påmindes om sin spådom dagen förut samt såg till sin stora förnøjelse doktorn liggande vid sina fötter; med en mindre vänlig rörelse af foten väckte han nu den sofvande skeppsläkaren, påminde denne om sin spådom samt uppmanade med graffik stämma den yrvakne att bäfva för hans (Wiks) trolska makt. En minut härefter voro båda i eld och låga samt väckte upp alla de andre, som snart halfvakna tittade ut ur sina hytter.

Trätan hade säkert fört till handgripligheter, om ej ett kanonskott atbrutit densamma. Alla rusade härvid upp på däck.

Lars Gathe var redan där, och hans skarpa röst hade med några få ord fört hvarje man på sin post.

En tät tjocka lägrade sig öfver vattnet, och strax om styrbord aftecknade sig likt ett spökskepp segel och skrof af en fregatt, hvars präjskott nyligen hörts.

En röst präjade nu an det svenska fartyget på danska och frågade "hvad för ett skepp?" På en sakta uttalad order af Gathe ropade Wik på god danska till den frågande:

— Fregatten "Jylland"!

En andra fråga förblef obesvarad, då tjockan och vinden skilde de båda seglande åt.

— Skulle bra gärna gifvit den där juten ett gladt lag, men han kan ha många bröder i närheten, och många hundar äro harens död, — sade kaparen till sina officerare.

Härefter brassades seglen, så att de stodo väl fulla för den labra vinden, och ovillkorlig tystnad påbjöds ombord.

Från stortoppen och ned till däck stodo jungmän på få alnars afstånd från hvarandra och afgåfvo hviskande från den i toppen varande utkiken till den nära Lars Gathe stående öfverbringaren hvad som syntes. Plötsligen tycktes det som de likt dimbilder i luften sväfvande gastarna hastigt meddelade en underrättelse af vikt, och snart erfor kaparen, att topparna af en stor fregatt varskoddes kranbalksvis om styrbord.

— Gå efter Vågvals! — befallde han Tolle som stod i närheten.

Ljudlöst som en katt smög sig denne framåt däckets och återvände strax därpå med den kapare, som bar detta be-tecknande namn.

— Du är ju från Råå fiskläge och känner fullkomligt till grunden i sundet här och i Flintrännen? — frågade kapare-kaptenen.

— Ja, kapten, bara jag kan få se en skymt af svenska landet.

— Godt, vi äro nu utanför Landskrona och hafva tjugo famnar enligt lodet, kunna vi hålla längre in?

— Ja tills vi få sex famnar, då vi måste styra rätt SSV. utmed Valgrundet.

På ett tecken af Gathe föll fregatten af, och det främ-mande fartyget gled som en skylik skugga långsamt förbi det i dödystnad försänkta svenska skeppet.

— Vid S:t Georg, som engelsmännen säga! Det tyckes vara godt om fregatter i Sundet i dag, — sade Lars Gathe till kapten Gadd, som stod honom närmast.

— Ja, kapten! Jag fruktar för, att vi, om det klarnar, befinna oss midt i danska flottan.

— Det skulle knappast göra någonting, om det blåste upp friskt. "Baron Hamilton" seglar bättre än de där tjocke jutarne, och det skulle vid S:t Georg vara muntert nog att löpa igenom dem, utdelande lag på lag och komma undan ändå — se det vore någonting!

— Ett sådant gatlopp kunde blifva dyrt nog, om vår rigg träffades af något missöde, — sade kapten Gadd allvarsam.

— Du har rätt, min käre Gadd! Denna gången har jag också för mycket att riskera.

— Men nu lättar tjockan om babord. Vi se svenska landet här och hafva passerat Landskrona, — sade kapten Gadd hastigt.

— Det är sant! Kunna vi utan risk gå så här nära? Hvad säger du härom, Våghals? Är du riktigt säker på djupet?

— Ja, kapten! Jag känner till botten här så godt som botten i min romflaska.

— Bra, min gosse! Du skall nog få din belöning, men nu klarnar det...

Lars Gathe afbröt sig själf, ty då dimman nu hastigt höjde sig, syntes det ena danska linieskeppet efter det andra på en mils afstånd styrande norr ut, under det flere af de lättare fregatterna voro inom skotthåll. Största delen af den fientliga flottan hade dock passerat förbi. Lars Gathe lät i hast hissa danska flaggan, och för en kort stund tycktes också fienden ej lägga märke till det svenska fartyget. Men snart signalerade det sista linieskeppet. Då signalerna ej besvarades från "Baron Hamilton", kommo i hast flere signaler upp, som besvarades af fregatterna, och två af dem, som lågo mest sydvar, lade sig nu tvärs framför det svenska skeppet, under det att en stor fregatt föll af ur linien och styrde för undan vind rätt ned på "Baron Hamiltons" styrbords sida.

Lars Gathe kommenderade strax klart till strid, och få ögonblick därefter var hvarje man på sin post.

Kanonerna riktades uppåt tacklingen på det fientliga fartyget, med order till kanonbefälhafvarne, att om också glatta laget befalldes, ej skjuta förrän de hade godt sikte på masterna.

Snart dånade ett präjskott från den danska fregatten, som nu var helt nära och vände till sin bredsida.

Knappt hade knallen af den danska kanonen ljudit, förrän ett kulregn från det svenska fartyget susade igenom fiendens rigg med den påföljd, att fockmasten, som blifvit afskjuten, lutade åt sidan, och kryssmärsstången hängde öfver bord.

Starka hurrarop höjdes af svenskarna, som nu i sin ordningingo en bredsida af dansken; skadorna blefvo dock obetydliga, och då Lars Gathes nästa lag afsköts, träffades ånyo fockmasten på det danska fartyget.

Den föll nu öfver bord och ryckte med sig bramstången på stormasten samt bräckte dess stormärsstång.

Den danska fregatten var redlös, och hade nu frisk bris inträffat, så skulle Lars Gathe säkert äfven denna gång följts af sin vanliga tur.

Att vända om midt i gapet på alla lineskeppen var en omöjlighet, det fanns för kaparen ej annat råd än att segla rakt på de båda danska fregatterna, som lågo rätt framför honom.

— Vågghals! — sade Lars Gathe till kaparen, som lotsade. — Nu gäller det, att du är säker på djupet. Du ser de där båda fregatterna förut, om det vore frisk vind, skulle jag gå emellan dem och ge dem ett lag hvar, hvilken än utgången skulle blifva; men bakom dem kommer en fregatt till, och akter om oss hafva tvänne nyss vändt samt ämna hjälpa kamraterna. Jag måste nu komma emellan de två första och svenska landet, så att vi i nödfall kunna nå det med båtarna. Huru nära kan du gå? Du vet han ligger sjutton fot?

— När vi kommit förbi Valgrundet, så kan jag gå in i bukten och följa landet på fyra eller femhundra famnars afstånd ända ned till Barsebäck samt till och med emellan Pinhättan och land.

— Godt! Så skola vi göra ett försök, ehuru det ser mörkt ut, — sade Lars Gathe, vändande sig till Gadd och Tolle, som stodo honom närmast. — Du Tolle, låter bära upp alla tjärtunnorna på däck och ställer dem utmed babords sida, hvars kanoner vi ej komma att begagna; kanonerna låter du rikta med mynningarna uppåt så högt som möjligt. I kabyssen har du klara några blåa och beckfacklor. Sedan kruttråden till krutdurken som vanligt . . . Fallor jag, och skeppet äntras, så vet du, hvad du lofvat mig.

— Ja, kapten! — svarade Tolle och gick under däck.

— Gadd! Du låter sätta ut alla båtarna om babord med en man i hvarje båt, som ej får lämna sin plats. Tio musköter i hvar båt och dubbla par åror.

— Skall ske, kapten! — sade Gadd, som noggrannt och snabbt utförde de order, han fått.

Det svenska skeppet styrde nu rakt ned på de danska fregatterna, som ämnade ge detsamma en varm mottagning. Med svenska flaggan uppe och alla segel till, föll "Baron Hamilton" hastigt af, styrde rakt på svenska landet samt gaf den fientliga fregatt, som låg längst i öster ett glatt lag med dubbla kulor, som åstadkom stor förödelse ombord.

Båda de danska fregatterna besvarade visserligen elden, men då de nu lågo nära nog i linie, den ena bakom den andra, voro verkningarna af deras skott ej så förödande. Striden

fortgick nu en stund med lag på lag, och alla dess fador framstodo snart å ömse sidor.

Lars Gathes män arbetade med okufligt mod, och det dröjde ej många minuter mellan hvarje sändning af kulor från "Baron Hamiltons" stora kanoner. Nu stack den tredje danska fregatten upp akter om de andra.

I detta ögonblick befallde Lars Gathe Våghals och hans hjälpare vid rodrer att styra snedt ned på land, rätt sydost på Barsebäcks kyrka.

"Baron Hamilton" föll nu af den bestämda kursen, och gaf den nya fienden, hvilken just skulle lofva upp, ett ohyggligt lag långskepps, som nästan rensopade hans däck, och förskräckliga rop af sårade hördes emellan kanonernas dunder. Vid en breddside från en af fienderna gick förmärsstången och stormärsstången på den svenska fregatten öfver bord. Dess kanoner voro ock för heta, de kunde ej längre handteras.

Då detta rapporterades för kaparen, hvilken under hela striden stått på akterdäcket, befallde han:

— Slå bottnarna ur tjärtunnorna! För ned de sårade i båtarna!

Då detta skett, ropade han ned igenom luckan till Tolle att slå ut botten på en krutfjärding samt genast komma upp. Manskapet befalldes gå i båtarna, och snart voro endast Gathe, Gadd och Tolle på däck. Allt detta skedde fortare, än det kunnat beskrivas, och nu tände Lars Gathe och hans båda trogne de iordninggjorda blå- och beckfacklorna samt kastade dem i tjärtunnorna. Inom några ögonblick flammade hela däckets i eld och lågor.

De tre männen sprungo i båtarna, och dessa satte af samt voro snart i full rodd mot svenska landet.

Den tjocka krutröken och sedermera de svarta rökmolnen från det brinnande fartyget, skylde fullständigt båtarna för fienden.

Knappt en kabellängd voro svenskarne komna från sitt fartyg, förrän fregatten "Baron Hamilton" liksom för att hedra sin modiga besättning, gaf ett glatt afskedslag med babords kanoner, som nu brunno af och sände sina kulor högt öfver de roende in mot skånska kusten. Röken var så tät, att svenskarne ej kunde se någonting framför sig utan följde rökens gång med den nordvästliga vinden, tills de törnade mot stranden, där de snart voro i land.

Här träffade Lars Gathe och hans män, som varligt buro upp sina sårade, oförmodadt på en trupp ryttare, som höllo in sina hästar på landsvägen och åskådade branden. En af desse red nu fram mot kaparen och ropade:

— Om mina ögon ej bedraga mig, ser jag framför mig den tappre kapten Gathe!

Den talande var dåvarande generalguvernören öfver Göteborgs m. fl. län baron Gustaf Mörner*), som förut sett kaparen i Göteborg.

— Säg den slagne eller besegrade, herr general! — sade Lars Gathe skrattande. — Denna gången voro de för många om mig.

— Hvad, herr kapare, var det er ståtliga fregatt, som slagits hela förmiddagen mot tre eller fyra danska fartyg, eller rättare mot hela danska flottan?

Lars Gathe berättade nu för general Mörner, huru han ämnat undsätta konungen i Stralsund, men i stiltje och tjocka råkat midt i gapet på danskarne.

— Sedan mina kanoner blifvit för varma och jag såg, att de förb... jutarne voro för många, — fortsatte kaparen, — satte jag eld på hela skräpet, ty vid S:t Georg, det var ett alldeles för godt fartyg och för goda varor att lämna de där förb...

Här afbröts kaparen af en döfvande knall. En hög kvast af eld och lågor steg upp mot höjden från det brinnande skeppet, segel, kanoner, bjälkar och träsplint kastades upp till otrolig höjd, ty stort var det krutförråd, som Lars Gathe ämnat åt kungen. Liksom en krater öppnade sig vattnet, och en jätteväg svallade mot stranden och högt upp på land.

Plötsligen susade det i luften omkring de samtalande och den ena biten efter den andra af bultar och träbitar slog ned omkring dem.

Ett oändligt jubel höjdes så väl af kaparne som af generalens tropp, då den lösryckta gaffeln från "Baron Hamilton" med den därpå ännu vajande flaggan, likt en lans borrhade sig ned i marken knappt femtio alnar från de samtalande.

I galopp red en ung officer ur generalens följe dit och förde den kära duken till sin befälhafvare.

— Kapten Gathe! — sade generalen. — Vill ni skänka mig denna flagga? Jag skall sända den till konungen som ett vittnesbörd om er tappra bedrift.

*) Grefve året därpå eller 1716.

Rodnande af tillfredsställelse bugade sig den lycklige kaparen, stammande, "att det var för stor godhet af herr generalen — att kungen ej borde besväras med dylikt lappri."

General Mörner berömde kaparens oegennyttia och tillbjöd honom att göra sällskap med till Göteborg, hvilket anbud Lars Gathe med tacksamhet mottog, sedan han skaffat vagnar fulla med hö för sina sårade, hvilka, beledsagade af sina kamrater under Gadds befäl, i små dagsresor följde efter sin kaptän.

35.

Mörk är luften, svart är natten,
Stormen öfver hafvet går
Och rör upp dess djupa vatten,
Hvilket högt mot stranden slår,

Hösten kommit, mer ej trygga
Skeppen segla på sin ban;
Djärfva bussar nästan rygga
För att trotsa "falska Ran".

Hamnen lifvas, skutor lända
Dit allt flere för hvar dag
För att rigga ned hvar ända,
Lägga sig i vinterlag.

Kaparens sista nappatag med danskarne hade ägt rum i slutet af november 1715, och de första dagarne i december anlände han i sällskap med baron Mörner till Kungsbacka. En förut skickad ryttare hade underrättat borgmästaren om generalguvernörens ankomst, och vid stadsporten mötte äfven flere af borgerskapet med facklor samt följde generalen till borgmästarens bostad.

Då de framkommo, och denne stadens förste tjänsteman betygat generalen sin vördnad samt bjudit honom välkommen, tackade Lars Gathe för godt sällskap samt begaf sig med sin trogne löjtnant Tolle, hvilken naturligtvis ej lämnat sin kapten, till de rum, han hade i staden. I stallet därstädes voro hans tvänne hästar i ordning, och det dröjde ej en timme, förrän de båda kapparne voro vid Forsbäck.

Här fanns det andra hästombytet, och en knapp timme därefter sutto Lars Gathe och Tolle i matsalen på Gatan, där de vid det dukade bordet togo sin skada igen för den något knappa kosten under hemresan, samt berättade sina äfventyr för fruarna Ingela Gathe och Aima Gadd.

— Min käre man! — sade fru Ingela, sedan de båda herrarne slutat. — Det där gick inte efter vår beräkning — men Herran styr. Mänskan spår, och han rår. Känner jag kung Karl rätt, så har du kanske vunnit lika mycket genom denna ganska kännbara förlust, som om du kommit väl fram. Herran styr, som sagdt, och kanske var det bäst, att du ej undsatte Stralsund. Staden lär ej kunna hålla sig längre, sedan fienden tagit ön Rügen, där de våra lidit ett svårt nederlag för öfvermakten och kungen själf varit nära att bli tagen.

Staden måste gifva sig, vi få slut på kriget och vår store kung hem igen. Detta hörde jag af fru generalskan Hamilton, som var på ett kort besök härute för några dagar sedan.

— Du har kanske rätt, min kära hustru — tusan vet, hvar du får dina tankar ifrån, men när du sagt dem, är det, som jag hade tänkt dem själf. Vid S:t Georg, det var kanske bäst, som det gick.

— Jag kan nu tala om för dig en nyhet, som du ej kunnat anat, — fortfor fru Ingela. — Du känner ju öfverste-löjtnanten Baltzar Johan Collén?

— Visst tusan känner jag honom! En krigare, som skaffat sig namn och hvad som är ändå mer — ja, jag kan säga hvad som är oerhördt för en landkrabba till soldat — förmögenhet. Men en hederlig karl är det!

— Det var bra, att du tycker det, min Lars! — sade fru Ingela, — ty i morgon lyses det för tredje gången för honom och din mor — — —

— Se så, för sju tunnor . . . ! Vid S:t Georg . . . och draken med! Nå, ja — jag har ingenting att säga, men gumman

mor är sextioett år... Hm! Fruntimmer bli då aldrig för gamla att skapa sig galna? Hvad säger Kristian?

— Åh! din broder är inte så häftig som du, min käre Lars, och han tycker, att det är ett rätt passande parti.

— Nå, ja... Kaka söker maka, och de äro nästan lika gamla och passa bra för hvarandra på gamla da'r. Nu tror jag emellertid, att det kan vara tid att sofva på saken. Din kapten, fru Aima, mår bra, och jag ser på dina kinder, att min löjtnant redan hälsat från honom.

Härefter begaf sig kaparen till sitt rum, där han några ögonblick stannade vid sin nu ettårige sons bädd.

Hvem skulle väl kunnat gissa det? Eller känt igen denne man, som knäböjde vid det sofvande barnets vaggva...

Då han tyst reste sig upp, trycktes han i sin makas armar.

Tystnad rådde i den mörka natten, och endast det holländska urets pendel slog stundom i takt med de tvänne hjärtan, som här slog mot hvarandra.

Dagen efter det kaparen flyttat in till staden, kom löjtnant Stråle upp till honom och omtalade, att öfverkommandanten baron Hamilton hade beklagat Lars Gathes otur och förlust, men däremot var förtjust öfver, att det dock på det hela gått så väl, som det gjort; baronen önskade ett besök af kaparekaptenen med det första.

Lars Gathe klädde sig genast och följde med den unge krigaren.

Här möttes de båda vännerna af en storartad öfverraskning, i det generalen underrättade dem om, att kung Karl tre dagar förut, eller den 13 December, hade landstigit i Trelleborg och nu befann sig i Lund.

Kuriren, som medfört denna underrättelse hade med sig ett bref, ovanligt nog af konungens egen hand, till generalguvernören baron Mörner.

Denne, som var närvarande, hade ännu kungabrevet i sin hand och vinkade därmed åt Lars Gathe att följa med in i ett närgränsande rum.

Hvad de båda herrarna där afhandlade, veta vi ej; men Lars Gathe strålade af stolthet och glädje, då han åter kom ut till sin gamle vän och gynnare baron Hamilton, som leende tog kaparen i hand sägande:

— Minns ni, hvad jag sade er? Jag spådde ju rätt!

Gäster kommo och gingo i kung Karl XI:s för detta jaktslott, hvarest Lars Gathe och hans fru trettondagsaftonen den 6 januari 1716 gåfvo en större aftonbjudning.

Stämningen var glad, och samtalen rörde sig naturligtvis här som öfver hela landet omkring kung Karl och hans återkomst samt förhoppningarna om bättre tider. Man undrade, hvad nu skulle ske. Många voro de, som önskade fred med rikets fiender, ty handel och näringar voro nu i största förfall, och alla rikets tillgångar hade uttömts.

Missnöjet var stort i hela landet och kanske störst ibland handelsmännen. Ordet var just icke fritt under denna tid, men det hade dock gått så långt, att mången ganska käckt klandrade kung Karl och hans oupphörliga stridslust. Dennes återkomst till sitt land igen förändrade dock tänkesätten till en stor del. Hoppet trädde i stället för hopplösheten och det arma landet sände sina unge män åter under de sönderskjutna fanorna.

Hela den förnäma delen af handelsstaden var denna afton bjuden till den rike kaparen, och så väl byggnaden och trädgården som hela borggården lyste i sin grannaste skrud af hundradetals kulörta lampor.

Något efter de andra gästerna ankommo nu generalguvernören baron Mörner och öfverkommendanten baron Hamilton.

Lars Gathe mötte dem på trappan och följde desse sina förnämste gäster upp i våningen. Snart voro pokaler och bågare, kannor och glas fyllda med drufvans safter, och kaparekaptenen bad sina gäster och vänner med honom tömma sina bågare för den stormäktigste och glorvürdigste konung Karl, som hognat Sveriges land med att dit återvända.

Hurraropen höjdes, och från stigbergslidens klippor dånade de där uppställda kanonerna.

Få ord voro af gästerna yttrade till hvarandra, förrän generalguvernören baron Mörner begärde ordet; och då sorlet tystnat, sade han i det han ur fickan upptog ett stort bref med vidfogadt sigill:

— Det är en glädje att höra det svenskarne ej ännu glömt sin store konung som, ehuru hårdt pröfvad af olyckan, med samma kraft och tapperhet som fordom strider mot sitt lands fiender. Att konungen vår nådige herre själf ingalunda glömmet sina trogne och dem, som genom mandom och mod stå hans fiender emot, kan jag för er alla här omtala i det

jag, i följd af detta bref från kung Karl, är befullmäktigad att förkunna: det hans majestät, till följe af sin synnerliga bevägenhet och nåd för *Caperie-Captenen* Lars Gathe och hans tappra bragder, samt det stora afbräck han gjort fienden till sjös och lands, funnit sig befogad förklara nämnde *Caperie-Capten* Lars Gathe för svensk adelsman och honom, den 29 december, adla under namnet Gathenhjelm.

Hans majestät har behagat att gifva honom till vapen på sin sköld en öfver en stenmur uppgående sol, viljande därmed påminna om de försvarsverk, hvarmed Gathenhjelm förestett åtskilliga hamnar, och de glänsande bedrifter han mot fienden utfört.

Härunder skall synas ett uppstående lejon såsom en bild af den modige stamfadern till denna ätt, hvilket skall påminna efterkommande att, som hans majestät själf brukar säga "mot sina vänner skall man vara from som ett lam, men mot sina fiender som ett rytande lejon." Kanske äfven solen föreställer de flammor, jag själf sett honom hafva tändt, på det fienden ej skulle hafva nytta af den rika last, med hvilken han ämnade undsätta sin i Stralsund belägrade konung — tillade den vänlige generalguvernören, då han tog den unge kaparen i hand och lyckönskade honom.

Ett starkt sorl ljöd genom de upplysta rummen, då baron Mörner slutat.

Var det glada välönskningar eller förvåning och afund?
Säkert båda delarna.

Emellertid lyckönskades kaparen af alla utan undantag, och de skålar Gathenhjelm föreslog för generalguvernören och öfverkommendanten tömdes under väldigt bifall.

Festen var slut.

Gathenhjelm hade följt de sista af sina gäster ned på borggården, och hans betjäning hade släckt facklor och vaxljus, under det kaparen allena vandrade i trädgården under höga lönnar och lindar.

Han stannade vid ett där stående stort stenbord, lade armarna i kors öfver det breda bröstet och uttalade för sig själf det innehållsrika ordet:

— Ändtligen!

Länge stod han försänkt i tankar, blickande långt bort i den mörka allén. Han genomgick sitt äfventyrliga lif från den dag, då han ensam i båten lämnade sin faders hus och tills nu, då han närmat sig samhällets höjder. Han visste, att det var en blodig väg han vandrat, han tänkte på de många han i striden fällt, men tröstade sig med, att de voro fiender, fiender till hans kung och land, att han under stridens vimmel försvarat sig själf och, att om han ej gjort detta, skulle han själf varit den, som fallit för sin motståndares svärd.

Nå, än Jöns Pehrsson? Ah, bah! En förrädare och mördare, om han hade lyckats — han var värd sin dom.

Lars hade hunnit ett mål nu.

Hvad skulle det nästa blifva?

O, huru ångrade han icke nu, att han ej begagnat tiden i sin ungdom — han kunde ju knappast skrifva mer än sitt namn och läsa — ja, ungefär lika mycket.

— Men det kan nu ej hjälpas, vid S:t Georg! — utbrast han för sig själf. — För hundra år sedan voro hvarken kungar eller riddare så lärda och i dessa tider finnas många som ej äro så boklärde. Men framåt måste jag.

Härvid började han ånyo gå fram och åter.

Plötsligen stannade han och förde handen till pannan samt sade — "ja, så måste det gå till! Längre kan jag icke komma."

"Ja, hvarför inte... Baron! Grefve Gathenhjelm! Kommandör, amiral! — ja vid S:t Georg, det där skulle ju inte låta så illa. Kristian är redan för två år sedan kapten — nå väl, jag skall vara kommandör före honom. Den man som kan säga till sin konung: se här en flotta! och det under brinnande krig, den vågar äfven tillägga — gör mig till amiral och jag skall med densamma hämnas alla våra nederlag till sjös och bränna edra fienders skepp!"

"Ja så skall det gå! Mätte min lycka följa mig — men hvad är det? Drömmer jag eller är jag drucken?"

Orsaken till Gathenhjelms sista ord af sitt samtal med sig själf skulle ej förvånat någon, ty längst bort i den mörka allén syntes en lång hvitklädd kvinnlig gestalt som med majestätiska steg närmade sig den för sig själf fantiserande kaparen.

Månens glindrande sken upplyste emellanåt den hvita skepnaden helt och hållet, och trädens skuggor visade den ibland för den förvånade Gathenhjelm som en dimlik vålnad.

Den kom allt närmare och närmare med lika jämn och högtidlig gång som förut.

— Männe detta är min lyckas gudinna? — sade Gathenhjelm halfhögt då skepnaden var honom nära.

— Kanhända, Lars! — svarade fru Ingelas välkända stämma, — gifve Gud att så vore, min älskade man.

Gathenhjelm omfamnade nu skrottande sin hustru och förklarade henne, att han varit fullt öfvertygad att hon varit ett spöke.

De båda makarne gingo nu in till sig, men långt in på natten samtalade Gathenhjelm med sin fru om sina äregiriga drömmar, och den stolta kvinnan var ej den som icke uppmuntrade sin make att utföra sina högt sträfvande planer.

Vid denna tid hade de vänskapligt sinnade makterna uppbjudit all sin förmåga för att öfvertala kung Karl att afskaffa kaperierna, men förgäfves.

Englands amiral Norris gjorde konungen ett besök i Stralsund för att utverka större framtida säkerhet åt sjömakternas handel, men han misslyckades.

Karl visade mycken köld, varande uppbragt också däröfver, att Englands konung, tillika kurfurste i Hannover, hade i sistnämnda egenskap köpt af danska kronan det från svenskarne tagna landskapet Bremen.

Norris hotade, att, om kaperierna fortsattes, skulle Englands flotta borttaga alla svenska skepp. Karl säges hafva svarat, det han i sådan händelse ämnade med sin här göra ett besök i Hannover. Samtalet medförde blott ömsesidigt och ökad missnöje.

Strax därefter utfärdades nya kaparebref i mängd och kaperierna fortforo.

Sjömakterna läto nu omkring trettio örlogsfartyg medfölja sin handelsflotta som på våren 1716 afseglade ur kanalen med destination till Petersburg.

Lars Gathenhjelm med en flotta af fyra fregatter och "Näktergalen" passade på konvojen i Nordsjön, och om något handelsfartyg blef efter, omringades det genast af Gathenhjelms fartyg, hvilka som hajar följde efter den af 500 segel bestående handelsflottan.

Då kaparen var på höjden af Vinga, löpte han i spetsen för sin flotta och tre af honom uppbringade fartyg under flaggning och salut in i Göteborgs hamn. "Alla de andra kaparena och den svenska flottan hade hållit sig undan, läm-

nande köpmännen öppen väg, hvarpå sjömakernas örlogsflotta blef i Petersburg på vänskapligt och praktfullt sätt emottagen^{*)}.

Gathenhjelm hade äfven denna gång haft sin vanliga tur med sig, och hans stora magasinier blefvo öfverfulla af värdefullt gods.

En morgon, då Gathenhjelm återkom från Gatan, där han vistades om sommaren, när han ej var till sjös, fick han besök af sin frände handlanden Hjelm, hvilken var den som egentligen skötte kaparens affärer och sålde de varor, som för honom själf och hans fartyg ej voro af nöden. Denne omtalade nu, att han öfversändt till Gathenhjelms skeppshandlare i Frankrike de Cailly tiotusen louisdorer, samt att den ena af de tvänne fregatterna, den som var först beställd, skulle vara färdig att afhämta på hösten, och att den andra fick hämtas på våren.

— Det är sant, — tillade den gamle handelsmannen, — en främling är hitkommen som har rekommendationsbref till dig från de Cailly. Han är engelsman och lär vara sjöofficer.

— Jag kan undra, hvad det är för en gynnare, — sade Gathenhjelm, — man får nu så många sådana där äfventyrare på halsen, och alla tro de sig vara riktiga amiraler — men för de Caillys skull skall jag väl taga hand om honom. Har morbror sett honom?

— Jo, jo men! Det är en liten kvick karl med rödt hår och rödt skägg och heter Norcross.

— Jag kan ju råka honom i morgon hos morbror, — sade kaparen, hvarefter de båda fränderna åtskildes.

Dagen därpå träffade Lars Gathenhjelm den till honom med goda betyg försedde engelsmannen och tillät honom att som löjtnant gå ombord hos kapten Kline.

Några dagar därefter, då Gathenhjelm på morgonen skulle gå ned på sitt varf, galopperade trenne ryttare in genom gallerporten på borggården till konung Karl XI:s gamla jakt-slott eller numera Lars Gathenhjelms hus.

— Är kapten Gathenhjelm hemma? — sporde den yngste af de tre ryttarne, en smärt, reslig krigare med blå ögon och kort uppkammadt hår samt klädd i den välbekanta karolinska dräkten.

— Jag är kapten Lars Gathenhjelm, min herre, — sade denne och bugade sig lätt för den främmande.

*) Ber. ur Sv. historien af And. Fryxell, 26 del.

— Och jag är Karl, konungen, — sade denne och tilllade: — Jag kommer att blifva här i Göteborg ett par dagar, och som ett bevis af min bevågenhet har jag beslutat bo hos er. Gör er nu inte det minsta besvär för min eller dessa mina bussars skull. Låt oss få in våra hästar och något att äta. Har du sedan ett par friska hästar, så skola vi rida omkring staden, jag skulle vilja se dess försvarsverk.

Konungen hoppade nu af hästen och gick sedan, följd af den förtjuste kaparen, rakt in i byggnaden och uppför trappan.

Konungens följeslagare voro generaladjutanten Axel Roos och lifdrabanten Hans Henrik Cronhjort.

Konungen ställde sig vid fönstret och såg ut öfver Göta älf. Efter en stund, och under det ett bord i hast dukades med en bastant frukost, samtalade han med Gathenhjelm, berömde honom för hans bedrifter och frågade honom noga om staden, dess försvarsverk och invånare. Då frukosten var färdig, inkom fru Ingela och stannade ett par steg innanför dörren, görande en djup nigning.

— Detta är, som jag förmodar, er hustru, fru Gathenhjelm? — sade kung Karl och bugade sig artigt.

Gathenhjelm bejakade frågan och bad konungen artigt hålla till godo med maten. Konungen satte sig ensam vid bordet samt lagade sig en stor smörgås. Plötsligen steg han upp, fattade en stol och ställde den vid bordet, sägande:

— Jag hoppas, att husets fru gläder oss med att deltaga i vår måltid!

Härpå bugade sig kungen mycket kruserligt för fru Ingela och tvingade henne artigt att sätta sig. Då fru Gathenhjelm slagit sig ned, satte konungen sig och sade:

— Sitt ner, mina herrar! Vi hafva ej tid att iakttaga etikett nu.

Kung Karl åt nu flere smörgåsar och en bit oxstek samt drack ett stort glas mjölk, hvarefter han steg upp, läste sin bordsbön och bugade sig för fru Ingela, sägande:

— Jag tackar er, fru Gathenhjelm!

Då general Roos frågade, om hans majestät ej ville hvilat sig något efter hela nattens ansträngande ridt, svarade konungen:

— Det behöfs alldeles inte.

— Men eders majestäts dyrbara hälsa har på senare tiden...

— Lappri, min käre Roos; jag har just botat mig genom denna ridt. Han och drabanten kunna hvila sig, medan jag rider ut. Ja, jag ålägg er detta.

Häftigt hästtramp hördes nu på gården, och snart stego Mörner, Hamilton och flere högre officerare in i salen.

Som kung Karl vid stadsporten hade sagt sitt namn, var hastigt hela staden i rörelse, och då man frågade hvarandra, hvar konungen fanns och fick höra, att han tagit in hos den beryktade kaparen, väcktes både förvåning och harm hos det högre borgerskapet. Stadens borgmästare och flere af de förnämste borgarne skyndade till Gathenhjelmska huset och begärde företräde.

Då de inträdde och borgmästaren vågade i mycken underdånighet föreslå "hans glorvyrdigste majestät" att taga sin bostad i själfva staden, svarade Karl:

— Då mina regimenten marscherade igenom eder stad för kort tid sedan, läto ni mina soldater ligga på gatorna och voro rätt nidiske mot dem, detta länder er ej till någon heder.

Härmed vände han borgerskapet ryggen och fortsatte samtalet med generalerna*).

Kort därpå stodo tvänne ståtliga springare på borggården, och då konungen satt sig upp på den ene af dem, befallde han Gathenhjelm att sätta sig upp på den andre och åtfölja honom.

Hela dagen tillbragtes nu med att öfverse skansarna och vallarna; då konungen åter kom till Gathenhjelmska hemmet åt han fort och gick sedan in i den prydliga sängkammaren.

Här var en präktig säng bäddad, men konungen lät Cronhjort draga af sig stöflarna, lade sin kapp på en soffa samt kastade sig själf påklädd på densamma och insomnade genast.

Morgonen därpå var kung Karl uppe redan kl. 4 och gick tyst ned för trappan till stallet, hvarest han besåg kaparens präktiga hästar.

Hur tyst än konungen gått ned, hade dock Gathenhjelm genom sin nattvakt blifvit underrättad därom och var snart vid hans sida.

Från stallar och magasin förde Gathenhjelm konungen ned till varfvet, och då Gathenhjelm ägde goda insikter om hvad som här kom på tal, dröjde det ej länge, förrän konungen var helt förtjust i så väl kaparen som i hans fartyg,

*) Fru Ingela Gathenhjelms bref till fru Beate Rosensköld.

smedjor, verkstäder och i synnerhet i den ordning, som rådde öfverallt.

På flere ställen voro poster med laddade karbiner utställda.

Som kaparen förutsett besöket, fälldes mången blank karbin mot Gathenhjelm och hans följeslagare, tills den förre hade gifvit nattens lösen.

Då konungen önskade se den beryktade "Näktergalen", som låg midt för varfvet och var fullt segelklar, kallade Gathenhjelm på en slup, och snart var kungen ombord.

Förtjust och fångslad af kaparens berättelser om äntringar och strid, som denne på uppmaning berättade, ropade han plötsligen:

— Skönt! Jag skulle gärna vilja se en äntring; det måste vara en kvick manöver.

— En äntring på allvar kan jag olyckligtvis ej visa ers majestät nu, men om så behagas, kunde jag nog ge ers höga nåde en ungefärlig föreställning därom.

— Gärna, gärna! — utropade Karl med blixtrande ögon.

Gathenhjelm sprang till relingen samt gaf Tolle, Sven Nilsson och några andra en del order; och knappt tio minuter efteråt var "Näktergalens" besättning fulltalig och hvarje man på sin post.

Många minuter dröjde det icke, förrän rundt omkring vid stränderna syntes en mängd båtar, fulla af kapare. Då de lade ut, kommenderade Lars Gathenhjelm klart till strid.

Snart dundrade "Näktergalens" kanoner, denna gång dock med löst krut.

Båtarna närmade sig, änterbilor blixtrade, gevärssalvor smattrade, hurrarop och kommandoord hördes.

I ett nu omgafs "Näktergalen" med äternät och pikar framtogos.

Nu fylldes luften af vilda och ohyggliga skrån, och "Näktergalen" äntrades af en öfverlägsen styrka. Striden blef het. De trubbiga ändarna af änterpikarna användes att stöta ned de anfallande, och mången af dem tumlade under skratt, skrik och svordomar ned i älfvens vatten, där kamraterna uppfiskade dem i båtarna.

Gathenhjelm var öfverallt såsom i en verklig strid.

Konungen stod på halfdäck.

Hans ögon blixtrade, hans kinder rodnade.

Vid något duktigt tag eller en väl gifven stöt, öppnade sig hans läppar till ett lågt "bra! mycket bra!" och omedvetet drog han gång på gång den långa huggvärjan halfvägs ur slidan.

Gathenhjelm lät nu aflåsa striden.

Då han vände sig om, såg han med liffig fröjd, att konungen varit utomordentligt road.

— Alle man på däck! Klart vid kanonerna! — kommanderade han.

Därefter vände han sig mot konungen och ropade, aftagande hatten:

— Gud bevare kung Karl!

"Näktergalen" brakade nästan i sina fogningar vid det dubbla glatta lag, som samtidigt lossades ur hennes kanoner.

Det är omöjligt att beskrifva det — om man så får säga — raseri af förtjusning, som grep kaparne, då solen genombrytande krutröken belyste kung Karls smärta gestalt, där han stod högt i aktern på "Näktergalen" under dess stora gulblå flagga; med lyftad hatt sade han:

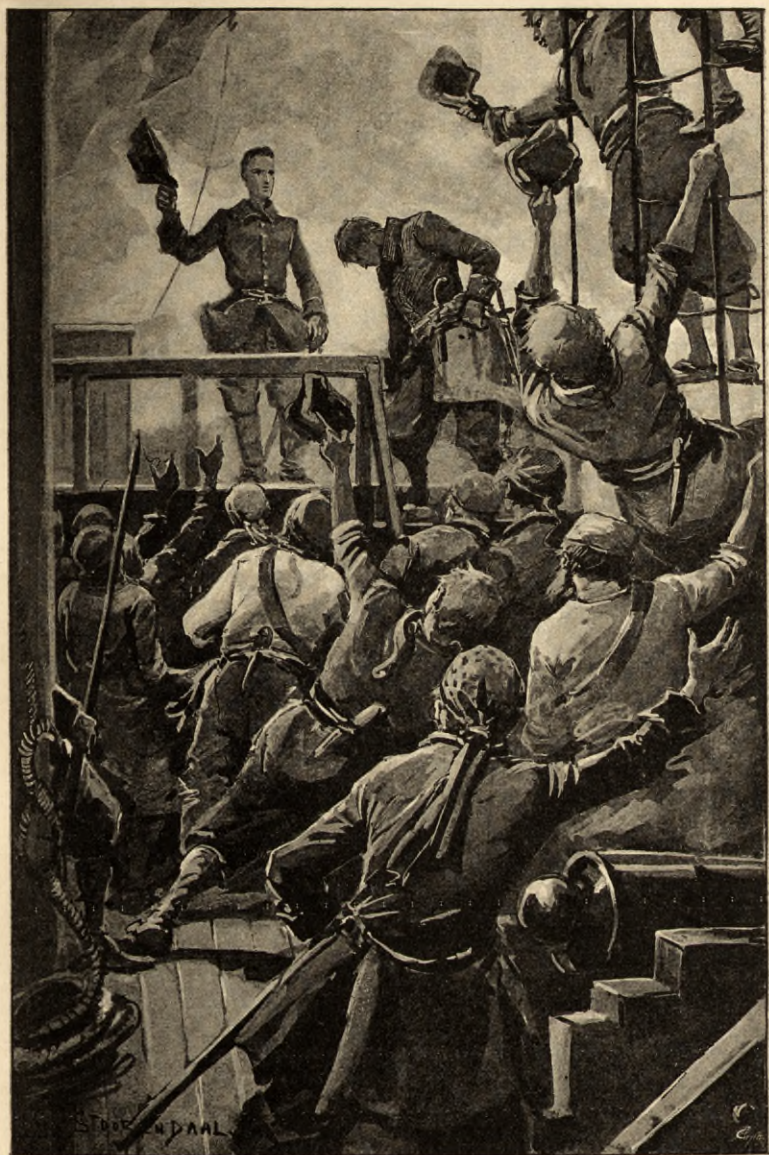
— Jag tackar er, manhaftige bussar, för er kraftfulla lek i dag, och ni herr Gathenhjelm, är numera ej längre kaparekapten utan från denna stund kommendör i min flotta.

Ett jubel utan like utbröt öfver älf och land, och den öfverlycklige Lars Gathenhjelm, som rodande af glädje djupt bugade sig för konungen, måste snart med den välkända, genomträngande stämman kommendera "alle man på sin post!" ty Tolle och Sven Nilsson hade otrolig möda att stäfja de uppspelta gastarne och hindra dem från att "hissa" konungen.

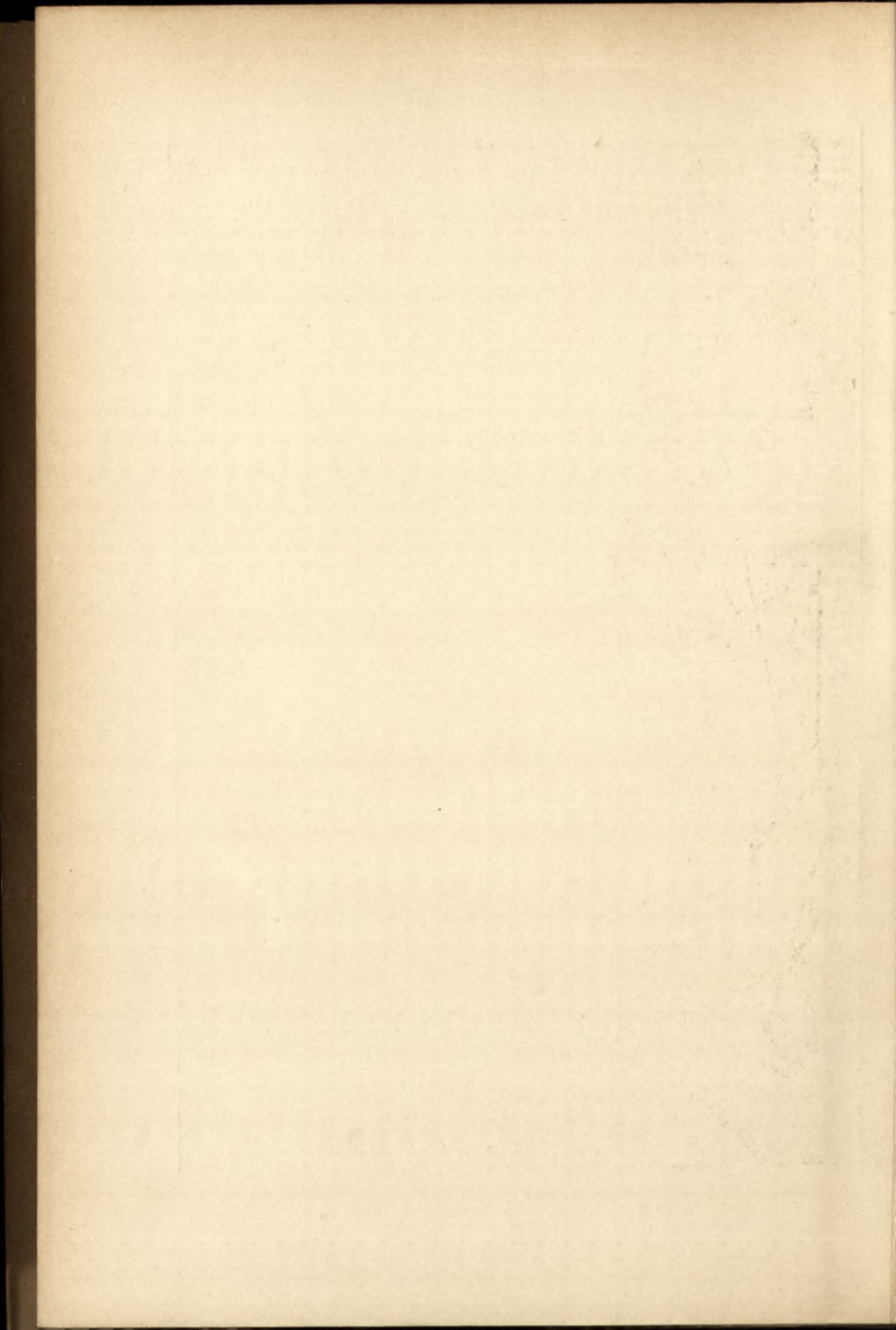
Gathenhjelms befallning verkade dock som ett trollslag; ögonblicklig tystnad och ordning inträdde.

Då konungen och den nye kommendören åter stigit i land och kommo utom varfvet, mötte de baron Hamilton, som till kung Karls stora nöje berättade, att hela staden var i den största förskräckelse. De fleste af borgerskapet voro i full fart med att flytta sina saker inåt landet, ty den ihållande kanonaden jämte den låtsade stridens oväsen hade hörts in, och krutröken, som med den svaga västliga vinden drifvit utmed floden inåt gatorna, öfvertygade fullkomligt borgarne, att Tordenskjöld var i antågande.

Kung Karl skrattade och omtalade liffigt den låtsade antringen samt Gathenhjelms utnämmande till kommendör.

»Gud bevare kung Karl!«

Denna dag åt kung Karl, sittande ensam vid bordet, sin middägg, under det den omgifvande uppvaktningen stod omkring honom. Konungen åt fort och läste sin bordsbön med andadakt både före och efter måltiden, hvilken han slutade med en d dryck vatten. Sedan konungen ätit, gick han in till sig, och h den unge kommandörens öfrige gäster läto sig maten väl sl smaka.

¶ På eftermiddagen satt konungen åter till häst. Han räcktckte Gathenhjelm handen, i det han sade:

— Farväl, min käre Gathenhjelm, fortfar och gör våra fiender afbräck; din kommandörsfullmakt ligger färdig hos kommandanten.

¶ Då fru Ingela nu visade sig på trappan, böjde konungen sig a; artigt i sadeln samt satte, sedan han hälsat med hatten, sporrorrarne i hästens sidor och försvann med samma följe, han haft ft med sig vid ankomsten.

¶ Lars Gathenhjelm stod nu på höjden af sin lycka, och hans ns anseende i staden var ganska stort, på samma gång som harmm, grämelse och afund öfver den nye kommandörens lycka, då ha han ej var närvarande, gäfvo sig luft.

¶ Kort tid därefter utbröto dessa känslor helt öppet, då den a af Gathenhjelm antagne Norcross, som nu fått ett af kaparens fartyg att föra, uppbringade ett skepp, som från Hollalland medförde ett ilbud till konungen och varor till Göteborg.

I Denne John Norcross var en märkvärdig äfventyrare.

¶ Hans lefnadsbeskrifning, som han själf gjort, är med tillägg g af den danske utgifvaren tryckt 1768. Titeln på denna upplaplaga, som lär vara tämligen rar och som finnes i författarens ägo, är "*Den Ängelska Capare-Capitainens John Norcross sålsama Lefnads-Lopp och Trettio-åriga Fångenskap, Egenhändig beskriw i dess Fångelse på Castellet vid Köpenhamn. m.* Af Danskän öfersatt. Stockholm. Andra gången tryckt på Direct. Lars Salvii Kostnad, 1768."

¶ Med läsarens benägna tillåtelse lämnas här några utdrag ur nämnde själfbiografi, och vi skola därtill foga några ytterligare upplysningar om denne äfventyrare.

" "Den förste, hos hwilken jag aflade mitt besök, war Herr *Commendeuren Gathenhjelm*. En Herre, till hwilken jag hade fått *re recommendation* ifrån Frankriket.

¶ På dagar därefter gick jag åter till honom. - Jag träffade honom i sällskap med Öfverste *Lieutenanten Menzows*, hwilken

stod i swensk tjänst wid *Artilleriet*. Han frågade mig i den andras närvaro, i hwilket stånd, eller uti hwilken lefnadsart, jag war updragen. Jag swarade kårt, at det war Soldat.

Jag kände så wäl förut Konungens mening i Sverige, at jag gjorde mig hopp genom denna, efter min tanka wissaste och säkraste vägen, at komma för hans ögon. För öfrigt må jag tillstå, att desse bägge hederlige män talade då för tiden bättre Ängelska, än jag nu förstår att tala.

Få dagar därefter besökte jag *Commendeuren Gadenhjelm*, och bad honom fälla en god förbön för mig hos Konungen. Han såg mig helt ogunstigt an, och sade: Jag wil icke hafwa något at göra med Er, som är en sådan man, hvilken nu säger det, nu åter et annat. För sådant folk hafwer jag en afsky: gån hwart I wiljen, jag frågar icke efter Er.

Länge öfwerlade jag hos mig hwarigenom jag skulle förtörnat denna Herren. Omsider märkte jag, att han därföre blifwit wred på mig, at jag på et annat sätt förestäldt mina omständigheter, än de werkligen woro. Generalen *Hamilton* egde mitt hela förtroende. För honom kunde jag icke fördölja något, och han berättade *Commendeuren*, at jag icke sagt honom sanningen. Efter denna underrättelsen kunde han icke annat göra än blifwa förbittrad på mig, och en gång ändtligen gick det så wida, at han afwiste mig till obehörig ort. — — —

Ändtligen blef jag bekant med en Capar-*Capitaine*, som kallades *Flarman*. Denne emottog mig med glädje och gjorde mig straxt til sin *Lieutenant*. Wi foro därifrån ut, at krytsa längst efter wiksidan wid *Marstrand* ibland klipporna.

När wi åter kommo til *Marstrand* märkte jag, at min *Capitaine* betygade större lust at lefwa i sin kärastas sällskap, som där bodde, än at ströfwa omkring i sjön. Jag bad honom därföre, at tillåta mig at föra skeppet i hans frånvaro, hwilket han också tillstodde. — — —

Emedan jag af alt det förelupna kunde sluta, att lyckan icke war mig särledes benägen uti *Götheborg*, så beslöt jag, at resa til Holland med den lilla summan jag hade förtjänt. I samma afsigt gick jag til *Capitaine Hedenberg*, som rådde om Caparen hwilken jag tjänte på och begärte af honom så wäl et Resepass, som ett skrifteligt witnessbörd om mitt förhållande. På vägen råkade jag *Commendeuren Gadenhjelm* och *Capitaine Thomas Kline*.

Bemålte *Commendeur* talte mig til och sade småleende, at han önskade gerna se mig försörd; emedan jag aflagt prof, at jag war en sjö-man och icke någon soldat. Han frågade mig därpå hvad som hade bewekt mig, at fördölja mig för honom. Jag swarade, at icke något annat, än min stora tarflighet war därtill orsak, och at jag därför warit sinnad, at wid något fördelaktigt tilfalle wåga mitt lif i Konungens närwaro, om jag til äfventyr kunde därigenom blifwa så lyckelig at få äga Hans Majestäts nåd. Härpå befalte *Commendeuren Capitaine Kline*, at taga mig om bord, som *Capitaine-Lieutenant*.

När wi nu kommo i öppna sjön, bemäktigade wi oss utan stort motstånd en Galliothe, hwilken förde Holländsk flagg. Skepparen gaf före, at han war hyrd, at fara til Swerige för en Köpmans räkning, som nämde sig *Sagg*.

Min *Capitaine* befalte mig föra samma pris til *Götheborg*, hwilket jag också verkstälde. Han själf sökte land icke långt från *Marstrand*, utan at hafwa gjort någon annan pris än den, som jag war på; hwilket skedde därför, emedan skeppet fått någon skada.

*Commendeuren Gadenhjel*m, som hade så wäl andel i detta, som många andra Capare-fartyg, blef mycket förtörnad, när han hörde at *Kline* ånyo luppit in i hamn. Han sände mig därför tillbaka til Caparen, at noga besiktiga skeppets skador. Jag fant, at den stora masten war i tu klyfwen och at skeppet hade många hål. Jag wände därför om och berättade, at skeppet nödwändigt borde förbättras och förses med ny mast.

Commendeuren blef dock, oakadt denna underrättelsen, ständigt wid samma sinnelag. Det dröjde icke längre, än til nästa morgon, så kom han och tilböd mig, at jag skulle föra Caparen; emedan han icke längre wille hafwa *Capitaine Kline* i tjenst. Jag afslog aldeles detta tilbud och sade, at jag skulle aldrig wille blifwa *Capitaine*, än at den, under hwilken jag tjente, skulle endast därför förlora sin sysla, på det at jag måtte komma i hans ställe.

Mitt swar behagade *Commendeuren* öfwer måttan wäl. Han tilstod, at han icke hade förmodat träffa et så ädelmodigt sinnelag hos mig. *Commendeuren* tilböd mig därpå, at jag skulle själf leta ut et skepp, som jag helst tyckte om. Han hade då wäl femtio stycken skepp, som lågo i bugten utanför *Götheborg*. Jag utwalde mig et af dem, som war sunket

under watnet, så at ingen kunde se hålet, som war därpå. Mitt wal satte hwar och en i bestörtning och förundran, men jag log däråt; ty jag visste, at detta skepp war det bästa och snällaste fartyg, som kunde gifwas. Jag lät spela up det på et konstigt sätt ifrån bottnen, och satte det åter i brukbart stånd, så at jag innan en kårt tid war åter färdig, at gå til sjös.

När jag nu seglat några dagar i *Cattegat*, så bragte Major *Mine* det så wida genom sin listighet, at en sammangaddning uppspans emot mig på skeppet. Han war wäl min owän; men jag förglömmar gerna den orätt han mig tilfogade. Jag ser blott på hans förtjänst och gifwer honom det witsord, at han är en artig och rättskaffens man. Jag hade också lätt kunnat hämnas på honom och de öfrige; men jag tänkte hos mig själf: *maxime mea culpa*; alt händer för ditt eget förseende skul.

Härpå seglade jag åter til *Marstrand*, när jag märkte, at skeppet tagit läck. På wägen fant jag ett fartyg i fullt lopp. Jag hölt an därpå och upbragte det lyckligen. På det samma fant jag en Svensk Major och få Officerare. De hade sköna Gewär hos sig. Skeppet fördes af mig til *Marstrand*, men Gewären tog jag på min Capar-fregat hwaröfwer den Swenske Majoren mycket beswärade sig*).

Kapareföretaget väckte mycket uppseende, emedan den nämnde majoren var ilbud till konungen från Gyllenborgs vänner, och John Norcross dessutom, enligt hvad And. Fryxell

*) Till hvad vi här anført i ordagrant utdrag af nämnda själfbiografi må fogas följande:

John Norcross, som hans namn var, försökte sedermera att på eget beväg taga danske kronprinsen tillfånga och föra honom till Sverige, men misslyckades. Efter kung Karls och Gathenhjelms död blef han af svenska regeringen häktad såsom sjöröfware, men lyckades äfven denna gång att befria sig ur fängelset. Sedermera blef han åter af samma regering kallad att deltaga i de med Madagaskars sjöröfware äfven efter Karl XII:s död fortgående underhandlingarna; men företaget afbröts, och Norcross lämnade Sverige 1723. Han blef sedermera fängslad i Danmark och efter flere rymningsförsök satt i en bur. Den kongl. befallningen därom är underskrifven den 31 Martii 1727.

På så sätt hölls han fången i 16 år, då han på drottningens förbön blef satt i ett ordentligt rum. Den 20 juni 1757 hade han varit fängslad i 30 år; han var då 69 år gammal. John Norcross dog öfver 70 år gammal i detta fängelse. (Se Fryxell, danska historieskrifware, fängelsejournalerna på Holmen i Köpenhamn m. fl. handlingar.)

berättar, "tagit alla kläderna, så att mannen måste sedermera låna sig fram".

Då underrättelsen härom träffade Gathenhjelm, svor han ve och förbannelse öfver engelsmannen och tillade, att han "vid S:t Georg, som engelsmännen säga" skulle skjuta honom som en hund, då han fick se honom.

Underrättad härom, visste ju Norcross med hvem han hade att göra, hvarför han med sitt byte gaf sig af till Frankrike.

Emellertid väckte hans tilltag stort uppseende i landet, och alla Gathenhjelms ovänner och många afundsmän löpte nu till storms emot honom.

Gathenhjelm blef ålagd att förklara sig, och hans skrivelse, uppsatt af någon fyndig karl, är ett mästerverk så väl till form som till språk. Hufvudinnehållet däraf var: "att han ej kunde ansvara för, hvad en af hans kaptener utan — eller rättare emot — hans order tagit sig till. Att denne mistat sitt befäl och rymt, samt att Gathenhjelm ville till alla delar gifva all den satisfaction möjligt vore".

Och därvid blef det.

36.

År sjuttonhundrasexton var
Kung Karl i Lund alltjämt,
Och Rådet ifrån Stockholm far
Dit ner, som han bestämt.

Här ordas vidt och bredt om krig;
Men talas det om fred,
Så säger kungen genast: "tig!
Därom är jag ej med".

Då han blef misslynt, raskt han steg
Till häst och red så ut;
Och Rådet stod där tyst och teg —
Så var konseljen slut.

På det viset gick det i verkligheten till i den goda universitetsstaden, där Karl XII nu hade sitt högkvarter. Staden var uppfylld af krigare, och studerande och professorer måste maka åt sig.

Klockan 4 på morgonen började konungen att arbeta med sina kartor och förordningar*), hvarefter han gaf företräde åt dem, som sökte honom.

I medlet af augusti månad nämnda år försvann konungen plötsligt från Lund, och flere dagar därefter fingo hans råds-herrar och generaler veta, att han begifvit sig af till Vadstena för att där möta sin syster prinsessan Ulrika Eleonora.

En stormig afton anlände en ensam ryttare till staden Hjo och vidtalade en fiskare vid Vetterns strand att föra honom öfver till Vadstena; men fiskaren nekade, emedan storm och sjö gjorde färden högst vådlig. Ryttaren var envis och lofvade slutligen den fattiga fiskaren en så stor summa penningar, att denne dristade försöket.

Efter en svår färd hela natten lyckades fiskaren att med kung Karl — ty ryttaren var ingen annan än kungen själf — inkomma till Hästholmen på östgötasidan.

Konungen skaffade sig snart en häst och galopperade till Vadstena. Dagen därefter på kvällen steg han åter till häst och red ensam tillbaka till Skåne.

Med en sådan vandrande riddare till konung var det ej underligt, att en mängd ynglingar vid denna tid kastade sig i det ena äfventyret efter det andra.

Kaparnes och isynnerhet Lars Gathenhjelms bedrifter lockade många unge män, så väl ur adliga som ofrälse familjer, att ägna sig åt detta äfventyrliga och omväxlande lif. Göteborg var dessa våghalsars hufvudkvarter; med sin rymliga hamn, skyddad af fästningen Nya Elfsborg och de starka befästningarna vid Billingen och Rya Nabbe, var staden också en lämplig tillflyktsort.

Kaparne kunde där afsätta sitt byte, reparera sina skador och hvila ut efter storm och strid.

*) Franska ministrerns bref af den 15 februari 1716.

Detta år, 1716, kunde man i Göteborg vid vårsidan räkna öfver 100 kaparefartyg, som utrustades; och redan i mars månad seglade det ena efter det andra ut på rof.

Af denna kapareflotta förfogade Lars Gathenhjelm öfver 50 skepp, af hvilka de tjuogoätta största voro hans egna; i de öfriga ägde han större delarne.

Från Holland hade Gathenhjelm redan på våren erhållit tvänne fregatter, som fingo namnen "Holofsin" och "Grefve Mörner".

I slutet af maj seglade Gathenhjelm ut förbi Elfsborg, alltjämt ombord på "Näktergalen", men nu i spetsen af 8 fregatter, 4 briggar samt 6 skonertar, alltså med en flotta af 19 välrustade fartyg.

I Göteborg var nyfikenheten stor.

Allmänt undrades och funderades öfver, hvad storverk den beryktade kaparen ämnade företaga.

Väl utkommen i Skagerak signalerades från "Näktergalen", som lade bi; och en stund därefter voro kaptenerna på de andra fartygen ombord hos Lars Gathenhjelm.

Då de samlats omkring honom, sade han:

— Jag vill nu låta er veta målet för vår färd. Det är en djärf bragd, men I skolen skörda guld och ära af den samma. Jag ämnar intaga och brandskatta den rika och dryga staden Bergen. Vi föra segel, så att vi hålla väl tillsammans, och med sextonhundra man, som jag nu befäller öfver, är företaget ingalunda omöjligt. Vid S:t Georg, som engelsmännen säga, folk skall tala om oss här i norden.

Svårt är att beskrifva den häpnad, som först slog kaparens stallbröder, och den förtjusning, som sedan utbröt. Vin flödade, och skålar druckos för företagets lyckliga utgång.

Huru det eljes kunde ha gått, är ej lätt att säga; men denna gång hade Lars Gathenhjelm ej sin vanliga lycka med sig, ty en nordlig storm skingrade hans fartyg. Ett af dem förläste med största delen af sin besättning på Skagen, och sedan kaparen i tvänne veckor kryssat utanför inloppet till den hotade staden och där endast sammanträffat med den ena af sina fregatter, måste företaget öfvergifvas, och Lars Gathenhjelm återvände till Göteborg.

"Näktergalens" befälhafvare var naturligtvis mäkta förgrymmad under den första delen af hemresan, men muntrade upp sig betydligt, då han en morgon varskoddes om, att ett stort köpmansskepp syntes strax för om briggen.

Alla segel sattes. Snart var det stora skeppet upphunnet och allt var färdigt till strid, då Gathenhjelm's gastar med förvåning sågo honom signalera till fregatten "Holofsin", som var i hans följe, att ej begynna någon strid och sedan hissa upp ett par främmande signaler hvilka, då de af det jagade skeppet bemärktes, förmådde det att lägga bi.

En till hälften svart och till hälften hvit flagga vajade från förtoppen på det stora skeppet och holländska flaggan under dess gaffel.

Snart var Lars Gathenhjelm, åtföljd af Tolle, ombord och möttes då af en välmående holländare, som sade sig vara fartygets kapten.

— Hvem tillhör detta fartyg, och hvad har det för last? — frågade kaparen.

— Mynheer van Halen i Rotterdam, — blef svaret, — och fartyget är lastadt med salt och specerier.

Knappt hade Gathenhjelm fått detta svar, förrän han räckte kaptenen handen samt frågade honom, om han ej var bestämd till Göteborg och hade något bref till kapten Gathenhjelm.

Det var just detta, skeppets kapten hade, och han inbjöd nu kaparen att gå ned i kajutan, hvilket denne gjorde efter att hafva gifvit Tolle en vink att medfölja.

Den holländske kaptenen tog nu fram ur en lönlåda ett bref till kaparen, hvilket var från van Halen, och hvori denne bad honom taga vård om fartyg och last samt genom sin affärsman i Göteborg försälja den senare. Lars Gathenhjelm hade räckt brevet till Tolle, som uppläste detsamma.

Detta var nätt och jämnt gjordt, då en af fregatten "Holofsins" officerare inkom i kajutan och rapporterade, att ett större fartyg syntes, som höll rätt ned på de trenne skeppen.

— Låt mig få veta hvad det kan vara för en? — befallde Gathenhjelm.

Snart underrättades han, att det ankommande skeppet ansågs vara en större dansk fregatt. Gathenhjelm begaf sig ombord på "Näktergalen", sedan han gifvit order till "Holofsins" kapten att göra allt klart till strid.

Efter middagen var den danska fregatten inom skotthåll och präjade de svenska fartygen, hvilka besvarade hans skott med att hissa sina svenska flaggor och gifva honom hvar sin bredsida.

Fienden var en stor fregatt om 40 kanoner och besvarade elden. Snart var striden i full gång, under det att holländaren med gynnande vind höll kurs inåt Kattegat.

I tvänne timmar fortfor striden utan afbrott, och på ingendera sidan syntes segern vara gifven, då en hvit flagg syntes på den danska fregattens stortopp; skjutandet upphörde snart å ömse sidor, och från den danska örlogsmannen rodde en båt till "Näktergalen", på hvars topp en större flagga blåste som tecken till högre befäl än å fregatten "Holofsin".

Båten lade till, och en dansk officer steg ombord.

Frågande efter chefen närmade han sig Gathenhjelm samt anhöll att å sin befälhafvares vägnar få veta hvem hans tappre fiende var och hvad han hette, försäkrande att hans chef, kommandör Staffeldt, hade sändt honom blott för att komplimentera fienden.

— Vid S:t Georg, som engelsmännen säga! — utbrast Lars Gathenhjelm skrattande. — Hälsa er kommandör, att det är kommandören Lars Gathenhjelm med sina fartyg "Näktergalen" och "Holofsin", som snart skall göra honom ett återbesök, men då medtaga maken till den där flaggan för att hissa under hans gaffel.

Härvid pekade Lars Gathenhjelm på svenska flaggan samt tillade:

— Och nu, herr löjtnant, en bågare vin, innan ni går! Säg er befälhafvare, att ni fullgjort ert egentliga uppdrag att skaffa edra kanoner tid att svalna af — men våra hafva också kallnat under tiden, hvilket vi skola visa er, så snart ni väl kommit ombord.

Därmed stötte kaparen skrattande sitt glas mot den något förbryllade löjtnantens samt drack honom till.

Den danska officern hade knappt kommit ombord på sin fregatt och för den förvånade kommandören omtalat, att fienden var den af danskarne så hatade och afskydde Lars Gathenhjelm, förrän tvänne kanonskott öfversprutade hans däck med skrot och kulor samt gjorde en förfärlig verkan bland hans folk.

Den danske fregatten besvarade kanonaden med lag på lag, och striden var åter i full gång.

Lars Gathenhjelm hade förut under striden förgäfves sökt att komma akter om sin fiende, men slutligen lyckades det honom, och en breddside af "Näktergalens" kanoner, hvilka träffade fregattens akter, gjorde en förskräcklig verkan.

Det vackra fartygets akterstäf med dess då för tiden vanliga, förgyllda bildhuggerier och sirat blef alldeles krossad, och kulorna från "Näktergalens" långa kanoner, hade utmed mellandäcket spridd en ohygglig död och förödelse. Fregattens kryssmast föll för öfver och bröt upp hela akterdäcket, sönder-slet riggen på stormasten, krossade babords reling samt föll till en del öfver bord.

Hurrarop höjde så de svenska fartygen, och striden tycktes vara slut, då öfver krutröken i lä plötsligen syntes de höga stängerna af ett annat krigsfartyg; dannebrogens röda och hvita färger från det ankomna fartyget visade snart svenskarne, att deras fiende fått hjälp.

— Vid S:t Georg! — röt Gathenhjelm. — Sikta åt masterna! Hundra specier för hvar stång, som stryker.

I detsamma upplyste flammor från fyra glatta lag den nu inträdda skymningen.

Midt igenom "Näktergalen" gingo tio kulor, ryckande med sig människor och stora stycken af bordläggningen, hvars träsplint dödade och sårade öfver tjugo af Lars Gathenhjelms folk.

Den nykomne danskens för- och storbramstänger voro afskjutna och hängde i riggen. "Holofsin" sackade undan vinden med sönderskjutet roder och kryssmasten bräckt, och kommandör Staffeldts fregatt var redlös och i sjunkande tillstånd.

Döfvande jämmerrop ljödo i kvällen.

Liksom genom ömsesidig öfverenskommelse afstannade striden.

Från "Holofsin" gafs nödsignal, och då Gathenhjelm vände undan vinden och gick tätt utmed sin fregatt, erhöi han den föga lugnande underrättelsen, att denne höll på att sjunka.

— Pumpa! — ropade kaparen med den skarpa och hårda stämman, som hans folk väl kände igen genom storm och kanon-dunder.

Få minuter därefter styrde fyra båtar från "Näktergalen" till fregatten.

Öfver de blodiga däckerna fälde natten sin slöja, och under densamma arbetade så väl kaparne som danskarne med att reparera sina skador.

Mot morgonen voro Gathenhjelms fartyg i stånd att sätta segel och styra östvärt, när helt oväntadt på det nästan lugna hafvet en hög våg kom rusande mot de båda fartygen, lyfte

dem i höjden och därpå sänkt dem liksom djupt i en dal. Ett förfärligt skri ljöd genom morgondimman.

Ännu ett par sådana vågor kastade kaparefartygen af och an, och då solen höjde sig ur hafvet syntes på kort afstånd ej mer än en dansk fregatt, hvars båtar voro sysselsatta med att upphämta en och annan af den sjunkne landsmannens besättning.

Småningom ökades brisen, och efter en timmes tid anmäldes för Lars Gathenhjelm, att den danske fregatten under fulla segel förföljde "Näktergalen".

— Jag trodde vid S:t Georg, som engelsmännen säga, att han som vi hade fått nog af strid i går; men hämden är ljuf och lockande. Nu min käre Gadd få vi väl ensamme upptaga striden med den där juten, ty "Holofsin" är nästan redlös med sitt lappade roder och sitt genomskjutna skrof.

— Fregatten tar på oss, kommandör! — svarade Gadd, som med kikare iakttog fiendens rörelser.

— Han gör så, och måtte f-n ta honom. Nya stänger har han också fått upp. Det är en svår fregatt på fyrtio kanoner, och manskap har han nu mer än nog, ty han har fått sin följeslagares män — åtminstone de fleste.

— Pass upp vid babords kanoner! Hala styrbords brassar något — lä! fyr!

"Näktergalen" lofvade upp emellan "Holofsin" och fienden, och ehuru afståndet var långt, gjorde hans långskjutande kanoner god verkan.

Fregattens bogkanoner började nu spela, men kulorna hunno ej fram, och då kaparen märkte, att han kunde utan fara för denne på närmare håll beskjuta sin fiende, vände han genom vinden, och gaf ett lag från styrbords kanoner samt föll af efter "Holofsin".

Kommen långsides med denne ropade Lars Gathenhjelm:

— Hur har ni det? Kunnen I hjälpa mig att borra dansken i sank?

— Det blir svårt nog, kapten, ty vi ha sju fots vatten i skutan. Styr illa gör hon, och stormasten är nästan af fem fot öfver däck, — svarade Sven Nilsson, som var kapten på detta fartyg.

— Aj, aj! det där låter illa. Vi skola då försöka att uppehålla den gynnaren, medan du gör allt hvad du kan för att uppnå skärgården. Vinden friskar, vi ha Skagen i syd-

väst, och om du för alla klutar, du kan, bör du vara där i morgon tidigt.

— Skall bjuda till, kapten! Men komma vi ihop, så slåss jag och...

Gathenhjelm kunde ej höra kaparens sista ord men tycktes förstå dem och skakade ogillande på hufvudet.

Åter lade "Näktergalen" sig tvärs för sin fiende, och dess kulor ströko öfver dennes däck.

Fregatten sköt upp i vinden, gaf eld med alla babords kanoner och återtog sedan sin förra kurs.

Denna gång nådde en och annan kula nära nog intill kaparen, hvarför denne, som seglade fortare än fienden, aflägsnade sig utom skotthåll för danskens kanoner men ej utom sina egna styckens skottvidd.

Allt emellanåt susade en kula genom fregattens rigg, och Lars Gathenhjelm styrde nu upp i lovart, så att han kunde begagna sidokanoner.

I skymningen voro de båda fregatterna inom skotthåll och växlade några lag, under det kaparen var högeligen besvärlig för det danska fartyget, i det han än akterifrån och än från sidan oroade denne.

Sjögången hade dock med vinden tilltagit, så att någon afgörande strid ej kunde äga rum, innan mörkret inträffade.

Då det mörknat, såg Lars Gathenhjelm eldsignaler från "Holofsin", och då han styrt ned till denne, kom Sven Nilsson ombord till sin chef och underrättade denne om, att "Holofsin" nu var så skadad, att den omöjligen kunde nå svenska kusten, äfven om ingen fiende hindrade den att laga sina skador.

Då vinden i solnedgången mojnät, och hafvet var tämligen lugnt, fördes därför fregattens dyrbaraste tillhörigheter öfver till "Näktergalen", och Gathenhjelm ämnade lämna den åt sitt öde, då Sven Nilsson och Tolle, som en stund samtalat med hvarandra, närmade sig kaparen.

— Herr kommandör! — sade Sven Nilsson. — Det skulle vara nöjsamt nog, om ni ville låta mig och Tolle få det här skrofvat af er. Vi ämnade i så fall ställa till en liten rolig dans med den danska fregatten. Den ligger rätt undan vinden och ämnar hindra oss från att nå svenska skären. Om nu Tolle och jag finge göra som vi ville, styrde vi rätt ned på honom och lade till långsides samt fyrade på en påskasmäll

åt honom, så att ingen i hans land hört maken och ingen af besättningen heller skulle kunna berätta äfventyret för sina vänner sedan. "Holofsin" är ju i alla fall till spillo gifven och det...

— Vid S:t Georg, som engelsmännen säga! I ären ena... hm! Det där påhittet var allt värdt tusen dukater; bra, bra! men för tusan — jag vill inte mista er... Nej, fördöme mig om jag det vill, och likväl — hvilken präktig idé!

Härvid gnuggade kaparen händerna.

— Nej, nej! — utbrast han då: — Ni skulle gå till väders ni med och det i dåligt sällskap till på köpet.

— Var lugn, herr kommandör! Jag har på det viset gått till väders en gång förr och känner alltså vägen, — skämtade Sven Nilsson.

— Jag kan ju då styra kursen i vattnet och Sven Nilsson i luften, så behöfva vi inga lotsar, — gycklade Tolle.

— Bra, bra! förb... bra! — sade kaparen, — men i alla fall... hm! Nej, Tolle! Nej, Sven! Det blir ingenting af med detta utmärkta förslag, fast... Ja, så må det bli: jag måste vara med om affären. Vi tre segla rakt på dansken, men en båt följer efter och tar upp oss — så skall det gå till.

— Herr kommandör! — sade Tolle. — Ni får ej följa med, det är nog med två och...

Tolle afbröts nu af kaparens alla officerare, som instämde med honom; och det beslöts då, att Sven Nilsson och Tolle skulle få sin vilja fram och utföra bedriften, medan Gathenhjelm i en större, väl bemannad båt skulle följa efter.

Snart släpade fregattens största barkass, styrd af Gathenhjelm och bemannad med de bästa roddarne bland hans bussar, efter den till sprängning dömda "Holofsin"; på dess däck stod Sven Nilsson vid rodret, under det att Tolle ordnade med krutdurken.

Natten var tämligen mörk, och den danska fregatten låg bi för styrbords halsar samt märkte ej sin fiendes ankomst, förrän denne med förlig vind på en kabellängds afstånd styrde rakt in på hennes sida.

Då Tolle såg, att det blef lif på den danska fregatten, antände han stubinträden, sprang upp på däck och ropade åt Sven att följa honom samt hoppade åtföljd af denne i sjön.

Ett par minuter efteråt syntes de tvänne våghalsarna med kraftiga tag simma mot båten, i hvilken de snart upptogos, hvarefter denne med ilande fart aflägsnade sig från det farliga granskapet.

Den danske befälhafvaren, som troligen anat oråd, föll hastigt af efter att ha gifvit "Holofsin" ett helt lag ur styrbords kanoner; men det dröjde icke länge förrän denne besvarade saluten — och det med en knall, som kom hvarenda plankan hos dess fiende att darra.

Liksom från ett eldsprutande berg sköt en eldstod upp i luften, vidgade sig, genomkorsades af blixtar från i höjden sönderspringande kruttunnor och karduser, hvilka sedan i lysande bågar åt alla håll nedföllu i hafvet. Rundt omkring belystes detta, och den danska fregatten syntes på endast fyrtio till femtio fannar från det sprängda fartyget. Det tycktes, som danskarnes fregatt blifvit fattad af yrsel, den vaggade hit och dit, segel, stänger, rår och tågvirke trasslade sig tillsammans eller yrde om hvarannat i luften, medan gälla rop af fasa och förskräckelse hördes därifrån.

Hundratals brinnande föremål flöto på de dansande vågorna, och man kunde vid skenet från dem se, huru "Holofsins" kvarlefvor sjönko i djupet.

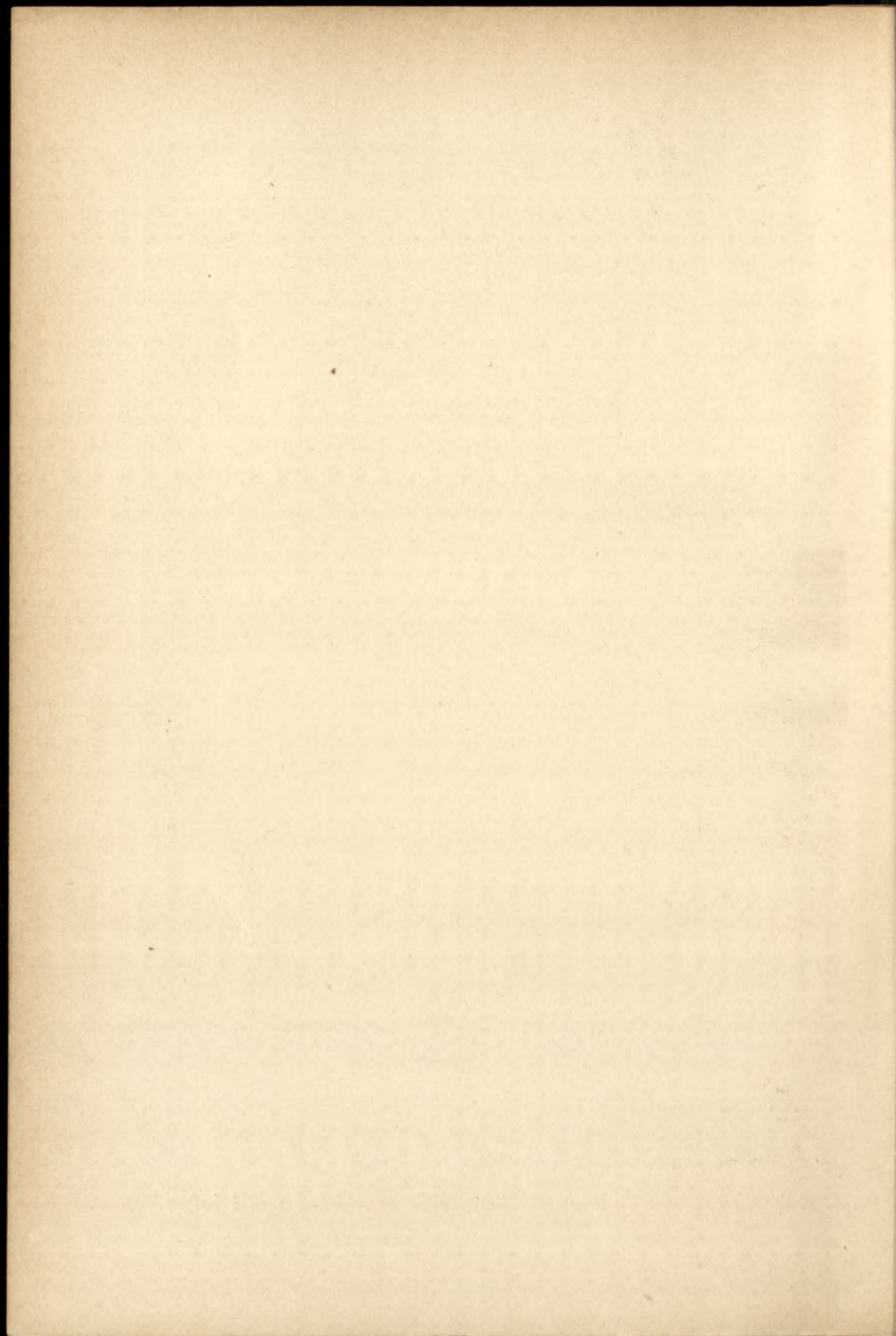
Den danska fregatten var fullkomligt afriggad. Endast stumparne af hans master sköto upp öfver däckets, och kring hans skrof hängde brinnande segel, spiror och tågvirke. Hade "Holofsin" kommit honom hundra alnar närmare, hade hans öde varit afgjordt.

Med verkligt mod arbetade danskarne på att bortskaffa allt brinnande bihang, och på morgonen såg Lars Gathenhjelm fregatten med vacker nödrigg under segel söderut.

"Näktergalen" själf, illa tilltygad, styrde västvärt in öfver Vingasand och låg kort därefter förtöjd vid Varfvet, där den på det omsorgsfullaste blef iståndsatt.

Liksom från ett eldsprutande berg, sköt en eldstod upp i luften.

37.

Flytt har mörka vinternatten,
Solen kör sitt gyllne spann
Öfver Göta älfvens vatten,
Bonden åter plöja kan.

Lärkan drillar, lösta vatten
Springa ifrån bergen ner;
"Maj med rosor uti hatten"
Emot Hertha glädtigt ler.

Och naturen liksom undrar
Hvadan freden ej trifs här...
Hör blott hur kanonen dundrar
Rundt kring kustens öde skär!

Under våren 1717 vistades Lars Gathenhjelm mycket ute på sin egendom Gatan, och det var där han erhöll ett besök af sin vän, numera kapten Olof Stråle, som medförde en dansk kammarherre. Denne var densamme, som i sällskap med kammarherre von Gabeln å konung Fredriks af Danmark vägnar besökt Lars Gathenhjelm för att återfordra de af honom eröfrade marmorkistorna.

Vid de båda herrarnes ankomst blefvo de ej litet förvånade öfver att se kaparen sittande på en stor ståtlig häst, skrattande af alla krafter, under det öfverstelöjtnanten vid dåvarande Bohusläns dragoner Ingel Casper Weinholtz stod midt för hästen med en ridpiska i handen.

Äfven han tycktes hafva roligt, ty han skrattade, så att tårarne runno ned i hans yfviga mustascher.

— Nå, vid S:t Georg, som engelsmännen och min tappreste vän Lars Gathenhjelm brukar säga! — utbrast Olof Stråle. — Här måste försiggå någonting öfvermåttan muntert. Min bäste kommandör, hvad i kung Karls ärade namn har händt?

Men det är sant — jag kommer i sällskap med en bekant, danske kammarherren Grabens, som nu igen är sänd af sin nådige konung, hvilken ej vill låta de vackra marmorkistorna finnas kvar på svensk botten.

Lars Gathenhjelm hoppade af den vackra hästen samt inbjöd, sedan dansken och öfverstelöjtnanten blifvit föreställde för hvarandra, sina gäster att inträda i sitt hem.

Under det de gingo in, sade Gathenhjelm leende, hälften till Stråle såsom svar, och till hälften tilltalande den danske kammarherren:

— Är det så, att herr kammarherren tar en af dem under hvardera armen och går landsvägen med dem till Köpenhamn, så må det vara, men . . .

— Nej, min bästa kommandör Gathenhjelm, sådana hjälte-dater är det endast kung Karls bussar möjligt att utföra, — sade den nu helt artige hofmannen inställsamt. — Men för att genast komma till ändamålet med min beskickning, vill jag säga, att min nådige konung, som fått reda på, hvilken person han har att göra med, sändt mig till er för att låta er veta, att han nyligen från Italien fått hem tvänne marmor-sarkofager, som han där låtit beställa. Dessa äro fullt lika de andra, endast med den skillnad, att på platsen för danska riksvapnet och namnen lämnats rum för ert vapen och namn; konungen förmodar, att ni skall tillåta ett utbyte, då en svensk adelsman som ni väl inte bör ha något emot att efter döden ligga i en kista med eget vapen på.

— För f-n . . . hm! Vid S:t Georg herr kammarherre! Hans majestät konungen af Danmark är en utomordentligt förståndig herre, och hvad ni anfört är ju alldeles som sig bör, — svarade den smickrade kaparen. — Men hur sju tunnor . . . skall utbytet ske?

— Jo, herr kommandör! — sade Graben hastigt, i det han tog fram ett dokument ur fickan, — jag har här med mig ett fribref med hans majestäts underskrift för ett af edra fartyg att inlöpa till Köpenhamn och därstädes göra utbytet samt sedermera oantastadt återvända hit eller till Göteborg. Som en skicklig bildhuggare nu finnes i Köpenhamn, skall ni där efter eget bestämmande kunna få vapen och namn in-huggna.

— Det där förslaget, kommandör Gathenhjelm, är ju ingalunda oantagligt, — sade kapten Stråle.

— Åh, nej! Det förstås, och så vida herr kammarherren nu vill hålla till godo med en tarflig middag hos den stackars "skepparesonen", "ormynglet", "sjöröfvaren" och — hur var det nu? — jo "stortjufven" som "stulit marmorkistorna", — sade Lars Gathenhjelm skrattande med full hals, då han såg Grabens förlägenhet, — så tror jag nog, att vi skola komma öfverens.

Efter en liten stund finna vi ett litet muntert sällskap bestående af Gathenhjelm med fru och broder, hvilken sistnämnde samtidigt med Lars af konungen blifvit upphöjd i adligt stånd, och dennes fru Helena Catharina Utfall, dotter af bankokommissarien och rådmannen i Göteborg Jacob Utfall. Den vackra fru Helena var kvick och snillrik samt höll målron vid makt, under det fru Ingela på utmärkt sätt fyllde värddinneplikterna.

Den hvita bordduken, de tunga silfverstakarne m. fl. bordsprydnader af samma metall, de kostliga dryckeskärlen och isynnerhet de lifvande vinerna försatte snart Gathenhjelms gäster i munterhet och godt lynne.

Värden drack med sina gäster kung Karls skål, hvori kammarherren artigt deltog, och skrattade rätt godt, då Gathenhjelm strax därefter bad sällskapet dricka hans gode vän kung Fredriks skål med önskan, att han måtte i en långt aflägsen framtid sofva godt i de ypperliga marmorsarkofager, som — så slutade Gathenhjelm — i följd af kammarherre Grabens diplomatiska skicklighet och på förut aftalade villkor snart skulie vara i Köpenhamn.

Den danske kammarherren, smickrad och tillika förtjust öfver sin beskicksnings lyckliga utgång, tackade värdfolket efter middagens slut i ett fint tal, hvori artigheter öfverflödade och alla politiska stötestenar skickligt kringgingos.

— Nå, herr kammarherre, nu kan jag kanske få veta, huru min tappre vän Peder Vessel eller Tordenskjold befinner sig. Jag har stundom varit i hans närhet och sett honom tvänne gånger, ehuru vi mest samtalat med hvarandra på behörigt afstånd, — sade kaparen, sedan herrarna efter midnatten slagit sig ned, rökande sina pipor.

— Åh, han befinner sig synnerligen väl helst nu, då han snart löper ut med en präktig flotta hm!... det vill säga, han ämnar sig nog åt Östersjön i sommar, — svarade kammarherren, men tystnade hastigt med en spåjande blick på sin värd.

— Jaså, har jag dig där! — tänkte Lars Gathenhjelm. — Han kommer alltså hit åt Kattegat; nå, det var ju bra.

Högt sade han:

— Ja, ja, det gör han rätt i, ty där äro våra kuster ej så väl försvarade som här.

Då kammarherren nu tycktes blifva mera försiktig i sina yttranden, öfvergick samtalet på andra ämnen, och han frågade sin värd, hvad som vore orsaken till Gathenhjelms och öfverstelöjtnantens munterhet, då han och Stråle anlände.

— Jo, det är en härlig historia. Som jag nyligen köpt mig en — ja, jag kan säga det — mycket dyrbar häst för att ståta med kantänka, så skulle jag också rida den. Jag är nog sadelfast och faller icke af, samt rider mina andra hästar ganska bra, men den där kom jag ej till rätta med, ty den satans engländaren var fint inriden, så att då jag drog om babord, gick den åt styrbord. Nå, jag bad då min vän öfverstelöjtnant Weinholtz, som är en skicklig ryttare, att komma hitut och lära mig manövrera med den stora hästen. Första försöket slutade i dammen. Det andra med en kullerbytta i den stora halmstacken, och det tredje hade helt och hållet invecklat oss i de stora laxnäten, hvarifrån drängarna just befriat mig, då herrarna ankommo.

Sällskapet hade mycket roligt åt Gathenhjelms ridlektion, men Weinholtz påstod, att kommandören red som en dragon, och gjorde narr af ordspråket "en sjöman till häst" o. s. v. Orsaken till missödena var, att hästen var ytterst lös i mun och kommandören lite hårdhänt.

På aftonen, sedan Graben och Gathenhjelm afgjort, att marmorkistorna skulle komma så fort möjligt var, afreste de båda senast anlände herrarna under den vackra våraftonen till Göteborg.

De sista dagarna af april voro inne, och vid Gatan var allt i rörelse. Skonerten "Svalan", tillhörig Gathenhjelm, låg segelfärdig vid bryggan och höll just på att intaga sin dyrbara last, de tvänne marmorsarkofagerna.

Då de voro ombord, lindades de mycket väl med halmband samt nedsattes i hvar sin trälår. Dessa surrades sedan omsorgsfullt fast vid fartygets botten, och nu var allt klart till afsegling.

Tolle blef beordrad som skeppare, och "Svalan" lättade ankar den 5 maj. Vinden var god, och snart var "Svalan" ur sikte.

Den 15 på eftermiddagen syntes "Svalan" åter i Strömsfjordens mynning, och ehuru det blåste nära nog storm, förde den alla segel, den kunde föra.

Lars Gathenhjelm var åter efter några dagars vistelse i staden ute på Gatan och hade som vanligt ett par officerare från Göteborgs garnison med sig.

Då den på berget posterande vaktkarlen underrättade om skonertens ankomst, gingo kaparen och hans vänner ned mot bryggan för att åse inseglingen.

Då Lars Gathenhjelm såg, huru Tolle — eller rättare numera kapten Tolle Berndtsson — pressade sin skuta in emellan Fjordskär och landet, utbrast han:

— Det var mig en tusan till att hafva brådt, han knäcker både stänger och rår, om han fortsätter så; vore han jagad af en dansk fregatt, så skulle jag förstå det. Se där! Se där! var det ej, som jag sade... Där gick bramseglet. Hvad är det då, som står på?

— Där bärgar han trasorna, — sade den ene af de båda officerarne, som var kapten i amiralitetet och därför förstod sig på saken. — Men ämnar han segla förbi och rätt in till Kungsbacka? Nej, se där! det var mig en baddare... Han lofar med upp och in i hamnen med alla segel till. Där har herr kommandören en styf skeppare ombord. Bravo! nu gå märs- och storsegel, fock, klyfvare och storstagesglen på en gång. F-n till karl! Alldeles som på den finaste örlogsmän. Kräfvell till karl! — ropade den förtjuste kaptenen.

Lars Gathenhjelms vrede öfver det sönderslitna seglet var borta, och fullt nöjd med Tolles vackra manöver samt smickrad af kaptenens beröm, närmade han sig bryggan, dit Tolle låtit ro sig, innan ännu skonertens ankare hunnit fallas i botten.

— Allt klart, herr kommandör! Kistorna välbehållna ombord, inskriptionerna som ni önskat; men jag har en viktigare sak att tala ensam med er om, — sade kapten Tolle, då han sprungit upp på bryggan och i förbigåendet hälsat de båda officerarne.

Han hade ej talat ut, förrän han fattade Lars Gathenhjelm i armen och drog denne från hans följe samt hviskande meddelade sin vän och gynnare några ord.

— Vid S:t Georg! Och du är säker, att han ämnar sig dit?

— Ja! jag lämnade dem utanför Kullen i natt och gick fri tack vare tjockan och "Svalans" snabbhet. Jag är säker på, att man snart kan räkna masttopparna från utkiken, — sade den unge kaptenen.

— Då är ingen tid att förlora! Du lossar kistorna i kväll, och i natt för du dem hit upp i logen så länge. Säg till alla grannarna, att jag vill hafva deras hästar och vagnar så många som behöfvas. Så snart kistorna äro inne, åker du genast till mig i Göteborg med de gastar, som äro här ute. Arbetarne på verkstäderna få tura om och hålla utkik. Kapten Gadd, som är lindrigt sårad men dock bättre, kommer ut i natt och tar befälet här. Glöm ingenting, och nu farväl min gosse!

Kaparen tryckte den unge mannens hand.

Därpå vände sig Lars Gathenhjelm till sina tvänne gäster och sade:

— Ni måste ursäkta mig, mine herrar, men viktiga underrettelser göra, att jag om en timme måste vara i Göteborg; och mitt råd är att ni stiga till häst, ty där inne blir visst åtskilligt att göra.

Härvid blåste Gathenhjelm i en liten pipa, och en ung kapare, en jungman på aderton år, skyndade till honom.

— Kurirhästarna genast! — befallde Gathenhjelm, och som en pil flög den unge af till Gatan.

Snart voro de tre herrarne där och kommandören kastade sig i den lätta vagnen, hvilken därefter ilade af med en fart, som tydligen visade de tvänne officerarne, att de ej kunde hinna med.

— Fortare! — var det enda ord, Lars Gathenhjelm ytttrade på vägen mellan Gatan och staden.

Det skedde två gånger, den första strax efter afresan, och andra efter andra hästombytet.

De snabba djuren lågo utåt vägen, och knappt en timme därefter anmäldes för guvernören baron Mörner, att kommandör Gathenhjelm genast önskade tala vid honom i en högst angelägen sak.

Kaparen blef genast insläppt.

— Hvad förskaffar mig äran af ert besök, herr kommandör? — frågade baron Mörner vänligt, då Lars Gathenhjelm skyndsamt inträdde.

— Herr guvernör och general! För en timme sedan erhöj jag underrättelse, att Tordenskjold med en flotta af tjugo örlogsfartyg är på väg till Göteborg.

— Hvad säger ni, herr Gathenhjelm? Huru har ni fått veta detta? Är han långt härifrån? — frågade guvernören hastigt.

— Jag fick veta det för — som jag nyss hade den äran säga — något öfver en timme sedan och skulle med säkerhet tro, att han är utanför Strömsfjorden nu.

Guvernören ringde. En tjänare inträdde.

— Säg till kapten Blankenfjell och löjtnant Bratt, att jag strax vill tala vid dem.

— Var god sitt ned ett ögonblick, herr kommandör, — fortsatte han artigt till Gathenhjelm. — Jag önskade några upplysningar af er sedan.

Härmed satte sig guvernören och skref i hast tvänne korta order eller bref.

Just då han slutat, inträdde de båda officerarne.

— Kapten Blankenfjell! Ni rider genast till arfprinsen af Hessen med detta bref. Laga, att han får det så fort möjligt är!

— Ja, herr general! — svarade kaptenen och gick.

— Och ni, löjtnant Bratt, skaffar er öfver till Nya Elfsborg, så fort sig göra låter, och lämnar kommandanten detta bref.

— Skall ske, herr general, — sade löjtnanten och skyndade ut.

— Förlåt... Jag kommer strax tillbaka, — sade Gathenhjelm och ilade efter den unge löjtnanten samt lade handen på hans axel: — Känner ni mig? — frågade kaparen.

— Ja, herr kommandör! — blef svaret.

— Nå väl, sök då upp min kapten Sven Nilsson, han är i min bostad, och säg honom att ni får min holländska gigg med sexton man; ni hinner då till Nya Elfsborg och åter på en timme. Farväl, herr löjtnant.

Löjtnant Bratt hann ej tacka Gathenhjelm, förrän denne åter var inne hos general Mörner, hvilken med förvåning åsett kaparens brådska.

Sedan Gathenhjelm förklarar orsaken härtill, sade han:

— Förlåt mig, om jag frågar, hvad herr generalen har beslutat angående försvaret.

— Sannerligen, min käre kommandör, jag har hittills inte beslutat mer, än att hans höghet arfprinsen ombedes skynda hit med de 2—3000 man, som han kan disponera; hvarjämte Lilja på Nya Elfsborg fått order att göra allt hvad han förmår till att hindra fienden.

— Tillåter generalen mig att uttala min mening? — sade kaparen.

— Gärna, min bästa kommandör! — svarade generalen, gaf ett tecken åt gästen att slå sig ned samt satte sig själf vid sitt arbetsbord.

— Som Tordenskjold nu har god vind och tjugo väl bevärade fartyg, hvaribland många fregatter, är jag säker på, att han seglar förbi Nya Elfsborg och rakt in i den inre hamnen, där han kommer att göra en ofantlig skada, äfven om vi kunna hindra en landstigning genom de trupper, som arfprinsen kan anlända med. I följd häraf vågar jag föreslå, att denna hamn vid älfvens utlopp mellan Billingen och Rya Nabbe, stängdes medels utspända, svåra ankarkettingar. Härefter förankra jag och de andre kaparekaptenerna våra största fartyg medels springtvers öfver älfven så, att min gamle vän Peder, då han kommer, mottages af hundra kanoner bakom kettin-garne. Mig lyster då — vid S:t Georg, som engelsmännen säga — att se hvart den stackars f-n skall ta vägen.

— Sannerligen, min bästa kommandör! — sade generalen uppspringande, då Lars Gathenhjelm slutat. — Ni har där förelagt mig en försvarsplan, som jag tror är den bästa, och som genast skall sättas i verket. Ville ni blott vara mig be-hjälplig att göra detta, så bli så väl jag som hela staden skyldiga er stor tacksamhet. Konungen skall äfven få veta er plan, och ni skall nämnas först i min rapport till honom om striden.

Sedan ett hjärtligt handslag växlats mellan general Mörner och kaparen, aflägsnade sig denne och vandrade med stolta steg genom de oroliga grupper, som samlats i de yttre rummen.

Då den beryktade kaparen kom ut på trappan, fann han där en beskickning från borgerskapet, som väntade på före-träde hos guvernören.

Snart var Gathenhjelm omgifven utaf en mängd af stadens förnämste köpmän, och hundratals frågor haglade omkring honom, ty det hade redan spridit sig ut på den folkuppyllda

gatan, så väl att fienden väntades, som att guvernören hade ett enskildt samtal med Gathenhjelm.

— Vill herrarne höra mitt råd? — sade Lars Gathenhjelm illparligt.

— Ja! Ja! Tala herr kommandör! — hördes nu de förskräckta borgarne ropa.

— Gå då hem och lägg er! — sade kaparen i försmädlig ton, hvarefter han gick ned i sin båt och med tolf mans rodd flög ut ur hamnkanalen.

De gapande borgarne stodo stumme af häpnad och förgelse, och många voro de tysta förbannelser, som mumlades af de snäste, högmögende herrarna, under det kaparen i sin båt jublade för sig själf öfver detta tillfälle att ge borgerskapet ett piller igen för de många gånger, detsamma bemött honom med högmodigt förakt.

Snabbt ilade hans långa, smäckra båt öfver vattnet, och så snart Gathenhjelm kommit hem, ilade hans kvicka gastar åt olika håll för att sammankalla så väl hans egna som de öfriga i Göteborg varande kaparekaptenerna till rådslag hos honom.

Ett bevis på hans anseende var, att inom en timme alla de kallade infunnit sig i hans hus.

Här omtalade han förslaget, han gjort guvernören, och alla kaptenerna bådo honom blott befälla. Snart voro alla kapare och sjömän i staden i full verksamhet med kedjornas spännande och fartygens förtöjning.

Redan kvällen därefter var staden i tämligen godt försvarstillstånd.

Motvind, andra säga officerarnes tredska, fördröjde emellertid Tordenskjolds ankomst, hvilket bidrog till hans företags misslyckande*).

På natten den 18 maj 1717 seglade den tappra danske sjöhjälten in i fjorden.

*) Berättelser ur sv. historien af And. Fryxell 29:de delen, sid. 71.

38.

Det dundrar i natten från Elfsborgs vall,
Trumpeter i staden ge svar,
Och blixtarne ljunga med knall på knall,
Ty Tordenskjold kommit har.

Med Elfsborgs fästning han skiftade lag,
Men seglade strax den förbi;
Och natten förbyttes till ljusan dag
Af krigets fyrverkeri.

Så snart kanonaden vid Nya Elfsborg underrättat staden om fiendens ankomst, redo arfprinsen af Hessen och fältmarskalk Mörner ut åt Billingen samt åskådade striden från berget där ofvanför.

Lars Gathenhjelm var ombord på sin kära "Näktergal", och dess ypperligt skötta kanoner sopade däckent rent på många af de danska fartygen. Kaparnes eld var ytterst liflig, och efter en halftimmes tid började några batterier från stränderna att taga danskarne från sidan.

Tordenskjolds ställning blef nu mindre behaglig. En af våra största historieskrifvare säger: Från alla sidor möttes Tordenskjold af så väl riktade skott, att han efter flere timmars strid förlorade hoppet om framgång och måste med betydlig förlust draga sig tillbaka. Måhända hade hela hans flotta blifvit tagen, om ej en just då uppblåsande landvind lättat återtåget. Svenska flottiljen under amiral Strömsstjernas befäl hade halat upp sig under södra landet och utgjorde alltså vänstra flygeln.

Strömsstjerna ville ut och förfölja fienden, men hindrades af järnkättingarna, och det var för sent, då de hunnit borttagas.

Med synnerlig tapperhet stridde Lars Gathenhjelm och hans kaparekaptener.

Lars Gathenhjelm nöjde sig dock icke med striden på längre håll, utan bemannade en af sina båtar och äntrade

själf i spetsen för sina bussar Tolle, Martin, Olle, Våghals och ett dussin andra en dansk galér, hvars besättning dels nedhöggs, dels undkom i båtar, hvarefter fartyget under hurra-rop inbogsrades till Billingen, där så väl arfprinsen som fältmarskalk Mörner gingo ombord på prisen samt komplimenterade kommandören Gathenhjelm och hans bussar för deras lysande bravur och sista bedrift.

Striden i inre hamnen var nu slut, men Tordenskjolds fartyg öfveröstes af kulor från fästningens vallar, då han passerade förbi Nya Elfsborg, hvarest den tappra kommandanten Lilja, som han själf sade, "pepprade de danskes tröjor".

Ännu på natten afreste Lars Gathenhjelm till sin egen dom Gatan, och förbindelsen mellan staden och Onsala var af honom så väl ordnad, att han, som alltid med sina bussar bevistade gudstjänsten i Onsala kyrka, samma dag — en söndag — befann sig där i spetsen för två hundra man.

Gudstjänsten hade ej varat en timme, då en kapare hastigt öppnade kyrkdörren och ilade fram till den bänk, hvarest kommandören satt, samt hviskade denne några ord i örat. Lars Gathenhjelm reste sig genast upp, vände sig mot sitt folk, lyftade högra handen rätt upp, pekade på kyrkdörren och inom två minuter hade alla kaparne tyst aflägsnat sig från sina platser.

Utkommen på kyrkogården såg Gathenhjelm en del af Tordenskjolds flotta insegla i Strömsfjorden, hvarest det ena fartyget efter det andra ankrade i fjorden utanför repslagarebanan.

— Till häst och i vagnarna! — ropade Lars Gathenhjelm, i det han sprang upp i sin vagn tillsammans med några af sina bussar och ilade åt Gatan, följd af hela sin öfriga skara, hvilken utan krus annekterade de öfriga kyrkobesökandes vagnar; och nu började en kappkörning, hvars minne ännu lefver i folksägnen.

Snart var skaran samlad vid Gatan, och alle man under vapen.

Lars Gathenhjelm beordrade nu Sven Nilsson att, biträdd af Olle, med femtio man skynda till de maskerade batterierna, under det han själf, biträdd af Tolle och Martin, i spetsen för de öfriga etthundrafemtio kaparne skyndade mot stranden, hvarest danskarne landstigit.

Gathenhjelm kom dock för sent, i det att danskarne lyckats antända repslagarebanan, tobaksspinneriet samt flere

byggnader, en del tillhörande Gathenhjelm, och en del andra personer. Några hus i byn Gottskär delade samma öde, då plötsligen kaparnes karbiner började smattra, och danska soldater och matrosar stupade till höger och vänster. Kaparne anföllo med vildt raseri de nära trehundra danskarne, af hvilka åtskilliga dock spriddt sig för att plundra; då några af dem utkommo från husen, de hade antändt, kastades de af ursinnige kapare tillbaka i elden, där de ömkligen omkommo.

Förgäfves sökte deras officerare att samla dem vid båtarna, ty på den kala stranden, där de voro obetäckta, föllo de som flugor för kaparnes eld, då däremot dessa bakom brinnande hus samt buskar och stenar voro i säkerhet för fiendens kulor.

Skott och signaler från fartygen återkallade fienden ombord.

Tordenskjold, som såg sitt folks belägenhet, lät utsätta flere stycken båtar till undsättning samt lät sina fartygskanoner spela uppåt backarna och de brinnande husen, då helt oförmodadt vid bergets fot de maskerade batterierna öppnade en fruktansvärd eld, öfverösande de danska fartygen och båtarna med skrot och granater. Landstigningen misslyckades, båtarna återkallades, och sedan ett par båtar af de först landstigne lyckats i skydd af krutröken återkomma till fartygen, lättade dessa ankare, satte segel och styrde med hjälp af den gynnande vinden ut ur viken, växlande skarpa skott med de lifligt eldsprutande batterierna.

Att Tordenskjolds fartyg blefvo illa handterade, hördes af de dofva ljud, som batteriernas kulor åstadkommo mot skeppens skrof, och hvilkas ekon uprepades från det höga, bakom batterierna uppstigande berget.

Enligt fortlefvande sägner skulle Tordenskjold här ha förlorat hundrafemtio man döde; det säges därjämte, att kaparne, ursinnige i följd af branden, ej skonade någon enda lefvande dansk utom tvänne sårade, hvilka hade krupit in i en källare, där de räddades af Lars Gathenhjelm själf, som med svärdet i den ena och pistolen i den andra hindrade sitt folk att dit nedtränga.

Af kaparne voro endast fyra dödsskjutne men däremot öfver tretio sårade, mest af stenflisor, som fiendens kulor lösryckt ur batteriernas murar och det nära dem liggande berget, hvarför Gathenhjelm beslöt uppförande af tvänne batterier ofvanpå berget af tio alnars höga jordvallar, hvilken jord skulle burits dit upp i korgar. Dessa befästningar hann han dock ej att fullborda.

Kring platsen för striden ha i senare tider upptagits hundratals kanonkulor, och många finnas ännu bland sanden och i bergsskrefvorna.

Sedan de båda sårade danskarne blifvit inburna på tullkammaren samt eldsvådorna i Gottskär af invånarne med tillhjälp af kaparne släckta, gick Gathenhjelm bort till den nedbrunna repslagarebanan, hvarest han, omgifven af sitt folk, med korslagda armar betraktade de kvarstående skorstenarna och de här och där ur den rykande askan framträdande söndriga maskinerierna, i det han sade:

— Ja så, min käre Tordenskjold, du far fram med mordbrand — men jag har tagit mer från dig än du från mig, och vi äro inte kvitt ännu.

Härefter bjöd han sina bussar och den öfriga befolkningen hem till Gatan på ett dundrande gille.

Dagen efter branden och striden hade Lars Gathenhjelm redan en mängd folk, som arbetade vid ruinerna af hans nedbrända verkstäder, borttröjde spillrorna samt af åtskilligt virke, som dels fanns upplagdt vid stranden och dels rifvits ned från de brinnande husen, uppbyggde ett mindre magasin.

Efter en resa till Göteborg återkom han i sällskap med flere ingenjööfficerare, och nu utstakades planen för en väldig och starkt befästad skans samt för de två påtänkta batterierna.

I juni månad återkom kapten Sven Nilsson, som af Gathenhjelm blifvit skickad till Frankrike efter en därstädes köpt fregatt på 38 kanoner.

Kaparen stod nu på sin lyckas höjd, och allt tycktes le emot honom. Då fregatten, som var ett präktigt fartyg, väl var kommen in i hamnen samt ett par dagar fejats och gjorts fin, hade Lars Gathenhjelm där ombord en större middag, som sedan vida omtalades för de rara rätter och viner, där intoges, äfvensom därför att h. k. h. arfprinsen af Hessen, fältmarskalken m. fl. höge herrar vid densamma voro kaparens gäster.

Under middagen omtalade grefve Mörner, att han hade haft bref från konungen, som med mycket nöje mottagit skildringen af Tordenskjolds misslyckade anfall samt Gathenhjelms och hans kapares tapperhet, att kommandör Gathenhjelms begäran att få låna af kronan de två fregatter, som lågo vid varfvet i Göteborg*), bifallits, samt att han, Mörner, skulle

*) Riksregistret: 1717.

på allt sätt stå kommandör Gathenhjelm till tjänst med fartyg, kanoner och ammunition.

Middagen var liflig, och kommandören omtalade för sina gäster, att han beställt tvänne nya fregatter på 48 kanoner hvardera, hvilka, som han hoppades, snart skulle anlända.

Det skadade ej heller kaparens anseende, att en af de förnämste magnaterna från staden frågade honom, hvad ett sådant fartyg kunde kosta.

— Åh, det kostar, fullt utrustadt, endast omkring femtusen specier, men de andra båda komma nog på en sjuttio-tusen hvardera, — svarade Gathenhjelm den häpnande handelsmannen.

Ryktet om kaparens nåd hos konungen och hans rikedomar gingo nu land och rike omkring, och Lars Gathenhjelms anseende inom stad och skärgård var ansenligt. Rundt om i den senare hade han inköpt stugor, och vid alla de större fisklägena ägdes hus af honom eller någon af hans bussar, som sårad i striderna af honom fått penningar att slå sig till ro på gamla dagar.

I juli månad funnos i Nordsjön och Östersjön ej mindre än tjuo fregatter och trettio briggar och skonertar, alla väl bevärade och bemannade, som tillhörde Lars Gathenhjelm; och då han erhöll halfva vinsten af alla kaperier, som dessa fartyg gjorde, förtjenade han oerhörda summor detta år.

Själff svärmade han kring danska öarna och Jutland samt uppbringade fem eller sex priser med goda laster, hvilka genom köpman Hjelm försorg snart förvandlades i penningar.

De sista dagarna af ofvanstående månad seglade Lars Gathenhjelm på "Näktergalen" utmed jutska kusten och ämnade sig inåt Aarhusbukten, då han vid Helgenäs öfver den udde, som där sträcker sig söderut, varnade topparna af ett två-mastadt fartyg, hvars tackling och stänger mycket liknade en örlogsmän. Det var stilla, och hafvet var nästan lugnt, hvarför Gathenhjelm lät gå ett varpankare och gigade sina segel samt begaf sig i land på udden för att utspäja det främmande fartyget.

Då han kommit upp på landet, erfor han, att det var danska örlogsbriggen "Hekla", som gick utanför i syfte att hindra svenska kapare från att landstiga och plundra, hvilket de gjort någon gång emellanåt.

Lars Gathenhjelm erhöll dessa underrättelser af en trädgårdsmästare från Helgenäs, för hvilken han utgaf sig vara kaptén på den engelska örlogsbriggen, som låg utanför varden.

— Nå, hvad gör ni här? — frågade trädgårdsmästaren nyfiket.

— Jo, jag kryssar efter kapare, som taga våra fartyg och stjäla deras laster från oss, — svarade Gathenhjelm, rådbåkande danska språket och blandande det med engelska ord, så som han från samtalets början gjort.

— Nå, det är godt! — sade dansken och fortfor: — där kommer kaptén Paulsen från den kungliga briggen, det blir en bekantskap att göra för er.

Och härmed skyndade den godmodige lille trädgårdsmästaren fram till den danska kapténen och omtalade för honom hvad kaparen sagt.

Kaptén Paulsen gick artigt mot denne och frågade, hvem han hade äran att tala med, hvarvid Gathenhjelm svarade på engelska, hvilket språk sedermera af de båda herrarna begagnades, att hans namn var Thomson, att han förde engelska briggen "Nightingale" om sexton svåra kanoner, samt att han hade order att taga eller sänka en viss svensk kapare, som vållat den engelska handeln svåra förluster. Ström och stiltje hade fört honom något söderut i Kattegat, men på morgonen ämnade han styra nordvärt.

— I så fall, min ärade kollega, — sade dansken, — få vi sällskap, ty jag går i morgon, om vinden faller till, uppåt Skagen.

De båda kapténerna togo nu artigt afsked af hvarandra, men sedan Gathenhjelm gått ned till båten och där i hast befallt sina gastar att tala endast engelska eller tiga, hissa engelsk örlogsflagg, då han kommit ombord m. m., vände han om uppåt backen och hann snart fatt den danske kapténen.

— Om förlåtelse, min herre! Eftersom nu vi båda ha sammanträffat här i den stilla aftonen och ligga helt nära hvarandra med våra fartyg, vågar jag ta mig friheten och fråga er, om ni inte ville göra mig den äran af ett besök ombord? Jag har ett par man med en liten båt här vid stranden, och briggen ligger tätt under land. Det är alldeles stillt, en vacker afton, inga segel synliga så långt vi kunna se — och ett litet glas tillsammans under suntältet skulle det vara mig angenämt att få bjuda på.

Den danske kapténen tvekade.

— Jag skall säga, — invände han slutligen, då kaparen var enträgen, — att de fleste af mitt folk äro en kvarts mil härifrån på en danstillställning, och de andra taga in vatten, så jag har svårt att lämna mitt fartyg.

— Men ni har ju officer ombord, och vi ligga här så trygga som i ett kloster. Jag skall, med er tillåtelse, skicka mina båtar i land och hämta vatten, och den hederliga trädgårdsmästaren, som ännu står där, skall säkert gå ned till er löjtnant och säga honom, att ni är ombord hos mig samt kommer åter om ett par timmar.

— Nå, så låt gå då! Men i så fall kommer ni också ombord till mig i morgon och äter lunch, innan vi gå till segels.

— All right, kapten! Det lofvar jag att göra, så vida det ej blåser upp för hårdt här nära land i natt.

Trädgårdsmästaren lofvade att framföra underrättelsen till löjtnanten på briggen och skulle just aflägsna sig, då kaparen bad kapten Paulsen låta karlen tillägga, att då den engelska briggens båtar komme dit, skulle löjtnanten vara god och säga dem, hvar de kunde få vatten i sina kärl. Beredvilligt fogade dansken sig i denna helt naturliga begäran, och de båda kaptenerna gingo ned i Gathenhjelm's båt.

Då kaptenerna kommit ombord, gick Gathenhjelm hastigt mot Tolle — hvilken hellre medföljt sin kapten som förste löjtnant på "Näktergalen", än han blifvit kapten på eget fartyg — och sade hastigt:

— Sätt engelska örlogsflaggan och kom i håg, att "Näktergalen" är en engelsk örlogsbrigg för några timmars tid. Endast de, som tala bra engelska, och sådana ha vi flere, det vet jag, få tills vidare tala; de andra måste tiga.

Nu vände sig Lars Gathenhjelm artigt till sin gäst och bjöd denne stiga ned i kajutan, där han beundrade dess prydighet och storlek samt mängden af dyrbara konstskatter.

Kapten Paulsen var förtjust i fartyget och dess utrustning, och de båda kaptenerna voro som bäst sysselsatta med att tömma sina pokaler för old England och det smukke Danmark, då Gathenhjelm bad sin gäst att för en minut ursäktas hans frånvaro, hvarefter han försvann upp på däck.

Det dröjde ej länge innan kaparen återkom efter att hafva talat några ord med Tolle. Han hade knappt stött sitt glas emot kaptenerns, förrän ett buller hördes uppe på däck och båtar sattes i sjön.

— Hvad står på där uppe? — frågade dansken.

— Jo, jag sänder mina båtar i land efter vatten, som ert folk nog visar dem på, — sade Gathenhjelm med ett sällsamt leende.

Emellertid hade Tolle knappt fått sina order, förrän han lät bemanna tre af båtarna, och roende rundt Helgenäs udde, styrde han rätt på den danska örlogsbriggen, som låg tämligen nära land, och från hvilken nu ett par båtar med vattenfat i rodde inåt viken.

Då Tolle kom närmare briggen, präjades han af en officer, som kom upp på akterdäcket.

— Båtar från engelska briggen, som enligt kapten Paulsens löfte skola hämta vatten, — svarade Tolle på engelska.

— All right, — sade dansken, som ej drog misstankar; och några minuter därefter lågo "Näktergalens" båtar längs sidan af briggen.

Ögonblicket därpå var Tolle med sina gästar ombord, rusade på de få män, som funnos på däck, slog omkull och bundo dem samt sprungo ned på trossbotten, där likaledes några få danskar blefvo öfvermannade och bundne.

Med den skicklighet och vana, Gathenhjelms "näktergal" — som han själf ibland kallade sina gästar — ägde såsom sjömän, var ankaret snart lättadt och seglen satta; det dröjde ej en timme, förrän briggen syntes skjuta utom udden.

Ombord på "Näktergalen" samspråkade de båda kaptenerna under denna timme helt muntert med hvarandra, och då Lars Gathenhjelm omtalade, att hans order isynnerhet gingo ut på gripandet af en illa beryktad svensk kapare, som hette Gotenhelm eller något dylikt, och som gjort den engelska handeln oersättlig skada, utbrast kapten Paulsen:

— Ja, den som kunde råka på den ärkedj...! den förb... skurken! den!... Det skulle glädja mig och hvarje danskt hjärta, om denne stortjuf blefve hängd på rånocken af min brigg!

Och härmed sprang den danske kaptenen upp och slog näfven i det bastanta mahognybordet, så att pokaler och glas hoppade därpå.

— Åhå, åhå, min bäste kapten! Ni känner då denne man, eftersom ni hatar honom så bittert?

— Om jag känner honom?... Hela Danmark känner denne varg, denne blodsugare, denne...

Här blef den rytande kaptenen afbruten af andre löjtnanten ombord, som steg in och sade på engelska:

— Den stora båten synes utanför udden.

— Det är bra! — sade Gathenhjelm, och vändande ryggen åt kapten Paulsen, sade han, i det han gaf löjtnanten ett tecken:

— Vi ha visst nittio famnar tross ute, låt hala in en fyrtio eller femtio famnar och hissa rårna så få seglen torka.

Härvid fick den unge kaparen ånyo ett betydelsefullt tecken.

Nu hördes, huru ankartåget halades in, under det kaptenerna fortsatte samtalet.

— Nå, denne varg, som jag tror ni kallade honom, denne Godenhelm — eller hvad f-n han heter, tycks reta er bara ni hör talas om honom; hvad är det egentligen för en?

— En usling, en riktig sjöröfvare, som är i förbund med satan, ty annars hade han ej kunnat komma undan våra försök att fånga honom. Men jag hoppas att en gång få stå ansikte mot ansikte med honom och då . . . Hvad nu? Skutan rör sig . . . hvad vill det säga?

— Kanske skola vi gå upp på däck, kapten Paulsen, så få vi se, om vinden har ändrat sig, — sade Lars Gathenhjelm artigt.

Uppkommen på däck, stannade kapten Paulsen som förstenaad. Tyst och sakta gled "Näktergalen" österut från land, och helt nära om styrbord syntes "Hekla", på hvilken akterdäck Tolle nu stod och artigt hälsade sin chef. Under "Heklas" gaffel vajade den blågula flaggan med den danska under, och då den danske kaptenen blickade uppåt, såg han den välkända svenska flaggan utbreda sina dukar.

— Hvad . . . vill detta säga? — stammade han och blickade på sin värd.

— Det vill säga, — sade Lars Gathenhjelm på svenska, — att ni, herr kapten Paulsen, nyss önskade att stå ansikte mot ansikte med den af er med så många vackra namn uppkallade kaparen, annars kommandören vid svenska amiralitetet Lars Gathenhjelm, och att ni nu gör det.

Om en blix slagit ned och träffat kapten Paulsen, hade dess verkan knappt varit mera fasaväckande för honom. Hans ögon stirrade vildt på kaparen, han slog sig för pannan med högra handen, snurrade omkring ett hvarf och föll sanslös på däck.

Då han kvicknade vid, fann han sig beröfvad sina vapen men för resten med en våt handduk kring hufvudet och lig-gande på soffan i kaptenens kajuta.

Denne satt helt lugn och smuttade på sitt stora vinglas samt såg leende på kaptenen. Denne låg lugn en stund och samlade sina tankar; sedan sade han, i det han satte sig upp:

— Ni är alltså kaparen Gathenhjelm?

— Ja, kapten Paulsen. Jag är just samma man, om hvilken ni nyligen afgaf så vackra omdömen, och som ni önskade stå ansikte mot ansikte med, — sade Lars Gathenhjelm skrattande.

— Och "Hekla" är äntrad af er?

— Nej, den äran tillhör min löjtnant Berndtsson.

— Och nu?

— Ja, nu är ni min fånge, och kanske ni som sådan ville vara af den utmärkta godheten att säga mig, på hvilken rånock, ni hade för afsikt att hänga mig. Jag hoppas, att ni åtminstone hedrat mig med styrbordsnocken å er storrå, — tillade kaparen skrattande och höjde sitt glas.

— Ser ni, min käre vän, bland edra vackra tillnamn var ju stortjufven också, och det var ej så orätt, ty hvad den där vackra "Hekla" beträffar, så stal jag ju den ganska behändigt, det kan jag ej neka till — och det så förb... fint, till och med så, att inte en bloddroppe spilldes. Men ni svarar mig ju icke! Drink nu ett glas af detta gnistrande vin, se huru det glindrar i pokalen! Se där, kapten!

— Kapten eller kommandör, hvilket ni vill kallas, — sade dansken, — ni leker med ert offer som katten med råttan — ni är grym också, och det måste ni naturligtvis vara. Häng mig emellertid först som sist, jag skall ej tadla er för det. Det blir mitt straff för att jag försummat min plikt, och ändå en välgärning, ty minnet häraf skulle långsamt pina mig till döds, och jag tror äfven, förfölja mig längre.

— Bah, kapten! inga griller. Ni är en bra karl, men har fallit offer för list och bedrägeri. Se så! drink nu med mig, vi äro ju inte fiender längre. Ni är inte en gång min fånge, utan som förut min gäst och får resa hvar t-f-n ni behagar, så snart vi kommit till Göteborg.

Härmed tvingade kaparen den danske kaptenen att tömma en stor pokal spanskt vin.

Förvånad sade kapten Paulsen:

— Nå, än hängningen då?

— Vid S:t Georg, som engelsmännen säga! Den uppskjuta vi tills ni själf bestämmer, hvilket jag hoppas aldrig inträffar.

— Ja, men jag tror, att det blir ändå det enda slutet, ty kommer jag åter till mitt land, så blir det säkert min dom, och hvad skall jag taga mig till?

— Hör nu på kapten! och svara mig. Ar ni gift? — sade Lars Gathenhjelm.

— Nej! — svarade dansken.

— Nå väl! Jag har många fartyg och många danskar i min tjänst, och ni skall få plats hos mig, men slå därmed bort allt missmod. Här komma mina officerare och dricka en bägare med oss, följ med på däck, vi skola nog muntra er.

På "Näktergalens" akterdäck, under det den för den labra brisen tyst men ändå tämligen skyndsamt ilade genom vattnet, sutto Gathenhjelm och hans officerare samt den danske kaptenen och smuttade ur sina glas, under det sommarsolen sjönk i väster och Lars Gathenhjelms "näktergalar" sjöngo den ena sången efter den andra.

Kommandör Gathenhjelms mottagande denna gång var rent af festligt, då han löpte in på älfven och förde med sig sin vackra pris. En mängd af hans fartyg hade inkommit med priser, och mellan fladdrande flaggor och dundrande salut seglade "Näktergalen" upp och låg snart förtöjd vid varfvet.

Länge fick den ej hvila sig, ty få dagar därefter se vi kommandören Gathenhjelm med fru Ingela under armen och sin lille son vid vänstra handen vandra ned till varfvet, hvarest båten låg som skulle föra honom ut till hans älskade "Näktergal". Denne låg segelklar på Elfsborgsfjorden.

— Käre man, — sade fru Ingela, — jag har många gånger talat vid dig om, att du nu gärna kunde vara åtminstone något längre tider i ditt hem och låta Tolle sköta din "Näktergal". Han är nu en duglig officer, och du kan ej tro hvad jag och morbror Hjelm hafva svårt att sköta och reda oss med alla dina kaptener. Det förefaller mig nu så tungt, att du åter skall gå till sjös när du så nyligen varit ute. Det är som jag hade en aning om någon olycka.

— Se så, se så, min Ingela! Aning — hm, aning, det där får du ej komma med. Du vet, att jag ibland är skrockfull, — sade Gathenhjelm skrottande.

— Käre Lars, du må skämta däröfver, men i går morse just då du talade om detta ditt nya vikingatåg, som du leende

sade, kände jag en smärtsam beklämning och en tyngd öfver mitt bröst, som sedan ej lämnat mig. Här är så mycket att sköta. Repslagarebanan, som du eller rättare jag på din befallning anlagt bredvid trädgården omedelbart intill vår bostad här, är som du sett nästan färdig, men skall hafva nya maskiner. Skansen och batterierna i Onsala äro blott utstakade, grafkoret vid kyrkan är väl uppmuradt till hälften, men dit måste du för att bestämma kupolen. Ditt sjukhus i Stigbergsliden är för litet. Med ett ord, du behöfves hemma för tusen olika saker — — —

— Ja, min älskade Ingela, nu som alltid har du rätt, men än en gång måste jag ut, och när jag kommer hem hafva vi hela hösten och vintern på oss för att ställa till rätta allt detta.

Under detta samtal hade kommandören anländt till kajen, och efter att hafva lyft upp den nu treårige sonen Anders och tryckt honom i sina armar, steg den unge kommandören i sin båt, hvarefter denne skyndsamt af de armstarke roddarna fördes nedåt Elfsborgsfjorden.

39.

Blixt på blixt utur kanonen . . .
Det var "Näktergalens" stämma
Och det hördes väl på tonen,
Att han icke lät sig skrämma.

Knall på knall den stolta briggen
Låter ut i rymden ljuda,
Nu dess kulor kapa riggen
Och fregatten grundskott bjuda.

Slagits har han hela dagen
Med fregatten, och helt nära
Var det, att han blifvit tagen
Dock han kämpade med ära.

Plötsligt från fregatten lågor
Flamma, elden kring den blossar,
Jubel sprides öfver vågor
Utaf "Näktergalens" gossar.

Än ett lag längs öfver bogen
Däcket rödt af blod bestänkes
Och den klufna Dannebrogen
Sakta ned från gaffeln sänkes.

Förvåning och glädje intogo kaparne. Glädjen skulle ha varit större, om ej en skrotkula sårat deras kommandör, som nu låg på akterdäck blek och lidande i den trogne Tolles armar.

Lars Gathenhjelm hade stått på akterdäck och som vanligt med sin genomträngande stämma ledt striden, hvilken denna gång tycktes gifva danskarne seger, då kaparens vanliga lycka plötsligt inställde sig, i det elden utbröt på fiendens skepp. Strax innan fregatten strök flagg, sände den emellertid ett regn af drufhagel öfver "Näktergalen" och en af dess kulor inträngde i låret på den unge kommandören samt skadade äfven höften.

Doktorn och Tolle förbundo emellertid sin chef, och den senare sände alla sina båtar till det brinnande fartyget för att hjälpa danskarne att släcka elden. Detta lyckades först efter gemensamma ansträngningar, och båtarne återkommo med alla danskar, som hade något befäl, samt en del af manskapet.

Lars Gathenhjelm hade flere gånger förlorat sansen. Då han för första gången återkom till sig själf, sade han:

— Min käre Tolle, det är förbi med mig... tack för god vakt, min gosse. Fru Ingela har allt klart hemma, och jag har inte glömt dig... Han strök ju flagg...?

Tolle nickade under tårar.

— Vid S:t Georg! Bra, min "Näktergal"! Sexton kanoner mot fyrtio — detta var min bästa...

Här förlorade den sårade sansen. Smärtorna öfvervældigade honom för en stund.

Då han åter kunde tala, gaf han befallning om släckningen och de fleste fångarnas förande ombord på "Näkter-

galen“ samt deras fängslande på trossbotten, äfvensom att kurs skulle sättas på Göteborg; fregatten skulle följa efter, så fort den kunde hinna, under Martins befäl.

“Näktergalen“ hade lidit mycket af striden, så att det dröjde tvänne dagar, innan den, genomskjuten, med nödrigg och stora läckor inkom till varfvet.

Från fiskarbåtar, som träffat fartyget i skärgården, och af hvilka en förde bref med sig från Tolle till fru Ingela, spred sig ryktet, att kaparen vore död, och lika mycket som hans vänner, hans underlydande och åtskilliga framstående personer, som erkände den nytta, han gjort landet, beklagade denna händelse, lika mycket gladda sig hans afundsmän — och sådana hade han många.

Då “Näktergalen“ lagt till vid kajen, var fru Ingela snart ombord och nere i kajutan hos den svårt sårade kaparen. Hennes sorg var utan gränser, men bröt ej ut i vecklagan som hos kvinnor i allmänhet. Den var djup och tyst, och hade Lars Gathenhjelm någonsin tviflat på sin makas kärlek, så behöfde han ingalunda att göra det hädanefter.

Efter ett par timmar anlände fältmarskalken Mörner och medförde en skicklig läkare, hvilken genast förordnade, att kommerdör Gathenhjelm skulle bäras upp till sitt hem, och att kulan skulle uttagas.

Då Gathenhjelms officerare varligen buro honom upp, voro varf och gator fullpackade af folk, och ett oändligt jubel följde honom ända till hans bostad, ty alla dessa människor hade sväfvat i högsta oro, sedan de trott sig ha förlorat den, af hvilken hela deras tillvaro i dessa penningefattiga tider berodde.

Så snart Gathenhjelm kommit hem, uttog läkaren kulan under förklaring, att så vida detta ej skett, skulle den sårade icke ha lefvat öfver dagen; så pass kunde han nu lefva men ej mer. Fullständigt lugn och hvila vore det viktigaste.

Den tystnad, som rådde i denna annars så lifliga trakt under de följande dagarna, var så godt som fullständig. Kaparens kaptener hade utsatt poster med skarpladdade karbiner, hvilka hindrade all körning och annan trafik.

Efter några dagar hade, tack vare fru Ingelas och Tolles ömma omsorger samt läkarens skicklighet i förening med den sårades starka natur, sårfebern aftagit och förbättring inträdt.

Lars Gathenhjelms tillfrisknande gick ganska fort, men då kulan hade skadat lårsenorna, måste han hädanefter be-

gagna krycka. Detta var för den tjuogoåttåårige mannen i början förfärligt, och hans humör var därför, under de första fjorton dagarna, då han, med hjälp af kryckan, stapplade omkring i sin bostad, ingalunda det bästa. Endast fru Ingelas kärlek och Tolle Berndtssons tillgifvenhet förmådde häjda de ursinniga anfall af vrede, som ibland förledde till befallningar, hvilka, ifall de blifvit utförda, skulle hafva medfört olyckliga följder både för honom själf och andra.

En dag befallde han, att "Näktergalen" skulle föras ut på Elfsborgsfjorden och sprängas i luften; en annan gång, att alla danskar, som blefvö tagna af hans fartyg, skulle oförtofvaadt hängas. En stallpojke, som skulle bära upp en korg med vin från källaren, råkade tappa densamma; Gathenhjelm åsåg detta från fönstret och befallde, att den stackars gossen skulle få femtio dagg. Lyckligtvis var det Tolle, som fick de två första ordena, och de bägge båtsmän, som skulle utföra den senare ordern, hade ej ännu hunnit utför trappan, förrän Gathenhjelm skrek, svor och väsnades till de tjänare, som inkommit, att dessa skulle springa efter de båda kaparne och säga dem, "att om de rörde pojken, skulle, vid S:t Georg, f-n ta dem."

Småningom läktes såret, och Gathenhjelm tycktes någorlunda återvinna sitt förra humör. Tiden, som vänjer oss vid nya ställningar och förhållanden, inverkade äfven så småningom på Lars Gathenhjelm, hvilken nu återtog de vanliga göromål, som han förut under sin vistelse i hemmet brukat sköta.

Tvånne starka skärgårdsynglingar drogo honom i en därtill inrättad vagn rundt om varfvet, och med kryckans tillhjälp gick han omkring i sina verkstäder och satte, som han själf sade, "lif i spelet."

Den redan anförde historieskrifvaren*) säger:

"Vid något tillfälle hade Gathenhjelm blifvit sårad, ty omkring 1717 begagnade han krycka och kunde ej längre deltaga i kaperierna.

Det oaktadt visste han förskaffa sig kunskap om de handelssepp, som nalkades, och lät genom sina underhåfningar bortsnappa det ena efter det andra."

Detta är fullkomligt sant, och vi hafva ju reda på, huru detta blef möjligt.

Öfverallt i skärgården hade han sina spioner, och så väl var han underrättad, så noggrant gjorde han sina beräkningar,

*) And. Fryxell, Ber. ur Sv. historien, 29 delen, sid. 79.

att sällan några ensamma handelskepp passerade från Skagen till Sundet, utan att han kände detta.

En dag lät han kalla Sven Nilsson till sig.

— Min käre kapten Nilsson, — sade Lars Gathenhjelm, då den kallade infunnit sig, — lät genast blåsa alle man ombord på fregatten "Göteborg" (detta var den nya 38 kanoners fregatten, som han på våren köpt från Frankrike); den är segelfärdig, fullt provianterad, och med denna vinden kan du i morgon bittida vara fem mil nordväst om Vinga. Styr på Skagen och håll god utkik. På eftermiddagen kommer du där att sammanträffa med ett större barkskepp. Detta fartyg uppbringar du och sänder din gamle löjtnant hit med. Håll dig sedan emellan Marstrand och danska landet, ty omkring tvänne dagar därefter komma två briggar från Kristiania, och den ena af dem, den mindre — kom i håg: den mindre! — måste du ovillkorligen taga. "Näktergalen" skall troligen då vara där samtidigt, ty briggarne skola slåss för att skydda den minstes last. Jag har intet annat fartyg inne nu, som är sjöklart. Om någon af de förb... sölkorfvarne komma hem innan dess, skall du få undsättning.

— Skall ske, herr kommandör! Men jag skulle gärna vilja ha det där uppskrifvet, så att jag kan lära mig det utantill på vägen. Skulle inte Tolle...

— Jo, du har rätt, din tjurskalle! Tack skall du ha, som påminde mig härom. Tolle skall om en halftimme gifva dig skrifna order. Du bör just då vara klar att gå. Men tag en bägare ur den där stora flaskan till bot för hvad jag nyss kallade dig, — tillade Lars Gathenhjelm leende.

Sven Nilsson fyllde en stor silfverbägare med vin, sägande:

— Ej som bot, herr kommandör — ty binamnet blef jag f-n så glad åt. Det visar mig, att ni är på bättringsvägen; jag skulle gärna höra er kalla mig: "förb... träskalle" och vid "S:t Georg" önska mig rakt in i... många gånger om dagen, ty då visste jag, hur det står till med er invärtes.

— Tack, gamle vän! — sade Lars Gathenhjelm rörd och räckte sin kapten handen, — det där var uppfriskande att höra, och väl så bra som doktors salfva. Gif dig emellertid af nu och sänd upp Tolle i förbifarten; jag ser honom där nere på borggården med några andra, som stå och se på, hur öfverstelöjtnanten rider in en häst, som jag väl snart nog hoppas kunna sitta på.

— Farväl, herr kommandör, och lita på mig! — sade Sven Nilsson och gick.

Strax därefter inträdde Tolle. Snart var ordern skriven och Sven Nilsson på väg.

Vid samma tid, Lars Gathenhjelm hade förutsagt, träffade Sven med sin fregatt det omtalade skeppet och tvingade det efter kort strid att gifva sig. Det var bestämdt till Petersburg, men fördes nu i stället in till Göteborg.

Samma dag afseglade "Näktergalen" under Tolles befäl och igenkände redan dagen därpå, utanför Paternosterskären, fregatten "Göteborg"; snart signalerade de bägge fartygen hvarandra.

Ungefär som Lars Gathenhjelm sagt, syntes tvänne briggar nordvästvärt, och vid middagstiden voro fartygen inom skotthåll.

Kaparne förde danska örlogsflaggan, och de främmande fartygen satte äfven sina; de voro båda danska.

Men plötsligen ströko kaparne sina dannebrogar och upp äntrade de blågula dukarne.

De båda danska fartygen vände genast, men det var för sent, och striden började.

Det syntes tydligt, att danskarne trott sig se landsmän i de svenska fartygen; de väntade i själfva verket tvänne af sitt lands fregatter, som skulle möta dem söder om Paternosterskären för att ledsaga dem till Köpenhamn. Nu hade de ej annat att göra än att försvara sig. Sven Nilsson började striden med den största briggen och Tolle med den mindre, hvilken snart tycktes färdig att gifva sig, men plötsligen åter började att med liflig eld besvara "Näktergalens" salvor.

Tolle Berndtsson förstod snart orsaken, då tvänne större seglare upptäcktes i söder.

Genast fattade han sitt beslut, och med alla klutar till styrde "Näktergalen" rätt på den danska briggen, som förgäfves sökte komma undan. Snart var "Näktergalens" bog vid sidan af sin fiende, ett brakande hördes och kaparne kastade sig ombord på det danska fartyget, på hvars däck en vild strid började.

Danskarne försvarade sig utomordentligt tappert, och deras kapten uppmuntrade dem att hålla ut — undsättning var ju i antågande, i det två fregatter af deras egna voro

helt nära. Danskarne, som hörde dessa ord och som trängt kaparne något tillbaka, stredo som lejon. Tolle, som varit sysselsatt med ombordläggningen af fartygen och alltså varit akter öfver, kom nu först upp på relingen af den danska briggen.

Då han såg den häftiga striden, och att hans folk, af hvilket alla ännu ej hunnit äntra, vek tillbaka, ropade han med Lars Gathenhjelms stämma, som han ibland roat sig att härma:

— Framåt, mina "näktergalar", framåt! Kung Karl! Kung Karl!

Verkan häraf var tändande. Skratt och hurrarop uppstämdes, och som galningar sprungo kaparne på sina fiender.

Det dröjde ej länge, förrän dessa voro öfvermannade och till största delen nedgjorda. Skyndsamt lossade kaparne de båda fartygen och kastade de få öfverlevande danskarne ned under trösbotten, hvarefter "Näktergalen" på befallning flydde inåt land, förföljd af den danska briggen, som dock nu fördes af Tolles löjtnant. Fregatten "Göteborg", som hade totalt afriggat sin motståndare, men ej kunde taga den i besittning, drog sig äfven inåt skärgården, signalerande åt Tolle att komma efter.

Denne svarade med signaler, att han tagit briggen till pris, och Sven Nilsson samt hans folk hade mycket roligt åt "Näktergalens" flykt. Lyckligt var det äfven, att Tolles signaler blifvit rätt lästa, ty "Göteborg" skulle just gifva den förföljande främmande dansken ett glatt lag ur sina kanoner.

De båda fregatterna styrde för fulla segel efter kaparne, förvånade öfver sin lilla landsmans tapperhet, hvilken oupphörligt lossade skott på skott — det vill säga lösa skott — så väl på den för honom flyende fregatten som på briggen. De måste dock snart ha misstänkt rätta förhållandet, enär briggen ej låtsade om deras signaler, och måste slutligen vända ut till sjös, då de förföljde i skymningen med skicklige lotsars biträde tryggt styrde in genom de så farliga Pater-nosterskären.

Lyckligen anlända till Göteborg, blefvo Tolle och "näktergalarne" mycket firade för sin raskhet och tapperhet, och de själfva blefvo ej minst förvånade, då Lars Gathenhjelm upp-

lyste dem om, att under den torkade fisk, som tycktes utgöra den tagna prisens laddning, befann sig en icke mindre dyrbar barlast af — koppartackor.

Med denna öfverraskande kunskap om fartygs ankommande och afgående till och från utländska hamnar visste Lars Gathenhjelm att förena kloka beräkningar, och sällan gingo några af hans kaparekaptener ut till sjös utan att lyckas i sina förehafvanden.

Genom att från sitt rum ordna och styra med sina fartyg förtjänade denne märkvärdige man vida mera ägodelar, än då han själf flög omkring sitt fäderneslands kuster, sökande efter rof.

“Näktergalen“ blef nu fullständigt reparerad och nymålad, och då den var färdig, lät Lars Gathenhjelm föra sig ombord, där han besiktigade hvarje del på det noggrannaste. Åtta dagar därefter provianterades den och fick full besättning utom kapten; äldste löjtnanten förde befälet. Nyfikenheten var stor, och många gissningar gingo man och man emellan, om hvem som skulle blifva kapten på briggen. Skulle Tolle gå ut med den? Skulle kaparen själf låta bära sig ombord därpå? Ja, det visste ingen mer än han själf.

40.

Så kaparen skötte med kraftig hand
Sin flotta med man och befäl,
Och mycket varor han bragte i land
Till stadens och traktens väl.

Visst tog han ej hänsyn till lag och rätt —
Och detta ju mången förtröt; —
Kanhända var det så tidens sätt,
Att onäpst man lagen bröt.

Och mången förlorade lif och lem
För honom, när strida han bjöd;
Men mången han hjälpte till hus och hem
Och mången från sorg och nöd.

Han blef invalid uti unga år,
Det grämde visst djupt hans själ;
För främmande syntes däraf ej spår —
Den harmen gömde han väl.

En dag på hösten, då Lars Gathenhjelm och hans maka sutto framför den flammande brasan och lille Anders red omkring i rummet på sin faders krycka, anmälde en tjänare, att en militär, troligen en kurir från konungen, önskade att strax blifva införd.

— Från konungen? — frågade så väl kaparen som hans hustru.

— Ja, från hans majestät konungen! — svarade betjänten.

— Låt honom genast komma in och bär strax hit ett par armstakar med ljus!

Betjänten aflägsnade sig och kort därefter inträdde konungens budbärare. Bugande sig för Gathenhjelm, sade han, i det han under sin rock framtog ett bref, som han öfverlämnade:

— Från konungen till kommandör Gathenhjelm.

— Välkommen, min herre! Hvarifrån kommer ni?

— Från Lund.

— Tillhör ni konungens drabanter?

— Nej, herr kommandör, jag är ryttmästare vid Bohusläns dragoner och heter Isak Browald.

— Annu en gång välkommen, herr ryttmästare, och ursäkt mig, att jag ej stiger upp, men...

— Äh, jag ber, ingen ursäkt! Hans majestät själf under rättade mig om, att ni, under det ert lilla kaparefartyg tog en stor fregatt, blifvit sårad. Konungen tillade: "det var skada på den mannen, han var en tapper karl".

— Gud bevara kung Karl! — utbrast Gathenhjelm både rörd och smickrad. — Men här är min hustru, jag öfverlämnar er till henne, ty ni behöfver säkert både kost och säng efter er resa.

— Var god och följ mig, herr ryttmästare! Min man önskar visst vara allena, då han läser vår nådige konungs bref, — sade fru Ingela.

Betjänten inträdde nu med tvänne stora armstakar af silfver, dem han satte på bordet, men vid en vink af matmodern tog han den ena af dem och lyste gästen in i matsalen, hvarest ryttmästaren snart satt vid ett välförsedt bord och visade, att resan gifvit honom strykande matlust.

Emellertid vägde kaparen konungens bref i sin hand; plötsligen tog han fram en silfverpipa och blåste däruti. Strax inträdde de båda ynglingar, som ständigt voro i hans närhet för att förflytta honom från ett ställe till ett annat, draga honom i hans vagn och springa med order.

— Tag reda på kapten Berndtsson, jag vill tala med honom genast — men rör på er!

Blixtnabbt försvunno ynglingarne, och strax därpå inträdde Tolle.

— Se här, Tolle, läs detta för mig, — sade Gathenhjelm till sin förtrogne.

— Från konungen! — utbrast Tolle, seende först på sigillet och sedan på underskriften.

— Jo, jo men du. Vi ha vid S:t Georg *a royal correspondent*, som engelsmännen säga, — inföll Gathenhjelm skratande. — Men läs nu!

Tolle läste. Brevet innehöll en förfrågan, om kommandör Gathenhjelm skulle kunna utrusta en fraktflotta, som kunde taga ombord 8 till 10,000 man jämte hästar och kanoner m. m. för att öfverföra till Norge eller Danmark. Han skulle därför blifva rikeligen belönad o. s. v. Konungen ville äfven veta, huru lång tid efter erhållen order flottan kunde vara segelklar. I slutet af brevet berömde han kommandörens uppförande, hvilket han i allo gillade; han skulle hafva honom i nådig åtanke, befallande honom Gud allsmäktig, nådeligen etc.

Brevet, som märkvärdigt nog var undertecknad endast af honom själf, var försegladt med hans eget sigill.

Tolle befalldes uppläsa brevet flere gånger för sin chef, hvarefter han fick aflägsna sig.

Då fru Ingela och ryttmästaren åter inkommo till kommandören, förvånade denne sin fru öfver all höfvan — "ja, så att", som hon själf därom skrifver till sin väninna, fru Beata Rosensköld, "jag nästan häpnade, då jag såg och hörde

min man och herre för mig och then artige Ryttmästaren uppläsa Hans Nådes vår konglige Herres bref⁴.

Lars Gathenhjelm gladdes öfver sin frus förvåning och sade sig dagen därpå vilja med all "skylldig vyrdno" besvara den kongliga skrifvelsen.

— Jag hoppas, att herr ryttmästaren är god och nu blir vår gäst för en tid, — sade Lars Gathenhjelm, sedan denne genomögnat konungens bref.

— Mycken tack, herr kommandör, men mer än en dag kan jag ej hvila ut här, ty i öfvermorgon måste jag återvända. Beställda hästar vänta mig på bestämd tid, och konungen vet stunden, då jag bör vara åter. Det skulle emellertid vara roligt för mig att något så när veta svaret, ej af nyfikenhet, men emedan hans nåde anförtrodde mig, att han nog ansåg kommandören vara man för att skaffa transportflottan; han lade särskildt vikt på att få veta, huru fort den efter nådig order vore färdig att afgå.

— Var i så fall lugn, herr ryttmästare; om jag åtta dagar förut får konungens beslut, att den skall utrustas, så skall den därefter inom tjugofyra timmar vara färdig att gå till segels, om vind och väder tillåta.

— Jag har hört mycket om er, herr kommandör, men det får jag säga, att ni är då en märkvärdig man och verkligt värd konungens vänskap, — sade Isak Browald med en artig bugning för kaparen.

Lars Gathenhjelm var förtjust öfver dessa ord, och sedan de båda herrarna ännu en stund samtalat om konungen, led-sagade betjänten ryttmästare Browald till ett af fru Ingela ordnadt gästrum, hvarest han snart trött af ridten hvilade i sömnens armar.

Dagen därpå fick ryttmästaren redogöra för kung Karls lif i Lund, och kommandören och hans fru kunde ej nog beundra den unge konungens gudsfruktan, hans ifver att bevista professorernas föreläsningar, hans trägna mönstringar och andra åtgärder till rikets försvar.

Ryttmästaren var en äkta karolin, som nästan afgudade konungen; han omtalade för sitt värdfolk, att han satte mycket värde på en lycklig utgång af denna sin beskickning, emedan kung Karl hade låtit honom förstå, att en sådan kunde medföra en utnämning till lifdrabant*).

*) Ryttmästare Isak Browald blef äfven lifdrabant ett par månader därefter.

— Ni gör alltså i själfva verket mig en stor tjänst, på samma gång ni gör vår konung en; och jag är säker på, att han lägger den på minnet, — sade ryttmästaren.

Att Lars Gathenhjelm denna dag gjorde en ståtlig middag för ryttmästaren, är naturligt. Garnisonens högre officerare och den stora handelsstadens förnämste män i öfrigt voro där tillstädes. Nyfikenheten var stor, då ryttmästare Browald omtalade, att han af konungen vore sänd direkt till kommandören med ett enskildt bref, samt att han dagen därpå skulle återvända med svar.

Med tillfredsställelse njöt kaparen af sina gästers nyfikenhet äfvensom af den aktning för honom, som ovillkorligen — om än i flere fall motvilligt — röjdes hos de förnämte borgarne. Ingen af desse vågade naturligtvis fråga om innehållet af konungens bref, men efter middagen omgafs ryttmästaren af dem, och deras samtal utgjordes mest af gissningar därom. Ett par af dem slogo sig tillsammans att lura ut hemligheten; sedan åtskilliga antaganden framställts, utbrast någon:

— Jo, jo! kommandör Gathenhjelm är en svåra rik man, och det kostar nog konungen att föra krig; säkerligen äro de sista gårderna nu slut, och konungen behöfver att låna.

— Edra gissningar, mina herrar, äro på orätt spår, det hör jag nog; för att lugna er härutinnan, vill jag säga, att brefvet egentligen rör en stor politisk hemlighet, hvarjämte hans majestät prisar kommandören för hans trohet och tapperhet, — sade Browald till den, som sist talat.

Snopne lämnade borgarne ryttmästaren, mumlande för sig själfva:

— Stor politisk hemlighet, kan tänka! hette det. — F-n till tur den där kaparen har! — Trohet och tapperhet... jo, den är riktigt uppe i smöret.

Ryktet om beskickningen och hvad ryttmästaren sagt spred sig snart rundt om i staden, och då det talades om Gathenhjelm uti de förnämde kretsar, kallades han "Konungens kapare".

Dagen därpå afreste Isak Browald, som för egen del blifvit af kaparen begåfvad med en dyrbar värja och ett par rikt inlagda pistoler, samt medförde till konungen ej allenast ett af fru Ingela i hennes mans namn väl skrifvet och vördnadsfullt uppsatt tillfredsställande svar utan äfven en tung skinnpåse, innehållande, som det i ofvannämnda bref stod:

“en liten underdånigst wyrdnosam gåfva till en högst älskad konungs bekvämlighet“.

Vid denna tid sysselsatte sig kung Karl med den besynnerliga planen att företaga en landstigning i Skotland*).

Det är till och med säkert, att den transportflotta, som under kommandör Gathenhjelms öfverinseende skulle i Göteborg utrustas, var bestämd att till nämnda land öfverföra de från Skåne så småningom norrut tågande trupperna**).

Lars Gathenhjelms fartyg återvände vid denna tid på hösten, medförande mer eller mindre dyrbara priser.

Andre kapare inkommo vid denna tid och började att afrigga sina fartyg samt upplägga dem för vintern. Gathenhjelms större fartyg däremot lades vid varfvet och reparerades; det väckte stort uppseende, då de därefter gjordes fullt segelfärdiga och ända till fram emot jul behöllo åtminstone hälften af sina besättningar ombord. Då hafsvikarne i början af januari tillfröso, frånslogos seglen, förtöjningarne förstärktes, och hvarje fartyg behöll blott några man ombord. De öfrige af Gathenhjelms gastar afmönstrades med tillsägelse, att så snart en flagg på en af de största fregatterna hissades, genast infinna sig hos kaparen.

Gathenhjelms folk, som fattade, att någonting var i kikaren, svärmade denna vinter i staden; då de hade godt om penningar, rådde lif och oväsen på alla krogar, som funnos, och polisen hade största möda att hålla ordningen vid makt.

Redan tredje dagen efter afmönstringen för stadens justitiemästare uppför Stigbergsliden, och hans vagn stannade utanför Gathenhjelmska palatset.

Då borgmästaren inkom till den af sitt sår lidande kaparen, och sedan hälsningar artigt växlats, sade ämbetsmannen:

— Min bäste kommandör! Jag har kommit hit å mina egna, och jag kan gärna säga hela stadens vägnar, för att klaga öfver edra sjörö . . . hm! . . . edra sjömän, matroser, kapare — eller hvad jag skall kalla dem. De föra ett förskräckligt lif i staden, öfverfalla polisen och gifva ej en gång vika för militärpatruller. Skall detta fortfara, så måste vi inkalla en större kommendering knektar; och kungen har ondt om sådana nu, hvarjämte bevakningen i dessa svåra tider skulle kosta

*) Handlingar om Görtz i Riksark.: Görtz' förslag till kung Karl härom af den 14 sept. och konungens bref af den 23 okt. 1716.

**) Franske ministerns bref af den 20 nov. 1716; And. Fryxell, Ber. ur svenska historien, 29 delen, sid. 52.

staden ofantliga summor. Ni, herr kommandör, är den ende, som har makt öfver dessa vilda sällar, och jag ber er nu, att ni vill vara god och hjälpa oss.

— Sedan jag afmönstrat mitt folk, herr borgmästare, har jag ingenting att säga öfver andra än dem, som äro kvar hos mig på mina fartyg eller mitt varf eller som utgöra min ständiga betjäning, — svarade kaparen med ett smålistigt leende.

— Jag förstår väl detta, men vet, att ni kan kalla dem till er genom en signal; och ni skall göra så väl staden som dess borgerskap en stor tjänst, i fall ni hjälpte oss ifrån denna egyptiska landsplåga; alla skulle högt ära er.

— Hm! Låter det nu så, herr borgmästare? Jag har annars inte rönt mycken tack af borgerskapet här, och dock är det så godt som jag ensam, som försett staden med salt och dylikt, då det ej fanns 50 tunnor i hela landet. Alla de vackra namn, hvarmed stadens köpmän öfveröst mig, det ständiga trassel, de jämnt ställdt i min väg, deras klagomål öfver mig hos vår nådige konung och mycket mer i den vägen, var just ingen *hög ära* för mig, — svarade Gathenhjelm.

Borgmästaren rodnade starkt, men sade helt lugnt:

— Detta är fullkomligt sant, men ni vet mycket väl, att kaperiet alldeles förstört deras handel och ruinerat en del af dem i grund. För öfrigt vet jag med visshet, att jag för min del aldrig fällt något sådant yttrande om er...

— Nej, visst inte, herr borgmästare! Inte ni.

— Detta är så mycket naturligare, som jag visserligen till en början undrade öfver ert uppträdande, men senare hört till edra beundrare.

— Jag tackar, jag tackar! — svarade kaparen vresigt.

— Jo, jag har verkligen gjort det och yttrade nyligen samma ord, som vår nådige konung en gång yttrade om er till baron Hamilton: "den karlen är en duktig buss; han kan göra allt, han!" Men jag ser nu, att jag misstagit mig och...

Härmed reste sig borgmästaren.

— Vid S:t Georg, som engelsmännen säga! — skrek kaparen, — ni har, tag mig tusan... inte misstagit er. Sitt ner igen! Ursäkta! Vid S:t Georg och alla... ni har rätt! jag *kan!* Om en timme skall ni vara hjälpt, men då måste ni äta middag hos mig under tiden.

Borgmästaren log och tackade.

Gathenhjelm blåste i sin pipa, och de båda jungmännen inträdde.

— Du skaffar reda på kapten Nilsson och du på kapten Berndtsson, — sade kaparen till de unge, som genast försvunno.

Kaparen var åter vid godt lynne, och efter att ha gjort en ursäkt för det dåliga humör, han förut visat, var han nu artigheten själf, och de båda herrarne sutto kort därefter vid det dukade bordet, där borgmästaren, som var en läckergom och älskare af god mat och vin, fann för sig båda delarna.

Under middagen infunno sig de båda efterskickade kaptenerna, och sedan äfven de undfågnats, fick Sven Nilsson order att hissa flagg på fregatten "Göteborgs" stortopp och att tillsammans med Tolle Berndtsson tåga upp på borggården med folket, så snart alla voro samlade.

Snart vajade den stora flaggan från fregattens topp, och en timme därefter vimlade varfvet och isen af kapare, hvilka skyndat dit, alla undrande hvilken djärf bragd Lars Gathenhjelm nu funderat ut, då han vintertiden, och medan is hindrade allt kaperi till sjös, ändock kallat dem samman.

Fem till sexhundra man hade infunnit sig, då kaptenerna togo befälet öfver dem och förde dem upp på borggården.

Lars Gathenhjelm hade låtit flytta sig till det öppnade fönstret och stod där, stödjande sig mot fönsterposten. Bredvid honom stod borgmästaren.

Då massan af kapare ökats, så att äfven gatan var fylld af dem, lyfte Lars Gathenhjelm högra handen på det för honom så egna sätt, som allt hans folk förstod — åtbörden betydde "gif akt!" Dödstystnad föll som skuggan af ett moln öfver de till trängsel samlade gastarna.

— Hör på noga, gossar! Jag har ett par ord att säga er, — talade kaparen med sin för alla de lyssnande så välkända kommandostämma. — Det har kommit för mina öron från flere håll och nu senast genom stadens borgmästare, som står här bredvid mig, att mina — förstån I *mina*, Lars Gathenhjelm's kapare — lära lefva som riktiga afgrundsandar i staden, på dess krogar och gator. Detta har förargat mig, och jag tål ej det mer. Jag förbjuder er att föra oljud hädanefter, och kommen väl ihåg, att jag på våren ämnar segla ut och göra ett sådant kaperi, så att hvarje man ombord hos mig däraf skall hafva nog till en sorgfri ålderdom — men att ingen, som från denna dag, till dess jag hissar min flagga,

har blifvit hos borgmästaren anklagad för fylleri och oljud, får hyra på något af mina fartyg. I kännen ju mig och veten, att jag håller mitt ord. Farväl med er!

— Hurra för kommandören! Hurra! — ljöd det bland kaparne.

Strax därefter uppkommo ett par sändebud från besättningarna och bådo om företräde. Det beviljades, och de ut-sände sade, att allt folket kommit öfverens att rätta sig efter kommandörens order; de begärde dock, att han skulle lägga sig ut hos borgmästaren, så att de fem kapare, hvilka blifvit fängslade såsom orostiftare, måtte bli frigifne.

Gathenhjelm såg på borgmästaren, och borgmästaren såg på Gathenhjelm.

— Gån ut och vänten. Jag skall tala vid borgmästaren och ge svar om en stund!

Kaparne afträdde.

Hvad de båda herrarne sade hvarandra, veta vi icke, men då karlarna åter inträdde, erhöilo de af kommandören borgmästarens skriftliga order om kamraternas frigifvande. Sändebuden hade knappt nedkommit på gården, förrän dånande lefverop höjdes för borgmästaren, hvarefter kaparne tyst aflägsnade sig.

Gathenhjelm's gäst skildes från honom under artiga vänskapsbetygelser och försäkringar om aktning och tillgifvenhet, och då följderna af hans besök tydligen gåfvo sig tillkänna genom ett plötsligt upphörande af kaparnes ofog, vunno så väl borgmästaren som kaparen i anseende bland stadens förnämare invånare.

Då kaparen en kort tid härefter med sin hustru för första gången sedan han blifvit sårad, på sin läkares tillstyrkan for ut och åkte, var det icke blott för den vackra vagnen och de ståtliga hästarnas skull, som så många hufvuden blottades. Själfva borgmästaren gick tvärs öfver gatan och tackade för sist, och då i detsamma fältmarskalken Mörner stannade vid kaparens vagn, förfrågade sig om hans hälsa samt "complimenterade Commendeur Gathenhjelm för den superba krigs- och manstukt han infört, hvilket sista tilldragelsen till *hans stora honneur* hade bevisat, etc.", så återvände kaparen vid synnerligen godt lynne till sin bostad.

31.

Från Gathenhjelms hem på Stigbergs brant
Det lyste i kvällen så klart och grant,
Och ingen bör heller undra därpå:
Ty där hölls fest för barnen små.

De gäster voro ej långt ifrån,
De blifvit bjudna af kaparens son,
Så rik som fattig man där kunde se
Och allesamman fägnades de.

En kapares barn, tre piltar små,
Där stodo så glade och sågo på
Samt undrade, om väl skönare fanns
Än ståtlig julgran i all dess glans.

Väl hundrade ljus brunno i den —
En julgran ju alltid är barnens vän,
Men ingen bland dem sig erinra kan
Att någonsin sett en gran så grann.

Snart ung och gammal taga i ring
Och dansa med jubel och glam ikring —
Fast ingen utaf dem, i dansen går
Vet om han kån dansa nästa år...

Värden vid denna glada tillställning, den unge Anders, var nu nära fyra år gammal, och den lille rustibussen var naturligtvis sin faders stolthet. Också hade han lyckats att få sin vilja fram: att under nyårshelgen göra en bjudning för sina lekkamrater.

Lars Gathenhjelm, hvars sår ännu rätt mycket besvärade honom, satt i en bekväm länstol och hade stort nöje af de

ungas lekar. Ett väldigt tumult uppstod, sedan de små flickorna af fru Ingela erhållit sin del af sötsakerna, och pojkarna fingo storma granen. Snart lågo denna och alla dess plundrare i en hög på golfvet, och en kalabalik uppstod, som kunde blifvit allvarlig nog, om ej Gathenhjelmns båda bärare skilt de stridande åt.

Tolle Berndtsson, som af kommandören behandlades som en vän och fosterson, var nu hvad man kallar hans allt i alla — sekreterare, varfs- och magasins- samt arbetschef — och hade fyra, fem skrivare under sig.

Den ene af desse var en ung kapare och hade ett par år varit ombord hos kapten Sven Nilsson. Men då den unge kaparen till förene hade varit i handel, skref en redig handstil samt kunde räkna bra, hade han fått plats på Gathenhjelmns eller kanske rättare Tolles kontor.

Denne man var omkring tjugofyra år gammal och hade varit i tjänst hos en af stadens största firmor, men därifrån blifvit afskedad för oredlighet, och då kaperierna voro i full gång, samt inga betyg behöfdes för att blifva matros på de härtill utrustade fartygen, befann han sig snart under Lars Gathenhjelmns flagga.

Efter helgdagarna beslöt Gathenhjelm att göra en inventering i alla sina magasin och verkstäder. Tolle var nu sysselsatt att med några kapare till hjälp och sina fem skrivare uppteckna det ena magasinets innehåll efter det andra, eller rättare fem på en gång, emedan hvardera af skrifvarne under hans uppsikt ledde inventeringen i ett magasin.

Tusentals besynnerliga saker voro här hopade om hvarandra, saker af anseeligt värde bland tågstuppar och skräp. Sägner förtäljer, att kapten Tolle Berndtsson i ett af dessa magasin fann åtta silfvertackor af stort värde bland tjärtunnor och talgkuttingar.

Den nämnde unge kaparen, som hette Persson, var upptagen bland skrifvarne och hade på sin del fått ett magasin utanför varfvet. I detta fanns bland mycket annat femtio nya säckar fulla med salt, hvilka handelsman Hjelm försålt för Gathenhjelmns räkning till en handlande inåt landet.

I skymningen kommo de karlar, som varit Persson behjälplige vid magasinet åter in på varfvet och gingo därefter hem till sig.

Då Tolle slutat gick han en genväg öfver varfsberget och ut igenom en liten port i det varfvet omgifvande planket, till

hvilken han hade egen nyckel, och hörde då med undran slamret af lås och den stora järnbommens fastläsande på det magasin, som låg nedom berget på andra sidan gatan. Strax därefter kom en lastad vagn uppkörande därifrån. Som gatan eller rättare gränden var utan andra byggningar än magasinet och gick rakt ned mot älven, förstod Tolle att något ovanligt var på färde, och drog till hälften igen den lilla porten. Snart skyndade Persson förbi, och Tolle kunde, oaktadt det var mycket mörkt, igenkänna honom.

Tolle följde efter den lastade vagnen och då denne kommit upp på gatan, eller rättare vägen, som denna tid gick utåt Klippan, trädde kapten Berndtsson hastigt fram till körsvennen, lade sin hand på dennes axel samt sade:

— Hvarifrån kommer du?

— Från gränden där, — svarade karlen.

— Det är bra! Hvarifrån har du fått saltsäckarna? — sporde vidare Tolle, som under tiden öfvertygat sig om innehållet af lasten genom att sticka sin dolk i en af säckarna.

— Från sjön, vet jag.

— Du ljuger, karl, och om du inte strax säger mig, hvar du lastat på dessa säckar, så sticker jag denna igenom din hals.

— Herre Jesses! — skrek karlen, som kände den hvassa dolkspetsen; — stöt inte till! Jag har lassat på vid magasinet.

— Och hvart skulle du köra?

— Till handelsman Ola Börjes.

— Jaså, till tjufköparen, smugglaren och krögaren där nere... Nå! det är bra, nu kör du i stället in på gården här, och därmed fick karlen en stöt af dolkskaftet, hvilket öfvertygade honom, att det var allvar med befallningen.

Snart var lasset inne i Gathenhjelm's vagnbod, hästarna i stallet samt karlen bakbunden och i stallkammaren bevakad af tvänne tjänare.

Tolle inträdde nu till Gathenhjelm, och huru varligt han än afgaf sin rapport, råkade kaparen i raseri.

— Tag hit pistolen, som ligger där! Vid S:t Georg och alla andra dj... Skicka efter Persson! Jag skall...

— Herr kommandör, — sade Tolle. — Jag skall genast uträtta er befallning, men tillåt mig först säga er, att vi äro inte till sjös nu. Och så ber jag att få göra er en fråga.

— Tala, Tolle, men fort!

— Jo, ni svor nyss vid S:t Georg och *andra* afgrundsandar, men ni har förut alltid sagt mig, att S:t Georg var ett ganska respektabelt helgon — ja, en riktigt kommandör bland helgon...

— Hvad nu? Vet hut, med dig. Men du är då en riktig stolle — ja, *Stolle* bör du heta... Hm! du har då dina infall!

Här drog kaparen på mun.

— S:t Georg, kommandör — inte så galet påhittadt... Hvar har du körsvennen?

— Bunden och bevakad i stallet. Han tycktes vara helt lugn. Då jag gick, frågade jag honom emellertid, om han visste, hvem han stulit saltet ifrån, eller från hvem han hjälpt till att stjäla det; han sade, att det kunde kvitta honom lika. "Jaså, det är bra det", sade jag; "men du må veta, att det var från kommandör Gathenhjelm". Jag hade knappt talat ut, förrän den stackars karlen blef som besatt — han hoppade högt i vädret och skrek: "Oj, oj! det är slut med mig!" Jag lämnade honom åt sina betraktelser och gick upp till er.

Lars Gathenhjelm var nu god igen och bad Tolle taga med sig de båda bärarne och fångsla Persson samt föra upp honom.

Då Tolle inträdde i bokhållarens rum och sade till Persson, att kommandören ville tala vid honom, bleknade denne och sökte komma ut genom dörren, men greps där af de båda groflemmade bohuslänningarne och blef af dem bunden med händerna på ryggen samt sålunda förd till Gathenhjelm. Förhörd af denne, ville Persson ej bekänna — han kände ej minsta grand angående stölden.

— Jaså! du är då alldeles oskyldig, — sade Gathenhjelm och vände sig till de bägge bärarne — Tim och Tom plägade han kalla dem — tilläggande: — Bind honom till händer och fötter samt låt Johan bevaka honom i betjäntrummet, till dess jag om en stund skall utbedja mig nöjet af hans sällskap.

Det dröjde blott några minuter, under hvilka Gathenhjelm samtalade med Tolle, innan de båda unge männen återkommo. De erhöilo då tillsammans med en af kommandörens drängar sina order samt aflägsnade sig.

Under tiden lät Tolle stalldrängen köra ned saltsäckarna i magasinet, hvarest det ganska riktigt visade sig att de säckar lassat innehöll, fattades i förrådet. Sedan drängen och

en af bokhållarne, som medföljt, räknat säckarne, återvände de upp till bostaden.

Här funno de kommandören Gathenhjelm, som var vid särdeles godt lynne och tycktes muntert samspråka med handelsmannen Olle Börjesson, vanligen Ola Börje kallad. Denne föreföll däremot ej att vara vid så särdeles godt humör, hvilket ej heller var att undra på, ty det hade händt honom något högst besynnerligt helt nyligen.

Han hade nämligen på sitt bodkammarfönster för en kort stund sedan hört en viss signal, som han väl kände, och som betydde, att någon af de hederliga gossar, som förskaffat sig en eller annan sak af värde från någon annan samhällsmedlem utan att begära dennes samtycke, väntade handelsmannen på bakgården för att tyst och försiktigt afyttra densamma. Han hade dock knappt kommit ut, förrän en duk föll öfver hans hufvud och en annan knöts om hans mun, under det han i samma stund, bunden till händer och fötter, fann sig fästad vid en stång, lyftas upp och bortföras i språngtakt.

Efter en liten stunds förlopp lösgjordes han och fördes in i en upplyst sal, hvarest man satte honom i en bekväm länstol bredvid en herre, insvept i en skinnfodrad nattrock. Då hans ögon vant sig vid ljusskenet, betraktade han noga sin granne, och då han i honom igenkände den fruktade kaparen, om hvilken så många rysliga historier voro i omlopp, ville han springa upp från stolen, men kände sig af fyra starka händer nedtryckt igen.

— Min käre handelsman, — sade kaparen leende; — det var bra, att ni kom upp till mig — jag hade ämnat fråga er, hvad er dräng och edra hästar göra i afton?

Handelsmannen harsklade sig och tycktes vilja svara — men orden fastnade i halsgropen på honom.

— Hm! — sade kaparen och spände ögonen i Olle Börje, som vred sig i sin stol. — Kankända Börjesson kan säga mig, hvad saltet gäller nu här i staden? Det står tämligen högt i pris, tror jag.

— Ja ha, ja . . . ja, mycket högt, — stammade den tilltalade.

— Jag kan tro det, då Börjesson föredrar att stjäla i stället för att köpa salt.

— Jag? Jag vet mig inte ha stulit något salt, — genmälde Börjesson, som nu börjat återkomma till sig själf och fått något litet trots i tonen.

— Jaså, Börjesson! — sade kaparen och rynkade ögonbrynen. — Ni talar ur den tonen. Säg mig då, hvart er dräng skulle köra åtta tunnor salt med edra hästar och vagn i afton?

Olle Börje teg och kikade under lugg på kommandören, men sade slutligen:

— Jag vet inte om någon körning i kväll, har den drummeln tagit ut hästarna utan mitt lof, så har han bakat en god kaka åt sig — det lofvar jag.

— Krångla inte nu, Börjesson, utan bekänn — det är det bästa. Säg mig rent ut, om det var Persson eller Börjesson, som hittade på den där salthandeln.

— Jag har inte alls med den saken att sköta, — mumlade Olle och skulle resa sig, men med samma påföljd som förut.

— Jaså! — sade kaparen lugnt och befallde, att drängen skulle införas.

Den arme karlen darrade som ett asplöf och var blek som en kalkad vägg, då han fördes fram till Gathenhjelm.

— Hvem hade befallt dig att köra salt från mitt magasin i afton? — frågade Gathenhjelm.

— Nådige kaperiekapten och guvernör eller hva' han ä', skona mej! Det va' husbon' min, som sitter där, — skrek den förskräckte drängen och föll på knä för Gathenhjelm. — Herre Jesses, ja' måste göra hva' han befallte och lassade på vid ert magasin och bokhållare Persson lämna själf ut säckarna och sa': "Ja, du kan väl inte ta' en till", men si ja' sa', att det var för mycket uppför li', å så sa' ja' inte mer. Di här betjänterna sa', att ja' skulle bli hängder, men dä' står ja' all'ri ut me'.

Och så började han gråta.

— Stig upp, din förb... kruka! Du har talat sanning och slipper att bli hängd åtminstone för detta. För nu in Persson! — sade Gathenhjelm, och snart stod bokhållaren inför sin husbonde.

Olle Börjesson hade flere gånger velat afbryta sin dräng, men hvarje gång hade en stor hand något omildt lagts öfver hans mun och en röst hviskat i hans öra:

— Tig, tjuf, tills du blir tilltalad!

— Hvem af er har lockat den andre till detta tjufstreck? sporde nu Gathenhjelm. — Svara, och det genast! ty nu är vid S:t Georg, mitt tålomod slut.

De båda anklagade svarade, att de ej förstodo, hvad kommandören menade, o. s. v.

På en vink af kaparen bundos de båda männen, och Tim fick order att kalla in Olle, högbåtsmannen på "Näktergalen". Ännu en vink, och Olle högbåtsmans dagg föll eftertryckligt öfver den af Gathenhjelm's tjänare fackmässigt upplagde handelsmannen; och en näsduk hindrade denne att skrika. Femtio gånger hade Olle höjt armen, då kaparen sade "stopp!" och "fortsätt där!"

Det var nu Perssons tur.

— Nåd! — ropade denne. — Det var Olle Börjesson, som förledde mig.

Men nu sprang denne upp, och oaktadt smärtan, som förvred hans anletsdrag, sade han:

— Persson är en usling. Må vara, att jag är det med, men vid allt heligt svär jag, att han kom till mig i söndags afton och sade mig, att han skulle inventera magasinet, att hvarken kommandören eller Berndtsson eller Hjelman visste, hur mycket salt där var, att han på inventarielistan skulle skrifva så många säckar mindre, att han tog allt på sig, och — ja, och jag mitt förb... fä gaf honom tio specier på hand och lät lura mig.

— Han ljuger! — skrek Persson, som vred sig under sina bevakares händer.

— Nå väl! — sade Börjesson. — Låt drängen tala om hvad han vet. Ni kan tro honom bättre än mig — han är för dum att ljuga.

— Han håller naturligtvis med sin husbon', — skrek Persson, men hans tal gick upp i ett sakta mumlande, ty Toms breda hand tystade honom.

— Tala du, — sade Gathenhjelm, — men talar du inte hvart ord sanning, så...

— Å, dä' behöfver han inte vara rädder för, — afbröt drängen ängsligt. — Jo, si dä' va' så, att i sönda's afse kom bokhållarn och sa te husbon', att han ville föreslå en handel, å så sa' han, att han kunde sälja'n tio tunnor salt på ett knepit vis; akkurat så geck dä' te, för si ja' hörde alltihop. Så sa' han se'n, hur ja' skulle köra, men si hur möet han fick, dä' såg ja' inte.

— Se efter på Perssons lista! — sade kaparen till Tolle, som snart ur sin ficka hade bland de fem förteckningarna framtagit Perssons.

— Här stå antecknade fyrtyotvå säckar i stället för de femtio, som jag själf har räknat, — blef svaret.

— Gif Persson hundra dagg, Olle! — befallde Gathenhjelm, och innan bokhållaren hann att säga många ord, låg han i den rätta ställningen, och Olles arm höjde och sänkte sig liksom skaftet på en stångjärnshammare.

Det var en ohygglig syn.

Då sjuttio rapp utdelats, hviskade Tolle ett par ord till Gathenhjelm, som svarade:

— Det ger jag f-n!

Strax därefter sade han emellertid "stopp!"

— Sjuttitre! — sade Olle lugnt.

Persson rörde sig ej, men då en af tjänarne tvättat hans ansikte med vatten, kvicknade han vid — och erhöll sina återstående tjugosju rapp. Dock tycktes den starke Olle högbåtsman ej orka "lägga till" så hårdt som förut.

Då skådespelet var slut, sade kaparen till Olle Börjesson:

— Edra hästar och er vagn togos med tjufigodset; de stå i mitt stall, men om ni i morgon kommer till mig med ett kvitto från domprosten, som intygar, att ni lämnat honom tio specier till stadens fattiga, så må ni hämta dem. Äro vi öfverens därom?

En ohygglig förvridning i Olle Börjes ansikte syntes nu; den må ha kommit sig af daggen eller af det nya förslaget från kaparen. Han svarade dock:

— Jaha, herr kommandör!

— Godt! — sade denne. — Men en sak till — tag er kompanjon med er! Farväl!

De båda tuktade kompanjonerna stapplade ut, hvarvid Olle högbåtsman och de andra tjänarne försmädligt bugade sig för dem.

Lars Gathenhjelm's morbror, handelsmannen Hjelm, kom vid denna tid ofta till sin systerson, hvilkens varor han omsatte och hvilkens utrikes brevexling han skötte.

De båda fränderna rådgjorde om, huru de i dessa tider skulle kunna öfversända 120,000 daler silfvermynt till de Cailly, som förskotterat dem åt Gathenhjelm vid inköpet af fregatterna, samt 80,000 daler samma mynt till van Halen i Rotterdam. Af dessa senare kommo nära 30,000 på Gathenhjelm's lott; resten utgjorde försäljningssumman för van Halens skeppslast.

— Ser du, min käre Lars, — sade köpmannen, — det har sina stora olägenheter att afsända så stora summor. Tiderna äro sådana, att ingen assurans kan erhållas, och som jag enligt din begäran anskaffat summorna i silfver och något holländska dukater, så blir det många kuttingar, som ej väga så litet.

— Ja, vet morbror, jag tror att jag sänder "Näktergalen" eller ett annat af mina fartyg öfver med dessa penningar, så snart det blir öppet vatten.

— Detta hade jag också tänkt föreslå dig såsom en af de säkraste utvägarne. Jag tycker, att din Tolle Berndtsson vore just den rätte att föra öfver denna dyrbara skatt — ty en skatt är det i dessa dystra, fattiga tider, — sade den gamle köpmannen.

— Ja, men "Näktergalen" kan jag behöfva, om konungen ger order att... men det är detsamma! Jag har "Hekla", den där briggen, jag så behändigt knep från danskarne... Ha, ha, ha! Ja, vet morbror, den affären tycker jag nästan mest om af mina gamla minnen, ty den kostade mig ingenting — inte en gång en droppe blod. Ja, det var fiffigt, men hur befinner sig kapten Paulsen? Ni har väl enligt min begäran, utan att se på, hvad det kostade, ställt det bra för honom.

— Jo, jo men! Som du vet, var han i början aldeles otröstlig och ville flere gånger taga lifvet af sig, men kurerades så småningom af min grannes, köpman Rydells, fagra dotter, som rent af förgapade sig i den hyggliche dansken. De äro nu ett förlofvadt par och skola gifta sig redan i Mars månad.

— Nå, det fagnar mig, — sade Gathenhjelm förnöjd.

— Jag kan undra, hvad du skulle säga, om du finge veta en annan dylik händelse, min kära Lars, — sade gubben Hjelm leende.

— Hvad nu, morbror? Nu gör ni mig — vid S:t Georg, som engelsmännen säga! — riktigt nyfiken.

— Kunde nog tro det. Du har allt haft en liten släng af den sjukdomen, isynnerhet sedan du själf inte kan kila omkring öfverallt. Hvad tycker du om min Anna, Lars?

— Anna? Den vackraste och raraste tös i hela Göteborg, en förb... rar tös — men hvem i hel... hm! hvem skall hon ha, ty jag förstår nog, att hon nu är på fallrepet... Hm! Ja, aj, förstå mig rätt, morbror, för tusan! På fallrepet för att gå ombord på någon tredäckare, naturligtvis.

— Å, om inte det så... Men hvad säger du om, att tösen har gått och blifvit kär i en af dina kapare och han i henne, så att hin inte kan få bukt med någondera.

— Bra! Vid S:t Georg, mycket bra! Ja... det vill säga, det beror på hvem karlen är.

Köpmannen hann ej svara, emedan Tolle inkom och när-made sig, sedan han hälsat de båda männen.

— Fråga kaptten Berndtsson — kanhända han kan berätta det för dig, — sade Hjelm småleende.

— Hvaba! Tolle, vet du, hvem det är, som gått och förälskat sig i min vackra fränka Anna Hjelm?

Tolle blef röd, blodröd i ansiktet och svarade icke.

Gathenhjelm såg först på Tolle, sedan på morbrodern och så åter på den unge ståtliga mannen.

— Nå, vid S:t Georg, det största af alla helgon! Är det *så*? Tala då! Är det möjligt?

— Jo, det är allt så, — sade Tolle och tillade: — Anna är nu inne hos fru Ingela, och då köpman Hjelm är så ned-låtande, att han tar en simpel kapare till måg, så hoppas jag, att ni, som varit mig i faders ställe, inte skall lägga några hinder i vägen. Men se där kommer fru Ingela med Anna. Kom, Anna, så skola vi äntra kommandören och tvinga honom att, då vi äro två, för första gången i sitt lif stryka flagg.

— Tolle, min käre gosse! Min trogne vän! Det där var tag mig... jäså, hm! — bra gjordt af dig och af dig med, Anna. Gud välsigne er, men ni få gifta er snart, så att jag kan vara med på bröllopet. Ser ni, mitt sår säger ibland till mig, att jag snart skall krypa in i det där marmorfodralet, ni vet.

— Å, min käre man! — sade fru Ingela. — Du är ung än, och såret är ju nu läkt; du kan komma att gå på det benet äfven, säger doktorn. Slå bort alla sådana tankar. Hvad Tolle beträffar, så önskar jag honom allt godt. Jag har alltid älskat honom såsom en son, det vet han nog, fastän det ej är mitt sätt att springa och tala om sådant.

— Ja, fru Ingela, ni har alltid varit god mot mig, och jag kan ej nog tacka er, — sade den unge mannen.

— Se så, se så! Kommen nu alla in och äten middag med oss, jag har velat öfverraska min man med att göra förlofningsfesten i dag här hos oss. Tim och Tom, hjälpen kommandören.

Sälunda inbjudna af den manhaftiga fru Ingela, intogo de närvarande en god måltid, under det Tolle naturligtvis knappast åt eller drack, och Anna — ja, hon knappast drack eller åt.

Gathenhjelm hade bland andra byggnadsplaner äfven fullbordandet af sitt grafkor att syssla med, och på vintern åkte han ned till Onsala samt ordnade och ställde därstädes med sin vanliga raskhet allting, så att då vår- och solskensdag inträffade, skulle arbetena lätt och fort fulländas. Grafkoret blef äfven i det närmaste färdigt och marmorsarkofagerna dit införda samt med mattor väl öfvertäckta, på det att arbetet med den inre putsningen ej skulle nedsmutsa dem.

Det var en härlig dag i slutet af Mars, då Gathenhjelm och hans hustru jämte några af deras vänner, hvilka som vanligt följt med det gästfria värdfolket ut till deras hem, återvände till Göteborg.

Plötsligen syntes på något afstånd framför de åkande en ryttare, som närmade sig i sporrsträck.

Det var Tolle Berndtsson, som denna gång ej hade medföljt till Onsala utan fått stanna hos sin fästmö.

— Jag tror det är Tolle, — sade Gathenhjelm till sin hustru. — Det var f-n hvad han rider! Vid S:t Georg, goda nyheter komma inte med sådan brådska.

— Däliga nyheter, herr kommandör, eller dumheter af vederbörande — ty något annat är det väl inte, — sade den unge kaparen. — Som ni befallt, var briggen "Hekla" segelklar, och sent i går kväll förde jag med tillhjälp af kapten Gadd och bokhållarne ned de åtta penningkuttingarne och instufvade dem i kajutan. Gadd lät, som ni befallt, i dag på morgonen det bestämda antalet män gå ombord och vändade bara på, att isen vid Elfsborg skulle drifva ut. Emellertid kom stadens fiskal och kronofogden med några handtlangare och förklarade, att han i konungens namn lade beslag på hela skatten enl. kongl. maj:ts nådiga förordning om förbjuden silfverutförsel. Gadd hade dock nekat att utlämna kuttingarne, en folkskockning uppstod på varfvet och kronofogden rekvirerade militär. Jag kastade mig på hästen och har ridit för att möta herr kommandören och aflägga min rapport.

Gathenhjelm blef ursinnig.

— Vid S:t Georg! Jag skall kalla hvar man, jag har, under vapen och bränna hela staden, om de röra vid min

egendom, — skrek han. — Kör, men det skall gå undan! — befallde han sedan sin kusk, och inom en half timme var Gathenhjelm hemma.

Fru Ingela hade dock under vägen talat förstånd med sin man och lyckats förmå honom att aflämnas skatten, fastän under protest, och sedan skriva till konungen.

Gathenhjelm fann rådet förståndigt, och då han körde ned på varfvet, fann han där ett kompani soldater jämte fem till sex hundra kapare; alla beväpnade; de omringade kronofogden, polisbetjänarna och soldaterna. Kronofogden stod rådvill och samtalade med tvänne officerare, som hörde till kompaniet, då Gathenhjelm's vagn körde ned och kaparne under hurrarop öppnade väg för densamma.

— Mjuka tjänare, herr kronofogde, — sade Gathenhjelm fryntligt. — Hvad står på här, eftersom ni kommit hit under eskort af kung Karls tappra bussar?

— Jo, herr kommandör! På angivelse till stadsfiskalen har jag lämnat honom handräckning för att enligt kongl. maj:ts nådiga förordning angående utförelse lägga beslag på åtta kuttingar med silfver, som lära finnas ombord på den där briggen.

— Hvad kronofogden måste hafva fint väderkorn, som vet, att det just är *åtta* kuttingar, — sade kommandören skrattande. — Men vidare, min herre!

— Jo, befälhafvaren på fartyget nekar att utlämna dem, och jag måste i så fall använda våld.

— Det skulle vara en stor förlust för hans majestät konungen att förlora dessa präktiga soldater, och herrarnes hustrur och barn skulle bestämdt tycka illa vara, om herrarne själfva blefve på platsen — ty det kunde ju hända, att kaptenen på briggen låter ge eld på dem, som gå ombord utan hans medgifvande, — sade Lars Gathenhjelm — alltjämt, som det tycktes, helt munter till lynnet.

— Då må så ske, i Guds namn, men jag måste göra min plikt och åtlyda mina förmäns befallningar samt konungens förordning, — sade kronofogden allvarligt och tog ett steg mot fartyget.

Öfver femhundra karbiner lyftes mot honom och soldaterna.

— Vänta en minut, herr kronofogde! — ropade kaparen samt fortsatte: — Var god och säg mig, hvarthän ni skall föra dessa kuttingar.

— Till guvernören.

— Godt, vill ni vara af den godheten att låta mig försegla kuttingarne med mitt sigill, och vill ni mottaga en protest öfver beslaget, ifall jag hjälper er till rätta?

— Däremot ser jag intet hinder, herr kommandör; jag skall med nöje stå er till tjänst i det fallet, — sade den värdige ämbetsmannen.

Lars Gathenhjelm reste sig upp i vagnen, slog upp med handen och sade:

— Bra, gossar! Bort med er nu!

Ett jubel utbröt, ej allenast bland kaparne utan äfven bland soldaterna, och först då Gathenhjelm ånyo reste sig och lät höra sin stämma, yttrande endast orden: "på er plats!" blef det tomt omkring vagnen, och alla arbetena å varfvet kommo i full gång igen.

På Gathenhjelms befallning förseglade nu Gadd och Tolle penningförsändelsen, och den senare uppsatte i Gathenhjelms hem, dit kronofogden och fiskalen medföljde, den omtalade protesten.

Kronofogden hjälpte till och med kommandören att uppsätta handlingen, hvars innehåll var, att kommandör Gathenhjelm på det högsta beklagade, att konungens tjänstemän gjort beslag på den summa penningar, hvilken ålåg honom, att som en redlig man utbetala till utländske män, som åt honom byggt tvänne större fregatter, med hvilka han med stor fördel ej allenast kaprat fiendernas handelsfartyg, utan äfven bekrigat fiendens krigsfartyg, enligt konungens önskan, görande dem afbräck och skada. Med stöd af den öppna kaperkommissionen och konungens eget bref begärde han, Gathenhjelm, att af guvernören i Göteborg eller den det ålåg, genast åter bekomma denna penningsumma, på det han måtte till utlänningarne, som vore af vänskapligt sinnad nationalitet, kunna betala och rätt göra.

Sedan denna protest blifvit underskrifven och med Gathenhjelms adliga sigill försedd samt kronofogden och officerarne på det gästfriaste förplägats, togo de afsked och medförde de beslagtagne penningarne.

Tolle red en timme härefter i fyrsprång mot Strömstad, hvarest Gathenhjelm genom sina spjäre visste, att konungen just nu befann sig.

De olika sinnesrörelser, som Lars Gathenhjelm varit utsatt för, voro för starka äfven för honom; natten efter denna dag bröt Lars Gathenhjelms sår åter upp, och en myckenhet

var och blod flöt därur. En svår sårfeber utbröt, och läkaren måste för fru Ingela bekänna, att han ej kunde ansvara för utgången. Hufvudsaken vore, att den sjuke finge lugn och ro samt isynnerhet skonades från hvarje häftig sinnesrörelse.

Ett helt dygn yrade den sjuke, och endast Tims och Toms starka armar förmådde fasthålla honom vid sängen. Fru Ingelas och Anna Hjelm's trägna omsorger samt den skicklige läkarens ifriga bemödanden gjorde dock, att den sjuke småningom återfick krafter och medvetande.

Läkaren omtalade, att guvernören själf varit där jämte flere andra förnåma och uttryckt sitt beklagande samt efterfrågat kommandörens hälsotillstånd. Guvernören hade äfven omtalat, att han skrifvit till konungen samt anhållit, att då kommandören ej ämnade sända penningarne ur landet för att undandraga konungen eller riket desamma, utan ämnade därmed betala de inköpta fartygen, konungens vid beslagtilfället använda förordning ej måtte anses tillämplig i detta speciella fall. Hvarför han, guvernören, hade bedt Gathenhjelm vara vid godt mod. Detta var det bästa läkemedel, doktorn kunde använda, och Gathenhjelm började också att blifva bättre härefter.

Emellertid hade Tolle, så snart planen var uppgjord, sändt en stallpojke med tvänne af Gathenhjelm's ypperliga hästar i förväg framåt Uddevalla för att hafva ombyte och ilade nu själf efter.

Vid Kyrkeby gästgifvaregård, nära Jörlanda kyrka, träffade Tolle den unge stallpojken, hvilken nyss anländt med hästarna.

Under det Tolle här förfriskade sig och pojken med hvar sin mugg öl, anlände en kurir, af hvilken Tolle fick veta, att konungen befann sig i Lilla Häsleröd, strax söder om Uddevalla.

Tolle galopperade vidare, sedan han lämnat en häst kvar i gästgifvarens vård. Vid Åsen, en gästgifvaregård nära Grinneröd, lämnade han pojken med den andre hästen samt fortsatte på den tredje norrut. Det var nu tämligen mörkt. Då Tolle var endast en fjärdedels mil från Häsleröd, blef han hastigt hindrad af tvänne ryttare, af hvilka den ene ropade "halt!" samt frågade hvarifrån han komme och hvarthän han ämnade sig.

— Jag kommer ifrån Göteborg och söker träffa hans majestät konungen, som lär uppehålla sig i Lilla Häsleröd,
— svarade Tolle.

— Vi höra till konungens följe och ämna oss till honom, så att ni kan följa oss åt, — sade den ene af ryttarne och vändande om sin häst red han med sin följeslagare tillbaka på vägen, hvarifrån de kommit.

— Hvad heter ni, och hvem har sändt er? — sporde nu plötsligt den andre ryttaren.

Tolle spratt till liksom träffad af en kula, ty han kunde ej misstaga sig; det var konungens röst, denna röst, som han så väl hade inpräglad i sitt minne vid konungens besök i Göteborg.

— Jag heter Tolle Berndtsson och är skickad af kommandör Gathenhjelm i ett enskildt, angeläget ärende till hans majestät konungen.

— Nå, hvad gäller saken? — frågade ryttaren.

— Det står säkert att läsa i brevet, jag medför från kommandören.

— Rätt svaradt! — sade ryttaren och satte sporrarne i sin häst samt sprängde i firsprång af till gården, åtföljd af den andre ryttaren och Tolle.

Framkommen hoppade konungen, ty det var han, genast af sin häst och gick in i stugan, sedan han befallt Tolle att följa med sig. Här sutto ett par ingenjörsofficerare vid ett bord, hvarpå tvänne talgljus brunno, och på hvilket dessutom några ritningar och papper lågo.

Så snart konungen kommit fram till bordet, vände han sig till Tolle Berndtsson och sade:

— Gif hit brevet!

Tolle närmade sig konungen och räckte honom djupt bugande detsamma. Då kung Karl tog detta, såg han på budbäraren och utbrast leende:

— Ah, där har jag ju min tappra kapare, hvilken Gathenhjelm så mycket berömde, och som vid den låtsade striden på "Näktergalen" stod vid krutdurken med luntan i hand för att låtsa spränga oss i luften, om fartyget hade tagits. Om det hade varit allvar, skulle ni då ha handlat så? — frågade konungen den rodnande unge mannen.

— Otvifvelaktigt, nådige herre och konung! — svarade Tolle med ett så bestämdt uttryck i rösten, att kung Karl vardt fullkomligt öfvertygad om, att så skulle hafva skett.

— Bra, min unge vän, bra! — sade konungen. — Låt oss nu se, hvad vår tappre kapare skrifver.

Härvid öppnade han själf brefvet och läste dess innehåll. Under läsningen mulnade kung Karls drag, men klarnade åter, då hans blick föll på Tolles trofasta ansikte, hvarpå en oförställd beundran afspeglade sig.

— Känner du detta brefs innehåll? — frågade konungen.

— Ja, ers majestät.

— Har du läst det?

— Jag har skrifvit det efter kommandörens befallning.

— Är det sanning, att dessa penningar äro afsedda till betalning af fartyg, dem Gathenhjelm låtit bygga — vet du det?

— Ja, ers majestät, det är vid Gud sanning, — svarade den unge kaptenen lika trovärdigt, som han nyss svarat på frågan, om han djärfts spränga "Näktergalen" i luften.

— Det är bra! — sade konungen leende och tillade: — Gå in i den kammaren, där står mat; ät och kom åter, då jag kallar!

En stund efteråt öppnades dörren af en officer, som tillsade Tolle, att han skulle tydligt skrifva sitt namn på en papperslapp, som officeren medförde. Sedan Tolle raskt tecknat sitt namn på papperet, återvände officeren in i det rum, där konungen vistades.

Kort därefter inkallades Tolle.

Konungen stödde sig med den vänstra handen mot bordet, hvarpå låg ett tjockt bref.

— Detta bref lämnar du genast vid framkomsten till Göteborg åt vår guvernör där; och innehåller det vår nådiga vilja, huru med kommandör Gathenhjelms process skall förfaras.

När Tolle tagit brefvet, bugade han sig djupt för konungen, hvilken vänligt nickade åt den unge mannen, då denne aflägsnade sig.

Med konungens bref snarare flög än red den unge kaparen mot söder, bytte om hästar, där han lämnat dem på bortresan, samt befalld stallpojken att långsamt komma efter, sedan de dyrbara djuren fått hvila ut sig.

Fyra timmar efter mötet med konungen var Tolle i Göteborg.

Ehuru det var mycket tidigt på morgonen, lät Tolle dock anmäla sig hos guvernören, och hans ord "att han hade ett bref från konungen", öppnade för honom alla dörrar.

Snart stod Tolle i guvernörens sängkammare, hvarest denne, som i hast kastat på sig en morgonrock, mottog konungens bref. Han hade dock ej läst många rader, förrän han tycktes blifva förvånad, och under det han läste vidare, kastade han emellanåt en lång blick på den unge kaparen.

— Ni heter Tolle Berndtsson, herr kapten? — sade grefve Mörner med tonvikt på titeln och betraktade Tolle.

— Ja, herr guvernör.

— Jag får då gratulera er, kapten Berndtsson, och från hans majestät lämna er denna kungliga fullmakt att vara kapten i kungliga amiralitetet och flottan samt äfven underätta er, att er beskickning lyckats öfver förväntan väl. Kommendör Gathenhjelm återfår sina dyrbara kuttingar genom konungens nåd; dock skall processen inför domstol sedermera gå sin gilla gång.

Tolle kunde omöjligen hålla sig stilla, utan hoppade högt i luften och utropade med glädjens och tacksamhetens tårar i de blå ögonen:

— Gud bevara vår nådige konung!

Leende gick grefve Mörner till den lycklige Tolle, lämnade honom fullmakten och sade:

— Häri instämmer jag af allt mitt hjärta.

— Förlåt, herr grefve och guvernör... — stammade den nyutnämnde kaptenen, förlägen öfver sitt glädjeutbrott, — men jag...

— Jag förstår er så väl, min unge vän — den oväntade glädjen öfver ert utnämmande, hvarom konungen väl ingenting sade — ty han tycker ej om att blifva tackad —, den lyckliga utgången af er beskickning — allt detta måste ge sig luft, och jag ser med glädje, att hans majestät denna gång icke kunde hafva gifvit ett vedermåle af sin nåd åt någon värdigare. Jag lyckönskar er ännu en gång allt mitt hjärta. Sitt nu ned, medan jag låter sätta upp en order till vakt-hafvande officern att till er utlämna de Gathenhjelmiska silfverkuttingarna, — sade den vänlige guvernören.

Det dröjde ej länge, förrän Tolle eskorterade tvänne af honom förhryda vagnar, på hvilka kuttingarna högtidligen kördes in på borggården utanför Gathenhjelmiska palatset.

Familjen Gathenhjelm med Anna Hjelm och kapten Gadd med sin vackra fru Aima skulle just intaga frukost, då dörren öppnades och Tolle glädjestrålände inträdde.

— Vivat, vivat! — ropade den unge kaptenen. — Silfret och guldet med är utanför på gården. Jag gratulerar er, herr kommandör, att till denna grad äga konungens nåd. Han bad mig till och med hälsa sin "tappra kommandör".

Det blef en glad frukost, och Tolle måste utförligt berättas hela sin resa och uppvisa sin fullmakt som kapten i konungens flotta, hvilken den rodnande Anna betrodde att för de närvarande högt uppläsa.

42.

Vid minnena från forna dagar
Satt kaparn dyster, tyst han är,
Hans sår ej läkes, och han klagar,
Att icke mer som förr han jagar
Kring haf och öar, strand och skär.

Då stod han glad i eld och lågor
Uppå sin kära "Näktergal"
Och flög utöfver ljusblå vågor,
Ej då marterad utaf plågor
Och af en dådlös väntans kval.

Nej! då var lifvet lätt att bära,
Då var han frisk och stark och ung,
I striden skördade han ära —
Och kunde han väl mer begära
Än att berömmas af sin kung?

Ehuru Gathenhjelms lynne ej var det bästa, dels i följd af hans sår, dels i följd af beslaget på hans penningar, kryade han betydligt upp sig, då han fick de senare tillbaka. Ett oändligt jubel utbröt på varfvet, då Tolle förde de omtalade

kuttingarne ned till "Hekla", och då kaparne fått veta den af dem alla så omtyckte Tolles utnämning till verklig kapten i flottan, ville hurraropen för konungen aldrig taga slut.

Följden af ett samtal emellan Lars Gathenhjelm, Ingela, Hjelm och Tolle var, att nio eller tio fjärdingar af samma slag, som de förut ofta omtalade, på natten fördes ombord på "Hekla", och de bankbevis, som Gadd vid sin återkomst medförde från Rotterdams bank, gällde säkerligen en million.

Dagen efter denna smuggling afseglade "Hekla" väl bevärad och bemannad under befäl af kapten Otto Gadd, som denna gång efter tillstånd af Gathenhjelm medförde sin hustru, den vackra Aima.

— Så mycket bättre, — sade kommandören, — ty då ger jag mig ... hm! — S:t Georg på, att du inte låter äntra dig, om det så vore af en hel flotta — eller hur, min käre vän?

— Äfven utan henne, aldrig. Jag glömmer inte grottan på den lilla grekiska ön och hvad du då och sedermera gjort för mig, — sade Otto Gadd rörd, och tryckte för sista gången sin gamle väns hand.

— Tack! Fullgör du mina order utanför Vinga på det sätt, som jag befallt dig? — frågade Lars Gathenhjelm.

— Var säker på det, min kommandör; du skall till punkt och pricka blifva åtlydd, och tack då äfven för Aimas del! — sade kaptenen och gick.

"Hekla" var en snabb seglare, och då hon för alla segel ilade ut emellan Buskär och Böttö samt styrde västvärt ut förbi Vinga, stod skummet likt hvita svanvingar framför hennes bog, fastän det ej blåste hårdt eller var svår sjö.

Då "Hekla" befann sig en mil utanför Vinga, kom kapten Otto Gadd upp på däck iklädd en prydlig uniform och befallde vakthafvande officeren att blåsa alle man på däck, bärga bramseglen samt lägga bi med briggen.

Otto Gadd gick nu fram på halfdäcket samt sade med hög och tydlig röst:

— Jag är säker på, att ni alla här känna till, att vår redare eller ägaren af detta fartyg, herr kommandören Gathenhjelm, ämnat förut med detsamma afsända penningar till Holland och Frankrike för att betala återstoden af köpesummorna för flere ypperliga fregatter, som han låtit bygga eller köpt. I veten äfven, att beslag gjordes å dessa penningar, men att vår nådige konung, som är kommandörens gode vän

och honom mycket bevågen, har snäst till beslagtagarne och gifvit kommandören sina silfverkuttingar igen.

Ett doft "ja" hade allt emellanåt besvarat kaptenens tal.

— Kan någon af er nu säga mig, — fortfor Gadd, — huru polisens spårhundar kunnat få reda på denna sak?

En tystnad uppstod, flere "nej" hördes och gästarna sågo på hvarandra, förvånade öfver, att de ej förr undrat på denna sak. Slutligen sade en röst:

— Kronofogden talte om en angifvare.

— Ja, så sade han, och han talte sant. En angifvare fanns verkligen; denne var en af Gathenhjelm's eget folk, en af dem, som han städse visat hjälpsamhet och vänlighet — med ett ord: det var en af hans gossar, en af hans kapare, som förrådde honom.

Ett förfärligt oväsen uppstod nu på däck, där kaptarna voro församlade.

Skrik och rop hördes: "Hvem var det?" "Hvar är förråddaren?" "Låt oss få hit honom!" o. s. v.

Sedan Gadd bjudit tystnad, sade han:

— Jo, det är verkligen så. Kommandören har nu beslutat, att ordentlig sjörätt skall hållas öfver honom, och det här ombord. I denna domstol för jag ordet utan att döma. I skolen välja två af er, hvilka jämte de bägge officerare, som tjänstgöra ombord, må blifva hans domare.

Snart voro två af manskapet valde och kommo på kaptenens befallning upp på halfdäck.

— Högbåtsman, för upp fången! — befalldes Gadd.

"Näktergalens" högbåtsman, som för tillfället tjänstgjorde på "Hekla", nedgick i kajutan och kom snart därefter upp med — Persson, den förre skrifvaren. Då han fördes upp på halfdäck, kunde han skyddas endast af Olles starka armar och Gadd's högljudda befallning, att fången ej finge röras.

Persson var blek och kastade darrande oroliga blickar rundt omkring sig.

Kapten Gadd sade nu:

— På befallning af kommandör Gathenhjelm kommer jag nu att förhöra er, Persson, och det beror på er själf och er sannfärdighet, hvilket ert öde skall bli. Svara mig nu: Har ni nyligen varit med om att stjäla från er husbonde, kommandören, och blifvit straffad därför?

Persson svarade ej.

— På den rånocken, som ni ser där, sätter jag en snara, om ni ej genast svarar. Ni kan ana, hvartill den skall begagnas — tala nu, karl, och tala sanning!

— Ja! — svarade den anklagade.

— Har ni sedan, för att hämnas denna bestraffning, förrådt, att kommandören ämnade afsända penningar till utlandet?

Tystnad uppstod.

— Båtsman! Gör klar en snara på focknocken om babord!
— befallde Gadd.

Aldrig hade så många händer skyndat att hjälpa hög-båtsmannen som nu, och befallningen var snart verkställd.

— Nå, vill ni svara ännu? — frågade kaptenen.

— Det behöfs ej — jag blir hängd i alla fall, — sade Persson.

— Det är inte så säkert. Det finns flere sätt att göra en förrädare oskadlig och ändå låta honom lefva. Turkarne skära tungan ur mun på sådant folk. Kirgiserna stympa dem på mångahanda sätt. Kineserna bränna af krut på magen på dem o. s. v., så att du skall ej göra dig så säker på snaran än. Jag råder dig därför att bekänna, — sade kaptenen allvarligt till fången.

Denne teg.

— Johan och Karl Edvard, kommen hit upp och tala om, hvad I veten, — sade kaptenen.

— Det behöfs ej, — sade Persson. — Det var jag, som omtalat silfverutförseln för stadsfiskalen.

Härefter lät han hufvudet sjunka ned på bröstet och teg.

— Hur hade du fått reda därpå? — frågade kapten Gadd.

— En tjänstekvinna hos köpman Hjelm talade om för mig, att hon hade sett kapten Berndtsson och tvänne bokhållare hos köpmannen nedlägga penningar i kuttingarna, och att de sedan körts till kommandören. På natten gömde jag mig ombord på "Näktergalen" och såg, då skatten bars ombord. Jag blef upptäckt af Johan och Karl Edvard — se där allt, och det är sanning, — sade den anklagade.

— Vi skola då döma honom, — sade Gadd till de fyra männen, — men kommandören ber er genom mig att döma rättvist.

— Han skall dö! — svarade de fyra männen utan all tvekan, — häng förrädaren, — tillade ett par af dem.

— Persson, — sade kapten Gadd, — du har nu hört din dom, och du har sannerligen förtjänt den. Du bestal först den firma, du tjänade hos i staden, sedan stal du från kommandören, och slutligen förrådde du honom. Emellertid hade kommandörens fru och min hustru fått reda på, att det var du, som var förrädaren, och att du blifvit knipen. Då de anade den dom, som skulle fällas öfver dig, hafva de sökt och lyckats utverka nåd för dig, och du blir nu fängslad till vår framkomst till första utländska hamn. Där erhåller du åtta dukater af min hustru från kommandören, men med uttryckligt villkor, att du aldrig återvänder till Sverige. Gör du detta, så hafva samtliga Gathenhjelm's kaptener och däribland jag högtidligen gått ed på att bringa dig om lifvet. För bort fången!

Ett kanonskott dånade nu från "Hekla". Strax därefter ilade en liten båt från Vinga in till Göteborg, och tre timmar efter kanonskottet visste Gathenhjelm, att hans order blifvit verkställda.

Alla hans fartyg förde alltid, då de närmade sig skärgården eller andra fartyg, en röd flagga på masttoppen med en gul trekant i dess midt, och det hände sällan, att han ej från öarna fick bud om, huru dags hans fartyg på ut eller inresa passerat.

Det var tämligen mild vinter detta år, så att kaparne redan tidigt på våren 1718 började rusta i ordning sina fartyg.

Lars Gathenhjelm's hela flotta var dock först färdig, emedan den hållits redo hela vintern för konungens räkning, enligt hvad förut är nämndt. Genom guvernören, numera *grefve* Mörner, fick Gathenhjelm veta, att ingen transport- eller landstigningsflotta behöfdes.

Den 4 april var en festdag för Masthugget och Majorerna, ty denna dag på förmiddagen afseglade Gathenhjelm's kapareflotta, tjugofyra segel stark.

Dessa voro hans egna fartyg. Men han ägde också största delen i mer än lika många till.

En mängd stadsbor och äfven folk från landet hade kommit till Masthugget för att åse afseglingen, hvarom ryktet spridit sig vida omkring.

På varfvet gingo kommandörens skrifvare och drängar omkring och bjödo öl och bränvin till åskådarne, och uppe hos honom själf, dit en stor mängd vänner inbjudits, firades ett storartadt bröllop.

Gathenhjelm hade nämligen öfvertalat köpman Hjelm att låta honom få göra bröllopet för de unga, så mycket mer som det i följd af hans sår var honom omöjligt att förflytta sig till morbroderns hus, hvarest familjefesten egentligen skolat äga rum.

Fönsterna i det Gathenhjelmska palatset fylldes af garnisonens och stadens förnämste män med deras damer, då ett kanonskott från briggen "Näktergalen" gaf tecken åt de andra fartygen, och det ena ståtliga skeppet efter det andra med kommandören Gathenhjelms välkända standert, den gula trekanten i den röda duken, med ström och vind löpte älfven utför.

Hvarje fartyg gaf salut vid passerandet af Stigberget, hvarest kommandörens bostad var belägen, och det såg bra ut, då flagga efter flagga sänktes till afskedshälsning.

Stor undran rådde dock i sinnen och tankar hos allmänheten, då den ypperliga "Näktergalen" med full utrustning och sina femtio utmärkta gastar låg kvar vid varfvets brobänk.

Gathenhjelms gäster hade frågat honom, hvarför ej detta präktiga kaparefartyg medföljde den öfriga flottan, och kaparen hade då med ett sorgbundet leende sagt:

— Det kan hända, att jag i morgon *springer ombord på min "Näktergal" och tar igen mitt befäl därpå.*

Härvid glimmade en tår i den lidande kaparens ögon, och mången förstod, huru bittert han skämtade med sig själf.

Emellertid var vigselstunden inne, och guvernören själf hade tillbjudit sig att föra Lars Gathenhjelms fosterson till brudpallen i fosterfaderns ställe. Tolles föräldrar hade båda hösten förut afidit, och Lars Gathenhjelm ansåg sig vara i faders ställe för den unge kaptenen.

Ett sorl af beundran hördes från gästerna, då de unga tu fördes till brudpallen. Tolle var ståtlig som krigsguden Mars i sin vackra kaptensuniform och Anna förtjusande i sin bruddräkt.

Då vigseln var slutad och alla hade framburit sina välönskningar, framtog guvernören grefve Mörner ett papper, påkallade gästernas uppmärksamhet samt uppläste ett af en skicklig jurist uppsatt gåfvobref, hvars innehåll i korthet var, att kommandören Lars Gathenhjelm till kaptenen i kongl. flottan Tolle Berndtsson med varm hand gaf såsom bröllopsgåfva kaparebriggen "Näktergalen" med allt hvad där ombord befanns samt anvisning på köpman Hjelm på en summa, räckande till hela besättningens hyra för innevarande år. Gåfvan var ett minne af de plankor, på hvilka de båda (kom-

mendören och den unge kaptenen) under forna strider sårats och skött hvarandra.

Jublande bifall af bröllopgästerna följde på gåfvobrevfets uppläsande, och då brudgummen omfannat sin chef och gifvit en bifallande nick åt sin vackra hustru, som efter ett dylikt tecken af den allvarsamma fru Ingela omfamnade och rodnande kysste "konungens kapare", började denne att svära vid S:t Georg och hela det stora helgonets släkt till på köpet, att han ej ville veta af någon tacksamhet, hvarefter han med en artig blick på den unga frun förklarade, att han nu fått betalt för sin "Näktergal".

Ett starkt sorl utanför på borggården hördes nu, och ropet "brudparet!" gaf tillkänna, att den gamla seden, att bruden skall visa sig, påyrkades af folket.

Tolle och hans brud visade sig äfven, och efter många hurrarop frammarscherade en tät hop af nära femtio man.

Tystnad uppstod, och plötsligen höjde "Näktergalens" gossar, Gathenhjelms så kallade "näktergalar" följande sång:

Hör, hur Näktergalen drillar!

Tonen trillar

Ifrån fågeln fram till dig,

Hör du, hur hans lilla tunga

Blott vill sjunga

Kärlek — kärlek innerlig?

Om en annan blott sig närmar

Strax han svärmar,

Rustar sig till kamp och strid,

Kämpar tappert — det är gifvet —

Ej för lifvet,

Men för hemmets lugn och frid.

Så vår "Näktergal" ock kämpar;

Intet dämpar

Klangen utaf tonerna

Ifrån "Näktergalens gossar",

Elden blossar

Då utur kanonerna.

Hurra nu för kommandören,
Hurra bören
I ock nu för vår kapten,
Ja, för honom och hans maka . . .
Må de smaka
Lycka in i åldern sen!

Då sången tystnat, var det bröllopgästernas tur att uttrycka sitt bifall, och Tolle trädde fram till fönstret och tackade kaparne på kommandörens och sina egna samt sin hustrus vägnar för sången.

Efter Gathenhjelm's förfrågan, hvem som författat denna, blef förvåningen stor, då det svarades, att det var kommandörens bärare, den groflemmade Tom, som var tillfällighetspoeten, och Tim sade, "att det kunde naturligtvis ej vara någon annan än en af dem, ty ingen annan än nådig frun och de kunde veta af hemligheten af gåfvobrevet, ty" — som han helt trovärdigt och kanske ej utan fog tillade — "se, vi ha inga hemligheter för hvarandra".

Gathenhjelm skrattade godt och äfven hela sällskapet, den förre gaf Tom en silfverbägare och alla kaparne, Tim ej till förglömmandes, en dukat hvar.

Tim påstod sedan, att han verkligen fått två, för det att han hade talat så väl, naturligtvis.

Dagen efter bröllopet gingo Tolle och hans unga fru ombord på "Näktergalen", sedan kommandören med ett vänligt småleende lämnat den unge kaptenen nycklarne till kajutan och alla dess skåp och lådor.

Då de unga kommo ombord, mottogos de af "Näktergalarne" med stora hedersbetygelser och endast Tolles befallning hindrade de muntre kaparne att lossa ett glatt lag ur alla kanonerna.

Då de unga inträdde i kajutan, funno de där många öfverraskande bevis på "konungens kapares" omtänksamhet och välvilja för sin forne tjänare och vän.

På sofforna lågo stora packor tyger af silke, ylle och linne med påskrift "Anna", och skåpen voro väl försedda med alla de ting, som Gathenhjelm själf brukat förse sig med, då han ämnade sig ut på långtur.

Silfver, porslin, duktyger och dryckeskärl, viner och förnödenheter af alla slag funnos i mängd, och när Tolle öpp-

nade lönskapet, såg han där en stor anvisning på Rotterdams bank. Däröfver stodo flere mindre och större silfverbägare, och på en papperslapp lästes: "att därmed belöna de tappre".

Denna dag var det middag för de unge hos köpman Hjelm, men ett par gånger turade fru Ingela, Tolle och Anna om med att åka hem till kommandören, och på kvällen voro de samlade hos honom.

Det syntes på Gathenhjelm, att han led svåra plågor af sitt sår, fastän han ej ville låtsas därom.

Plötsligen sade han:

— Min kära hustru, då du i går förmiddag var hos morbror och de unga ombord på "Näktergalen", hade jag stämt möte här hemma med min jurist och gjorde då upp mitt testamente, ty — uppriktigt sagdt — jag behöfver snart ingenting mer än marmorkistan för egen del. Se så, afbryten mig ej! Du, Ingela, erhåller gården Gatan med allt hvad därå finnes samt mitt hus i Göteborg äfvensom femtiotusen daler i anvisning på banken i Rotterdam. Morbror Hjelm sköter för resten om den saken. Min gamle vän Otto Gadd erhåller "Hekla", som den står och går, då han kommer tillbaka. Hos Hjelm ha insatts femtusen daler till Tim och Tom, och jag testamenterar för öfrigt dessa trogne och tålige tjänare till Tolles omtanke. Mina andre tjänare hafva fått tusen daler hvar. Anders erhåller min öfriga förmögenhet jämte konung Karls gåfva, detta palats, och morbror Hjelm samt borgmästaren blifva hans förmyndare. Och nu god natt, mina kära — jag är trött...

Trött var Gathenhjelm icke, men han led förfärliga smärtor af sitt sår, som betydligt förvärrats under den sista tiden.

Några dagar härefter gjorde Tolle en kryssning med sin "Näktergal" och hade den lyckan att efter ett obetydligt motstånd taga och till Göteborg införa ett stort, till S:t Petersburg bestämdt skepp, hvars dyrbara last var värd en hel förmögenhet.

Efter en tids hemmavaro afseglade kapten Berndtsson åter på kryssning kring jutska kusten.

Då han tog afsked af Gathenhjelm, sade denne:

— Då du kommer hem, så kan du gärna segla mig till Onsala; jag riktigt längtar att komma dit, och vill gärna göra den resan på "Näktergalen".

— Gärna, gärna! Jag skall själf bära er ombord, herr kommandör, — sade Tolle.

Den 23 april, då läkaren undersökte Lars Gathenhjelms sår, skakade han på hufvudet, och som fru Ingelas skarpa blick märkte detta, följde hon honom ut ur rummet samt frågade honom, hur det var med den sjuke.

Läkaren betraktade den allvarsamma frun en kort stund.

— Ni vill, ser jag, af mig veta hela sanningen? — sade han.

— Ja! Ni måste säga mig helt uppriktigt, hvad jag har att hoppas, huru länge min man kan lefva.

— Nå väl, fru kommandörska, högst två dagar. Kallbrand har oakadt allt mitt sträfvande, inställt sig, och det ges ej längre något tecken till hopp.

— Tack, herr doktor! — sade fru Ingela, tryckte läkarens hand och återvände in till sin man.

Fru Ingela hade ej framkommit till sin make, förrän denne blickade skarpt på henne och sade:

— Nå, hur lång tid har jag kvar att lefva? Du vet, Ingela, att jag nu vill hafva ett uppriktigt svar.

Fru Ingela lade sig på knä vid sängen och tryckte sitt hufvud intill kaparens bröst samt sade med en ovanlig darrning i den annars sträfva rösten:

— O, min älskade Lars — två dagar... tvänne dagar.

De båda makarne lutade sina hufvuden mot hvarandra, och en lång tystnad uppstod.

Dörren till rummet bredvid öppnades. Tims och Toms ljushåriga hufvuden syntes med deltagande betrakta de båda makarne samt drogo sig sakta tillbaka.

— Ingela, — sade Lars Gathenhjelm, — det kännes liksom lindra mina plågor, då jag trycker dig, min kära hustru, till mitt bröst. Ja, såret börjar att kännas helt svalt — det har hettat svårt förut. Nå, jag förstår! Det brukar blifva så mot slutet. Skicka nu stalldrängen till Onsala, och bed vår gamle vän och granne, kyrkoherden, att komma in hit. Jag har gjort upp med denna världen, jag vill nu göra upp med min Gud.

Ingela öppnade rummet, där Tim och Tom voro; de båda unga männen lågo i hvar sitt hörn af soffan och snyftade. Fru Ingela klappade den ene af dem vänligt på axeln samt bad honom säga till stalldrängen att infinna sig. Snart var denne på väg till Onsala.

På natten ankom den värdige kyrkoherden Eric Berguius, men då Gathenhjelm nu tycktes för första gången under en längre tid njuta af en vederkvickande sömn, hvilade kyrkkoherden ut en stund efter den hastiga resan.

På morgonen och hela dagen voro kaparen och presstmannen instängda inom låsta dörrar och talade mycket mæd hvarandra; klockan var fyra på eftermiddagen, då den senare öppnade dörren och bad fru Ingela, som med sin son ooch Anna Berndtsson väntat i rummet utanför, att inträda.

Då fru Ingela kom till sin mans bädd, räckte han henne handen samt höll hennes länge sluten i sin. Härefter omfamnade han sin son Anders. På aftonen tilldelade kyrkkoherde Bergius Gathenhjelm nattvarden, hvarefter kaparen ömsom sof och ömsom låg i dvallik slummer till den 25 april klockan 10 förmiddagen.

Då dånade en ståtlig salut från "Näktergalen", som mæd en tagen pris inlöpte på Göta älf.

Vid första kanonskottet reste sig plötsligt "konungeens kapare", fattade sin makas hand och ropade med sin gamla kommandostämman:

— "Näktergalar", gif akt! Kung Karl kommer!

Han föll baklänges på hufvudgården; han var död.

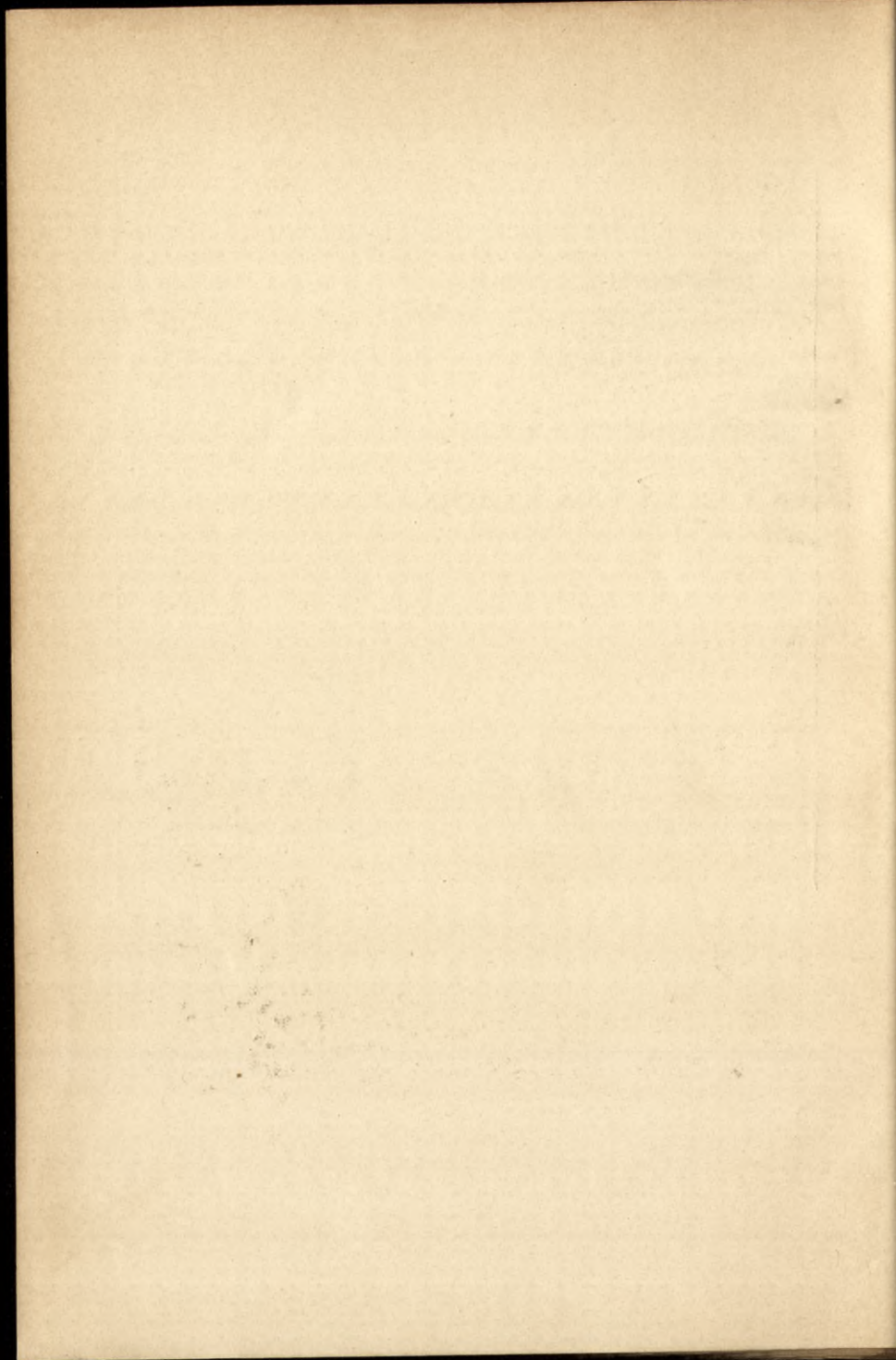
Så slutade denne man vid icke fyllda 29 års ålder ssin äfventyrliga bana.

Vid hans död utbröt ett formligt krig mellan tvänne partier, af hvilka det ena kallade honom en äkta karolin och sjöhjälte, det andra en sjöröfvare; säkert är, att Lars Gathenhjelm, som flere häfdatecknare från den tiden skrifvit, "vid många tillfällen var staden Göteborg till stor hjälp, skaffade den salt och penningar in, som kommo i rörelse där, under och uppehöll ett mycket stort antal arbetare, som annars skulle fallit staden till last. Men detta oaktadt blef han af borgerskapet i början föraktad och sedermera hatad, isynnerhet då konung Karl tog in hos honom i hans hus vid sitt besök i staden. Detta förtröt högeligen Göteborgs borgerskap, som väntat, att "konungen skulle gästade någon af deras främste män".

Alla Gathenhjelm's väner och underlydande sörjde dock den tappre mannen, och på öarna uti skärden var sorgen uppriktig, ty för dess råare befolkning framstod han som ett slags halfgud.

»Näktergalar, gif akt! Kung Karl kommer.»

Aldrig gick någon af hans folk eller någon skärgårdsbo och ej håller någon fattig i allmänhet ohjälpt från "Lasse i Gatan" eller "konungens kapare", och en författare skrifer på 1720-talet:

"Må vara, att denne man isynnerhet i början af sin glansperiod var rå, egennyttig och despotisk, men han hade ett godt hufvud, var djärf, munter, tapper och beslutsam, samt ägde hvad få af dem, som klandrat honom, vetat eller erkänt, men som otaliga sägner och till och med bref från denna tiden bevisa: ett godt hjärta. Häftig öfver all höfvan, slog han till strax, men hade han ingenting att slå med — var han god igen, innan han fått tag i det sökta tillhygget. Hvad han vid sådana tillfällen bröt, sökte han sedan att mångdubbelt försona".

Konung Karl skyddade honom, skrifer en häfdatecknare*), och flere andra intyga detsamma.

Hvad som hans fiender vid hans död utspredo, "att kommandör Gathenhjelm blifvit så skrämnd öfver det beslag, som gjordes å hans silfverskatt, hvilken skulle sändas till Holland som betalning för inköpta fartyg därifrån, att han däraf insjuknat och dött", är ej förenligt vare sig med sanningen eller med mannens skaplynne. Osanningen däruti framgår bäst däraf, att han strax efter beslaget, på konungens befallning, erhöll penningsumman orörd tillbaka**).

En af våra nuvarande författare af den s. k. skillingslitteraturen har i en skizz, kallad "Lasse i Gatan", framställt honom som en grym sjöröfvare, hvilken bland annat skickat sina drängar att skjuta en stackars gosse, som sedermera skulle hafva blifvit prest i Onsala, o. s. v. — allt igenom dikt utan något spår af sanning.

Flere af våra skriftställare, Holmberg m. fl., hafva, när de omnämmt denne man, nyttjat orden: "den store sjöhjälten Gathenhjelm".

*) Anders Fryxell.

***) Ber. ur sv. historien af A. Fryxell delen 29, sid. 82, m. fl. författare.

43.

På Strömsfjordens böljor i vårsolens brand
Ett fartyg med svällande segel
Styr in för den mojnande vinden i land,
Där vattnet är lugnt som en spegel.

Så fin är hon putsad till skrof och till rigg,
Till rundhult och master och slänger,
Men tyst är ombord på den prydliga brigg,
Ty sorgflagg på gaffeln hänger.

Och just på den plats, där kaparen stått,
Som chef under striden den sista,
Som segrare, sårad af fiendens skott —
Där stod nu af koppar en kista.

Och tyst uti natten från bryggan ett tåg
Ses skrida mot hemmet, det kära,
Med kistan, där "konungens kapare" låg,
Som sörjande kapare bära.

På förstugutrappan stod en högrest, svartklädd gestalt,
och på de ännu stolta, nu alldeles marmorhvita dragen hade
den djupa, tysta smärtan lägrat sig.

Liktåget, som långsamt närmade sig, var upplyst af åtta
fackelbärare, hvilka omgäfvö likkistan.

Med en åtbörd af handen visade fru Ingela på den till
salen öppnade dörren, och bärarne nedsatte sin börda på en
med svart kläde betäckt upphöjning.

Hela rummet var klädt med svart sammet, och på väggen
öfver kistans hufvuddel hade uppsatts en vacker sköld med
gathenhjelmska vapnet. Fyra stora, gedigna armstakar med
vaxljus omgäfvö upphöjningen.

Då kistan var uppsatt, afskedade fru Ingela "Näktergalens" besättning, som vid ett stort bord utanför i fackel-skenet undfågades rikligen.

Den 12 maj ägde begrafningen rum, och enligt ett bref från denna tid var den "praktfull och storartad; en hedersvakt af Caperie-Capitainer i dyrbara uniformer omgaf kistan, och flere äresalvor afskötos. Guvernören och tvänne generaler samt mycken militär och förnäme voro där, och då begrafningsgästerna utkommo ur kyrkan, skötos med kanonerna från Caperie-fartygen "Näktergalen", "Hammaren" och "Örnen", som med flaggor och vimplar på half stång lågo ute på fjorden nära landet".

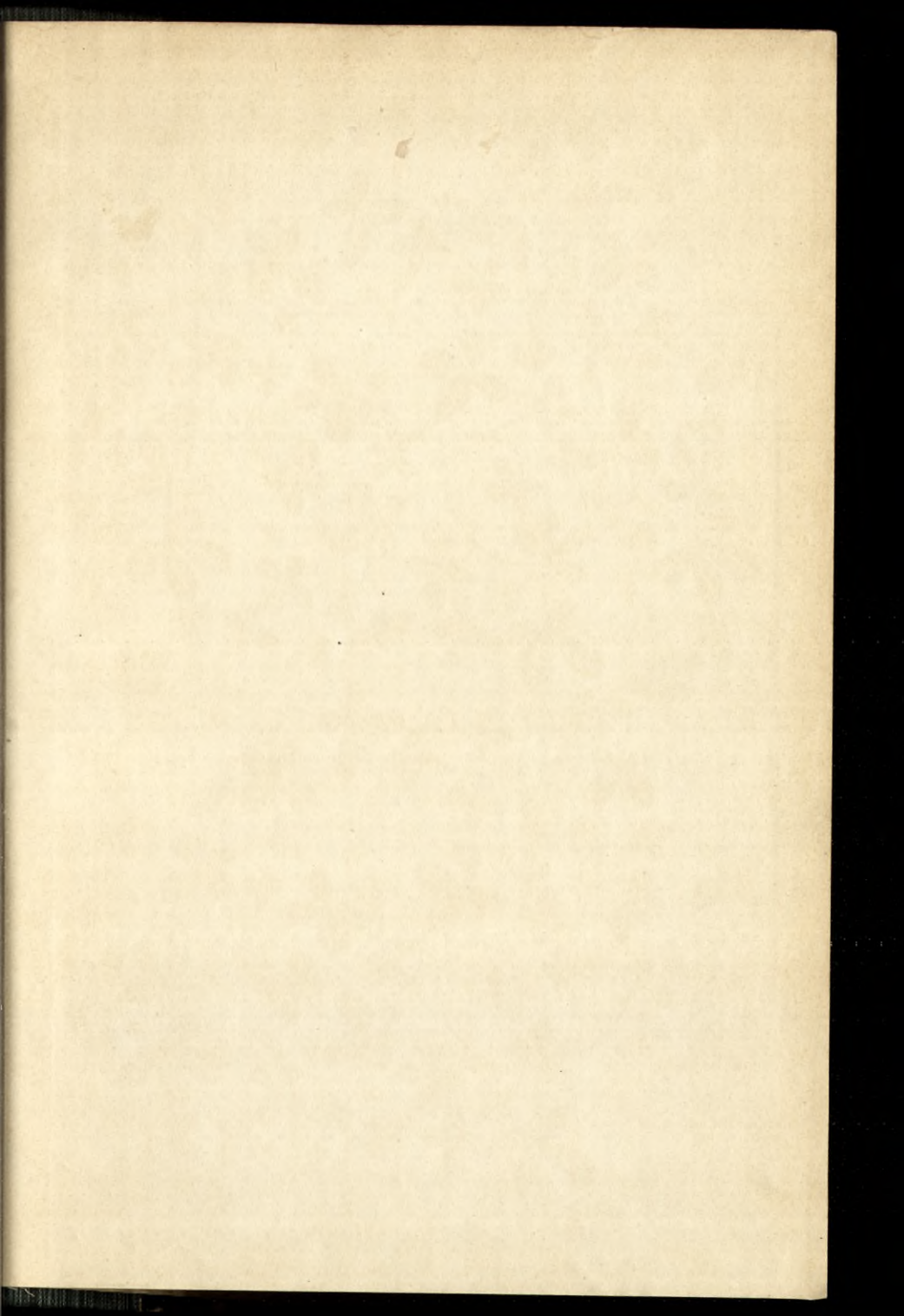
Efter Gathenhjelm's död styrde och ställde fru Ingela på Gatan samt i staden på samma sätt som förr, men begagnade alltid djup sorgdräkt, hvilken hon icke ens aflade vid sitt bröllop 1722, då hon ingick nytt äktenskap med dåvarande korporalen vid Drabanterna, öfverstelöjtnanten Isak Browald.

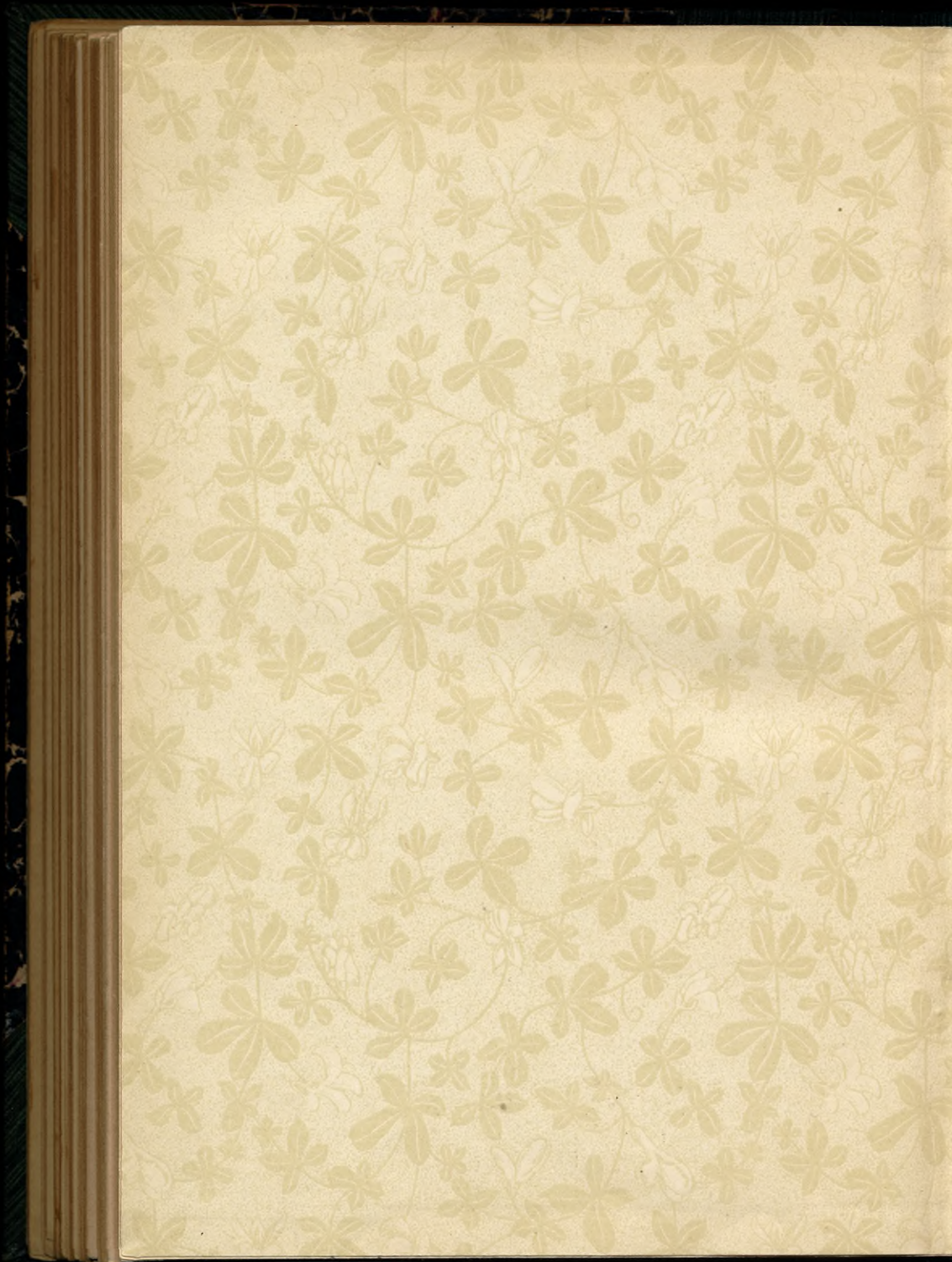
Kapten Tolle Berndtsson, som förtjänat stora summor genom att taga några dyrbara priser från ryssarne, erhöll vid fredsslutet 1720 på begäran afsked från sin kaptensbeställning och öfvertog så småningom sin svärfaders firma samt lefde lycklig med sin vackra hustru, med hvilken han erhöll två söner och en dotter.

"Näktergalen" blef, sedan den förändrats till handelsfartyg, den tidens snabbaste spaniefarare och led slutligen skeppsbrott på Skagens ref 1735.

Tim och Tom följde troget Tolle under den tid, han förde "Näktergalen", hvarå den förre sedermera öfvertog befälet; han följde sitt fartyg i djupet.

Tom blef sjökaptten och bosatte sig i Majorna, hvarest hans efterkommande ännu lefva.

6000212435

Göteborgs universitetsbibliotek

84

